

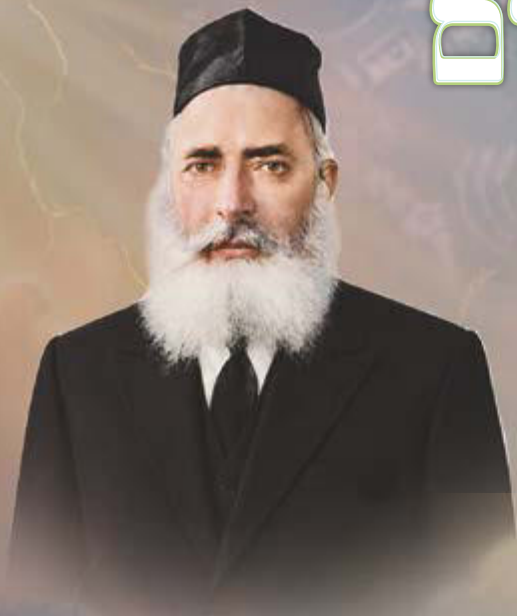
10 שנים
ניתן לשלם בנדדים מידים וקדימות
תחת השם 'אוסף גליונות'

הוצאה לאור
צוף
נתן פלדמן

אוסף גליונות מבית צוף הוצאה לאור

אזכרה

פרשת קרח תשס"ו • גליון 383

מחיה מתים במאמרו

תשעים שנה להסתלקות מרן המשיג
רבי ירוחם הלוי ליוואוויץ זצלה"ה
שביבי זוהר וזכרונות
על סוד קסם לקחו
ועוצם השפעתו בדרכי העליה

יהיו עוד ניסיונות - אדם צריך
להיות מוכן לסבול עבור הקב"ה!
מרן רה"י הגרמ"ה הירש - משנת רמ"ה

אודות גזירת הגיוס
הגאון רבי יוסף וייס - עינינו גל

שלא אחטא ואחטיא - שאדע להבחין
הרה"ג חנוך דרורי - חנוך לנער

קרח הפקיע עצמו ממעמד הר סיני
ממילא אין לו מקום בעולם
הגאון הגדול רבי משה שפירא - חשבת דרכי

זעקת התורה
מתוך המשא המרכזי
בכינוס רבני הקהילות והאדמו"רים באשדוד
בראשות הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
מרן הגר"ח כיינשטיין - שיעור חומש

שביבי צומק
לדעת
בין אדם לחבירו
נאמרה
עינינו גל

עומק הפשט
בירור
הלכה
פרפרת
מענת יהושעאל
רבי יוסף יצחק

שיעור דמשי
על שיטת חסידים
בנימוקי העיון
שיעורי בינה
עשרת המצוות

יעל'ת חן
{ אז נדברו }
תחשבה קצרה על הדף
רבי יוסף יצחק
פנינו הלכה

חנוך
לנער
תוספת
שבת
ביכורי הלכה

משנת רמ"ה
מחלוקת בניין
עמק השבוע
השבתות טובות

ממגד
רבי יוסף
פניני פשת השבוע
חשבת דרכי
מאמרי חסד לאברהם

מוקדש לע"נ מרת מרתה ע"ה בת הר"ר שרגא כייבל זצ"ל קנול

לרגל שבוע הספר התורני

שיעורי הגר"א זורייבין זצ"ל
על מסכת בבא מציעא

• יומא טבא לרבנן •

מדפסת ספר שיעורי
של הגאון ר' אפרים ויל
הלמוד של הגר"א קסלר ויל
מגדול ראשי הישיבות בידר הקודם

40 ש"ח

• לשוהרי החלכה •

חסד וצפלא

"שמענו כן ראינו"

פסקים ותשובות - ג' ברכים

מרבן של ישראל פון שר וחזרה
רמז חיים קניבסקי אלהה
ספר שון לפני העלה
חז"ל
ר' שמעון חבתן ברעכער ויל

25 ש"ח

מי האיש החפץ היום?
נצור לשוקר מרע"י

אין לו ימים כוללה חיים
אלא אם שילח שם פה לאסוף

מסורה נפלאה
מיושבת נפלאה

ספר
חפץ חיים

השלם

50 ש"ח

הפחד בה והפחד מה רבולא בה

חזונו ורעיונו של הרב ר' משה
בית שור

הספר הנפלא

אוצר
פני התורה

40 ש"ח

• ושב ורפא לו •

אור חדש יחד בשלם החלכה
מיושבת חסד החפץ החפץ

רפואה
בהלכה

מדין וקטלול חלוקה
לחלוק ולחלוק חפץ חיים
בית החיים

ספר חפץ
ר' משה רובין שליט"א

עם אסתר חפץ חיים
מגדול חפץ חיים ויל

40 ש"ח

גם אתם רוצים ויכולים

לגדל משפחה אוהבת

מדין שפיר חפץ חיים ויל
החפץ חיים חפץ חיים חפץ חיים
החפץ חיים חפץ חיים חפץ חיים
החפץ חיים חפץ חיים חפץ חיים

ספר רב החפץ חיים פון יצחק של חפץ חיים
כעל חפץ חיים חפץ חיים חפץ חיים
חפץ חיים חפץ חיים חפץ חיים
חפץ חיים חפץ חיים חפץ חיים

לראשונה יש שימוש באופן סודר ביסודות
הפסיכולוגיה המודרנית מתוך מסכת חפץ חיים
מבוססת על עקרונות התורה והחפץ חיים
החפץ חיים חפץ חיים חפץ חיים

45 ש"ח

תוכן העניינים

♦ אוסף הדעת ♦

- 3 **מסגד גרש ירחים**
משלחנו של רבינו הגדול
מנן רשכבה"ג הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל
- 5 **משנת דמ"ה**
רבינו מנן ראש הישיבה רבי
משה הלל הירש שליט"א
- 7 **חשבתי דרכי**
הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל
- 9 **ועד ליל שבת**
הגאון הגדול
רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
- 11 **נחלת בנימין**
הגאון הגדול
רבי בנימין סורוצקין שליט"א
- 13 **עינינו גל**
מאמרי עין לא ראתה
- 17 **חנוך לנער**
הרה"ג חנוך דרורי שליט"א
- 19 **אז נדברדו**
מחשבות לבני הישיבות
- 25 **כבוד התורה ולומדיה**
התורה הקודשה מושפלת
עד שאול תחתיה

♦ אוסף ההלכה ♦

- 27 **שיעורי בינה**
הגאון הגדול
רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
- 28 **מאמדי חסד לאברהם**
הגאון רבי אורי יצחקי שליט"א
- 29 **עטרת המועדים**
שיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א
- 31 **שיעורי ליל שבת**
הגאון רבי
מרדכי בונם זילברברג שליט"א
- 33 **עומק הפשט**
דיוני הלכה אקטואליים
- 39 **פניני הלכה**
מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר
- 47 **אוצר ביכודי הלכה**
הגאון רבי אברהם טומבק שליט"א
מתוך הסוגיות והפוסקים
- 53 **תוספת שבת**
מעלת השבת וקדושתה
- 57 **בירור הלכה**
בירורי הלכה אקטואליים
- 61 **מבחני לדעת**
מבחן בדף היומי, במשנה ברורה
ובחפץ חיים ואהבת חסד

♦ אוסף הפרשה ♦

- 63 **שיעור חומש**
מאת מנן הגאון הגדול
רבי חיים פיינשטיין שליט"א
- 65 **נחל אליהו**
משיעורי הגאון
רבי אליהו דיסקין שליט"א
- 67 **פניני פרשת השבוע**
הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א
- 69 **יעלת חן**
הנה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א
- 71 **מענה יחזקאל**
הרה"ג ר' יחזקאל הרטמן שליט"א
- 75 **דעת חכמה**
מאוצרו הנפלא של
הגאון ר' יוסף חיים אלבוים שליט"א
- 77 **עמק השבוע**
עיונים וביאורים במהות הימים בשבוע הבא
הרה"ג ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
- 81 **עלון לשבת**
הרה"ג שלמה קולדצקי שליט"א
- 85 **ללכת בדרכי ישרים**
ללמוד מדרכו של
מנן הגר"ג אדלשטיין זצוק"ל
- 86 **פרפרת לפרשת שלח**
הגאון רבי מיכאל סורוצקין שליט"א
- 87 **מחיה מתים במאמרו**
פרקי חיים מהגאון המובהק
רבי יוחסם הלוי ליוואוויץ זצלה"ה
- 91 **החדשים מבית**
צוף הוצאה לאור

כוס תנחומין

משתתפים אנו בצערו ובאבלו של
ידידנו ושותפנו היקר והנכבד

הג"ר **צבי קנול שליט"א**

ממייסדי ותומכי מפעל "אוסף גיליונות",
העומד לימין הפצת התורה והגיליונות
במשך שנים רבות,
ומסייע ביד רחבה וכנפש חפצה
להרכות תורה ולהגדילה
בקרב רבבות אלפי לומדים בארץ ובעולם.

כצער רב אנו משגרים בזאת כוס תנחומין
על פטירת חמותו היקרה והנאצלת
האשה החשובה מרת **רבקה ארליך ע"ה**
בת הר"ר **יעקב גלב זצ"ל**

אשת חיל דגולה,
אשר עמדה לימין בעלה הג"ר **דב ארליך זצ"ל**
במסירות ובנאמנות,
וזכתה להעמיד דורות ישרים ומבורכים
ההולכים בדרך התורה, היראה והחסד.
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים,
ולא תוסיפו לדאבה עוד.

ויחי רצון שתזכו תמיד להרכות כבוד שמים,
להגדיל תורה ולהאדירה.

גלב"ע אור ליום ה' פרשת שלח,
י"ט בסיון תשפ"ו

ת.ג.צ.ב.ה.

הרב נתן פלדמן
וצוות מערכת "אוסף גיליונות"

מערכת 'אוסף גיליונות'

a0554006628@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט"א

חברי המערכת:

הרב **צבי קנול שליט"א**

הרב **חיים וכסלר שליט"א**

הרב **משה הכהן שליט"א**

הרב **עקיבא יוסף לוי שליט"א**

הרב **יוסף שלמה בייפוס שליט"א**

מבית 'צוף'
הוצאה לאור

נתן פלדמן

בכל נושאי האוסף ניתן לפנות בטלפון

0554006628

ממגד גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין זצוקללה"ה

פרשת קרח (שנה ז') תשפ"ו לפ"ק * גיליון 250 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

ידיקה קרח

תכלת דומה... לכסא הכבוד

פירש רש"י - "מה עשה (קרח), עמד וכנס מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות, רובן משבט ראובן שכניו, והם אליצור בן שדיאור וחבריו וכיוצא בו, והלבישן טליתות שכולן תכלת, באו ועמדו לפני משה, אמרו לו, טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה, אמר להם חייבת, התחילו לשחק עליו, אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה".

והיינו שעשה קרח ליצנות מדברי משה רבינו, כי הטעם שנותנים חוט של תכלת הוא מפני שהתכלת דומה לים וים לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד (סוטה י"ז), וטען קרח, כי אם חוט אחד תכלת מזכיר את כסא הכבוד, כל שכן טלית שכולה תכלת, ומדוע חייבת בציצית, ובא להוכיח מזה שמשה רבינו אומר כנגד הסברא, ואין לסמוך עליו.

ואמת שכל זה אינו נכון, כי מה שהתכלת משפיע להזכיר לאדם את כסא הכבוד, והו' רק בזהו שמקיימים בה מצות ציצית, ואם ילך אדם ויתלה קלא אילן בבגדו (ענין ב"מ ס"א), לא ישיפע עליו כלום, מפני שאינו מקיים בזה מצות ציצית, רק כאשר מקיימים את המצוה הכללית, אז משפיעה עליו קדושת המצוה שיתעורר לחיזוק האמונה, והיא גידרת הכתוב שקדושת המצוה משפיעה על הלב, כמו שכתוב וריתם אותו וחרתם וגו' ועשתים את כל מצותיו והייתם קדושים, אבל אם אינו מקיים מצוה אין התכלת משפיע כלום.

[ג.ב. ע' במשאת המלך להגרש"מ דיסקין זצ"ל, גיס רבינו זצ"ל (פרשת שלח), שביא ג"כ בדרך דומה את ענין הזכרת כסא הכבוד ע"י התכלת].

ואם בריאה יבא השם ופעתה האדמה את פיה

שנינו באבות (הו), עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואחד מהם זה "פי הארץ", היינו שכבר בששת ימי בראשית נברא הכח המיוחד הזה, שתולד הארץ לפתוח את פיה ולבלוע את עת המלך, ונמשך שכל זה היה חסר בשלמות הבריאה, ורק לאחר שנברא פי הארץ בערב שבת בין השמשות הושלם ונמנר מעשה בראשית.

וצ"ב, הרי היו עוד הרבה ניסים במשך התקופות, כגון קריית סוכר, ועוד המכות במצרים, ועוד מכות על הים, וכן אצל יהושע בירדן שנעצרו המים ועמדו כמו נד, ובגבעון נפלו אבני אלגביש מן השמים, וכל הניסים האלו לא נבראו בערב שבת בין השמשות, רק הנס של פתיחת פי הארץ (ושאר הדברים המוזכרים במשנה ס"ס). ויש להבין מה המיוחד בנס הזה שבלעדיו לא היתה הבריאה מושלמת והוצרך להיבראות כבר בששת ימי בראשית.

והחונים עליו יששכר וזבולון, טוב לצדיק טוב לשכנו, לפי שהיו שכניו של משה שהיה עוסק בתורה נעשו גדולים בתורה, שנאמר יהודה מחוקק, ומבני יששכר יודעי בינה וגו' מאתיים ראשי סנהדראות, ומזבולון מושכים בשבט סופר, ע"כ. והיינו שזכו להיות גדולים בתורה מפני שהיו שכנים של משה רבינו והושפעו מתורתו.

ומוזכר כאן שגם שבט זבולון היו גדולים בתורה, ולכאורה הרי זבולון היה הסוחר כמו שכתוב (בראשית ט"ג), וזבולון לחוף ימים ישכון, ואמנם זכה להחזקת תורה, אבל האם הוא בעצמו גם כן היה גדול בתורה? אכן הרי רש"י הביא גם מהפסוק בשירת דבורה "ומזבולון מושכים בשבט סופר", ומבואר כי גם שבט זבולון עסקו בתורה והיו גדולים בתורה.

והפירוש בזה, כי זבולון לא היה סוחר כל הזמן, אלא עשה תורתו קבע ומלאכתו עראי, כמו שצריך להיות (עי' ברכות להב), ועיקר עסקו היה תורה, רק שישכר היה עוד יותר ממנו, מבני יששכר יודעי בינה לעיתים, אבל גם זבולון עסק בתורה, והיתה תורתו קבע ומלאכתו עראי, וממלאכתו גם החזיק את יששכר, אך הוא בעצמו גם כן היה דבוק בתורה.

וכאשר דבוקים בתורה אין שום יצר הרע. והו' שכתב הרמב"ן (לקמן טו"ה), כי האנשים מבני ישראל שהשתתפו במחלוקת של קרח לא היו כולם משבט לוי אלא משאר שבטים, כי "חלילה שהיו בשבט משרתי אלקינו מאתיים וחמישים קרואים ונשיאים בני מרי מבעטים ברבם ובגדול שבטם ומלינים על ה'", והיינו מפני ששבט לוי היו דבוקים בתורה, שגם במצרים עסקו בתורה ונפטרו מן העשבר, והם גם לא חטאו בעגל, כמ"ש כי שמרו אמתך ובריתך יצורו, וכל זה בזכות דבוקתם בתורה, שהדבוקות בתורה מצילה מיצר הרע ומפני עסקת הרעות לא ישיטלו.

וזאת העצה למעשה, מאחר שרואים שכח המידות הוא נורא עד כדי כך, שאפילו בעלי רוח"ק כמו קרח ואליצור בן שדיאור יכולים לטעות, על ידי כבוד ועל ידי קנאה, והרי כל אחד יש לו הטבע של כבוד ושל קנאה, אם כן מה העצה לזה, ומה אפשר לעשות? העצה הפשוטה היא לעשות כשכב לוי, לעסוק בתורה! שאם עוסקים בתורה אין שליטה ליצר הרע וכל המידות הם בטלמות. וכבר כתב הרמב"ם בסוף הל' שמו"י שכל איש ואיש מכל באי העולם יכול להיות כשכב לוי, ע"ש באריכות דבריו. והוה העצה להתחזק משליטת המידות הרעות, רק על ידי דבקות בתורה ברציפות.

גם יש להבין מדוע הוצרכו לנס מיוחד כזה של שינוי הטבע שתפתח הארץ את פיה ותבלע את עדת קרח, והלא הרבה דרכים למקום להמית את החוטאים, כגון במדינה, או בשאר אופנים כמו שמצינו במקומות אחרים, ובכל החטאים שחטאו ישראל במדבר לא נענשו בעונש משונה כזה שתפתח הארץ את פיה ותבלע את החוטאים, ומה נשתנה במחלוקת קרח שהוצרכו לזה.

וביאר המפרשים (ענין מלבי"ם ועוד) שיש הבדל גדול בין מחלוקת קרח לשאר החטאים של בני ישראל במדבר, שבכל המקומות לא נפרו תורות משה, אלא רק באו בטענות ובתולנות אל משה רבינו, אבל קרח הכניס פקפוק באמיתות התורה ואמר שמשה רבינו בדאי ח"ו.

שבחתיאל בקש קרח רך הנה נכשיל לעצמו, אבל אחר כך תבע גם את הכהונה כמ"ש 'ובקשתם גם כהונה', וטען כי משה רבינו מעצמו נתן את הכהונה לאהרן אחיו, ולא על פי הדיבור. ומתוך כך עמד וכפר בתורה שבעל פה, כמו שהביא רש"י מהמרדש ששאל על טלית שכולה תכלת אם חייבת בציצית, והיינו שזילול במצות ציצית, וכן שאל אם בית מלא ספרים חייב במזוזה, ובא ללול במצות מזוזה, ובכל הדברים האלו נתחנן לכפור בתורה שבעל פה, וטען שמשה רבינו משקר ותורתו אינה אמת.

ואם ח"ו דבריו שמשה רבינו משקר, כבר אי אפשר להאמין למה שמשה אומר בשם הקב"ה, והרי את כל התורה כולה קיבלו ממשה רבינו, חוץ משתי ידירות הראשונות ששמעו מפי הגבורה ממש, ואם לא יאמינו למשה יבואו לכפור בכל התורה, וקרח הניס כלב הציבור כפירה עם פתיים, והשפיע על ציבור גדול מאד, עד שגם ראשי סנהדראות התפתו ונמשכו אחריה, וכל ישראל ראו שגאונים חשובים כאלה הולכים עם קרח ומפקפקים במשה רבינו, וכבר היה חשש שישפיע על הציבור שלא יאמינו בתורה מן השמים.

ומאחר שכל העולם נברא בשביל התורה, ורצון הש"ת שהתורה תשלוט בעולם, לכן לכלתיהלך נברא העולם עם בריאה כזאת של פי הארץ" כדי להבטיח שלא תהיה כפירה באמונת התורה, שאם יבוא זמן שיהיה איזה הררוע על משה רבינו ויבואו לכפור בתורת משה, מיי יוכיחו מן השמים שזה שקר על ידי שתפתח הארץ את פיה ותבלע את החוקים, ורק בזה נשלמה בריאת העולם, שהיה מובטח שלא תהיה כפירה בתורת משה, אשר בזה תלי כל קיום העולם.

ולכן היו צריכים נס מיוחד של שינוי הטבע באופן כזה, שכולם יראו בבחירות מוחלטת שמשה אמת ותורתו אמת. וכן מה שמצינו (ב"ב ע"ד), שבלועי קרח ואורמים משה אמת ותורתו אמת, היינו מפני שחטאם היה כפירה בתורת משה, ועל זה התשובה היא לחזק האמונה בתורת משה.

דבריהם הם זכרונם

טוב שכן טוב

כתב רש"י בפרשתנו: בשביל שהיה שבט ראובן שרוי בחנייתם תימנה, שכן לקהת ובניו החונים תימנה, ושתתפו עם קרח במחלוקתו, אוי לרשע אוי לשכנו. וכ"כ לעיל בפרשת במדבר - 'משפחות בני קהת יחנו... תימנה' וסומכין להם דגל ראובן החונים תימנה, אוי לרשע ואוי לשכנו, לכך לקו מהם דתן ואבירם ומאיתים וחמישים איש עם קרח ועדתו, שנמשכו עמם במחלוקתם, ע"כ.

והיינו, שהרי במחלוקת קרח על משה רבינו ושתתפו מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות "נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם", וכל רש"י כאן שרובן היו משבט ראובן, אליצור בן שדיאור וחבריו, והרי אליצור בן שדיאור היה מן הנשיאים, נשיא שבט ראובן, והנשיאים היו בעלי מדרגה גדולה של רוח"ק, כפי שרואים בימי המלואים שהביאו קרבנות מיוחדים של מצניו כדוגמתם בשום מקום, קטורת יחיד וחטאת נדבה, שהבינו ברוח קדשם שצריכים להביא קרבנות אלו בשביל השראת השכינה במשכן, א"כ אליצור בן שדיאור היה בדרגה כזו של רוח"ק, ואף על פי כן קרח השפיע עליו.

ובאמת קרח עצמו גם כן היה בעל רוח"ק, וכמ"ש רש"י להלן בפרשת קרח שענינו הסתעו וכו', אבל היתה לו נגיעה של כבוד ושררה, שביקש את השראותו, והנגיעה היא שגרמה לו לחלוק על משה רבינו, אך אליצור בן שדיאור וחבריו נשטבו ראובן לכאורה לא היתה להם נגיעה, ומה הביאם לחלוק על משה רבינו?

אבל כבר ביאר המפרשים כי באמת גם לשבט ראובן היתה נגיעה, מפני שראובן הוא הכבוד, ובתחילה הייתה העבודה בבכורות, ואחר כך ניטלה מהם העבודה וניתנה לשבט לוי שהוא נחלקישי, נמצא שהיה להם אותו החשבון במחלוקת כמו קרח, שקרר נתקנא בנשיאותו של אליצור וביקש את הנשיאות לעצמו כי הוא בנו של יצחק הגדול יותר, וגם החולקים משבט ראובן נתקנאו בשבט לוי שקיבל את העבודה, ורצו את העבודה לעצמם כי ראובן הוא הכבוד.

אלא שכל זמן שקרח לא פיתה אותם, לא מלאם לבם לחלוק על משה רבינו, והבינו כי הוא עושה עש"ה ואין להם ברירה, אבל לאחר שקם קרח ואמר כי משה רבינו עושה מדעתו, אז נתפתחו גם הם לחשוב ונמשכו אחרי במחלוקת, ולכל אחד היו חשבונות אחרים מצד הנגיעות שלו, קרח בקש לעלות את הנשיאות והכהונה, והם רצו את העבודה במקום שבט לוי, וכל אחד נתפס בנגיעותיו ויחד חלקו על משה רבינו ואמרו שהוא בדאי ח"ו.

וגלה לנו רש"י כאן שהסבה לכל זאת היא מפני שהיו שכנים לבני קהת, ואוי לרשע ואוי לשכנו, כי מקבלים השפעה מהשכן, ושכונתם של בני ראובן עם קרח היא שגרמה להם להימשך ולהשתתף עימו במחלוקת.

אמנם גם להיפך מצינו ב' במדבר שם 'והחונים לפני המשכן קדמה... משה ואהרן ובניו', ופירש רש"י - וסומכין להם דגל מחנה יהודה משה ואהרן ובניו, ונאמר יהודה מחוקק, ומבני יששכר יודעי בינה וגו' ומוזכר כאן שגם שבט זבולון היו גדולים בתורה, ולכאורה הרי זבולון היה הסוחר כמו שכתוב (בראשית ט"ג), וזבולון לחוף ימים ישכון, ואמנם זכה להחזקת תורה, אבל האם הוא בעצמו גם כן היה גדול בתורה? אכן הרי רש"י הביא גם מהפסוק בשירת דבורה "ומזבולון מושכים בשבט סופר", ומבואר כי גם שבט זבולון עסקו בתורה והיו גדולים בתורה.

והפירוש בזה, כי זבולון לא היה סוחר כל הזמן, אלא עשה תורתו קבע ומלאכתו עראי, כמו שצריך להיות (עי' ברכות להב), ועיקר עסקו היה תורה, רק שישכר היה עוד יותר ממנו, מבני יששכר יודעי בינה לעיתים, אבל גם זבולון עסק בתורה, והיתה תורתו קבע ומלאכתו עראי, וממלאכתו גם החזיק את יששכר, אך הוא בעצמו גם כן היה דבוק בתורה.

וכאשר דבוקים בתורה אין שום יצר הרע. והו' שכתב הרמב"ן (לקמן טו"ה), כי האנשים מבני ישראל שהשתתפו במחלוקת של קרח לא היו כולם משבט לוי אלא משאר שבטים, כי "חלילה שהיו בשבט משרתי אלקינו מאתיים וחמישים קרואים ונשיאים בני מרי מבעטים ברבם ובגדול שבטם ומלינים על ה'", והיינו מפני ששבט לוי היו דבוקים בתורה, שגם במצרים עסקו בתורה ונפטרו מן העשבר, והם גם לא חטאו בעגל, כמ"ש כי שמרו אמתך ובריתך יצורו, וכל זה בזכות דבוקתם בתורה, שהדבוקות בתורה מצילה מיצר הרע ומפני עסקת הרעות לא ישיטלו.

וזאת העצה למעשה, מאחר שרואים שכח המידות הוא נורא עד כדי כך, שאפילו בעלי רוח"ק כמו קרח ואליצור בן שדיאור יכולים לטעות, על ידי כבוד ועל ידי קנאה, והרי כל אחד יש לו הטבע של כבוד ושל קנאה, אם כן מה העצה לזה, ומה אפשר לעשות? העצה הפשוטה היא לעשות כשכב לוי, לעסוק בתורה! שאם עוסקים בתורה אין שליטה ליצר הרע וכל המידות הם בטלמות. וכבר כתב הרמב"ם בסוף הל' שמו"י שכל איש ואיש מכל באי העולם יכול להיות כשכב לוי, ע"ש באריכות דבריו. והוה העצה להתחזק משליטת המידות הרעות, רק על ידי דבקות בתורה ברציפות.

ארבעים ושמונה קניינים

אהוב, אהב את המקום, אהב את הבריות

בביאור מעלות אלו נצטט דברים שביאר רבינו במשנה ריש פ"ו דאבות: "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו', ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו, ונקרא רַע אהוב אהב את המקום אהב את הבריות וכו'".

רַע ואח"כ 'אהוב'

הנה כבר ביארנו שיש ארבע מדרגות, "אהבה אחווה שלום ורעות", אהבה היא אהבת הבריות, אחווה היא אהבה משפחתית, אהבה יותר חזקה, ושלוש זו דרגה נוספת, כי לפעמים יש חיובים בתוך המשפחה.

ורעות היא דרגה רביעית, כי לפעמים יש אהבה ואחווה, וגם אומרים שלום זה לזה, אך אין רעות ולא מתעניינים האחד במצבו של חברו, כל אחד חי לבד, ועסוק בעיסוקים שלו, ואינו חושב על השני, אבל רעות היא שמתעניינים האחד במצבו של השני.

וזהו שאמרנו על העוסק בתורה לשמה "נקרא רַע", והיינו שהוא ברעות עם כל אחד ואחד, יש ידידות ניכרת בגלוי, וכגון אם נוסע באוטובוס ויושב ליד מישהו, הוא פותח בשיחה עימו, שזה נותן הרגשה טובה לשני.

ועל זה אמרו "נקרא רַע, אהוב" - שהם שני חלקים זה אחר זה, אחרי שהוא נקרא רַע, הוא גם אהוב על כולם, אך קודם זה תלוי בו שהוא יהיה רַע, שאינו מחפש שיבואו אליו, אלא הוא עצמו הרַע והידיד, על ידי זה הוא גם אהוב.

וכמו שאמרנו (אבות ג') "כל שרוח הבריות נוחה הימנו רוח המקום נוחה הימנו וכו'" וביאר רבינו יונה שם, "מי שמשאו ומתנו נאה עם הבריות וכולם מכירים כי באמונה הוא עושה, כדאמר במס' יומא (פא.) כל תלמיד שקורא ושונה ונושא ונותן באמונה עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אשרי פלוני שלמד תורה אשרי אביו ואמו שלמדוהו תורה וכו', ועל זה רוח המקום נוחה הימנו, מפני שהתורה מתקלסת על ידו, עכ"ל.

אהוב את המקום

והדרגה הבאה לאחר מכן היא "אהוב את המקום", והיינו שמגיע לאהבת השם, אף על פי שכבר מתחילה היה עוסק בתורה לשמה מתוך אהבת תורה, אבל אהבת תורה אינה אלא ענף מאהבת השם, וכמו שביאר המסילת ישרים פרק ט"ט שכל שמחה של מצוה היא ענף מאהבת השם הטמונה בעומק לב האדם, אבל "אהוב את המקום" זה אהבת השם ממש, שהאהבה פורצת ויוצאת אל הפועל.

אהוב את הבריות

ואחרי אהוב את המקום בא "אהוב את הבריות", והיינו כמו שביארנו במקום אחר כי אהבת השם קלה היא יותר מאהבת הבריות, מפני שאהבת השם יש לזה סיבה על פי האמונה, שמרגיש וידע שהכל יש לו מן השמים, כמו שביאר בחובות הלבבות בשער עבודת האלוקים ושער הבחינה, וממילא הוא מרגיש שחייב הכרת הטוב על זה, ומאחר שהוא יודע שהוא 'אהוב' הוא מוכרח לאהוב גם כן, ועל ידי זה הוא אהוב את המקום.

אבל אהבת הבריות היא עוד מדרגה, כי הרי חברו לא עשה לו שום טובה, ולא קיבל ממנו כלום שהוא חייב בהכרת הטוב אליו, ואהבת הבריות היא חיוב גם בלא שהתא סיבה מיוחדת לאהוב אותו, והדרך לזה היא על ידי עסק התורה לשמה.

הדרך ע"י עסק התורה לשמה

נתבאר מכל הנ"ל, שהעוסק בתורה לשמה זוכה בסופו להיות אהוב את הבריות, וכפי שנתבאר סדר הדברים כיצד מתקדמים בזה, מעסק התורה לשמה עד להיות אהוב את הבריות.

מהו העוסק בתורה לשמה? שלומד מתוך סקרנות לדעת ולהבין מה שכתוב, בלי ביטול תורה, וכמו שהביא הנפס החיים (ד, א) מדברים הרא"ש בנדרים כי עסק התורה לשמה הינו "כגון לידע ולהבין ולהוסיף לקח ולפלוט ולא לקנטר ולהתנאות", מצד אחד יש פחד מביטול תורה, אבל יש הנאה מה ששומד.

*

'אהוב' ע"י תורה מתוך הדחק

שמעתי פעם מפיו של מרן החזון איש זצ"ל שאמר לי בלשון כזו: "דער אויבערשטער האט דאס ליב" - הקב"ה אהב את הדבר הזה שעוסקים בתורה מתוך הדחק, ומי שלומד תורה מתוך הדחק הוא אהוב להקב"ה, אהוב למעלה!

כמו שאמרנו חז"ל (אבות ו,א) על מי שעוסק בתורה לשמה שקרא רַע אהוב וכו'.

וזה נוגע למעשה, כי יש הרבה שהתורה אצלם היא מתוך הדחק, וצריכים לדעת שזה לכתחילה, ומקבלים בזה זכויות עצומות, וזה גם זכות להצלחה בתורה, שעל ידי זה יש יותר הצלחה.

אברכים שלומדים ועוסקים בתורה כל היום, בבוקר ובצהריים ובערב, עוסקים בתורה ומסתפקים במועט, הם אהובים למקום, וזה הזכויות של כלל ישראל, אלו שעוסקים בתורה מזכים את הציבור ומגינים על כל כלל ישראל, ומשפיעים גם על מי שלא עוסק בתורה.

חיוב אהבת ה' ואהבת הבריות

באמת, אי אפשר לייצר ולעשות אהבה באופן מלאכותי, אלא זה דבר טבעי שיש בטבע האדם, והאהבה זה הפנימיות שיש בטבע האדם כבר מתחילת בריאתו, שכל אדם נברא עם הטבע הזה של אהבת השם ואהבת הבריות.

שאם לא כן מה שיצא מצוה של אהבה, וכי אפשר לעשות אהבה בידים, הרי אין זו אהבה אלא הצגה, וכל המצוה 'ואהבת את ה' אלקיך', וכן 'ואהבת לרעך כמוך', זה שיצא מפני שיש לכל אחד מתחילת בריאתו את הטבע הזה של אהבת השם ואהבת הבריות, והמצוה היא רק להוציא את הטבע מן הכוח אל הפועל, ולסלק את כל הנגיעות המפריעות לאהבה...

...ולחזק את האהבה על ידי שיעשה מעשי חסד מחמת האהבה, או שיעסוק בתורה שיש עימה חסד שעל זה אמרו חז"ל (סוכה מטב.) שהתורה היא תורת חסד, זה קיים בטבע האדם...

אהוב את המקום - ע"י 'זהו הדברים האלה'

מה היא אהבת ה' כיצד אפשר לאהוב את מי שלא מכירים אותו? הרי גם אב ובן אם אינם מכירים אחד את השני, כגון אם נסע האב למדינה רחוקה מיד לאחר שנולד הבן ולא ראה אותו משנולד עד עכשיו, אין ביניהם אהבה, אבל אם יכירו וידעו שזה האב וזה הבן מיד תפרוץ האהבה. אם כן מה היא המצוה של אהבת ה', וכי אפשר לאהוב את מי שלא מכירים ולא רואים אותו?

ברם הדרך לזה היא על ידי ידיעות, שהרי אם ידע הבן שאביו שנמצא במדינה האלה, שולח לו כל הזמן חבילות וכסף ותומך בו באופן קבוע, הרי הוא אהוב למרות שאינו מכיר אותו ולא ראה את תמונתו, כ"ש אהבת ה', אם יש אמונה שכל החיים הם מאת הקב"ה, זה מוכרח להביא לידי אהבה.

ורש"י ע"פ 'ואהבת את ה' אלקיך' הביא מהספרי "מהו האהבה? והיו הדברים האלה, שמתוך כך אתה מכיר בהקב"ה ומתדבק בדרכיו", היינו שעל ידי לימוד התורה אדם מכיר בהקב"ה ורואה שהוא ית' דואג לו, ועל ידי זה ממילא הוא מתדבק בדרכיו, כי הוא רואה איהו חסד י בעולם, שכל העולם מתנהג בחסד, וכל הבריא, מערכת השמים והכוכבים, הכל מתפקד בצורה נפלאה כזו, והכל בשביל האדם כדי שיהיה, ויוכל לזכות לעולם הבא.

על ידי זה אדם מרגיש הכרת הטוב וקרבת אלוקים, וכשיש אהבת השם אזי ממילא הוציא הרע מתקלף ואינו שולט עליו, וממילא כבר יש מידות טובות ואהבת הבריות שזהו 'מתדבק בדרכיו'.

כשעוסקים בתורה מתוך אהבה, מתקדשים בקדושת התורה, וזה משפיע על כל מהות האדם, ומוסיף גם אהבת השם.

אהבת ה' מושגת ע"י דבקות בקדושה

כבר סיפרתי העובדא באחד שרצה לקבל אהבת השם, ויעצו לו שילמד ספר שב שמעתא, ועשה כן, והתחיל ללמוד שב שמעתא, והרגיש שזה משפיע עליו, שהאמונה מתחזקת אצלו, והוא מרגיש יותר קרבת אלוקים.

ולכאורה מה הקשר בין הדברים, הלא ספר שב שמעתא עוסק בענייני רוב וחזקה, נאמנות ועד אחד, ומה זה שייך לאהבת השם?

אבל הענין הוא מפני שזה תורת השם, ולימוד תורת השם משפיע אהבת השם, במיוחד ספר כמו שב שמעתא שהוא ספר עמוק מאד, שצריכים לזה יותר ריכוז המחשבה, וכל שאדם שקוע ומרוכז יותר בדברי תורה, זה משפיע עליו קדושה, והוא הולך מתקדשים בזה.

כשהוא הולך בדבוקים בתורה, הרי הוא מתקדש בזה, ומוסיף עוד קדושה ועוד קדושה, ונמשך למקור הקדושה, וזה משפיע עליו אהבת השם.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת קרח תשפ"ו

הוראת שעה

יהיו עוד ניסיונות - אדם צריך להיות מוכן לסבול עבור הקב"ה!

[מתוך שו"ת עם רבינו שליט"א - כינוס המשפחים - סיון תשפ"ו]

שאלה: בימים האחרונים מתגברים המעצרים נגד בני הישיבות, ויש בזה הרבה שאלות. רצינו לשאול לגבי ההרגשה של הבחורים, יש כאלו שמפחדים שבכל רגע יעצרו אותם, ושואלים האם יש מי שידאג שלא יארע להם כל רע, ברוחניות בגשמיות?

רבינו שליט"א: צריכים למסור לבחורים שיש אנשים אחראים שדואגים להם מאד כל הזמן, ועובדים על זה מכל הבחינות, בדרכי הפוליטיקה ובשאר דרכים. צריך להרגיע את הבחורים, ולהעביר להם את המסר ש**עובדים ע"ז כל הזמן, ובע"ה יהיה טוב**. הדיבורים על גיוס בני הישיבות לא התחילו עכשיו, אלא לפני שנים רבות, אנו עובדים על זה כל הזמן ולא מסיחים דעת מבני הישיבות, ובעזרת ה' בחורים ימשיכו ללמוד בלי הפרעות.

שאלה: יש בחורים שמתחילים לשאול על הנושא של הצבא, למה באמת לא ללכת לשם, האם נכון להסביר לבחורים את הנושא, או שערך לדבר על כך כמחפזות?

רבינו שליט"א: אין לדבר ולהסביר על הנושא של הצבא ברבים, אבל לבחור באופן פרטי בוודאי צריך להסביר שני דברים: האחד, שהצבא הוא מקום שבדרך כלל נמנים אליו בחורים ויוצאים לא חרדים, וגם אנשי השלטון והצבא מודים בזה, ואם שהם אומרים שהם מנסים ליצור צבא שמי שנכנס לשם חרדי יישאר חרדי, מכל מקום הם מודים שכיום אין מציאות כזאת, ולכן הצבא אסור לגמרי.

והדבר השני שצריך להסביר, שאפילו אם בחור לא מחשיב את עצמו ואת לימודו, אבל המציאות היא כמו שנאמר בתורה, שארץ ישראל מקיאה את העם היושב בה, כאשר אינם נוהגים כראוי עפ"י דרך התורה. ולצערנו, כיום כל הסיבות שמחמתם הארץ מקיאה את יושביה קיימים במדינת ישראל, רח"ל, והסיבה היחידה שאינה מקיאה אותם, זה רק בזכותנו. בלי התורה של עולם הישיבות אין שום אפשרות לשבת בארץ ישראל! זאת הסיבה היחידה שאנחנו קיימים כאן! לכן כל בחור ישיבה מחזיק אותנו כאן, ואין לו שום חוב להיות בצבא כלל וכלל!

שאלה: האם יש מקום לרומם אצל הבחורים את הנושא של מסירת נפש, ולספר על הקשיים שעלולים להיות?

רבינו שליט"א: מותר לומר לבחור שיהיה זמן של ניסיונות ושל מסירות נפש, ולדעת שאדם צריך להיות מוכן לסבול עבור הקב"ה. וכן אמרת בחג השבועות האחרון בישיבה.

שאלה: הכוונה לסבול בשביל בורא עולם או ללמוד לשמוח שאנחנו במצב כזה?

רבינו שליט"א: אין הכוונה לדרוש מבחורים לשמוח. אנו מתפללים 'אל תביא לידי ניסיון', ואיננו במדרגה של לשמוח על הניסיון... אבל עלינו להבין שהקב"ה הוא שמונהיג ועושה את כל מה שקורה, ולא הם, ולהאמין שהכל לתועלתנו ולטובתנו, כמו כל דבר שהקב"ה עושה. לשמוח בזה, זה כבר מדרגה גבוהה. די בזה שנבין שהכל ממנו ית', והוא מנהיג את הכל לטובתנו.

הקנאה - שורש כל המחלוקות שבעולם

והציעו להביא לפניו 'יודע נגן', כדי שע"י הניגון תסור ממנו הרוח הרעה, ונאמר שם (שמואל א' טז יח), 'ויען אחד מהנערים ויאמר, הנה ראיתו בן לישי בית הלחמי, יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה, ונבון דבר, ואיש תאר, וה' עמו'. ואמרו על כך חז"ל (סנהדרין צג:), ואמר רב יהודה אמר רב, כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע [שהיה מספר בשבחו של דוד, כדי שיקנא בו שאול ויהרגהו. רש"י], 'יודע נגן' - שידע לשאול, 'גיבור' - שידע להשיב, 'איש מלחמה' - שידע לישא וליתן במלחמתה של תורה, 'ונבון דבר' - שמבין דבר מתוך דבר, 'איש תואר' - שמראה פנים בהלכה, 'וה' עמו' - שהלכה כמוהו בכל מקום. בכלהו אמר להו 'הונתן בני מכוה', כיון דאמר ליה 'וה' עמו', מילתא דבדידיה נמי לא הוה ביה [דשאל נמי לא הוה הלכה כמוהו. רש"י], חלש דעתיה, ואיקניא ביה, ע"כ. והיינו שכל המעלות שאמר דואג על דוד היו גם בשאול המלך וביחודתו בנו, מלבד דבר אחד - שהלכה כמוהו בכל מקום, שזה לא היה לשאול, וכששמע זאת נתקא בדוד וחלשה דעתו.

ואע"פ שכתוב לאחר מכן (שם פסוק כא), 'ויבוא דוד אל שאול ויעמוד לפניו ויאבהבו מאד', ומבואר שגם אחר אותו מעשה עדיין אהב שאול את דוד מאוד, עד שהרג דוד את גלית, ושרו הנשים 'הכה שאול באלפיו ודוד ברבבותיו', שאז נאמר (שם טז), 'ויהי שאול עוין את דוד מהיום ההוא והלאה', ומאז החל לרדוף את דוד, מכל מקום גילו לנו חז"ל ששורש הדברים היה מוקדם יותר, כשנתעורר בו אותו רגש דק של קנאה.

ועלינו ללמוד מכך שלפעמים עלול להתפתח אצל האדם רגש קנאה שאינו מרגיש בו בתחילתו, וכשמש לב לכן זה כבר מאוחר מדי, שכן כבר התפתחה אצלו קנאה עצומה, עד שאינו יכול לחשוב ולהפעיל שיקול דעת נכון. אדם שרוצה שחברו קיבל משהו יותר ממנו, או שמצליח באיזה ענין יותר ממנו, והוא מרגיש צביטה בלב, זה קצת כואב לו, עליו לדעת שזו תחילתה של קנאה. וצריך לטפל בה מיד, שאם לא כן בסוף זה יתפרץ לקנאה גדולה וגורעה עד מאד.

ומה הדרך להתגבר על קנאה? אותה דרך שיכול אדם להתגבר על יצר הנקמה, ומצינו בזה שני דרכים בראשונים: הדרך האחת מבוארת בדברי הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ז ה"ז), 'הנוקם מחבירו וכו' דעה רעה היא עד מאד, אלא ראו לו לאדם להיות מעביר על מידותיו על כל דברי העולם, שהכל אצל המבינים דברי הבל והבאי, ואינן כדאי לנקום עליהם'. והדרך השנייה מבוארת בספר החינוך (מצוה רמא), 'שיידע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו מטוב עד רע הוא סיבה שתבוא עליו מאת השם ברוך הוא'.

הקב"ה יעצרו להחזיר בליבנו שני יסודות אלו, שכל ענייני העולם הם 'הבל והבאי', והשכל מאת הבורא, וכך לא ניקשל במידת הקנאה, שהיא השורש של כל המחלוקות, ומוציאה את האדם מן העולם.

איאת במדרש (מכד"ר יח ג-ד): אמרו חכמים, חכם גדול היה קרח ומטעני הארון וכו', עמד קרח ועשה להם משתה, ונתעטפו בטליתות תכלת, באו בני אהרן ליטול מתנותיהם חזה ושוק, עמדו כנגדו, אמרו להן מי ציוה אתכם ליטול כך, לא משה, לא ניתן כלום, לא דיבר המקום כך וכו'. כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה 'קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אותם, וכה תעשה להם לטהרם וגו', והעבירו תער על כל בשרם, מיד עשה כן לקרח, התחיל לחזור על ישראל, לא היו מכירים אותו, אמרו לו מי עשה לך כך, אמר להם משה עשה בי, ולא עוד אלא נטלני בידי ורגלי והיו מניפין אותי, ואומר לי הרי אתה טהור, והביא את אהרן אחיו וקשטו ככלה, והושיבו באהל מועד, מיד התחילו שונאי משה להתגרות בו את ישראל, ואמרו משה מלך, ואהרן אחיו כהן גדול, ובניו סגני כהונה, תרומה לכהן, מעשר לכהן, כ"ד מתנות לכהן, מיד 'ויקהלו על משה', ע"כ.

מבואר מדברי המדרש, שאף שהיה קורח חכם גדול, ומטעני הארון, מכל מקום נעשה אפיקורוס גמור, שלעל על מצוות התורה, והעז לטעון שכל המצוות הם מדעתה של משה רבינו חלילה, וכאילו שבגלל הדאגה למשפחתו מינה אותם לכהנים, וציוה לתת להם מתנות כהונה.

והקשה רבינו הג"ר אייזיק שר (לקט שיחות מוסר, נאמר קורח ועדתו), דהנה הרמב"ם כותב באגרת תימן: וכבר הבטיחנו הבורא יתברך, כאדם הנכנס ערב לחבורו, ודי לנו בערבותו, והודיענו שכל מי שעמד על הר סיני שהם מאמינים בנבואות משה רבינו, בכל מה שבא על ידו, הם ובניהם ובני בניהם עד עולם, שכן אמר הקדוש ברוך הוא יתברך 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן, בעבור ישמע העם בדברי עמך, וגם כן יאמינו לעולם', ע"כ. כלומר, שהקב"ה הבטיח שמי שיהיה נוכח במתן תורה בחר סיני לא יכפור לעולם בנבואות משה רבינו, ויציג יתכן א"כ שקורח כפר בנבואת משה, אע"פ שהיה במעמד הר סיני?

ונראה הביאור בזה, שההבטחה שמי שהיה במעמד הר סיני יאמין בנבואת משה, נאמרה רק לגבי אדם נורמלי, שיכול לחשוב ולנהוג על פי השכל, אבל מי שנכנס בו רוח שטות של קנאה אינו אדם נורמלי, ואינו יכול לחשוב כלל, אלא הוא מתנהג כשיכור ממש, ועלול לעבור את כל הגבולות. וכך היה אצל קרח, שאף שהיה חכם גדול ומטעני הארון, מימא מואחר ונתקנא בנשיאותו של אליצפן בן עוזיאל, הגיע עד לכפירה בנבואת משה רבינו, רח"ל. וזה בדרך כלל שורש כל המחלוקות, שתחילתן ע"י אדם מוקנא בחברו, ומאבד את שיקול הדעת הנורמלי, עד שמגיע לדי מחלוקת.

ועל כן צריך כל אדם להתבונן ולשים לב האם הוא נכשל במידת הקנאה. רבינו רבי אייזיק שר כותב בהקדמה לספר 'חשבון הנפש', שתחילת הקנאה היא עד ידי רגש קל של חלישות הדעת ששוראה את ההלתי חבור, ואם אינו עובד על עצמו עלול רגש זה להתפתח לקנאה עצומה ונוראה.

ומצינו כן אצל שאול המלך, ששרתה עליו רוח רעה,

המפריש תרומה על פירות מחוברים

"מכל מתנתים תרומתו את כל תרומת ד' מכל חלבו את מקדשו ממנו" (וי, טט).

הפריש על פירות מחוברים - האם יכול לחזור בו ולקרוא שם תרומה על פירות אחרים

כתב המהרי"ט אלגאזי (הל' חלה אות כב) שאע"פ שמצד הדין אין תורמים מן התלוש על המחבור, אם אמר על פירות שיהיו תרומה על פירות מחוברים 'מעכשיו ולכשיתלש' חל בהם 'שם תרומה'.

יסוד דבריו הוא לדמות את דין התרומה 'מעכשיו-ולכשיתלש' לדין 'קנין' בדבר שלא בא לעולם - הו' אומר שכשם שקנין בדבר שלא בא לעולם למ"ד שמועיל הקנין, עדיין יכול לחזור בו כל זמן שלא הגיע החפץ לעולם, אבל אם אומר 'מעכשיו-ולכשיתלש' הדבר לעולם' כבר אינו יכול לחזור בו (לסברת התוס' והרשב"א בקידושין 30 א) כיון שנגמר הקנין כשאמר מעכשיו, כך בתורם על המחבור אף שקדושת התרומה אינה נתפסת בגוף הפירות קודם שנתלשו, מ"מ כיון שאמר 'מעכשיו-ולכשיתלש' אינו יכול לחזור בו מן התרומה היות וכבר חל בהם 'שם תרומה', וכמ"כ אינו יכול לתרום מפירות אלו על מקום אחר, מאחר שכבר חל עליהם 'שם תרומה'.

מכח חבלות' יכול לקרוא שם תרומה על פירות אחרים

והגרש"ש (מערכת הקנינים ס"י) תמה על דבריו - שהיות וכל זמן שעדיין לא נתלשו הפירות לא חלה בהם ה'הפרשה' ולא נתפסת בהם שום קדושה הרי שהם עדיין בבעלותו, ומדוע שלא יוכל להחיל בפירות הללו שם תרומה על מקום אחר. והן אמת, שהיות ומעשה ההפרשה הינו בתורת 'מעכשיו-ולכשיתלש' ועל כן אינו יכול לחזור בו, אולם מדוע שלא יוכל לעשות מעשה הפרשה אחר ולקרוא 'שם תרומה' בפירות אלו על פירות אחרים, שהרי עדיין לא חלה בהם קדושת תרומה על ידי מעשה ההפרשה הראשון - ומתוך ה'מעשה הפרשה' השני ממילא יתבטל המעשה הראשון.

היאך פועל מעשה קנין החלות

וליישב את שיטת המהרי"ט אלגאזי, נראה בהקדם לבאר ולברר כיצד פועל המעשה קנין' את 'חלות הקנין', וכדלהלן. הנה בפשטות יש להבין כי מחמת 'מעשה הקנין' נפעל 'חלות' של העברת בעלות בחפץ מן המוכר לקונה, וממילא

בדבר שלא בא לעולם לא שייך שיחול 'חלות' בחפץ כיון שאין החפץ בעולם ואין שום דבר שהבעלות' תחול בו כתוצאה ממעשה הקנין, ונמצא כי בדבר שלא בא לעולם יש 'מעשה קנין גמור' אך ללא תוצאת ה'חלות' הנפעלת ממנו.

שייך להחיל קנין בחפץ שאינו שלו

אולם נראה לברר כי שייך להחיל 'חלות' אף שעדיין לא חלה בעלותו של הקונה בפועל.

וכן מוכח בדעת ר"ת (תוס' כתובות צא, ב"ד"ה דובנה) שהאומר 'שדה זו שאירש מאבא מכורה לך' - מועילה המכירה אע"פ שעדיין לא ירש אותה, ואין בכך חיסרון של 'דבר שלא בא לעולם'.

וביאר הנה"מ (סימן ר"א סק"ב) שאין כוונת ר"ת לחפש שאע"פ שמכירת השדה לאחר שירש אותה הינה 'דבר שלא בא לעולם' בכל זאת המכירה מועילה, ואז 'חלות הקנין' יחול רק בשעה שירש את השדה, אלא שדעת ר"ת היא שדבר העתיד לבוא לו בירושה הרי הוא בגדר 'דבר שבא לעולם' - והקנין חל בו ברגע זה ממש כמו כל הקניינים.

ומבאר בדבריו שתוצאת 'חלות הקנין' הנפעלת ממעשה הקנין שייכת אפילו בחפץ שאינו שלו, וממילא כשיגיע החפץ לרשותו יזכה בחפץ מכח חלות הקנין שכבר נפעל במעשה הקנין.

וכמובן שהדבר טעון ביאור - מהו ה'חלות' שחל בחפץ שאינו שלו עכשיו.

מעשה קנין פועל' חלות דין

ושמעתי ממורי מרן הגרא"ק זצ"ל שגדר ה'חלות' הוא - 'חלות דין' שיקנה הנכסים, והיינו שכתוצאה ממעשה הקנין חל 'חלות דין' - שדין' החפץ להיות שלו, ומכאן זה יחול הקנין והבעלות בחפץ כשיהיה שלו.

ולפי"ז, חלות הקנין של העברת הבעלות בפועל ממש לכשיבוא החפץ לעולם אינו נפעל מכח 'מעשה הקנין' אלא מכח ה'חלות דין' הנפעל ממעשה הקנין לו לבסוף 'קנין גמור' של העברת הבעלות בפועל לכשיבוא החפץ לעולם. ואם כן יובנו דברי הנה"מ שאפשר להחיל 'חלות קנין' גם בדבר שאינו שלו כמו 'ירושה', מפני שכל עיקר חלות הקנין הוא תוצאת ה'חלות דין' הנפעל כלפי החפץ, וגם כאשר החפץ אינו שלו ניתן להחיל עליו 'חלות דין' - שדין החפץ להיות

נקנה לקונה, וממילא כאשר הוא יירש אותו יחול 'חלות קנין' ממשי כתוצאה מהדין' שחל.

מעשה קנין פועל' חלות יעוד לקנין' וכתוצאה מכך חלה חבלות'

ונראה לבאר על דרך זה - באופן אחר. והוא, שכל 'חלות העברת בעלות' אינה פועל יוצא ממעשה הקנין' באופן ישיר, אלא שכתוצאה ממעשה הקנין חל 'חלות יעוד' - יעוד החפץ להיות נקנה לקונה, ומתוך שנקבע שיעודו של החפץ הוא 'להיות נקנה לקונה', ממילא בעלות הקונה נקשרת ונתפסת בחפץ ופוקעת בעלות המוכר.

מעתה נראה לבאר גם את דברי הנה"מ לפי דרכנו, והיינו שלדבריו ר"ת חידש במוכר שדה זו שאירש מאבא שחל חלות קנין ברגע ה'מעשה' היות ונחשב כדבר שבא לעולם - ולדברינו הביאור הוא שגם כאשר השדה עדיין אינה שלו בכל זאת חל בה 'חלות יעוד' שקובעת שדה זו מיועדת לעבור לבעלות הקונה, וממילא כאשר השדה תגיע לרשותו של היורש וזכה בה הלוקח, כיון שנקבע ייעודה של השדה להיות בבעלותו.

בהפרשת תרומה חל' חלות ייעוד להפרשה'

ונשוב לפתח דברינו - שהשווה המהרי"ט אלגאזי את ההפרשה על המחבור לדין 'דבר שלא בא לעולם' למ"ד שמועיל הקנין, והתבאר שאם אומר 'מעכשיו' חל הקנין ברגע ה'מעשה' וכבר אינו יכול לחזור בו.

ולנה"ל - הביאור הוא, שלמרות והחפץ אינו בעולם ולא שייך שיחול בו חלות קנין, אין בזה חיסרון כיון שעיקר ה'חלות' הנפעל מהמעשה הוא 'חלות יעוד לקנין' הקובע את ייעודו של החפץ להיות נקנה לקונה, וזה ניתן להחיל במעשה הקנין' גם כשאין החפץ בעולם כשאומר 'מעכשיו'.

וזהו ג"כ ביאור הדין במפרש מן המחבור ואומר 'מעכשיו' - והיינו שכשם שבדבר שלא בא לעולם, אם אומר 'מעכשיו' יכול להחיל 'חלות יעוד לקנין' בחפץ ברגע ה'מעשה' וכבר אי"א לחזור מן הקנין, כך גם במפריש תרומה על המחבור ואומר 'מעכשיו' אינו יכול לחזור בו, היות וברגע קריאת ה'שם תרומה' חל בפירות חלות ייעוד של 'הפרשת תרומה'. וממילא מיושבת קושיית הגרש"ש - והוא, שאכן עדיין לא חלה בפירות קדושת תרומה אבל חל בהם 'חלות יעוד להפרשה', וזהו המעבד מלקרוא על פירות אלו שם תרומה' אחרת היות וכבר חל בהם 'חלות יעוד להפרשה'.

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הדרכה לכני ישיבה

עבודת המידות (ח')

אינו יכול לסבול את השני בגלל איזו סיבה קטנה, הוא לא יכול לסבול איך שהוא מדבר, או איך שהוא עושה כל מיני דברים, אפילו שאין בו משהו רע, אלא רק משהו ש'מציק לו בעין', וזו כבר סיבה מספקת בעיניו לסובל לו רעה, כגון שמסרב לקבל את אותו בחור לחדרו, אע"פ שיועז בוודאות שהלה עומד לסבול כתוצאה מכך, זה אומר שחסר לו בהרגשה של 'לא מגיע לי כלום', חסרה לו מידת הענווה.

צריך לדעת, שחוסר סבלנות כלפי אדם שיש בו משהו שמפריע לי, זה סימן מובהק של גאווה. אמנם פשוט הדבר שאם יש משהו שעושה לי איזה היוק או צער, ודאי מותר לי לעשות כל הנדרש כדי למנוע את זה [כגון אם יש בחור שמפריע בזמן הלחץ, בודאי מותר להעיר לו שיפסיק, אלא שגם בזה צריך לדעת, שאף שמותר להעיר מכל מקום אסור לכעוס!], אבל כשמדובר בדבר שאינו מזיק כלל, אלא רק מפריע משום שיה לא מתאים לי וכדומה, זה כבר ענין של חוסר ענווה, ומי שמרגיש כך, זה סימן עבירו שהוא צריך לעבוד על עצמו להתחזק במדת הענווה!

הזכרנו שיסוד הענוה הוא שהאדם מבין שלא מגיע לו שום דבר, וכאשר הוא עומד בדרגה כזו, אזי כשמישהו עושה לו משהו הוא יודע שלא אותו אדם עשה לו זאת, אלא הקב"ה. לעומת זאת, יש אנשים שחיים כל ימיהם בטעות, ותמיד רגילים לומר 'מדוע זה קורה דווקא לי, זה לא מגיע לי', ומשפטים אחרים כיוצא באלו. מחשבות כאלו מונעות מן האדם לראות את הדברים באורם הנכון.

יש ניסיון מצוי מאוד בעולם הישיבות, שבחור אינו מסכים שיכניסו לו בחור מסוים לחדר, בגלל שיש באותו בחור איזה דבר קטן שמפריע לו, כגון שהוא מתנהג קצת מוזר לפעמים, הוא לא עושה שום דבר רע לאף אחד, אלא שעושה דברים קצת מוזרים, וזה מפריע לו, ואינו מוכן לסבול את זה בשום אופן.

הרגש הזה שאדם מרגיש 'זה מפריע לי', הוא סימן גדול לדעת היכן הוא באמת עומד, שכן אדם שחי במדרגה שיועז שלא מגיע לו כלום, ממילא גם לא מפריע לו כלום, ואדרבה, במקרים כאלו תעלה מיד מחשבה במוחו 'מי אני שזה פריע לי, וכי בגלל זה אני יכול לקחת ממישהו אחר את הזכויות המגיעות לי', אבל אם אדם

חשבת דרכי

נקודות אור על פי משנת הגאון רבי משה שפירא זצ"ל

פרשת קרח

קרח הפקיע עצמו ממעמד הר סיני ממילא אין לו מקום בעולם [א']

משה, אנו חייבים לא רק שלא לשמוע לו, אלא גם להורגו כנביא שקר, מפני שהוא בא להכחיש נבואתו של משה שראינו בעינינו ושמענו באזנינו.

למדנו, כי את הנביאים כולם אנו מקבלים מכח האותות והמופתים, כי כך הוא דין התורה, אולם אצל משה רבינו, לא זאת הסיבה שאנחנו מאמינים בו, אכן, אם כן, מדוע עשה משה רבינו מופתים, הנביאים עושים מופתים משום שהם המבססים את נבואתם, זה הדין, אבל לשם מה הוצרך משה רבינו לעשות מופתים.

כל המופתים שעשה משה נעשו רק לצורך

על כך כותב שם הרמב"ם "אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו לא להביא ראיה על הנבואה, היה צריך להשקיע את המצויים קרע את הים והצליל בתוכו, צרכנו למזון הוריד לנו את המן, צמאו בקע להן את האבן, כפרו בו עדת קרח בלעה אותן הארץ, וכן שאר כל האותות", כל הדברים האלו נעשו כדי למלא צורך, אחר שהמצב חייב אותם וצריך היה לעשות כך, לכן עשה זאת משה רבינו.

אכן, לשון הרמב"ם "כפרו בו עדת קורח בלעה אותן הארץ" קשה מאד, משום שלכאורה כתוב בפירוש לא כך בפסוקים, כפי שנאמר "בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי". ויתירה מכך נאמר בפסוק "אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם, לא ה' שלחני". ואם כן כיצד ניתן להבין את דברי הרמב"ם שמה שרבינו עשה זאת לא כדי להביא ראיה על הנבואה אלא מפני הצורך, איזה צורך היה כאן, הלא הצורך היחיד זה הצורך שכתוב בפסוק, להוכיח שה' שלחו לעשות את המעשים האלה ולא מלבו עשאו, וברמב"ם כתוב לכאורה להדיא לא כך, כפי שכותב הרמב"ם במפורש שמה שרבינו לא עשה את המופתים להביא ראיה על הנבואה, הדבר תמוה.

הכופר במעמד הר סיני הוא מהערב רב

נבאר עתה יסוד שהוא אחד מהעיקרים הגדולים שעלינו לדעת ולזכור, הדברים כתובים ברמב"ם באגרת תימן, ואותם הדברים עצמם כתובים גם ברד"ק בפירוש יחזקאל (י"ח ו'), אלו דברים של עיקר.

הרמב"ם והרד"ק כותבים, שאם אנו מוצאים בני אדם שהם כופרים, אינם מאמינים במעמד הר סיני ואינם מקבלים דברי תורה ועול תורה, **בידוע** שלא עמדו רגליהם על הר סיני, הם לא

מה עניינו של העונש שקבל קרח

הנה, כל עונשי שמים הם תמיד ככל מידותיו של הקב"ה, מידה כנגד מידה, ולכאורה, עונשו של קרח הוא עונש מוזר, להיבלע באדמה, וצריך להבין מהי המידה כנגד מידה כאן, כך שהיה עליו לקבל בדוקא את העונש הזה.

נבואת משה אינה צריכה מופת

הרמב"ם בפרק ח' מהלכות יסודי התורה מבאר את שני העיקרים, העיקר של נבואה בכלל והעיקר הנוסף שנבואת משה רבינו היא שונה ואינה כנבואת שאר הנביאים, ומאריך לבאר שם את כל הפרטים שבהם שונה נבואת משה מנבואת יתר הנביאים, וכך היא לשון הרמב"ם (הלכה א') "משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה. שהמאמין על פי האותות יש בליבו דופי, שאפשר שיעשה האות בלט וכישוף, אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו לא להביא ראיה על הנבואה".

ובהלכה ב' כותב הרמב"ם "נמצאת אומר שכל נביא שיעמוד אחר משה רבינו אין אנו מאמינים בו מפני האות לבדו כדי שנאמר אם יעשה אות נשמע לו לכל מה שיאמר, אלא מפני המצוה שצוה משה בתורה ואמר אם נתן אות אליו תשמעון, כמו שצונו לחתוך הדבר על פי שנים עדים ואף על פי שאין אנו יודעים אם העידו אמת אם שקר, כך מצוה לשמוע מזה הנביא אף על פי שאין אנו יודעים אם האות אמת או בכישוף ולט".

כך הוא דין התורה, כאשר בא אדם ואומר דבר בשם ה', אם הוא נותן אות או מופת וזה מתברר כנאמן, נחשב הנביא הזה כנביא אמת ועליו נאמרה המצוה "אליו תשמעון", אולם הרמב"ם מלמדנו כאן, שגם האמונה שמאמינים בכל נביא והחיוב לשמוע אליו, אין זה בגלל שמחמת האותות שהוא נתן ממילא ודאי שהוא מדבר בשם ה', אלא רק משום שמדין התורה עלינו להאמין לאותות שנותן לנו אדם המהלך בדרכי הנבואה ויכול להיות נביא, ועליו נאמרה המצוה של "אליו תשמעון", והיינו, בו מתקיימת הבטחת "נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו", נמצא שאנו שומעים לנביאים משום שכך ציוה הקב"ה בתורה.

אכן, העובדה שאנו שומעים למשה רבינו, לתורה עצמה, היא מכח מעמד הר סיני, אז נתבררו הדברים כאמת שהיא מוחלטת ואין שום אפשרות לפקפק בה, אמת שהיא ודאית לגמרי, וכפי שכותב שם הרמב"ם "ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעניינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר", לכן כתוב בהמשך דברי הרמב"ם, שאם בא נביא ונותן אות או מופת ומכחיש נבואתו של

היו שם במעמד הר סיני, וכפי שכתוב שם בדבריהם, הם שייכים לאספסוף, הם שייכים לערב רב, לאלו שלא להם ניתנה תורה.

וכך כותב הרמב"ן בפרשת יתרו (שמות י"ט א) "ויחן שם ישראל נגד ההר, ויתכן שהבדילו מתוכם כל האספסוף אשר בקרבם, וחנו בני ישראל לבדם לפני ההר וערב רב אחריהם, **כי לישראל יתן התורה**", בורא העולם נתן את התורה לישראל, ואילו הערב רב שבאו והצטרפו אל כלל ישראל ביציאת מצרים, כפי שנאמר "וגם ערב רב עלה איתם", וחז"ל אומרים שמספרם היה עצום, והם היו כמספר בני ישראל, ששים ריבוא, כל אותם הערב רב עמדו מסביב, הם לא היו חלק ממעמד הר סיני. הם אכן היו שם, אבל לא אליהם פנו, לא אליהם ניתנה התורה, הם היו רק מצורפים כמו שהם הצטרפו ליציאת מצרים. וכפי שכמובן יציאת מצרים לכתחילה לא הייתה אליהם ובגללם, אלא הם צירפו את עצמם ליציאת מצרים, כך הם צירפו את עצמם למתן תורה אבל הם לא היו חלק ממתן תורה. ואף כל מה שנאמר למשה רבינו בהכנות לקבלת התורה נאמר לישראל, הערב רב היו שם מסביב, אבל הם לא היו המחנה שקיבל תורה, "כי לישראל יתן התורה". מעתה, בידוע, שאם אנו מוצאים כאלו שאינם מקבלים עליהם עול תורה, הם לא היו שם, הם לא שייכים לשם. וכאמור, אולי הם היו שם, אבל הם לא היו חלק מאותו מעמד.

ישראל יכול להמיר למצב של ערב רב

והנה, יש כאן קושי גדול להבין זאת. הלא הערב רב לא התייחסו אל האבות, אברהם יצחק ויעקב. ואם כן כיצד יתכן לומר שהאבא שאינו מקבל עול תורה ואינו מאמין יהיה מהערב רב, ואילו בניו אשר הם יראי שמים ומאמינים ומקבלים עול תורה בכל ליבם יהיו ממקבלי התורה, או באופן של שני אחים תאומים, זה כך וזה כך, קשה מאד להבין איך זה יהיה ממקבלי תורה וזה מהערב רב.

התשובה לדבר, כי כמובן שאין הכונה שבפועל כל מי שאינו מקבל עליו עול תורה באמת הוא דווקא מצאצאי הערב רב, דבר זה כאמור נסתר מעצמו, כאשר לא ניתן לומר זאת על אב ובן ועל שני אחים, אכן העניין בזה, על פי דברי רבותינו, כי אחר שישנה כזו מציאות בכלל ישראל, שאותם אלו שנתערבו בישראל נעשו חלק מעם ישראל, מעתה קיימת אפשרות שגם כלל ישראל ייחשב מהם.

כי הנה, אדם מישראל אינו יכול לבחור לצאת מכלל ישראל, אין אפשרות לבחור בזה, אבל לכל מה שנמצא בתוך המסגרת של ישראל, לשם יכול אדם להמיר.

אילוול מקרא שכתוב, אכן יכול היה אדם מישראל חלילה אף להמיר דת וזה היה תופס, אלא שהתורה אמרה שאי אפשר, ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא, ולומדים זאת מפסוק (סנהדרין מ"ד ע"א), לכן ישראל אינו יכול להמיר דת באמת, הוא יכול להמיר דת בפועל, אבל הוא לא יכול להוציא את עצמו מכלל ישראל.

אכן, אם יש אפשרות להוציא את עצמו ולהישאר ישראל, אבל לא להיות אותו ישראל במעלתו העליונה אלא להיות ישראל במעלה פחותה, להיות ישראל כערב רב, את זה הוא יכול, בזה הוא יכול לבחור, גם זאת המרה מסוימת אבל ההמרה הזאת היא אפשרית, עליה לא אמרה תורה שזה לא תופס. וכך יכול אדם לבחור ולהמיר את שם ישראל הנקי והאמיתי, ישראל במעלת בני אברהם יצחק ויעקב, ישראל במעלת מקבלי התורה, את

השם הזה הוא יכול להמיר ולהיות ישראל שאינו במעלת מקבלי התורה, ישראל שלא היה חלק ממעמד הר סיני.

זה הדבר שמלמדים אותנו רבותינו, הרמב"ם והרד"ק, דבר חידוש שאלמלא היו מגלים לנו אותו לא יכולנו לאמרו מעצמנו. כל מי שפורק מעליו עול מצוות הרי שבדין הוא נקרא מומר. יש מומר לדבר אחד, ויש מומר למצוות מסוימות שעל ידן הוא נהיה מומר לכל התורה כולה, אכן, המומרים שאנו עוסקים בהם כאן הם אלו שלכתחילה הם מומרים לכל התורה כולה ואינם מקבלים עליהם בכלל עול תורה, אותם מומרים הם באמת מומרים, הם הפקיעו עצמם מלהיות חלק ממעמד הר סיני, וההמרה הזאת תופסת, וכך הם מאבדים במידה מסוימת את מעלת ישראל, ומישראל במעלתם הם נעשים לאספסוף.

כיון שמלמדים אותנו שזאת האפשרות האחת והיחידה, רק באופן כזה יתכן שאדם יוכל לסלק את עצמו ממה שהתחייבנו במעמד הר סיני, מעתה עלינו להבין, שאצל מי שהיה שם בפועל והיה חלק ממעמד הר סיני, כאשר הוא כופר בכל מה שנתגלה במעמד הר סיני, כאן זה כבר לא שייך, כי הוא הרי היה חלק ממעמד הר סיני.

חז"ל אומרים (במדבר רבה י"ח ג') כי קרח שהיה מבני קהת, מטועני הארון היה, פירוש הדבר שהוא נשא את הלוחות שהם הגילוי של מעמד הר סיני, עליו איננו יכולים לומר שהוא לא היה במעמד הר סיני, זה לא יתכן, אכן, אם כן כיצד יתכן שהוא יכפור, אם עד היום הזה אין אפשרות לכפור אלא למי שממיר את היותו חלק ממעמד הר סיני, ועושה עצמו ערב רב, אספסוף.

בלי קבלת התורה העולם חוזר לתהו ובהו

במתן תורה עצמו בורא העולם הציע את התורה לכלל ישראל, הם יכולים היו לקבל ויכולים היו שלא לקבל, הם היו צריכים **לקבל** תורה. אכן, בורא העולם גילה שהבריאה תלויה בזה, כדאיתא בשבת (פ"ח ע"א) "אמר חזקיה, מאי דכתיב משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה, אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה, אלא בתחילה יראה ולבסוף שקטה, ולמה יראה כדריש לקיש, דאמר ריש לקיש מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, ה"א תירה למה לי, מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתהו ובהו". וברש"י שם, בתחילה - קודם שאמרו ישראל נעשה ונשמע. יראה - שמא לא יקבלוה ויחזור העולם לתהו ובהו, כדריש לקיש", הארץ ידעה שעצם קיומה תלוי בזה שישאל מקבלים את התורה.

"ויהי ערב ויהי בקר יום הששי" זה הוא יום ששי הידוע, הנכתב בה' הידיעה, אותו יום ששי בסיון שהוא היום הששי, ואז, "ויכלו השמים והארץ וכל צבאם", לומדים מכאן, שאלמלא אותו יום הששי הבריאה לא הייתה נגמרת, "אני מחזיר את העולם לתהו ובהו", הדבר הזה ניתן אם ישראל מקבלים את התורה, והארץ יראה שמא לא יקבלו ושקטה לאחר שקיבלו את התורה, אז נחה דעתה אחר שכעת המשך קיומה בטוח.

בשבוע הבא בעז"ה נמשיך בענין זה ויתבאר כי בקרח נתקיים "ואם לאו אני מחזיר אתכם לתהו ובהו".

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על ספר משלי

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר בשי"ח

"לקחת מוסר השכל צדק ומשפט ומישרים"

(פרק א', פסוק ג')

תביעה גדולה כל כך עד שמחמתה חרבה ירושלים, ולכאורה כל כמה שהדין עצמו לא אומר לעשות לפניו ממנו, מה שייר לתבוע את האדם בתביעה דקה כזו כאילו היא חמורה שבחמורות.

ועשיית הישר והטוב:

ועל כרחק מתבאר לפנינו שאמנם המשפט הוא האמת והיושר, אך לא תמיד הוא 'דבר ישר', וגם דבר נכון וצודק שמונהג בישורת, יתכן שלא יהיה 'ישר'. כי יש בו ביושר משמעות עמוקה שלא קיימת בכל ישרות בעלמא.

בגמרא בבבא קמא (כ"ח, א') ובבבא בתרא (ק', א') מובאת הברייתא, "הרי ישרות דרבי הרבי עוברת בתוך שדהו, נטלה ונתן להם מן הצד, מה שנתן היה ושלו לא הגיעו", ומבחינת זאת מן מקשה הגמ' על הדין דעביד איניש דינא לנפשיה, ומתרתה הגמרא: "אמר רב זביד משמיה דרבא גזירה שמוא יתן להם דרך עקלתון, רב משרשיא אמר בנותן להם דרך עקלתון, רב אשי אמר כל מן הצד דרך עקלתון הוא - קרובה לזה ורחוקה לזה".

מבואר בדברי רב אשי שאדם יכול לתת לרבים דרך ישרה שבכל זאת תחשב 'דרך עקלתון'. אמנם היא דרך ישרה שאין בה סיבוב, אך כל עוד שהיא אינה נמצאת בדיוק באמצע יש בה עקמומיות, 'קרובה לזה ורחוקה לזה'. רק דרך ישרה של שוויון מוחלט לשני הצדדים, לכולם היא קרובה במידה זהה, היא יכולה להחשב דרך ישרה, אחרת כל ישרות שתהיה בה תהיה על חשבון הצד השני.

כאן אנו באים להגדרה חדשה במהותו של היושר: דבר שהולך ישר, בלי להתקל בשום פינה. יש 'יושר' שהוא הדבר האמיתי והנכון, והוא קיים גם לאחר שהדרך כבר התעקמה ונתקלה בעקולי ופשוט, אבל יש 'יושר' מוקדם, שמראש אינו מגיע לדרך עקלתון. הוא פשוט הולך ישר, וכל המהמורות שבצדדים אינן 'שיבות אליו'.

'המשפט' מצד אחד הוא הנהגת היושר, אך עדיין אי אפשר לכנות אותו בתואר 'מישרים'. בכל פעם שאחד מהצדדים 'יצדק' - הצד השני יפסיד, ועל אף שהיושר מחייב שכן צריך לנהוג, עדיין יש כאן 'דרך עקלתון' שקרובה לזה ורחוקה לזה. אין כאן את היושר שמשווה את נקודת האמצע בין שני הצדדים, אלא רק יושר שמיישר את הצד הנכון ומעדיף אותו על הצד שנקנעו.

מידת הישר של 'מישרים' אומרת מהי הנהגה הנכונה, שהאדם ינהל את חייו בדרך ישרה שאין בה בכלל דין ודברים. אחרי שיש תובע ונתבע - אז באה מידת המשפט ואומרת מהו הפסק הישר, אך הישרות האמיתית היא שמלכתחילה לא יהיה תובע ולא יהיה נתבע... האדם יילך בשלום ובמישר, בדרך חלקה של אמצע שאלה שתקלת בשום תביעה, וממילא לא יהיה מה שיוקיק אותו לישרות של ה'משפט'.

אם בירושלים הוצרכו להעמיד את דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין, היו אומר שהיתה להם דרך חיים עקומה, שבה כל אחד נתקע בשכן שלצידו. המשפט לא היה עקום, הוא היה על פי דין צדק, אבל מדוע היה כל הזמן משפט? אותה ישרות של משפט מחייבת גם שהאדם עצמו יהיה ישר, וכשהאדם עצמו ישר ממילא הוא מתנהג בדרך של 'לפנים משורת הדין', לעשות את הישר והטוב, ולדאוג להתיישר עם אלו שלידו. בכל משפט שבעולם, בהכרח שהיה מי שלא התנהג ביושר, ועכשיו רק צריכים להחזיר את היושר לתחילתו. אם גם התובע וגם הנתבע היו ישרים מלכתחילה, לא היה צורך במשפט.

ממילא ככל שהאדם יהיה ישר יותר, כך הוא יעדיף יותר לוותר על המשפט ולא להגיע למצב בו צריכים להוציא מאחד ולתת לשני. עד כדי כך שפעמים שה'לפנים משורת הדין' עצמו יכול להחשב לדין, וכשהוא רב לרבה בר בר חנן בסוף פרק האומנים (ב"מ פ"ג, א') שלגביו 'דינא הכי', כיון שלאדם בדרגה של ישרות כמותו, הישרות אומרת לשלם אף על פי שאינו צריך, ובלבד שלא יהיה צד אחד שנפסד.

הוא הדין גם במקום שאדם פטור בדין אדם וחייב בדין שמים, כגון לגבי גרמא וכדומה, שמצד המשפט האדם לא עשה מעשה המחייב, אין לשני זכות לתבוע אותו, והדין הישר אומר שאין לו לשלם, אך מלבד המשפט יש את הנהגת היושר, שסוף סוף נגרם הנזק ומאן דהוא הוזה מחמתו, ואין כאן את אותה דרך ישרה שבה שני הצדדים יוצאים נשכרים.

זה עתה בערב שבת הלכתי לליוחם אבליים אצל אחד מתושבי השכונה היושב שבעה על פטירת אמו ע"ה, והוא סיפר לי מעשה שהיה, שבהיותה נערה למדה אמו בסמינר גייטסהד אצל מו"ר המשיגי הגאון א"א דסלר זצ"ל, ובמהלך השנים היתה תקופה בה מילאה את מקומה של עקרת בית מבונה המוקם שנאלצה להעדר מביתה. מילא נקשה שכנה על הדלת וביקשה מעט חלב. חלב ישראל היה באותם ימים מצרך יקר המציאות באנגליה, וכשהלכתי

'צדק ומשפט ומישרים':

גם בפסוק זה מומשיך שלמה המלך לבאר את מטרת הספר ואומר שמשלי נועד לקחת כמה לימודים: 'מוסר השכל, צדק, ומשפט, ומישרים'. ובפירושו רבותינו כן פירשו את כל ארבעת הדברים כל אחד בדרך, אך המובן העולה מדברי כולם הוא אחד, ודרכו של זה כדרכו של זה.

הדבר הראשון, 'מוסר השכל', הוא על פי מה שנתבאר בפסוק הקודם, ש'מוסר' פירושו הנהגת האדם בינו לבין עצמו, מהי הדרך שבה יכלול את מעשיו וייר את מידותיו, וכאן מוסיף הפסוק ואומר 'מוסר השכל' - שדרך המוסר צריכה להתנהל על ידי ה'השכל', לחשוב קודם כל בעין פקוחה מהו הטוב ומהו הרע, וכך לדעת להבדיל בין קודש לחול ובין אור לחושך.

על כך מביא הפסוק עוד שלושה דברים השייכים לנהגה הכללית: 'צדק ומשפט ומישרים'. הדבר הפשוט משלושתם הוא ה'משפט', שפשוטו כמשמעו, לעשות את הדין והיושר ולהנהיג את דרך האמת. שלא יהא רך לזה וקשה לזה, אלא בכל דבר ודבר יפסק את הפסק הנכון, לזכות את הזכאי ולחייב את החייב, בלי להטות את הדין ממשפטו כמלא נימא, לתת לאיש כדרכו וכפרי מעלליו.

לעומת המשפט יש את הדבר הקודם, 'צדק', שהוא ההפך מהמשפט, בעוד שהמשפט מחייב להתנהג עם האדם בדיוק כפי המגיע לו, 'צדק' פירושו 'צדקה', שהאדם יצדק משלו ויתן בתורת חסד גם בלי שמגיע למקבל לקבל. מידה זו נוגעת יותר למידת הרחמים, להיות צדיק חונן ונותן, חסיד המתחסד עם הבריות.

המידה השלישית היא ה'מישרים', שמונהגה הוא 'יושר'. ועל זה פירשו המפרשים כל אחד במילותיו היכן מתבטאת מידת היושר באופן שלא קיים במידת המשפט. רש"י פירש ש'מישרים' היא הפשטה, דרך חלק ומישור שוה לזה ולזה, רבינו יונה פירש ש'מישרים' הוא 'להתנהג על פי היושר ודרך השכל בדברים שלא יפול עליהם משפט מחויב בית דין, כאשר הוזכר בדבריהם, בדברים רבים, שאדם פטור בהם מדיני אדם וחייב בדיני שמים', ואילו בפירוש הגר"א מובאר ש'מישרים' היינו הנהגה לפני משורת הדין.

וכאן יש לתת את הדעת כיצד באמת מתבאר ההבדל בין 'מישרים' ל'משפט'. הרי כפי האמור, מהות המשפט היא מידת היושר, לפסוק את הדין כדין בדרך האמת בלי לסטות לכאן ולכאן, ואם כן מה מתווסף לנו ב'מישרים' שלא קיים כבר ב'משפט'. אם לפי פירוש רש"י, ש'מישרים' הכוונה 'פשטה', לכאורה יש פעמים שהמשפט עצמו מחייב את הפשטה, כששני הצדדים שווים ויש לתת לתת לכל אחד את חלקו. ומאידך גיסא, אם באמת המשפט מזכה את האדם ומחייב את השני, אם כן הפשטה היא ההפך מהיושר, ואיזה טעם יהיה להוציא מהזכאי ולפשר בינו לבין החייב.

ולפי פירוש רבינו יונה, ש'מישרים' הוא במקרים פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, יש להבין את עיקר הדבר - אם באמת מצד הדין והיושר האדם חייב, מדוע המשפט עצמו אינו מחייב אותו בדין אדם, ואם הישרות אומרת את ההפך, מדוע הוא חייב בדיני שמים ולא פטור מכל וכל.

והרי פשוט שדין זה של חייב בדיני שמים אינו מעשה טוב בעלמא, אלא חיוב גמור, שאמנם האדם לא חייב בו בבית דין של מטה אך יתבע עליו בבית דין של מעלה, וגדולה הדבר, שדין דעת המבואר במאמרי בפרק הכנס (ב"ק נ"ו, א') שכל החייב בדיני שמים פסול לעדות עד שישלם. ממילא נשאלת השאלה מדוע באמת הוא פטור בדיני אדם.

כיוצא בזה יקשה גם לפי פירוש הגר"א, שהאדם מחויב לפני משורת הדין, מה בכלל שייכות המציאות של 'לפנים משורת הדין' אם הדין הוא היושר והיושר הוא הדין. יש את מידת המשפט, ששוקלת את הצדדים וקובעת מהו הדבר הנכון, ומאיו סיבה האדם יזדקק להוציא את עצמו מדרך היושר ולעשות אחרת דוקא מצד מידת ה'מישרים', שאומרת שזהו דרך היושר.

ברחי' שה'א' שמואל מציאת הדין' הוא דין הנלמד מכמה פסוקים, וכפי שהרחיבו התוס' בכמה מקומות לבאר את כל הלימודים מהמקראות, ועל כל פנים בדברי הרמב"ן על התורה מתבאר שעיקר המקור הוא מן הפסוק 'ועשיית הישר והטוב' (דברים י', י"ח), שבו אנו מצויים לעשות כל דבר שנובע מהיושר. ואם כן יקשה שבעתים, עד כמה שהמשפט מצווה אותנו להתנהג כמשפט, היכן יתנו חייבים אחרים שאינם מצויים במשפט, שהם מחויבים מטעם 'ועשיית הישר'.

ולא עוד אלא שבגמרא בבבא מציעא (ל', ב') אמר רבי יוחנן "לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה", ומקשה הגמרא "אלא דיני דמיציאת לדין", וכי היה עליהם לדון דין תורה, "אלא אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפני משורת הדין". הרי לנו שהתביעה לעשות לפני משורת הדין היא

לאיש יתן בעד נפשו, וכמו שכתב הרמב"ן על מצות 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא י"ט, י"ח) שחז"ל (שבת ל"א, א') התבטאו רק בלשון שלילה - 'דעלך סני לחברך לא תעביד', כי על דרך החיוב לא יתכן שאדם יאהב את חבירו כעצמו. אך מכל מקום אומרת התורה 'ואהבת לרעך כמוך', שמצד הרצון האדם ירצה בטובת חבירו בדיוק באותה דרך שהוא רוצה שיעסקו בטובתו. אין כאן הנהגה גרידא אלא רגשת הלב של 'ואהבת', שהאדם יעשה את רצון השני כרצונו.

על כך אמרו חז"ל (בשבת שם) "זו היא כל התורה כולה, ואיך פירושה הוא זיל גמור", שאין לך גדול ממצות 'ואהבת לרעך כמוך' שבה תלויים כל יסודות התורה. וכאמור, זו היתה הכוונה של עם ישראל לפני מתן תורה, להיות 'כאיש אחד בלב אחד', וכן יכלו לקבל את התורה.

ומה הטעם בדבר, יש לומר בשני אופנים: ראשית, כפי שביארנו במקומות אחרים, התורה ניתנה לכלל ישראל ולא לאוסף יחידים. רק אחרי שהיה על עם ישראל שם של אומה, כלל העומד יחד, אז הם יכלו לקבל את התורה, אחרת היה כאן רק קיבוץ גדול של אלפי פרטים בודדים, שאמנם הם זרע אברהם יצחק ויעקב, אך אינם נחשבים 'לעם' שבו בחר ה'. אי לכך רק לאחר שעם ישראל התאחדו יחד כאגודה אחת להיות 'כאיש אחד בלב אחד' אז חל עליהם שם הכלל לעמוד כעם ה' ולקבל את התורה.

אך לבדדינו ניתן לבאר בדרך אחרת: פקודי ה', ישרים, ודבר ישר לא יכול להכנס לתוך דבר עקום. התורה ניתנת רק לבני אדם ישרים שהכינו את עצמם לקבל את תורת ה', ומי שלא ישר הוא אדם מקולקל, שאין לו כלי קיבול להכיל את האמת האלוהית, כי ישר דבר ה' וכל מעשהו באמונה.

המצויאות של 'כאיש אחד בלב אחד' היתה ביטוי לישורותם של עם ישראל - שכולם יכולים לעמוד ביחד, כגוף אחד, בלי שאף אחד יעמוד על חשבון השני ובלי אדם שיאמר צר לי המקום... כולם כאחד הולכים באותה דרך ישרה, לא רחוקה לזה ולא רחוקה לזה, ואין מי שמפריע לסלול להיות באמצע ולעבור אצל כולם, באין פרץ ובאין יוצאת.

מה ש'דרך ארץ' ארץ קדמה לתורה' (עי' אליהו רבה פרק א') אינו רק דין קדימה, אלא דרך ארץ היא התנאי לתורה. בלי שהאדם עושה מעצמו אדם, כטבע בריאתו וכמו שעשאו האלוקים, אין כאן מי שיוכל לקבל את התורה. וכפי שכבר הבאנו כמה פעמים בשם הגר"י, שכאשר מחפשים שידוך יש לבדוק במדובר שלוש דברים: האם הוא בן אדם, האם הוא יתיר, והאם הוא תלמיד חכם, ודוקא בסדר הזה... כי אם החתן הוא גוי הוא לא יוכל ולא יעזור לו להיות תלמיד חכם, על אחת כמה וכמה אם לית דין בר נש...

כמו כי ידועים בדריש של המהר"ל ויטאל שהקשה מדוע המידות לא כתובות בתורה (ואם כי נאמרו בתורה כמה מידות, מכל מקום רובן לא נכתבו ועל כל פנים לא בתורת עיקר), ואמרו המהר"ח שהמידות הן מעל לתורה. והיינו כאמור, שהתורה היא דבר שניתן לאדם, אבל המידות הטובות הן חלק מהאדם עצמו - האם הוא אדם ישר שיש עליו שם אדם או שמה הוא כסוס ככרד אין הבין, ואין בכלל מה שיקבל את התורה.

בפרק קנין תורה שבסוף מסכת אבות (משניות ה' - ו') מנויים מ"ח קנינים, וכבר אמר מור הגרא"מ ש'קנינים' היינו מעשה קנין כפשוטו, שכשם שהבא לקנות חפץ לא יכול להכניסו לרשותו בלא מעשה קנין, כך התורה לא יכולה להכנס לא האדם בלי שיקדים לעשות את הקנין, הלא המה מ"ח הקנינים שמכנתה המשנה.

והנה אם נתבונן נבחיין שכמעט מחצית מכל הקנינים אינם דברים שנוגעים כלל אל דרך הלימוד ואל צורת הלימוד, כי אם לאדם, שהיה אדם טוב בעל מידות ישרות. ואינה השייכות בין זה לבין לימוד התורה, היינו דוקא מחמת האמור: 'קנינים' זמני פעולות בעלמא שהאדם צריך לעשות בשעת הלימוד, אלא הם 'קנינים', שמאפשרים לתורה להכנס לרשותו של האדם. והואיל ומהות הקנין היא שהאדם יתחיל להראות את בעלותו על החפץ ויתנהג בדרך הבעלים, כפי שנתבאר במקומות אחרים, אם כן בכדי לקנות את התורה האדם צריך להתנהג כמו מי שראוי לקבל את התורה, והוא גופא מקנה לו אותה...

לכן בכדי לקנות את התורה לא די לאדם לשבת וללמוד, והוא מוכרח להקדים את הדרך ארץ שתהפוך אותו לבעלים. להיות אוהב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, אוהב את הצדקות ואוהב את המישרים, וכן יוכל היושר להכנס לא היושר, שילכו שניהם יחדיו צמודים בדרך ישרה והיו לאחדים. אם האדם יתעקש, יפנה אנה ואנה ויתקע בכל השובב על כל צעד ושעל, גם התורה חלילה תפנה את פניה ולא תוכל להמסר אליו.

זוהי דרך ארץ וזוהי בלתה לזכות לתורה, להיות ישר וללכת באורח מישור. האדם אינו צריך בעבור זה להעמיס על עצמו חשבונות רבים, אלא אדרבה, לעזוב את כל הצירים והמחלוקות הארוכים מסביב לחזור אל הטבע האמיתי כפי שברא בו האלוקים, שם יוכל למצוא תמיד את הדרך השקולה והנכונה, הנוחה והטבוחה, בלי שיפגע בו אדם מעולם.

והם המה הדברים שקורא הרמב"ם על עוסקי התורה בסוף הלכות שמיטה ויובל: "ולא שבת לוי בלבד, לא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר דבה רוחו אותו... והלך ישר כמו שעשהו האלוקים, ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קודש קודשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ועולמים".

די לו לאדם לפרוק מעליו לא של החשבונות הרבים שמבקשים כולם ולגלות את היושר בכל פניות שהוא פונה, וכן ממילא מובטח לו ש'הרי זה נתקדש קודש קודשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ועולמים'.

לבדוק, ראתה שונות רק בבקוק אחד. אמנם היתה לה רשות להשתמש בבית כאות נפשה, אך היא לא ידעה כדת מה לעשות: אם תביא את כל הבקבוק לשכנה - מה ישרא לבעלת הבית, ומצד שני אי אפשר להשיב את פני השכנה ריקם. הלכה, הביאה בבקבוק נוסף, והתחילה למדוד חצי חצי - חצי להביא לשכנה וחצי להשאיר בבית.

תוך כדי המדידה נשמעו שוב נקישות על הדלת. הפעם היה זה הגרא"א דסלר בעצמו, שהגיע מהסמינר הסמוך לבדוק את שלום התלמידה. הוא ראה את הנערה במעשיה מה פשר הדבר. הסבירה הנערה: השכנה בקישה חלב, ואני מוודת, חצי לשל וחצי לכאן... הרב דסלר, שלא דע במה דברים אמורים, הפטיר לתלמידתו: 'אזי שמעך מיט סדום'... ה' מריח כמו סדום... להביא, לשכנה ולהשאיר מעט, נוחא, אבל למדוד במדויק חצי חצי, שחס ושולם לא יהיה מי ש'ירוויח' על חשבון השני, אז כבר נכנס בכלל 'שלי שלי ושלך שלך', שעליו אומרת המשנה (אבות ה', י') 'ויש אומרים זו מידת סדום'...

מי שמחפש תמיד להיות דובר מה, יתכן שבסופו של דבר ישיג את היושר ולא יעקם מואומו, אך דרכו לשעצמה היא דרך עקומה. אדם ישר הוא אדם שמחפש כיצד להתרצות עם כולם, כיצד להתנהל עם כל אחד על מי מנוחות, וכיצד להיות קרוב לזה וקרוב לזה, בלי לפגוע באף אחד ובלי שאף אחד יצטרך להפגע. אחרי שתבקשם דובר מה, יתכן באמת צריכים לחשב מסלול מחדש, אבל דבר ישר בעצם הוא דבר שבכלל לא נתקע.

וכאמור, 'שירות' זו היא ישרות שנתבעים עליה, אם לא בדיני אדם אזי בדיני שמים, ולכן נועד ספר משלי שבא ללמד את האדם 'מישרים' - איך הולכים בישרות ולא נפגשים בדרך עקלתון.

ואם ישאל אדם, כיצד אוכל לנהל את עצמי בדרך ישרה בלי שאיש יבוא למולי, על כך אומר קהלת (ז', כ"ט): "האלוקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים". מצד הצעם טבעו האדם הוא ישר, שלא אמור להתקל בשום פגע, וכל המשפטים, הטענות והמענות - כולם הם דברים שהוא מעמיס על עצמו, בעוד שהוא יכול להשאיר בלעדיו. אם האדם לא מחפש במה להתקע, הוא לא צריך להתקע בשום דבר...

בתחילת פרק ב' באבות אומרת המשנה: "רבי אומר איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תאמרת לעושה תפארת לו מן האדם, ושם בפירוש המשניות כתב הרמב"ם: "מבואר הוא שהדרך הישרה הן פעולות הטוב אשר ביארנו בפרק הרביעי, והן הפעולות הממוצעות, לפי שבהן יושגו לאדם בנפשו תכונות מעלות, ותיטב התנהגותו עם בני אדם, והוא אומרו תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם".

ה'פרק הרביעי' שכתב הרמב"ם הוא הפרק הרביעי משמונה פרקים, שבו הרחיב הרמב"ם בארוכה את היסוד שכתב כאן בקצרה, שהאדם צריך לנהיג את עצמו ב'פעולות הממוצעות', כלומר, לקחת את דרך האמצע מכל מידה ומידה, בלי להיות קיצוני לשום צד. לא להיות מדי קמצן ולא מדי נדיב, לא מדי אכזר ולא מדי רחמן, וכן בכל המידות כולם, להנהיג את המידות בין שתי הקצוות ולא ליטות אל הימין או אל השמאל. דרך זו, כותב הרמב"ם, היא ה'דרך הישרה שיבור לו האדם', כי דוקא בדרך זו 'תיטב התנהגותו עם בני אדם', והיא תהיה 'תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם'.

אם האדם יתחיל אדם קיצוני, כלל צד שיהיה - תמיד הקצה יתנגש עם מי שעומד בכיוון ההפך, והוא לא תהיה ישרה. רק כשהאדם יידע לעמוד באמצע תוכל הדרך להיות 'ישרה', בלי להיות רחוקה מאף אחד. הוא יוכל להתנהל עם הראשון ולהתנהל עם השני, להרחיק את עצמו מפינה אחת ולדעת לעקוף על פינה אחרת, ואף פעם לא תהיה נגדו שום טענה. זהו הטבע של האדם, שאלוקים עשה אותו ישר, ואם משהו נשקע עליו שירות - על כרחיך שהיושר אינו ישר, אלא דבר שתפס לעצמו נגיד אחד מהניגודים שלא מכוון עם הניגודים האחרים.

יעוין ש ברמב"ם משמונה פרקים שכתב שהחסידים כיוונו את עצמם עוד יותר לדרך האמצעית, והוא מה שאמרו חז"ל 'לפנים משורת הדין'. הרי שהם הם הדברים, שגם 'לפנים משורת הדין' היא הנהגה שהיושר מחייב, להתהלך באורח מישור בלי סטיה, בלי לפגוע ובלי להפגע, וכך האדם יהיה נח לשמים ונח לבריות כשהכל יבוא על מקומו בשלום.

דרך ארץ קדמה לתורה:

כשעמדו ישראל לפני מתן תורה נאמר (שמות י"ט, ב') 'ויחן שם ישראל נגד ההר', ודרשו חז"ל מהמילה 'ויחן' לשון יחיד 'כאיש אחד בלב אחד'. ולכאורה 'כאיש אחד' הכוונה שכלל ישראל נחשבו לגוף אחד והיתה תנייתם בשלום בלי תרעומות ומחלוקות, אך אם כן יש להבין מהי התוספת 'בלב אחד', הרי הם כבר היו 'כאיש אחד', ומה יש בלב שאין באיש?

אלא יכול אדם לחיות בשלום עם כולם, לא להתקל באף אחד ולהתהלך בדרכי שלום, והכל מגיע רק מהאני שבתוכו. כדי שיהיו לו חיים טובים ושלווים הוא נשמע מראש מכל מה שבייא אותו לבוקה ומבולק, אך הוא מצידו, מצד מה שלבין, לא אורה באף אחד ולא מעוניין באף אחד... אין כאן דאגה לזולת, אלא אדרבה, דאגה לעצמו, כשהדרך לעצמו עוברת סביב מה שלידו.

מה שהתורה רוצה מהאדם הוא להיות 'כאיש אחד בלב אחד'. שלא רק הראש, אלא גם הלב יהיה מחובר לשני וירצה בטובתו כשם שהוא רוצה בטובת עצמו. ודוקא מתוך הלב תגיע אותה הנהגה של 'כאיש אחד', להיות כיחידה אחת, שבה כולם מקבלים זה מזה ונותנים באהבה רשות זה לזה.

האדם אינו יכול להגיע לדרגה שהוא אוהב את השני כעצמו ממש, כי כל אשר

נחלת בנימין

רבינו ראש הישיבה מרן הגאון רבי בנימין סורוצקין שליט"א

פרשת קרח

פניני נחלה

ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם (טו, טז)

פרש"י "לפי פשוטו הקטורת שהם מקריבין לפניך מחר אל תפן אליה, ומדרשו יודע אני שיש להם חלק בתמידי ציבור, חלקן לא יקובל לפניך לרצון וכו'", ויעו"ש בשפתי חכמים דהיה קשה לרש"י לפי פ"י הפשוט דהרי בקרא כתיב מנחה, וקטרת אינה מנחה יעו"ש.

ואולי י"ל הביאור בזה ע"פ משי"כ הגר"ח (הובא בגר"י דלקמיה) דבהקטרת קטורת שלא לשמה לא שייך בה הדין דלא עלתה לבעלים לשם חובה כמו בכל הקרבנות הנעשין שלא לשמה ואינו צריך להקטיר קטורת שנית דכבר נתקיימה מצותה עכ"ד.

וכ' ע"ז מרן הגר"י (הל' כלי המקדש פ"ב ה"ח) דהביאור בזה הוא דקטורת כל עצמה היא רק מצות הקטרה בלבד שיוקטר ממנה בכל יום על מזבח הזהב, וגם בקטורת שהוקטרה שלא לשמה, אף דבהלכות קרבנות לא עלתה לבעלים מ"מ מצות הקטרה מיהא נתקיימה וא"צ להקטיר קטורת אחרת, דבעצם מעשה הקטרה מיקיימא כל מצותה. ולא דמי לשאר קרבנות ציבור כתמידין ומוספין, שעיקר קיום מצותם הוא במה שהציבור מתכפרין בו והקרבת קרב עליהם ועולה להם לשם קרבן, יעו"ש.

מעתה נראה דזהו מה שהוקשה לרש"י לפי פ"י הפשוט דקאי לענין הקטורת שהם מקריבים לפניך מחר, דהלא בקטורת גם אם לא עלתה לבעלים מ"מ מצות הקטרה מיהא נתקיימה ועצם מצותה היא רק מעשה הקטרתה בלבד, ולכן לא שייך בקטורת ענין זה של אל תפן אל מנחתם. ורק בקרבנות ציבור דעיקרם הוא מה שהציבור מתכפרין בהם והקרבת עולה להם לשם קרבן שייך להתפלל ע"ז שאל תפן אל מנחתם, שלא יתכפרו ולא יחא קרב עליהם ועי'.

בדין מתנ"כ דמורם מקק"ל

וזה לך תרומת מתנ"כ לכל תנופות בני ישראל לך נתתם (יח, יא)

ר"ל כל המורם מקדשים קלים, מן התודה והשלמים ומאיל הנזיר, דכל מה שנעשה בו תנופה הרי הוא לכהנים, אולם באמת צ"ע דהרי מצינו גם תנופה בזבחי שלמי ציבור דהם קדשי קדשים, ושם הרי גם בשר הקרבן נאכל לכהנים ולא רק המורם מהם.

והנראה מבואר מזה כמש"כ מרן הגר"י (הל' מעשה הקרבנות פ"ט ה"ג) דבאמת אע"ג דמצינו תנופת חזה ושוק בזבחי שלמי ציבור מ"מ אין זה כלל מדין תנופת חזה ושוק שנאמרה בשלמים, ובאמת אין תנופת מדיני החפצא של חזה ושוק, דבזבחי שלמי ציבור אין החזה ושוק חלק משאר הבשר ולא תלוי בהן שם חזה ושוק כל עיקר, וחובת התנופה אין זה כלל מחובת החפצא של חזה ושוק, ועיקר הדין הוא דהכבשים טעונין תנופה לאחר שחיטה [וכמו דס"ל לרבי דתנופתן כמו שהן] ורק דזה מתקיים בתנופת חזה ושוק שלהם, אבל אין זה חלות דין בהחפצא של החזה והשוק שהם טעונים תנופה, ולא דמי לשלמי יחיד דהתם עיקר הדין תנופה הוא מדיני חזה ושוק וחלוקים משאר הבשר, וחלות השם חזה ושוק הוא המחייבת בדין תנופה, משא"כ בזבחי שלמי ציבור שווין החו"ש לשאר הבשר ולא היא המחייבת לדין תנופתן, ורק דהכבשים טעונין תנופה לאחר שחיטה, וכל תנופתם רק מחובת כבשי עצרת לבד ובדין הקרבתם לחובת היום, ונפ"מ דאין בהם תנופה באימורים כדאשכחן בשאר שלמי יחיד.

מעתה אתיין היטב, דכל הדין דתלה קרא מת"כ דקדשים קלים עם התנופה, הוא משום דתנופת חזה ושוק הוא מדיני חו"ש וחלוקים הם משאר הבשר וחלות שם חו"ש היא המחייבת לדין תנופתן, וה"ג חלוקים הם בזה, דנאמר בהם דין מת"כ, דהחו"ש הם מתנות לכהן, משא"כ בזבחי שלמי ציבור, הרי אין דין מתנתם תלוי בתנופתן, דגם התנופה האמורה בהם אינה שייכת לחפצא של החו"ש, ולכן אין דין מתנות כהונה בפני עצמן על החו"ש, דאין חלוקים משאר הבשר, וכל הבשר הוא לכהנים ועי'.

פסול מצורע לעבודה

זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מורע אהרן הוא להקטיר קטורת וגו' (יז, ה)

יעו"ש בפרש"י שהביא מהתנחומא פרשת צו "ומדרשו על קרח ומהו ביד משה רמז לחולקים על הכהונה שלוקין בצרעת כמו שלקה משה שנאמר ויוציאה והנה ידו וגו' ועל כן לקה עווייהו בצרעת" עכ"ל.

והנראה ביאור הדברים ע"פ מה דאיתא בזבחים (קכ, א), "דברים ששוותה במה גדולה לבמה קטנה שחיטה וכו' מומין וזמן בגדולה וקטנה". והיינו דבע"מ פסול בבמה, וכן איתא בזבחים (טז, א) מה לבע"מ שכן עושה בו קרב כמקריב וכו' איכא למיפרך מה לצד השוה שבהן שלא הותרו בבמה, ומבואר דבע"מ פסול להקריב גם בבמה.

והנה נגעים תורת מום בהם לפסול בו כהן המקריב, וכדאיתא בשבת (קלח, ב) צרעת תמירא שכן דוחה את העבודה, וה"ג תנן בבכורות (מה, ב) ובעלי נגעים טהורים פסולין באדם [ונחלקו] רש"י ותוס' בשבועות (ה, א) מהו נגעים טהורים יעו"ש]. ונראה דלכו"ע נגע קודם שהסגירו הכהן חשיב מום ופסול לעבודה אע"ג דעדיין לא טימאו הכהן.

מעתה נראה דהא דכל החולקים על כהונה לוקים בצרעת אין זה רק ענין של עונש, אלא דהרי כל החולקים על הכהונה דעתם שהם ראויים לעבודה ואע"ג שאינם כהנים, ונראה דמשום זה הוא דלוקים בצרעת להראותם דגם במקום שלא צריך כיהון אינם ראויים לעבודה, דהרי נעשו בע"מ ופסולים לעבוד גם בבמה, ועי'.

וה"ג בעווייהו המלך מיד שפרכה לו הצרעת כתיב (דה"ב כו, ב) "ויבהילוהו משם וגם הוא נדחף לצאת כי נגעו ה'", ונר' הביאור בזה עפ"מש"כ, דכיון דנודע לו שפסול לעבודה נמצא דביאתו היא ביאה ריקנית ואסור לו לשהות בהיכל, ולכן נדחף לצאת דהרי מיד גם קודם שראהו כהן והסגירו פסול לעבוד וכמש"כ. ואין לומר דנבהל לצאת משום דנטמא, דהא קי"ל (נגעים פ"ב מ"ב) דאין רואין את הנגעים בתוך הבית א"כ עדיין לא נטמא, ובע"כ כמש"כ.

ביאור ערר קרח על הכהונה ובדין משה במקום ע"א הוא עומד

ויקמו לפני משה ואנשים מבני חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם (טו, ב)

בית דין מצד עצמם, וזמ"מ כיון שהם בדברים הנוגעים לכל ישראל צריכים דווקא ב"ד של ע"א משום דהם הבעלים ע"י, וכבר האריך מרן הגר"י בזה בהל' סנהדרין (פ"ה ה"א) יעו"ש, ונתבאר עוד דין זה דב"ד הנצרך לדברים הנוגעים לכל ישראל תחדש בפרשת 'אספה ל'.

והשטא א"ש דבאמת גם לאחר שנתחדשה פרשת אספה לי נשאר הדין דמשה במקום ע"א עומד [ובאמת יש להוכיח כן גם ממנה דאיתא בסנהדרין (יג, ב) ואכמ"ל], אמנם כל זה הוא רק לדינים

הצריכים 'הוראת בית דין' דבזה משה רבינו עומד במקום 'בית דין הגדול', אבל במה דבעינן ב"ד מצד הדברים הנוגעים לכל ישראל בזה אין משה אלא עומד על גבי שבעים הזקנים.

והנה מרן הגר"י כתב שם לחלק בין מינוי כה"ג למינוי מלך, דבמלך יסוד הדין הוא שהמינוי צריך מעשה ב"ד, והב"ד שלו הוא ב"ד של ע"א. משא"כ במינוי כה"ג באמת ליכא שום קרא וילפותא ע"י שהעמדתו תהא טעונה ב"ד דווקא, ורק כיון דהדבר שייך לכל ישראל הב"ד של ע"א הם הבעלים ע"י (ע"י רמב"ן סהמ"צ מצוה קנ"ג), יעו"ש.

והשטא א"ש מה שאמר משה ד'בדין הוא חולק עלי', דלענין מינוי כה"ג שהוא מהדינים הנוגעים לכלל ישראל אין משה עומד במקום ע"א ולא יכל לעשות, ודו"ק.

ובזה יבואר היטב הא דחלק עליו קרח רק בענין מינוי אהרן לכה"ג ולא בענין מלכותו של משה, משום דמינוי מלך והעמדתו טעונה מעשה ב"ד וכל שנתמנה כבר אין להשיב מה שכבר נעשה ואין לבטלו, משא"כ מינוי כה"ג שמתמנה בפה ומסתלק בפה, כיון דהמינוי תלוי ברצונו של כלל ישראל כמו דנתמנה על פיהם ה"י יכול להסתלק על פיהם, וכיון שעכשיו אין רוצים בו כלל ישראל ממילא דבטל המינוי.

והנה התוס' בזבחים (ק"א, ב) ד"ה (הוא) כתבו וז"ל 'ואע"ג דברכו ה' וכו' מי"מ שאם שלא רצו כל ישראל וכו'". ולכאורה דבריהם צ"ב במש"כ דהדבר תלוי ברצונם של כל ישראל, והרי אין מינוי ומשיחת כהן תלוי בב"ד. אולם לפמ"ש א"ש היטב, דכיון דכל מה דבעינן ב"ד הוא מטעם דהם הבעלים בדברים המסורים לישראל ממילא דאין לב"ד לעשות היפוך רצונם של כלל ישראל.

ונראה דמ"ה הוא שכינס קרח הסנהדרות של כל שבת ושבת לערער על מינויו של אהרן לכה"ג, דבדברים הנוגעים לכל שבת ושבת הרי הם הבעלים ע"י כמו דסנהדרין הגדולה הוא וכיון דהתאספו ראשי השבטים הרי יש כאן יחד כל שבטי ישראל, ובהו יכולים

הם לערער על מינויו של אהרן, דאע"ג דהדבר תלוי בב"ד של ע"א לי"מ מה דמשה רבינו במקום ע"א קאי, דלפמ"ש שמינוי כה"ג דהא דהעמדתו טעונה ב"ד הגדול הוא רק משום דהוא דבר הנוגע לכל ישראל והם הבעלים ע"י, ועל כן כל שלא נתרצו לו כל ישראל אין להב"ד הבא מחכם למנותו וכמ"ש התוס' לענין מינוי פנחס, וה"י יכולים לבטל מינויו דכה"ג מתמנה בפה ומסתלק בפה וכמ"ש התוס' ביומא (יב, ב) יעו"ש.

יעויין בפרש"י (בפסוק א) וז"ל 'מה עשה עמד וכנס ר"י ראשי סנהדרות רובן משבת ראובן שכיננו' יעו"ש, אולם בחזקוני כתב וז"ל 'לחק לו מכל שבט כיג חוץ משבטו של לוי שמהם התרועמות, כדי שיהא מכל שבט סנהדרי קטנה' עכ"ל.

והנראה הביאור בזה, דהיו אלו סנהדרות של שבטים וכדמבואר בסנהדרין (ט, ב) דלכל שבט היה לו סנהדרין שן בדברים הנוגעים לשבט שלו, וכן

כתב הרמב"ן (דברים טו, יח) וז"ל "כך יהא ב"ד אחד ממונה על כל שבט ושבת ואם הוצרכו לתקן ולגזור דבר על שבט שלהם גזרין ומתקנין והיא לשבט כגורת סנהדרי גדולה על כל ישראל וזה הב"ד הוא המוכרז במסכת הוריות ששנינו בו הורו ב"ד של אחד מן השבטים ועשה אותו שבט על פיו, אותו שבט חייב ושאר השבטים פטורים" יעו"ש. ונראה דאותו ב"ד כינס קרח מכל שבט ושבת, והם הנקראים ראשי סנהדרות, ר"ל ראש לכל בתי דינים של כל עיר ועיר, כדרך סנהדרין גדולה ממונה על כל בתי דינים של כל ישראל יעו"ש ברמב"ן.

עוד יש לעיין בדבשתי חכמים כתב דקרח לא חלק על המלכות ועל הנשיאות כי אם על הכהונה גדולה, וכמבואר בלשון פרש"י (פסוק ג) "אם לקחת אתה מלכות אל היה לך לברר לאחריתך כהונה", וצ"ב מ"ש באמת לא עורר קרח על כל מינוי משה.

והנראה לבאר בזה, דהנה יש להקשות עוד דעל מה דכתב (פסוק כח) "ויאמר משה בואת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי", פרש"י וז"ל 'לעשות את כל המעשים האלו שעשיתי על פי הדיבור לתת לאהרן כהונה גדולה ובניו סגני כהונה ואליצפן נשיא הקהה כי לא מלבי, אלא אני עשיתי הכל מדעת ובדין הוא חולק עלי' עכ"ל.

ודברי פרש"י צריכים ביאור דהרי דין העמדת כה"ג תלוי בב"ד הגדול וכמ"ש הרמב"ם (בפ"ד מכלי המקדש הט"ו) וז"ל "אין מעמידין כה"ג אלא בב"ד של ע"א" עכ"ל. והנה בסנהדרין (ב, א) תנן אין עושין סנהדריות לשבטים אלא על פי ב"ד של ע"א, ובגמ' שם (טו, ב), איתא כדאשכחן במשה דאקיי סנהדרות ומשה במקום ע"א קאי, וילפינן ליה מקרא דכל דבר הגדול יביאו אליך דאין דנין את כה"ג אלא בב"ד של ע"א, ומשה במקום ע"א יעו"ש, ומעתה צ"ב דגם אם לא עשה זאת על פי ה' אלא מלבו, הא מיהא הוי זאת בדין, דהרי העמדת כה"ג תלוי בב"ד של ע"א ומשה הוי במקום ע"א וצ"ע.

[ובחי' מרן ר"י הלוי (הל' סנהדרין פ"ה ה"א) כתב ד"ל דכל מה שמשה היה במקום ע"א הוא רק קודם שנאמרה

הפרשה דאספה לי שבעים איש מוקני ישראל, דעדיין לא היה ב"ד של ע"א, אבל לאחר שנאמר למשה אספה לי וגו' דנתחדש דין ב"ד של ע"א שוב בטל

ממשה הדין דעומד במקום ע"א, ולכן במינוי יהושע שהיה לאחר הפרשה דאספה לי וגו' היה צריך למשה ובי"ד דמשה לבדו אינו יכול למנותו וצ"ע].

ונראה לראש, דהנה בעיקר דין ב"ד של ע"א מצוי שנאמר בו שתי הלכות, חדא דבשבת דברים הסעונים ב"ד של ע"א והם מדיני 'בית דין הגדול' והוא הנלמד בדין 'מינוי בית דין' שבפרשת יתרו. ושנית, ישנם דברים שאינם טעונים

ביאורי תפילה

משה אמת ותורתו אמת

הנה יש נוהגים לומר זאת בשעת הגבהת ס"ת (לדוד אמת להחידא ס"ת כב את ד, ועי' מטה אפרים ס"ת תקפד עיי"ן כ), ומקור הנוסח הוא מהגמ' סנהדרין דבלועי קרח אומרים: "משה ותורתו אמת", ובמדרש תנחומא (קרח ס"א, א) וחובא בשער הגמול (לרמב"ן) איתא בנוסח שאנו אומרים "משה אמת ותורתו אמת".

ונראה הביאור בזה, דזה פשוט דכולם ידעו דמשה הוא נביא ה' וכדאיתא ברמב"ם (בפ"ח מהל' יסודי התורה ה"ח) שלא האמינו במשה מפני שעשה אותות ומופתים אלא דמעמד הר סיני הוא העדות שבזאת ידעו כי אני שלחתיך דכולנו שמענו הוי"ו הקב"ה קרא משה והוא עונה, ואי"כ הא"ך יתכן שקרח יחלוק על נביאותו של משה, וגר' ביאור הדברים דמה שקרח ודעתו חלקו על משה לא היה על עיקר ד"ז שהוא נביא אלהים, אלא דחלק ע"י שמשה רבינו חלקו במעלת נבואתו משאר כל הנביאים, וכדטעו בזה גם אהרן ומרים, ומשה הוא ככל הנביאים שמודיעים לנביא במראה הנבואה דרך משל ומדי יחזק בלבו פתרו המשל, ע' ברמב"ם (פ"ד יסודי התורה ה"ח), וכיון דנבואתו היא בחידה ובמשל סבר קרח דמשה רבינו לא פתר את נבואתו לאמיתיה של הנבואה, וזהו שאמר לו טלית שכולו תכלת ובית מלא ספרים וכו' ור"ל דב"ד טעה משה רבינו בפיתור הנבואה, דלא יתכן שיהיה הפתרון האמיתי, וזה ממילא דאין התורה לנו מפי משה אמת, דלא ידע לפתור לאמיתיה של הנבואה.

וזהו שבני קרח אומרים משה אמת ותורתו אמת, כלומר דמשה מתבאר בנבואה באספקלריא המאירה שכל דבריו הם אמת, דאינו כפותר הנבואה, אלא שכינה מדברת מתוך גרונו, ומשה אמת והוא אביהם דכל הנביאים כי נבואתו היא אמת לאמיתיה, וכן תורתו אמת, דכיון דהוא נביא אמת ממילא דתורתו אמת ואין להרהר אחריה דשכינה מדברת מתוך גרונו, וזהו מה שאמר משה דה' שלחני וגו' כי לא מלבי, דלא נתכוון משה לומר שהוא לא בדה את התורה, אלא דנתכוון לומר שהוא לא פירש את התורה מלבו, דלא באה לו הנבואה דרך משל וחיזה שהוא צריך לפתור בלבו, אלא שהתורה בא לו באספקלריא המאירה, מפי הגבורה, וה' שלחני, כלומר שהוא שלוחו כמותו ממש, שכינה מדברת מתוך גרונו (וכעין מש"כ בחי' מרן ר"י הלוי בפרשת שמות יעו"ש), ודי"ק.

וזהו גם היסוד השמיני מ"ג עיקרים (ע"י הקדמה לפרק חלק) "היסוד השמיני היות התורה מן השמים, והוא שנאמין כי כל התורה הזאת הנתונה ע"י משה רבינו ע"ה שהיא כולה מפי הגבורה כלומר שהגיעה אליו כולה מאת ה' יתברך וכו' וכי הוא כמו סופר שקוראין לו והוא כותב וכו' והוא אמר לנו והוא נאמן בשליחותו, והמאמר המורה על היסוד הזה הוא מה שנאמר (טו, כח) "ויאמר משה בואת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי", כלומר דנאמין שהתורה בא לנו מפי הגבורה ולא שבדה משה את התורה מלבו.

וזהו ביאור המנהג לומר כן בשעת הגבהת התורה לומר, כי תורתנו תורת משה תורת אמת היא דאין נבואת משה כנבואת שאר הנביאים אלא שכינה מדברת מגרונו ותורת אמת היא.

עינינו גל

זרית מן לא יאה

אודות גזירת הגיוס (1)

וצריך להבין, שכן זה בדיוק בממשלת הרשע ושלטון בית המשפט, שהם כוחות הערב רב מרשיעי ברית, ויש להם משך זמן שניתן להם כדי למלוך, ולא יוכלו להמשיך בגזירותם ככל העולה על רוחם לאורך ימים, אלא רק כפי שנקצב משך הזמן, ו"קץ שם לחושך" לפדותינו מצרי נפשינו בעת הידוע לו יתב'.
ב. עוד יש לדעת שבאמת איננו בידם, ומסופר שפעם פגש הבית ישראל את רבי מוטל מסלונים, והזכיר את דמותו של רבי יצחק בן המגיד הקדוש מזלוטשוב זי"ע, שבספר "הרי בשמים" מספר שפעם התקשה בפשט מה שכתוב בתוכחה (דברים כח, סח): "והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות ואין קונה". איך יתכן להתמכר באין קונה, וגעה בבכיה עד שנרדם. בחלומי נראה אליו אביו המגיד, ואמר לו, שהכוונה כאן כמש"כ בגמ' סנהדרין (קהא ובפירש"י), שאמר הקב"ה לירמיהו "נבוכדנאצר עבדי הוא" וכל מה שקנה עבד קנה רבו. לפיכך, גם כשנשתעבד אותו רשע בישראל, עדיין לא יצאו מרשותו של הקב"ה. וזאת היא הבשורה גם בפסוק דנן "והתמכרתם..." דמכיון שאויביך הם עצמם בגדר עבדים ושפחות, ממילא יוצא "ואין קונה", שלא קיבלו בכס קנין שלם וכך תוסיפו להישאר ברשותי. ואז הפטיר הרבי בלשון קדשו: "די יונגען מיינען אז זיי האב'ן אונז שוין אפ'געקויפט, אבער ואין קונה!" - פורקי העול סבורים שכבר קנו אותנו, ואנחנו כאילו בשליטתם, אך **האמת שאיננו קנויים להם כלל!** עכד"ק.
וזהו גאוה יהודית בסיסית, שהחזיקה אותנו בכל הדורות, שאף פעם איננו "תחת המגף" הרוסי או הגרמני, ואיננו נעשים עבדים להם, אלא להיפך, התחושה היא "ואתה על במותימו תדרוך", שהיינו בזים להם בליבנו, ויודעים נאמנה שעתידים אנו לנצח את הרע, "וכל הרשעה כולה כעשן תכלה, כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ", וכך אמר פעם מרן הגרא"ל זצוק"ל הרי כל אדם שמח להיות בצד המנצח, ואנו יודעים שודאי ה' ינצח את הקמים כנגדו, א"כ מראש ידענו שאנו בצד המנצח!
ושני יסודות אלו יש לשנן בעת הזאת, שזמן הגזירה קצוב וידוע מראש, דגזירה עבירה דבטלה, וכן שאפי' בזמן הגזירה, איננו תחתיהם מכורים להם ח"ו, **אלא אנו תמיד בצד המנצח!!**

א. הנה ביום כ"ג סיון תשפ"ו, ניצלנו שוב בנס מטילי איראן זו פרס, ויום זה גדול הוא בתולדות פרס ומדי, כנכתב במגילה שבו נכתבו האגרות האחרונות לטוב על היהודים, והנה כתב בספר מקור חיים (להחיות יאיר, סי' תצ"ד): "ביום כ"ג סיון יש לזכור את נס פורים כי בו נכתבו אגרות אחרונות לתשועה, ולרבות בו שמחה, עכ"ל. ועל רבי אהרון מקרלין זי"ע מסופר שהיה עורך סעודה ביום זה, ולא ה' אומר תחנון, כי הוא יום שמחה. לכן משמים סובבו את הירי ליום זה, להזכיר לנו את הניסים המופלאים שארעו לנו בפרס, בימים ההם בזמן הזה.
והתעוררתי לשאוב מענין זה חיזוק גדול למצבינו מול גזירת הגיוס, דהנה יש להבין למה המתינו מרדכי ואסתר לשלוח את האגרות האחרונות מ"ג ניסן שנשלחו אגרות ראשונות, כתב המהר"ל (אור חדש פ"ח) שהם ע' יום כנגד ע' אומות: "...כי עמלק הוא ראש לע' אומות אשר הם מתנגדים אל ישראל וכדכתיב "ראשית גוים עמלק", ושבעים אומות בודאי הם הפך לישראל, ולפיכך מן יום שנכתב כי זרע עמלק ישלטו ביהודים ("ג ניסן), עד יום שכתב כי היהודים יהיו מאבדים את עמלק (כ"ג סיון) היה שבעים יום כנגד שבעים אומות..." עכ"ל. ומבואר בדבריו שהיה לעמלק הנאה במשך אותן שבעים יום שחשבו שיש חוק המלך להרוג את היהודים.
ומקור דבריו בירושלמי (סוטה א'), אודות השכר שקיבלו המצרים על שבכו את יעקב שבעים יום: "אמר רבי אבהו, מפני מה זכו האומות לשבעים יום שבין אגרות המן לאגרות מרדכי, כנגד שבעים יום שעשו המצרים חסד עם יעקב אבינו, ע"כ. ופי' המפרשים שהכונה שזכו שהיה להם קורת רוח במשך שבעים יום שחשבו לקיים גזירת המן שנמשכה בין י"ג ניסן עד כ"ג סיון. ומבואר כאן חידוש שניתן לגויים כמין שכר על משך הזמן שהם מדמיינים שיוכלו לבצע את זממם נגד היהודים ח"ו, והקב"ה מודד בדיוק את העת והזמן להפרע מהם, לא לפני שישאבו את ההנאה שמגיעה להם מכל מיני סיבות, וכך יש קצבה למשך הזמן שניתן לאיראן לאיים עלינו.

75

אם חרם הן כולן שלי, דכתי' "כל חרם בישראל לך יהיה" ונטלן והלך לו, והניחה בוכה עם שתי בנותיה...". ע"כ דברי המדרש.

וצריך להבין מה הליצנות כאן, הרי כל הדברים נכונים על פי תורה? ואשר מבואר בזה, שליצנות אינה דברי שקר וכזב, אלא הצגת המציאות באור מגוחך ותמוה, וכאשר צירף קורח לסיפור אחד את כל התרחיש הזה, נוצר מצב כאילו יש חוסר היגיון בהעדפה שמעדיפה התורה את הכהנים על כלל העם.

ג. אכן באמת יש להתבונן בדבר, מדוע התורה חייבה לתת לכהנים עשירות, כי אם נחשב את כל הערך הכספי של כ"ד מתנות כהונה, שמגיעים מכל ישראל לקומץ יחסית קטן של כהנים ולויים, נגיע לתחשיב של סכומי עתק, וכל שכן במדבר שרק אהרון ובניו היו כהנים, והם היו מקבלים את כל מתנות הכהונה מכל ישראל, ואפי' העניים מחוייבים להדחק ולתת את חיובם לכהנים והלויים, ונמצא שנהפכו לעשירי ישראל. (ואגב יש לציין חילוק, שהלויים היו מקבלים בעיקר **משכורת**, שהוא המעשר ראשון שניתן להם, והוא יותר מחלק של סתם יהודי, כי כל שבט מקבל אחד חלקי י"ב בארץ, והלויים קבלו אחד חלקי עשר, משא"כ לכהנים נצטוו לתת את **צרכיהם** ממש, בגד ללבוש מגיזת הצאן, ואוכל לאכול, הן מן הצומח מתרומה וביכורים, והן מן החי בזרוע לחיים וקיבה, והטעם כי הם אוכלים על שולחן המלך, וחפץ ה' שלא יצטרכו שום התעסקות במסחר, אפי' לא של החלפת פירות בשאר צרכים כמו לויים, והוא רמיזה להתנזרות אפי' מחסכון בשוק ההון).

והנראה בזה, שמכיון שכל השפע יורד לעולם דרך הכהנים לומדי תורה, לכן אמרה תורה שיש לתת עושר לכהנים להכיר שכל השפע מהם, ולכן אי' בחולין (קלא) דיש לתת לכהן ת"ח, לידע שהשפע בזכות התורה, וכ' ב"כד הקמח" (ערך ברכה): "וידוע כי כל העולם מתקיים בזכות ברכת כהנים... א"ר אחא בזכות מה אנו עומדין בזכות ברכת כהנים... כה תברכו, וע"ד המדרש "כה תברכו", נתן הקב"ה הברכות לכהנים במתנה, שיהי' כח בידם לברך את ישראל, ולפי שהי' עתיד למסור להם כ"ד מתנות כהונה, והרי כ"ה "כה" בגימטריא הכי הווי'... עכ"ל. וממילא כך נאה ויאה, שנעשיר את עמלי התורה ככל שניתן.

ובאמת היה מן הראוי להגדיל את שכרם של האברכים כדי שיהי' בידם יותר מהמקובל בשכר ממוצע במשק, לפחות כמו המעשר דאז שהוא יותר מחלק י"ב שיהיה לכל איש מישראל, ואשרי ראשי כוללים יקרים שמכתתים רגליהם לדאוג לעמלי התורה, ואשרי הנדיבי עם שמסייעים בעדם, **יזכו לברכת ה'.**

הליצנות מעושר הכהנים

א. ה"ליצנות" היא אחד מהדברים הנוראים ביותר בכוחות הנפש, והיא ממחריבי היהדות הכי גדולים, ולכן כת ליצנים אינה מקבלת פני שכניה, וגם בעוה"ז הקב"ה כביכול מושך ידו מלוצצים, כדאי' בגמ' (עבודה זרה יח,ב) שרבא אמר לרבנן בבקשה ממכם אל תתלוצצו שלא יבא עליכם יסורים, ואמר רב קטינא "כל המתלוצץ מזונותיו מתמעטין שנאמר משך ידו את לוצצים" ואז אין למתלוצץ שום סיעתא דשמיא והצלחה.

ויש להזהר מזה מאד, כי הוא מפסיד גדול, ובקלות יכול ליפול לזה, והח"ח פעם פירסם מכתב בו הוא קובע שהעניות שהיתה אז בתקופתו נגרמת לדעתו מריבוי אירועי שחוק ואמני במה שהיו מארגנים ערבי בידור, ומעתיק את דברי הגמ' הנ"ל, וכיום בריבוי התעסקות במייל, עלולים ח"ו ליפול לליצנויות בשליחת בדיחות והיתולים וענייני שחוק, ה' ירחם.

ב. ודוד המלך הציב את זה בתחילת ספר תהלים בראש כל בקשותיו "אשרי האיש..." ובמושב לצים לא ישב" ובמדרש שוחר טוב כתב: "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת **רשעים**" - אלו בני קרח, שלא הלכו בעצת אביהם, שנאמר סורו נא מעל אהלי האנשים **הרשעים** האלה (טז,כו). "ובדרך **חטאים** לא עמד" - שנא' "את מחתות **החטאים** האלה" (יז,ג). "ובמושב **לצים** לא ישב" - זה קרח, שהיה **מתלוצץ** על משה ואהרן.

מה עשה, כינס עליהם כל הקהל, שנאמר ויקהל עליהם קרח את כל העדה, התחיל לומר לפניו דברי ליצנות, ואמר אלמנה אחת יש בשכונתי, ועמה שני נערות יתומות, והיה לה שדה אחת, באתה לחרוש, אמר לה משה "לא תחרוש בשור ובחמור יחדו". באה לזרוע, אמר לה "שדך לא תזרע כלאים". באה לקצור ולעשות ערימה, אמר לה "לקט שכחה ופיאה", באה לעשות גורן אמר לה תני לי תרומה ומעשר ראשון ומעשר שני, הצדיקה עליה את הדין ונתנה לו, מה עשתה עניה, מכרה את השדה, וקנתה שתי כבשות, כדי ללבוש מגזותיהן, וליהנות מפירותיהן כיון שילדו, בא אהרן ואמר לה תני לי את הבכורות, שכך אמר לו הקב"ה, "כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש לה' אלהיך" וגו', הצדיקה עליה את הדין, ונתנה לו את הולדות, הגיע זמן גזיזה וגזזה אותן, בא אהרן ואמר לה תני לי ראשית הגז, אמרה אין בי כח לעמוד באיש הזה, הריני שוחטתן ואוכלתן, כיון ששחטתן, בא אהרן ואמר לה תני לי הזרוע והלחיים והקבה, אמרה אחר ששחטתי אותן לא נוצלתי מידך, הרי הם חרם עלי, אמר לה

נטישת "גוש" הימין

א. די מפחיד משמעות המהלך החדש של ציבור יראי ה' - ע"פ ציווי מרן גאון ישראל רבינו הגרד"ל שליט"א - לפרוש מגוש הימין. ואף שמעולם לא היינו באמת כחלק מן הגוש החילוני הזה, שחלקים ממנו הם בגדר "ערב רב" ממש כנודע, ורבים מהם מלאים בעיוותים, בכלאיים של יהדות וחילוניות, מכל מקום כל עוד שהיינו עמיהם, שימשנו בדיעבד למזוזה של המדינה, ועצם מה שהציבור האמוני במדינה ידעו שיש כאן איזו "שותפות", ידיעה זו בעצמה חיזקה עד מאד את אמונתם, וגם בפועל הרבתה להם זכויות, כתומכים ומחוברים לעולם התורה והכוללים והיכלי הישיבות, אם בכספי ציבור, ואם בהסכמה לפטור בני ישיבות וכוללים מכל חובת גיוס.

אבל כעת, שפורשים מהגוש הזה באופן מוחלט, הרי נוצר כאן התחלה של הפרדת דת ומדינה, באופן שהגוש הזה עוקר את מזוזתו, מתערטל מכל זיק של קדושה, ומשליך מאחורי גיוו את אותו מינימום של יהדות אוטנטית שעוד היה שייך בו, ושוב אינו אלא גוש חומר עכור, גוש של תכונות ותאווות השלטון, גוש של פירוד ורוע אינסופיים, ועל כך צריך לבכות, כי מי יודע איך יראה הציבור הזה אשר נמנים עליו גם רבבות נשמות טועות, יהודים פשוטים שומרי מסורת, שכעת נוהים בעיוורון מוחלט אחרי מנהיגיהם, וח"ו יורדים עמיהם לאבדון.

ב. את המהלך הזה שהצדיקים מגינים על הפחותים, מצינו להדיא בפרשתינו, שכאשר נגזר על קורח ועדתו להיבלע באדמה, אמר הקב"ה למשה "הרמו מתוך העדה ואכלה אותם כרגע" וכתב רבינו בחיי: "...ומה שהוצרך לומר "הבדלו" והקב"ה יש בידו להמית ולהחיות ולא היה צריך הבדל אצלו, שהרי יכול הוא להמית את הרבים ולהציל את היחיד בתוכם, וכמו שאמרו רז"ל, שנים ושלשה היו מתכסים בטלית אחד השנים מתים והאמצעי נצול, וכענין שכתוב (תהלים צא, ז) "יפול מצדך אלף ורבבה מימינך אליך לא יגש", וא"כ מה צורך לומר "הבדלו". אלא כדי שלא ידבק בהם האויר הרע שבמכת הדבר, כענין האמור באשתו של לוט (בראשית יט, כו) "ותבט אשתו מאחוריו ותהי נציב מלח". או מטעם שאמרו רז"ל (ב"ק ס א) כשמדת הדין מתוחה אינו מבחין בין צדיק לרשע, או אפשר לומר שאמר כן לכבוד הצדיקים, שהקב"ה לא ישלח ידו בהם בעוד שהצדיקים ביניהם..." עכ"ל. ומבואר ג' אופנים איך הצדיק מגין על הרשעים כשהוא בגוש אחד איתם, ואפי' מצד שהקב"ה לא שולח ידו בהם בעוד שהצדיקים ביניהם.

והנה ללא כל ספק, החזית הבטחונית וכלל מערכותיה כרוכים ותלויים בחזית התורנית על שלל תהפוכותיהם, ולא שייך שום הצלחה במלחמה אם לא שכלל ישראל יהיו מחובר לתורה חיבור של ממש, וכמו שאמר דוד "עומדות היו רגלינו בשערי ירושלים", שבזכות שהיו עוסקים בתורה בירושלים היו יכולים לעמוד שרי הצבא בקשרי המלחמה, ויתכן מאד שהקב"ה סיבב שלא תתפתח מלחמה מול איראן בעת הזאת, כי הגוש האמוני איבד כעת את הקשר ללומדי התורה מכוח רדיפתם האכזרית אחרי עמלי התורה, ואילו תפרוץ מלחמה מי יודע איזה אבידות יהיו ח"ו, לכן עוצר הקב"ה את המלחמה בכל מיני צורות ודרכים, אע"פ שבנתיים האיום האיראני נותר בתילו וטילו, ואיום האטום וההתחמשות הבליסטית הבלתי מתפשרת שלהם, נותרה כפי שהיתה בתחילה, הנה ללא זכות תורה לא יהיה ס"ד להצליח בתחום הצבאי בשום פנים ואופן.

ג. ועד כאן דיברנו מצד עיני המדינה, אולם מצד השני של המטבע אם נביט בעיני עולם התורה, בודאי יש בהפרדות בני הישיבות והכוללים מה"גוש" הזה מעלה עצומה וזכות רבה שאיננו נקשרים בזבל החילוני הזה, וכך היה לאברהם אבינו שכל עוד שנאלץ ללכת עם לוט היה הדיבור מסתלק ממנו, ורק אחרי הפרד לוט מעימו חזר ונגלה אליו הדיבור, א"כ אם מורים לנו משמים להיפרד מאנשי לוט, בבחינת "זאם הימין ואשמאלה..." הנה זה בכלל מה שנצטיינו באיסור "לא תסור ימין ושמאל" אפילו הוא אומר לך על הימין שהוא שמאל, וכל הוראה של גדולי הדור, הרי"ז כאילו ניתנה לנו מפי הגבורה.

ודוקא מעתה, יכולה לגדול מאד הסיעתא דשמיא שיש לכל בחור או אברך שעמלים בתורה, כי הכסף שלהם מגיע מאנשים יראים וכשרים, והוא מושג בעמל רב של זקני מאורי הדור, ועצם המסירות נפש העצומה שלהם, במושגים בלתי נתפסים של טירחה ומאמץ, כשגאון ישראל מרן הגרד"ל אץ כנער צעיר ממדינה למדינה, ומשדל את קהילות הגולה לתת את חלקם בהחזקת התורה, כל זה מקדש את הכסף, וממילא מכנים סיעתא דשמיא אחרת, בכוח הצמיחה של הכסף הזה בבחינת מה שאמר הגר"א שאם יבנה בית הכנסת באופן שכל בנייתו היתה לשם שמים, יוכלו להתפלל בו ללא כונה זרה, וככל שהכסף מתקדש, כך התורה שיוצאת מזה, נשגבת יותר. לכן אף שבעין גשמית נראה שאברכים צעירים מתקשים כעת יותר מבחינה כלכלית, הרי"ז תענוגי ראייה, כי מכוח שכספם נתקדש תורתם מתרוממת, ובהמשך יזכו לס"ד עצומה בכסף.

חנוך לנער

הפרשה והמועדים בהיבט חינוכי
מפי הר"ג חנוך דדורי שליט"א

גליון 122 | פרשת קרח

בס"ד

"שלא אחטא ואחטיא - שאדע להבחין"

ולהאשמות שהוטחו בו, ואת מטרתן. הייתה זו כפירה ביסוד האלוהי של שליחותו. אילו הגיעו לדעה זו על ידי חשיבה מוטעית, היה ניתן להעמידם על טעותם ולתקנם. אך הם הגיעו אליה מתוך קנאה ורדיפת הכבוד. על ידי העמדת פנים של ייצוג טובת הציבור, הם בקשו לתת סיפוק לשאיפותיהם האנוכיות, ולשם כך השתמשו בפלפולי סרק מחוכמים המחנפים לאהבתו העצמית של העם. בדרך זו הם ביקשו לנשל את משה ואהרן ממעמדם.

משה רבינו לעומת קורח בודק את עצמו בסרגלי האמת. וכפי שכותב ה"אור החיים" הקדוש: "נראה כי לצד שהמלגלים לא גמרו גזרת המכוון של הצעת הדברים, הודיע הכתוב שהבין משה תכלית הדברים, הגם שלא פירשו דבריהם.. כנגד מה שנוגע למשה - נפל על פניו, להראות קצה האחרון ההכנעה, ושיזה נפשו כעפר הארץ, כעבד המשתחוה לפני השרה.. ולא עשה המבחן באותו זמן עצמו - אולי שכבר נעשה קטורת של בין הערבים שבו המבחן, עוד, שלא יחשדוהו שעשה המבחן בזמן בלתי הגון - שהוא בין הערבים, שאינו זמן הרצון..".

כשנמצאים במערבולות החיים, תאוותיהם ומצוקותיהם.. מעורבים להם, לא פעם, אמת ושקר.. צדק וחוסר צדק.. חסידות והתחסדות מזויפת.. אור וחושך משמשים בעירוביאל.. ועלינו לדעת ולזכור זאת.. בכלל.. ובפרט בחינוך..

על הפסוק "וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בוקר ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו" (ט"ז ה') כותב המדרש: "אמר להם משה: גבולות חלק הקדוש ברוך הוא בעולמו. יכולים אתם לערב יום ולילה? והוא שאמר הכתוב בתחילה (בראשית א' ה') "ויהי ערב ויהי בקר", - "ויבדל אלוהים בין האור ובין החושך" (שם, ד'), בשביל תשמישו של עולם, וכשם שהבדיל בין האור ובין החושך בשביל תשמישו של עולם.. כך ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים" וכו'.. **וכתב על כך המגיד מדובנא זצ"ל:** "ואקדים עוד מאמר חז"ל (מדרש בראשית) ויקרא אלוהים לאור יום - אלו מעשיהם של צדיקים ולחושך קרא לילה - אלו מעשיהם של רשעים.. **המשל בזה:** לאחד שבא אל חנות סוחר גדול לקנות אצלו סחורה וזה בא אליו באישון לילה ואפילה. וימהר הסוחר והדליק נרות בחנותו לראות את מה יבחר לעצמו, והסוחר שאל אותו איזה סחורה בדעתך לקנות? מן הפשוטים או מן החשובים? השיב ואמר: אין הבדל בין סחורה לסחורה, בין מין ומין.. כי הכול אחד ואיזה אשר אחפץ אקח ומחיר אחד

בביקור רופאים במחלקה פנימית בבית החולים, פנה אחד הרופאים במעמד מנהל המחלקה לאדם מבוגר המאושפז עקב סיבוב במערכות גופו.. ואמר: אדוני, אסביר לך כיצד המערכות של הגוף עובדות.. וכמה חשובה היא מערכת נפשית בריאה האמורה לתת כוחות גם למערכת הגופנית להתמודד עם תלאותיה.. החולה שישב עם בגדי בית החולים, כיבד והקשיב ולבסוף אמר: אדוני הרופא, תודה על מידע בסיסי זה, אך מהיכן לך המחשבה שכל מי שנמצא בבגדי בית החולים אינו יודע מאומה אודות החיים, מדוע החלטת לפנות אלי בקול כזה הנותן תחושה שהנני מוגבל בשכלי.. גם אני רופא כמון, אמנם כעת.. אני נמצא במצוקה גופנית.. אבל הגעתי לכאן עם כל הידע המורחב שלי.. ושום דבר לא השתנה כשאושפזתי.. מספיק לי שתהיה רגיש ואכפתי למצוקתי כעת.. לאחר סיום הביקור, ביקש מנהל המחלקה לחדד לצוות רופאיו את שליחותם ואמר: צריכים אנו תמיד לחשב בדעתנו מה עומד לנגד עינינו.. טובת החולה או שמא טובתנו אנו..

למה לקחת כסף ללא רשות מהארנק שלי? אינך יודע שנאמר "לא תגנוב" בתורה? אני רוצה שתבין, הקב"ה נתן לנו "תורת חיים". התורה היא זו שמורה לנו כיצד חיים נכון כאן - בעולם הזה.. וכיצד מכינים את עצמנו לחיי העולם הבא, יש לנו יצר הרע, ותפקידו להסיח את דעתנו מתפקידנו המיוחדים כאן בעולם.. ואתה, בני היקר! צריך לזכור זאת! הרי אינך רוצה ליפול ברשתות היצר ושלוחיו! **שלומי היקר הנהן בראשו.. הוא לא מעז לספר לאביו שכל הנאמר כעת.. ידוע לו מערש ילדותו.. הוא פשוט במצוקה כעת בין החברים.. ועל אף ידיעותיו בנושא.. הוא נכשל..** כואב לו פעמיים.. פעם אחת, על כך שאביו "חושד" בו שאינו יודע.. תורה מהי.. ומדבר אליו כאל ילד קטן אשר מתחיל להכיר את העולם.. ופעם שניה.. על שאין רגישים כעת למצוקתו.. ואין שום הבנה או התייחסות אליה..

ואולי.. אולי.. רופא בכיר, אב יקר.. שקועים אתם יותר בטובתכם שלכם.. ופחות בנו.. אלו הנתונים במצוקה.. ואולי.. **אולי אנו נתונים לפעמים בתוך דאגתנו למצוקה אישית שלנו.. ומנסים להסביר ולגייס עוד אנשים, מחשבות ודעות כדי להתגבר על מצוקה פנימית זו..**

קורח מקהיל קהילות.. כנגד משה רבינו ע"ה.. "וישמע משה ויפול על פניו" (ט"ז ד') **וכתב על כך הרש"ר הירש זצ"ל:** "משה שמע, או ליתר דיוק, הבין את מה שהביא לתביעות

לא קראו אותו חבריו בשמו רק "גאון זה" סתם, ונעשה לראש ישיבה בדור ההוא, דור הגאונים, בהיותו אך בן י"ג שנה, הרי נוכל להבין את גדולתו, והוא כותב תשובה בספר תשובותיו, איזה סיפור משיחות ילדים קטנים לכאורה, הרי בוודאי שיש דבר גדול ורם בזה.

כמו כן תמהתי בפרשת השבוע הרי על כל פנים קורח פקח ה' וגדול הדור ועמו מאתיים וחמשים ראשי סנהדראות אצל דור מקבלי התורה.. איך טעו בדבר פשוט כזה, הלא הם ראו בעיניהם צרות שיעבדו מצרים איך שהכום ועבדו בהם עבודת פרח וגם שחטו את ילדיהם גם בנאום בחומה, ובמדבר הרי על כל פנים לא חסרו דבר, ואחר כל זה מה טענו? "המעט כי העליטנו מארץ זבת חלב ודבש וכו'", ובמדרש נאמר שכן טענו כולם. בשלמא כשהאספסוף טענו, הרי היו הם מן הפחותים והגרים, אלא גדולי הדור איך יכלו לטעון שטות כזאת, ובברירות ועקשנות כזו כאלו ה' ברור אמיתתם? ושאלה כזו נמצא בכל הדורות, גם בדורנו זה, כשאנו לומדים ממדעי העולם, כמו גיאוגרפיה, פסיקה ועוד ועוד, נראה אשר חכמיהם וכל לימודיהם נגד האמונה הטהורה - תורתנו הקדושה - הם מדברים, וכל זה בברירות ועקשנות כאלו האמת אתם, הלא תזכור יקירי אשר שאלתני מזה,

ע"כ עתה אכתוב לך ויהיו הדברים לך למזכרת. ידוע תדעו כי גם החכמים היותר גדולים אם יד התאווה תגבר בהם לא די שלא תצילם חכמתם אלא עוד ישתמשו בחוכמתם להטעות את העולם עמהם שיאמינו גם לטפשותם כאלו חכמות המה, כי כן דרך כל חוטא להיות חוטא ומחטיא.

והנה אולי בזה ההוא אחד מן המוסרים אשר נתכוין אליהם רב האי גאון במשלו שמשל, כי גם הארי מלך שבחיות נפל ברשת השועל, רק משום שנתאווה לבשר שמן מעט יותר, ומה שהבין אחר כך כאשר פגע בו עונשו, לא הבין מתחלה, מפני שנתפתה בתאוותיו. (מובא במכתב מאליהו חלק ד' עמ' 304) כששקועים במצוקות החיים.. ובתאוותיהם.. אזי אפשר ליפול ואף להפיל.. לחטוא ולהחטיא.. ולא תמיד להבחין בישרות ובנקיות באמיתות הדברים..

אנא, ריבוננו של עולם!

שלא אחטא

שלא אביא אדם לנחיתה..

שאת שרשרת הדורות לא אקטע.

שלא אבוא לידי סחיטה

שלא יטען יצרי שאותי פיתה..

שלא אמצא נשמת מרוטה.

שאשאף לאמת ואמיתה

שאדע ליטע

שאביא את נשמת לשירתי

שלא תאבד צורתה

שלא אקרב מיתתה

שיאמרו - גדלות ד' בה נראתה.

לכל הסחורה.. כשמוע הסוחר את דברי הנבל הזה, הלך וכיבה את הנרות אשר בחנותו והשיבו בחושך.. וזה מתפלא ואומר לו: מה אתה עושה? ויען הסוחר ויאמר: אם כדברך שאין חילוק והבדל בין טוב לרע.. ומחיר אחד לכל הסחורות.. אם כן הנר למה.. רק כל סחורה שתעלה בידך קח לך. **הנמשל:** כי הקב"ה יוצר אור השכל מצורף אל אור היום שידעו אנשים להכיר בין איש לאיש, ולהבחין בחכמה ושכל טוב יתרון אחד על חבירו, להעריך כל אחד לפי מדרגתו. וקרח בא ואמר כי כל העדה כולם קדושים והכל במדרגה אחת, אין הבדל ביניהם, כקטן כגדול. אם כן האור והשכל והבחנה אך למותר. וזהו שאמר להם משה: גבולות חלק הקב"ה בעולמו ומחוק האור להשכיל לדעת בין איש לאיש. ואתם הלא יכולים אתם לערב יום ולילה ולכבות את אור היום.. כי לדעתכם אין צורך אל הנרות.. אם כל הסחורות שוות.. ובע"כ אתם רואים שאין זה ביכולת ביד מי לערב יום ולילה כי יש צורך להבדיל ביניהם, כי יתרון לאור מן החושך בשביל תשמישו של עולם.. כך ויבדל אהרון להקדישו קודש הקודשים" (משלי יעקב)

להעריך ולהתייחס לכל אחד לפי מדרגתו.. שלא ישמשו אור וחושך בעירוביאל.. שנבחין ביושר בתאוותינו ובמצוקותינו.. ובמצוקותיהם של אחרים.. שלא נתנשא.. ולא נחפש התנשאות.. כי כבר "נפלו" שם גדולים וחכמים..

והנה דברים שכתב על כך הרב דסלר זצ"ל במכתב לתלמידו בערב שב"ק פרשת קרח תר"ץ: "ב"ה באוניה בלב ים (בדרך לאמריקה).. תלמידי חביבי ויקירי.. חפצי היה לכתוב לכם הרבה, חביבי, אך הרבה פעמים התחלתי והוכרחת להפסיק כי מתנועת הספינה לא יכולתי לעשות שום דבר כי לא הרגשתי את עצמי בכי טוב בימים הראשונים וגם כעת שהוטב לי ב"ה, מכל מקום הכתיבה קשה היא מאד כי היד רועדת מטעם תנועת הספינה..

והנה חפצי לכתוב לכם חביבי דבר גדול ומאוד נכבד, שימו נא את לבכם אליו והיה לכם לתועלת על כל ימי חייכם. טוב מאוד תעשו אם תיקחו דבר זה למשמרת בזיכרוןכם לזכור הדברים תמיד, ראו נא מי כתב הדברים, רבינו האי גאון ז"ל גדול הגאונים, כתב את זה בתשובותיו סי' י"ג אעתיק לכם משם: "וכן היו מושלים משל, מעשה בשועל אחד שבא עליו ארי לאכלו, אמר לו השועל ומה יש בידי להשביעך.. אבל אני אראה אותך אדם שמן שאתה טורף ושבע ממנו, והיה שם בור מכוסה ואדם יושב מאחוריו, כיון שראה הארי אמר לשועל הריני מתיירא מתפילתו של זה שלא יכשילני, אמר לו שועל לא יגעו הדברים לא לך ולא לבנך אולי לבן בנך יגיעו, אבל בין כך עתה תשבע רעבונך ועד בן בנך זמן הרבה, נתפתה הארי וקפץ על הבור ונפל שם, בא השועל ועמד על שפת הבור והציץ עליו, אמר לו הארי: מה עשית לי, הרי אמרת לי שאין הפורענות באה אלא על בן בניי אמר לו השועל: כפי הנראה כבר רובץ עליך עוון של אבי אביך, שאתה נתפס בו, אמר לו הארי: אבות אכלו בוסר, ושיני בנים תקהינה?! מדוע עלי לסבול את עוון אבותי?! אמר לו השועל: ולמה לא חשבת כן מתחלה? כמה מוסר יש במשל זה." עד כאן לשון רב האי גאון ותשובה הנ"ל.

והנה כשראיתי דברים הללו תמהתי האם זו היא תורתו של רב האי גאון, גדול הגאונים אשר מרוב גדולת תורתו וקדושתו

{ אז נדברו }

פרשת קורח (בחו"ס: 5: שח) | תשפ"ו | גליון מספר: 735 | לסדר: "שך הוא לכם חלף עבדתכם באהל מועד..."

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל:

A8447168@gmail.com

--

למסבות בפס:
077-4448588

חדש!

ניתן לקבל את העלון בפס:

מערב אזור העלון:

02-3432641

קוד עליו: 1233

--

תרומות

תרומות

תרומות

תרומות

תרומות

תרומות

תרומות

יצאנו לחיפוש אחר מעות

מפוזרות... לבנתיים הם עשוי

נמגדלים... אז אנו ממשיכים

להכריז

אנחנו זקוקים למעות!!!!

--

לתרומות ולהוראות

קבע לעלון:

באשראי: "נדרים

פלוס" (קופה: עלון אז נדברו)

בטלפון:

0799-654321

בבנק: בנק פאגי

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתא

(מוכר להחזר מס)

למענה אנושי:

0753-7683095

כן... יש גם מסע מקוצר של 'מערב עד בוקר ונעלה הענן'...

יום ראשון בשעה 10.20 בערב... לפתע צרצור מוכר בפלאפון!!! התרעה... אנחנו כבר מיומנים וערכים... תוך שתי דקות המוח כבר הספיק לסרוק את כל התכניות ולהפנים כמו תמיד ש-הקש ביטול!!! התרגלו כבר לטירונות הזו... להתרגל לחיות את כל החיים במצב של פתאום!!! פתאום מתחילה מלחמה... ואכן בקושי חלפו 12 שעות והודיעו פתאום על הפסקת אש... ולא נותר לנו אלא להמתין לפתאום הבא!! פתאום יבא אל היכלו... פתאום שישאר ככה לנצח...

אז בסבב הזה זכינו לבחינה 'ויש אשר יהיה הענן מערב עד בוקר' ונעלה הענן בבוקר ונסע, כן... כל תקרית... כל התמודדות שעוברת עלינו זה מסע!!! יש מסעות שאורכות 19 שנים... כן... ונשב בקדש ימים רבים, זה היה 19 שנה... אבל באותה מידה היה את הצרות או רפידים שזה היה מסע של שבוע ימים... והיו גם מסעות של מערב ועד בוקר... כן... עקרונית לא כ"כ משנה כמה האורך של המסע... מה שבעיקר חשוב זה 'על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו', כלומר: איך עברנו את זה? מה עשינו עם זה? **האם פגשנו שם את ה'?** **האם הבנו מה ה' רוצה להעביר אותנו במסע הזה?** כלומר: המוטו של יהודי הוא ש'ה' הולך איתי... והוא לא סתם מוליך אותי!!! הוא רוצה אותי- איתנו!! וכשהוא מעביר אותי במסע מסוים... אני אמור לשרטט לעצמי את מפת המסע... את סוג האתגר שמאפיין את המסע הזה... ולהיות איפה הרבש"ע כאן בסיפור!!! מה הוא רוצה? לאן הוא הולך, וכשאני מצליח לנגוע בנקודה ואני מזהה מה ה' רוצה ממני כאן... מובטח לי ש... שמה? תן ניוח מה מובטח לי? שהמסע יגיע לקיצו? לא!! לא בטוח... הוא מובטח לי שזה יהיה יותר קל? גם לא בטוח... אז מה כן? ההבטחה שלי היא אחת ויחידה: שכשיגיע השלב שיסתיים אותו מסע... ואני אוכל לסמן וי על התקופה הקצרה או הארוכה הזו שהיא מאחורי... אני אוכל לסכם בסיפוק ולומר: הבנתי למה הייתי פה... עציתי פה משהו!!! עברתי כאן איזה תהליך של גילוי והכרה בה' שבשלב זה נשלחתי כאן לעולם והנה... זכיתי להגשים את היעוד שלי במסע זה... זהו! זה מה שמובטח למי שימצא את ה' בכל מסע בחיים...

מה אני מתכוין למר? אני לא יכול להבטיח לאף בן אדם שיהיה לו חיים קלים... אני גם לא יכול להבטיח לאף בחור או נערה שהשידוך שלהם יגיע מזהר... (הלוואי והייתי יכול להבטיח, אבל לא) אני גם לא יכול להבטיח לזוג שיזוג לפרי בטן מהר... לא יכול להבטיח לבני, לא חיי, ולא מזוגי...

הדבר היחיד שאני יכול להבטיח לך: שיום אחד אתה תמות!!! יש לך ערעור על זה? כלומר: לא משנה מה יהיה... טוב או רע... מהר או לאט... נחמד או פחות נחמד... בסוף אני ואתה נמצא את עצמנו באותו מקום שבו היינו לפני שנשלחנו לכאן... ואז!!! כשכבר נהיה שם בעלמא דקשוט... אתה מבין לבד שלא יזיך לך בגרוש האם עמדת בקצב החברתי... וכמה מהר הצלחת לסמן וי על עוד תחנה בחיים שהצלחת לעבור בלי פקקים... לא יזיך לך כמה פיצות אכלת, לאיזה ישיבה התקבלת, ואיזה תדמית היית לך בחיים... כל הקשקושים האלו לא יעניינו אותך וגם אותי, (ואם מאוד תתעקש לשעון שזה כן מישך להעסיק אותך גם בעלמא דקשוט... נניח בחמש שנים הראשונות, מאתיים שנה הראשונות... אבל תחשוב 4000 שנה קדימה... עדיין יפריע לך שלפני 3954 שנים לא נקבלת ששי? או בשידוכים לא היה חלק כ"כ?) רק מה הדבר היחיד שמאוד יהיה איכפת לך ויזיך לך שם לנצח נצחים??

האם סתם בזבזתי זמן יקר... או שהצלחתי לנגוע בנקודה ולעמוד באתגרים שה' העמיד לי?

שם בשמים אנחנו נבין שכל מסע שעברתי בחיים, הייתה שם הזמנה אלוקית ממוקדת, יש בכל מסע תרגיל שה' רוצה להוביל אותי לאיזושהי הכרה וגילוי בו יתברך... שזה היעוד שלי!!! ואם הצלחתי כאן בעולם הזה לשים את האצבע ולמצות מכל מסע את היעוד שלו מול ה'... ניצחתי בענק... נצחון של מאה אחוז... ואם לא?? אז חבל... גם סבלתי וסחבתי כאן בעולם וגם בזבזתי זמן... אני אתן לך דוגמא קטנטנה: אני מכיר שני צעירים שנסעו ברכב כמו... כמו צעירים פזיזים, ונפתח עליהם כרית אור בתאונה... וכל מי שהכיר אותם מקרוב ידע בדיק מה הרבש"ע רצה מהם... ה' רצה ש... שהם יקחו את עצמם לידיים ויתחילו לעשות עם עצמם משהו ולא רק עם ההגה... ובאותה היה בחור אחד שקיבל את המהלומה שהבין עניין... הכרית הזו העירה אותו מההלומות והוא תפס את עצמו לידיים ומאז הוא פשוט התהפך לאיש אחר... ותודה לה' על התאונה הזו... תודה על הרכב שהלך פאייפן... היה שווה כל שקל!!! מסע שהוכתר בהצלחה מסחררת ואילו הבחור השני... גם עליו התנפח כרית אור... והוא לשם שינוי בחר לקחת איתו את הכרית ולשקוע עוד יותר בכרית של המיטה... כי... גם אין לי חברותא... וגם עשיתי תאונה וגם עכשיו להתחיל את החיים עם חובות... מסכן... גם תאונה... גם חובות... וגם בסוף המשיך לישון... נ... איך אתה קורא את הסיפור הזה?? התאונה הזו הייתה מסע!!!! המסע הזה הוא לא היה בהכרח מסע עצוב!!! כי הנה לך... יש כאן בחור אחד שהמסע הזה התגלה אצלו כמכונן... הוא יצא משם את מה שה' רצה להוביל אותו... אבל באותה מידה הבחור השני בחר להפוך את המסע הזה למסה ומריבה... מצא את ההבדלים ביניהם??

הראשון זיהה את התקרית הזו מסע... וזיהה שה' רוצה ממנו משהו ולטובתי נשברה רגל פרת', ואילו השני לא מצא שם את ה'... הוא מצא שם פדיונות... באסא... און... נמאס לי...

נ"ל גזירת הגיוס לצורך העניין... מדובר במסע לכל דבר!!! מדובר בתקופה לא פשוטה שבחור ישיבות עוברים... ההורים וכל עם ישראל עוברים... השאלה היא איך קוראים את המפה??

המשך בעמוד 6 בגיליון זה...

'חוברת והיית לנו לעיניים...'

זו הפעם השנייה שהחוברת 'והיית לנו לעיניים' עוברת לגרפיקאית במטרה לשנות את דף השער... כי הוא מתאים לאוירה של מלחמה... החוברת יצאה לראשונה בקיץ תשפ"ד... כשקולות הצווחה הרבות היו בשבע זירות בידה... ואז בקיץ תשפ"ה הגרפיקאית כבר עמדה לשנות את דף הכריכה... ובו!!! התחילה מלחמת שנים עשר הימים... ועכשיו שוב... אנחנו בדרך לשנות כריכה... ושוב תמונת השער רלוונטית מתמיד!!!!

ואם בשנת תשפ"ד זה היה נכון ביחס לעין השמאלית של שמשון בעזה... שאנקמה נקם אחת משתי עיניו... הרי מאז הספיקו כבר להגיע עד העיניים של לבנון... יש מקום גבוה בלבנון שנקרא עיניים שמקבילות לעיניים של המדינה בה מירון... אבל יש עוד משהו שלא יודעים... שם בקצה לבנון... יש עיר קדושה שנקראת רבלת!!! שם המתין נבוכדנצר לצדקה... לנקר את עיניו על שמרד ב... וזו העין הימנית של האומה היהודית!!! עין אחת בעזה שהיא דרום א"י... ועין ימין במבא חמת שבצפון ארץ ישראל, בין כך ובין כך... עיני ה' אלוך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. אז אכן כן... לעת עתה נשארו עם אותה עטיפה של חוברת!!!! אבל עזוב... העטיפה זה לא הסיפור... הסיפור הוא העיניים!!!! ש-והיית לנו לעיניים... תהיה לנו לעיניים... כלל ישראל זקוק לעיניים של המדינה!!!!

העיניים הטהורות של עובד ה' שמוור שלא זן עיניו ממה שה' לא אוהב... אותן בן עליה הדר בעיר... ומוקף בידים או קרובים שהעיניים שלהם משוטטות ברשות... והוא שומר את עיניו!!!! הרי בזה הוא מופעיל את עיני ההשגחה שעני ה' משוטטות בכל הארץ בהשפעה של רחמים וחסדים...

אנחנו כעת בפתחם של חודשי תמוז ואז שכיודע שכל אחד מהחודשים מכוון כנגד איברי הראש והחושים... וחודש תמוז ואב מכוונים כנגד העיניים... תמוז-זה עין ימין ושבט ראובן שכל עיניו ראייה... וחודש אב הוא כנגד עין שמאל ושבט שמעון...

לעת עתה... חודש תמוז ואב צרובים לנו כ-עני עיני יורדה מים כי רחם מומי מנחם משיב נפש... ומי יקרב את אותו מנחם?? והיית לנו לעיניים!!!! ההינומה הוא שהכלה של ה' מהלכת לה ברשות הרבים ומוכנה להמתין לו שם... בזאת תשמע לפתע מנגינה קסומה של חופה... ולכה דודי לקראת כלה... אנחנו פה בדור 2026 כמתנים לך יום יום בסור מרע... מחכים בסבלנות שתבא למלאות אותנו... להשיב אותנו מזיוון!!! לא מוכנים לזון עינינו ממחוזות זולים... אננם ישנם פיתויים וקריאות מכל עבר שובי השולמית... שובי ונחזה בך... מה זה הפאנטיות הזו??

אבל אני לא אכעז... אתן לה' את המפגן הכי הכי מרגש... אני פה ממתין לך... כי רק מומך אני רוצה להתמלא...

לברור נקודת מכירה קרובה:

0527683095 0548446691

אודות המאמר בשבוע שעבר על עבודת התפילה וזמנה...

בשבוע שעבר כתבתי מאמר על החילוק בין עבודת התפילה למעשה התפילה... הסברתי למה יש חסידים שמתפללים אחרי זמן תפילה... וכפיו קבלתי הרבה תגובות...

יש לציין שקצת התאכזבתי מהתגובות... כי מבין בתרי הדברים היה ניכר ניתוק מוחלט בין שני המגזרים!!! הייתי צריך להתאמץ מאוד לשכנע את הליטאי שיש חסידים שמעניין אותם הלכה ומדקדקים קלה כבחמורה... והייתי צריך להזיע הרבה לשכנע את החסיד שישנם ליטאים עובדי ה' שעבודת התפילה בראש מעיינם... **תסלחו לי... זה מראה על צמצום!!!** וכבר כתבתי פעם כאן, שאם פועל חשתי שהראש הפתוח והאוניברסלי נמצא במרכזים החרדיים ואילו אני מצומצם... התברר שיתכן וזה ההיפך הגמור!!! הראש הגדול מחכה לך דווקא בבית כנסת קטן של כמה עשרות בודדים, אבל הוא מורכב משליש חסידים, שליש ספרדים, ושליש ליטאים בשייוויון!!! ראש גדול זה לדעת להגיד גם 'במה מדליקין' וגם 'כגוונא', גם שובבי"ם וגם אלול... כשיש לך שתי קהילות ענקיות של חסידים וליטאים ששניהם צמודים אחד לשני אבל מנותקים לגמרי אחד מהשני וצריך לומר ביניהם בפני נחתם זה זה מגויות מגירות!!! חברה... תצאו מהמגירה... לא חשבתם שהמאמר הזה עלול להתברר כאיבן לשון הרע, ציפיתי ששני ציבורים כ"כ גדולים מכירים אחד את השני משני צידי המתרס... אז אנא מכם... חרדים, צאו... צאו מהמגירה... תפסיקו להיות מצומצמים שם בבני ברק וירושלים... יהיה לכם הפתעות מאוד חיוביות... ע"כ במאמר המוסגר... כעת לגופו של עניין... הפותעת לקבל תגובה ממורי ורבי שליט"א שמכיר את הסוגיה מקרוב... והוא טען לי: שחשוב לציין שבשנים האחרונות הזירה השתנתה ובעבר למישור אחר לגמרי... אם פעם ההבדל היה כמו שאמרתי בין עבודת התפילה למעשה התפילה ניחא... אבל היום הכל עבר למישור של הריגוש והדרמה... הכל תלוי בהגברה!!! בצלמים... ורף הריגוש... זה כבר מזמזם לא קשור לליטאים וחסידים... הכל מתחיל ונגמר בצבעים עזים ובמחזיקי טעם וריגוש... אין לאף אחד משהו אישי נגד זמן תפילה... העיתוי פשוט לא מסתדר עם השעות שהכי הרבה המוני אנשים ערים ועירניים בעת ובעונה אחת!!! (זה כמו שאם אני אעשה דין לקהילה שלי, אני לא אעשה את זה בשעת בוקר מוקדמת או בשתיים בצהריים, אלא אני אחפש את שעות הערב שכולם פנויים... ככה היום עובדת ה' עברה מוטיבה של התאמה אישית לריגוש, לדמיה, לשעות העירות של כולנו)... והדוגמא הפשוטה ביותר זו ההדלקה ב"ג בעומר... פעם כ"ק האדמו"רים היו עושים הדלקה ומבטלים כל הגזרות ואילו הליטאים לא... אבל היום??? אף אדמו"ר לא מבטל שום גזירות... יש רק מקום אחד ויחיד ששם מתבטלים כל הגזירות... איפה? במירון? לא! גם לא... אלא איפה? איפה שההצ"ח ר' מייכל מלחט שליט"א מדליק... שם מבטלים כל הגזרות... לא שנה ליטאי או חסיד... לא שנה מירון לא שנה מתחם תמ"ר... בסוף בסוף ההדלקה הכי מרגשת וההגברה הכי עוצמתית... היא מביאה את כל הישועות ומבטלת כל הגזירות. נו. אז תגיד לי: זה קשור לזמן תפילה או עבודת התפילה? שום דבר... זה מתחיל ונגמר בריגושים...

כך העיר מו"ר שליט"א ונחוץ להבהין בחילוק הזה... כי גם אחרי שצדקתי שהתפילה מתחלקת לשני חלקים, עבודת התפילה והלכות תפילה, אבל אנחנו מזמזם לא בחילוקים העדינים האלו... אנחנו בדור של ריגושים... וכאן באמת אין שום היתר להפסיד זמן תפילה בשביל ריגושים... (אגב: האם פעם שיעור ניסה לעקוב אחרי ר' מייכל שליט"א בליל שבת... מה הוא עושה כשמתסיים הבטע בשעה 4:00? אתה אולי הולך לישון... אבל הוא הולך לתיק... אני פגשתי אותו שם...)

עכ"פ לכל הליטאים שטענו בתוקף ש-מי אמר באמת שיש עבודת התפילה??? אולי באמת תפילה זה הלכות תפילה ותו לא? אז שוב: להזכירם שהמקור לתפילה הוא ולעבדו בכל לבבכם!!! איזוהי עבודה בשלב? הוא אמר אז תפילה... עקרונית, גם כשאתה מתפלל בחייתך שפתיים וגיגישע הגוף... בסופו של דבר זו עבודה בשלב... נטו לב... בסיום ספירת הקולות, אנחנו נשאר עם המוניטור של הלב... עד כמה הלב היה בתפילה ודו"ק...

וכאן!! יש! יש הערה אחת שאני לא מתאפק מלומר לידידי החסידים... נכון... העיקר זה עבודה בשלב... ההתלהבות וההתרוממות... ולכן לפעמים קורה שמפסידיים זמן תפילה... אבל ההלכה... אם אתה באמת אחסידישע נשמה למה אתה פראייער??? תבין: אני בתור בחור חרדי הייתי אחסידישע בחור... ולא סתם אלא אגיווארענער... התמרדתי נגד הישיבה. נגד הדרך הליטאית שבה גדלתי... והלכתי להתפלל אצל המקאוה רוב שליט"א... למה? כי רציתי מקווה... רציתי ללמוד פארטוקס... רציתי להספיק את כל התהלים עוד לפני שחרית... ולא מעניין אותי כלום! אני חותך על כולם ומתפלל אצל החסידים... ואז לפתע הגיע תורם של החסידים למשוך את הזמן... ועוד רבע שעה סוף זמן תפילה והם לא ממחרים לשום מקום... וכאן הגיע תורו של אחסידישע נשמה לדפוק על השלחן... הההללה... מה עם 'עת רצון' של זמן תפילה? בא נדדו טיפה כדי לזכות להספיק את הליגער הליגער שעה רביעית דתמיד של שחר... לזכות להספיק 'שעה שהציבור מתפללים', נו... מה ענו לי? עשו לי פרצוף יבש של ליטואקעס... לא... עזוב... אנחנו לא זזים!!! ככה זה אצלנו ונגמר הסיפור!!!

ואני לא פראעייר... אני אגיווארענער... אם בחרתי להיות אחסידישע בחור זה לא בשביל להיות מחליף פרה בחמור... רבותי... הלכתי למקוה כי **בחרתי** בדרכי החסידות... קמתי פארטוקס כי בחרתי חסידות... מגיע זמן תפילה? ! ? פה אתם מחזירים אותי ללא קבלנו מרביתני, תודה רבה... את זה כבר היה לי אצל הליטאים... קמתי ויצאתי בהפגנות והתפללתי שמונה עשרה ביחידות... ולמה? רק בגלל שאני אחסידישע בחור... אה... אבל כולם פה לא ראו לנכון להקפיד על זמן תפילה? יכול להיות... אין לי טענות עליהם, גם אין לי טענות על ליטואקס שנשארו ליטואקס... אבל אני אחסידישע נשמה... אני עושה יותר!! אני מתחשב עם קוני... ואני הולך עם זה עד הסוף!!! אני פוגש את החסידות בכל פינה... גם בדקדוק הלכה... (אגב: גם מצבר ונגמור, אני מקפיד נטו משיקול חסיד... אף ליטאי לא הצליח לשכנע אותי שזה אסור... מה שהכי קנה אותי שהאיביסטער רוצה חשמל נקי מחילול שבת... הזהיר בנר הויין ליה וכו')

מה אני בא לומר??? מי שסתם נולד חסיד... אני לא מדבר עליו... כמו שליטאי שתקוע במגזר הליטאי כך חסיד שתקוע במגזר החסיד... אבל אם אתה באמת נאמן לדרכי החסידות... איפה מידת החסידות? אם יש דינא דגמי שצריך להקפיד על זמן תפילה... אז איפה אתה? מה... אתה באמת ליטואקס? מי שבאמת תובע מעצמו חסידות!!! האי ב' של חסידות זה להתחשב עם בוראו... זה לא אמור להיכנס לתוך מגירה של סטנדרטים מגזריים!!!

טראמפ הזה!!! איזה סתחררה...

מה יש לו...

ברשותך... יש לי פרשנות מעניינת בזירה המדינית... אני מתנצל מראש... לא הייתי משתף אותך בשטויות האלו... אבל לטעמי יש לזה השלכה ישירה להבחנה עמוקה מאוד במלכותא דארעא שהיא כעין מלכותא דרקינעא!!!

ובכן: זה לא סוד שטראמפ משגע אותנו לאחרונה... זה כבר בגדר ש'כל הנזכר בו אומר אח לראשו'... כל בוקר הוא מקשקש לנו עם עוד איזה הצהרה דרמטית אחרת... יורה לכל הכיוונים ללא הבחנה... אמשוגינער אמיתי... יום אחד הוא מרגיע... יום אחד מלחיץ... יום אחד מחמיא... יום אחד מאיים... מוציא אותנו מבולבלים... וכבר די... כמה אפשר...

אבל מה לעשות... לעת עתה... בסוף מתברר שהוא לא כזה משוגינער... בסוף מעשה ניכר שמסתתר כאן מהלך!!! שיטת עבודה מסוימת!! (אגב: שלא תבין: סביר להניח שהוא בעצמו לא יודע שזו שיטת העבודה שלו... זה משהו מובנה בהשגחה פרטית... ס"ס פלגי מים למך... לכל אשר יחפוץ יטהו... הוא מובל בגזירת ה')

אז לפי הפרשנות שלי... שיטת העבודה של טראמפ היא כך:

אם זה באמת נכון שצריך למוטט את המשטר באיראן... הסיבה שזה נכון... זה לא כי איראן אתמול לא התנהגה יפה... וגם לא בגלל ששלשום היא לא שילבה ידיים בשיעור... לא!!! אם לאיראן מגיע 'באנא' בראש זה בגלל שכבר 40 שנה זה מגיע לה... והכי הכי: זה מגיע לה בעיקר בגלל ה-40 שנה קדימה שאסור שהיה לה נשק גרעיני... בקיצור: מדובר פה בהכרעה ושיקול דעת היסטורי כבד משקל בקנה מידה עולמי!!!

רק מה? במקביל!!! במקביל לקבלת ההחלטה הכ"כ כבדת משקל הזו... בד בבד טראמפ משחק במגרש כאילו מדובר פה במורה בבית ספר...

כל בוקר הוא 'מגיע לכיתה'... ומתחיל לפזר מחמאות והוראות נקודתיות לכל הילדים... יופי איראן... אתמול התנהגת יפה... אנחנו ממש מתקדמים לקראת הסכם... אבל רגע... ישראל... למה לא הכנת אתמול שיעורי בית... נו נו נך... ואז לפתע טראמפ כועס על איראן... למה שלחת שני טילים לכווית?? אה... ככה?? אז לא... אז אני מוחק את איראן...

ואז איראן חוזרת בתשובה ובמשך יומיים תמימים היא לא שולחת 'שום' טיל... משלבת ידיים בשיעור... מקשיבה... אוהו... טראמפ מחמיא... יפה מאוד... ותוך כדי הוא צועק על אירופה... כל היום הוא בוחש בקלחת של הרגע... כאילו כל הסיפור מתחיל ונגמר כאן ועכשיו... הוא כל הזמן מתבחבש בריזולציה של מה שקורה היום ואתמול ומחר כאילו זה כל הנושא... וזה מה ש"כ מבלבל את אנשי התקשורת ואת כל מי שלא רואה את התמונה האיסטרטגית כמות שהיא!!! (ולכן זה גם מאוד מלחיץ, כי גם אם אתמול הוא היה ידיד הכי טוב שלנו, כי כיבדנו לו קצת מהבמבנה... הרי מחר איראן כיבדה לו קרטיב אז הוא יחתום איתם)... וזה למייעשה ההפתעה הקבועה שטראמפ מהתל בכל העולם... לבנתיים בהצלחה מרובה... ואנחנו כאן בעין הסערה עדיין עמוק בתוך הרמייה הזו!!!

עד כאן פרשנות פוליטית... סליחה שלכלכתי את הדך...

אבל תכל'ס... כלפי מה הדברים אמורים??

אז הנה!!! על זה באתי!!! זו בדיוק ההגדרה של מה שמתחולל מול עינינו במלכותא דרקינעא!!! ואסור לנו ליפול בטראמפיות הזו...

במילה אחת קוראים לזה: הנהגת המשפט מול הנהגת היחוד!!!

הנהגת היחוד קובעת שאני בן של ה'!!! בן זוג של ה'!!! אני כמות שאני לבדי הבן יחיד של ה' ויקר לה' כמו כל הבריאה כולה... ה' אוהב אותי לא בגלל שאני סודני גברתן שמביא לו תפוקה טובה אלא בגלל שהוא אבא שלי ואוהב אותי כמות שאני!!! זו האמת!!! זו הנהגת היחוד,

רק מה?? במקביל **להנהגת היחוד**... יש את **הנהגת המשפט**!!! שזו הנהגה של אחד על אחד בשגרה היומיומית... בהנהגת המשפט יש המון דינמיקה... יום אחד נכשלתי במראות אסורות... אוף... אני מרגיש כזה רשע... ה' כועס עלי... הוא לא מרוצה ממני... אלא שאז תפסתי את עצמי לידיים וללמדי יחסית טוב... נו... כעת ה' כבר יותר מרוצה... בקצב הזה הוא לא יפטר אותי בסוף שנה... ואז לפתע!!! אל תשאל... נכשלתי והפעם זה רציני... אני בהלם מעצמי... זהו... הפעם סופית ה' קורא לי לשימוע לקראת פיטורין... זהו... מה הוא צריך אותי... רק סקנדל אני עושה לו... התנודות המוכרות האלו הם שפיראן של **הנהגת המשפט**!!! זו לא באמת טעות!!! זו הנהגה של אחד על אחד... אם עשיתי מצוה ה' מחבב אותי... ואם עשיתי עבירה, ה' כועס עלי... בהנהגה הזו עם ישראל הונהג במשך אלפי שנים (ובפרט דוד המלך ששם הנהגת המשפט הייתה במילואה...) אבל היום ?? ! לקראת סוף התיקון מקובלנו שעיקר הנהגה זו הנהגת היחוד!!! שמה זה אומר??

שאם הקב"ה מגיע כל יום בשעה 1 לגן... והוא בוחר לקחת דווקא אותי מהגן... זה לא כי הגננת אמרה שאני הילד שמצויר הכי יפה בגן... ולא בגלל שאני הילד הכי חרוץ שאוסף הכי יפה את המשחקים... לא!!! הסיבה שה' בוחר בי כי אני בן שלו!! נקודה!!! זה קשר הרבה יותר עמוק ואיתן... ה' אוהב אותי כי בני אתה אני היום ילדתי!!! מדובר בקשר שלא תלוי, לא בציונים שלי מבחנים וגם לא בביצועים המרשימים שלי בעבודת ה'... גם אם אני מאוד אכזיב אותי... אני לא אצליח להזיז אותי מילימטר מהקשר שיש לי אליו!!! ותתפלא לשמוע שגם כשאני מאוד מאוד משמח את ה'... זה לא יגרום לו להשתכנע להשאיר אותי בחיים עוד שנה... כי זה לא זה... זה לא הנושא... זה לא האירוע... הקשר שלי אליו הוא בליגה אחרת לגמרי... לזה קוראים **הנהגת היחוד**!!!

וכאן אני מוכרח לעצור ולהבהיר: אבא שלי לא חונך ככה... לא אבא שלי ולא סבא שלך... במשך כל הדורות עיקר החינוך וההנהגה התבססה על הנהגת המשפט... זה לא שהייתה פה איזושהי מלכות... גם אבא שלי ידע שהוא בן של ה'... וה' אוהב אותו כמות

שהוא... אבל זה היה כ"כ ברור לו ותקוע לו עמוק בתוך הלב... שהוא יכל להמשיך עם זה הלאה... שמכאן ואילך מי שעושה מצוות מקבל גן עדן, ומי שלא חוטף גהינם... הגישה התובענית והביצועית הזו לא ערערה והשיחיה ממנו את התפיסה הבסיסית שסוף כל סוף ה' אוהב אותי בכל מצב... ולכן בדור הקודם היו עסוקים בהלאה... בשלב הבא... נכון... ה' אוהב אותי... אבל הלאה... תתנע... לעבודה... יש מה להפסיד ויש גם מה להרויח...

והלוואי עלי!!! הלוואי וגם אני הייתי כשיר לזה!!!

אז זהו!!! שמשוה קרה... לא אני בחרתי בזה וגם לא אתה... העובדה היא שבדור שלנו משהו התערער בהכרה הבסיסית הזו של הנהגת היחוד... כיום בכלל בכלל לא ברור לי שאני בן של ה' והוא אוהב אותי בכל מצב... וזה ככה לא במקרה... כי באמת... מקובלנו שעיקר הנהגה לקראת סוף התיקון זו הנהגת היחוד!!! ש... מה זה אומר??

ההלו... עיקר העבודה היא שבנים אתם לה' אלוהים!!! אני בן של ה'!!! סגולה שלו!! נתון עובדתי שלו!! ה' אוהב אותי בכל מצב... אם אעשה עבירות ח"ו הוא לא ירפה ממני... וגם המצוות שאעשה לא יעשו אותי 'יותר אבא שלי' כי הוא אבא שלי, ואני בן שלו בכל מצב!!!

נו... אז מה בכל זאת רוצים ממני??

תבין: מילא אבא שלי שגדל על הנהגת המשפט... הוא ידע שצריך לקיים מצוות ואסור לעשות עבירות... כי שקט יענה בשקט... והסלמה תיענה בהסלמה... **אבל אני ?? !** אני נולדתי להנהגת היחוד!! ואומרים לי שה' אוהב אותי בכל מצב... ולא תלוי במעשים שלי... **נו... אם זה לא תלוי במעשים שלי... אז מה בכל זאת מצפים ממני?? מה כן מוטל עלי??**

התשובה היא: לא תאמיני!! אבל עיקר העבודה בדורנו זה דבר ראשון **להפנים את זה!!!** שזה אומר: שאם אני הבן של ה' בכל מצב!!! אז ההשלכה של זה היא מרחיקת לכת... שזה אומר **שה' כביכול תלוי ביי!**

הוא מבקש ממני בתחינה... אנא בני היקר... תקשיב לי!! אם לא תשמע בקולי... אתה תגרום לי המון עגמת נפש... אל תעשה לי את זה...

אני רוצה שתבין: מה שהרתיע את אבא שלי הכ"מ מלעשות עבירות... זה שאם אני אעשה עבירות ולא איישר קו... הרבש"ע פשוט יגלגל אותי מכל המדרגות... זה איום נוסח הנהגת המשפט!!! ההלו... תתנהג יפה... אחרת ה' יזרוק אותך... וחבל... זה נטו הפסד שלך... (בנימה הזו התמקדו זה לא סיכן אותם... לא הפך אותם לנוער בסיכון...)

אבל אצלי שהעבודה מתמקד בהנהגת היחוד... הגישה היא הפוכה לגמרי... ההשגה הכי הכי אידיאלית בשביל בן עליה בדורנו זו ההפנמה שאני בן של ה'!!! אני לא חושש לרגע שה' יזרוק אותי מכל המדרגות... אדרבה!!! הוא יתגלגל איתי כמו אבא שמתגלגל עם הבן שלו ויצעד איתי לאורך כל הדרך כבן המתחטא לפני אביו ועושה לו רצונם... הוא לא ירפה ולא ינטוש אותי לעולם... ואם אני בכל זאת אעשה לו שרירים... ואתעקש להמשיך לעשות ככל העולה על רוחי, אז אוי ואבוי... מה

יהיה עם אבא שבשמים?? איך אני יכול לעשות לו את העוול הזה?

תחשוב כמה עגמת נפש אני יכול לגרום לטאטע זיטער. **אתה מביין??**

תבין: הילד שלי... כשהוא מותנה יפה **הוא עושה אתי חסד עצום!!** ולמה?? כי הוא בן שלי... ואני איתו בכל מצב!! בין אם יתנה יפה ובין אם לא... אז כשהוא מותנה יפה... אני מודה לך בני היקר (כמובן בלי להגיד לו... עדיף שהוא לא ידע) תודה לך שהעגמת לי את השהות איתי... לעומת זאת הבן של השכן שמגיע לבקר מידי פעם... אם הוא יתנה יפה בבית שלי... הוא עושה אתי חסד...?? ממש לא!! כי אם הוא רק יתחיל להשתולל... אני זורק אותו לכל הרוחות... נו... אז מגיע לו תודה שהוא התנהג אצלי כמו בן אדם?? אדרבה... אם כבר, שהוא גיד תודה ויתנה בנימוס... כי אחרת אני מסיים אותו ושולח אותו לאתר מהבית שלי... ככה הדור של אבא שלי הרגישו!! וזו הנהגת המשפטה!! תתנה כמו שצריך... כי אחרת- צא ממחיצתי... צא טמא...

אבל אני כבר שייך לנהגת היחוד... זה בסדר... תהיה רגוע... הרבש"ע לא הולך לעזוב אותך... לא ירפך... אני יעזב... אבל אני ממך בני היקר... דווקא בגלל שאני פה איתך בכל מצב... אל תנבור לי בביוב... אל תפול לי ברשת... תכבד את עצמך כי אתה ואני זו משוואה אחת!! כי איפה שתהיה אני איתך... אל תעשה לי את זה... כי אם תהיה שם אני אצטרך לנקות אותך... **ותתפלל לשמוע שם זה לא קל!!**

כי אבא שלי... נכון שהוא גדל על מוסר עבודה תובעני... יש בורא עולם... וזה לא משחק... יש דרישות... מי שלא מתפקד מפוטר... אבל דווקא בגלל זה, זה תמיד נשאר בחירה אישית שלך... זכותי לבחור האם ליישר קו עם הבוס או לחטוף סנקציות... אבל הנהגת היחוד... **למיעשה זו מערכת הרבה יותר תובענית... בעיקר מבחינה רגשית מצפונית!!!!**

כי זה לא בוס... זה אבא!!! בחור יקר: אל תעשה את זה לאבא שבשמים... אל תגרום לו לבכות מצער... שמור על הטהרה שלך ואל תשרוף את נשמתך לו כי אבא שבשמים יבכה ואף אחד לא יצליח לנחם אותו כי ילדים שלו אין חלקי חילוף... ו... ובמקביל!! במקביל גם אל תגרום לו לכעוס כמו אבא... כי תזהר... אבא שכועס זה הרבה יותר מפחיד מבוס שכועס... כי בוס מקסימום חותך יום אחד ונגמר... אבל אבא...?? עם אבא אף פעם לא גומרים... (כבר כתבתי כאן שמניסיוני אישי... אבא אף פעם לא יתיאש... לא יותר עליך! הצלחתי לכופף את כל המורים שלי... אפילו המנהל הרים ידיים... אבל אבא שלי לא סיים איתי עד היום האחרון... אל תתחיל עם אבא שבשמים! אתה יקר לו מידי... הוא לא יוותר!! הוא ימלך אותך מכל הכיוונים... כי הוא נחוש שתהיה בעל ההטבה ההיא...)

נחזור לדוגמא שבה תפתחתי... התרגיל שטראמפ מתהל על כל העולם זה שהוא כל היום בוחש בקלחת של כאן ועכשיו... הוא כביכול כל הזמן מתעסק במה שקורה הרגע... כאילו כל האירוע מתחיל ונגמר פה... וככה הוא מצליח פעם אחר פעם להסיח את הדעת של

כולם מהתכנית הרחבה והאיסטרטגית שהיא לא תלויה בפרטים הנקודתיים...

מבחינה מסוימת פה טמון האתגר הגדול ביותר של הנהגת היחוד!!

לדוגמא: בן עליה בדורנו... שמתמודד יום יום מול ניסיונות ופיתויים... ועומד בהם בגבורה... ועושה נחת רוח עצומה לה'... יש לו המון רגעים שהוא מוצא את עצמו לבד לבד מול ה'... ולא סתם... כי הוא באמת בן יחיד!! ה' לא צריך לידו אף אחד... הוא עושה הכל לבד...

עקרונות זהו!! הבן עליה הגיע ליעד!! הוא כבר אוהז בפסגה!! הוא בן של ה' 24 שעות... למרות הנפילות ועל אף כל המעידות... זה חלק בלתי נפרד מהעיסקת חבילה... (ה' גם מזמין רגעים מתוקים של חזרה בתשובה... מה איכפת לך... אל תהיה צר עין... הרבש"ע מזמין תשובה... תן לו תשובה)

דא עקא... שהיצר הרע לא שוקט על השמרים... ואיך באמת היצר הרע מצליח להיחדף גם לתוך החדר יחוד של הנהגת היחוד??

כאן היצר הרע נהיה טראמפ... הוא מתחיל לבחוש בשיא המרץ בקלחת של הנהגת המשפט... רגע... היום נכשלת בהרהור עבירה כמה פעמים... זהו!! זה 'לא מתאים' לרבש"ע... הוא לא בשביל השטיות שלך... חוץ מזה גם היה לך קצת ביטול תורה... גחלי רתמים... תתבייש לך... ואז יעניקו שלנו חוזר בתשובה מבוהל... ואז הוא שוב נכשל בפגם יסוד... ואז הוא ראה בספרים שכל העולם מלא מהפגמים והטומאה שלך... ד... לקב"ה כבר אין סבלנות לשטיות שלך... תתכונן למתקפה... ואז כל הזמן הוא מלא בנקיפות מצפון ורגשות אשם ומרגיש רשע... ומהרגע שה' שונא אותי עד ש-ד... נמאס לי... אין לי מה להפסיד... ומורידים רגל מהברקס... כי בלאו הכי זה לא צועד לשום מקום... וזהו! אבא שבשמים איבד את בנו... איפה?? איפה הוא איבד אותו?? בריוולציה של ה-כאן ועכשיו...

מרוב שהוא התעסק בנקודתי... בהרהורי עבירה... בלבחוש בעבירות של כאן ועכשיו... מרוב שהוא עסק בהנהגת המשפט... הנהגת היחוד חמקה לו באלגנטיות והוא שכח שיש פה אבא שמחכה לך בכליון עיניים בבית!!

ואיפה הטעות הכי גדולה?? שאם באמת הקב"ה כ"כ כועס עלי... למה?? למה הוא עד כדי כך כועס?? מה הוא איבד אצלי? אה... אתה יודע מה?

כי אתה הבן שלנו!! אה... אני הבן שלו... אז למה הוא כ"כ מרביץ??

מי אמר לך שהוא מרביץ... תחזור אליו תבקש ממנו בהכנעה שינקה אותך ואתה תראה שהוא ממש לא מרביץ... הוא יחבק אותך באהבה...

אבל לא... ה' לא מוכן... כי ה' כועס עלי מאוד...

כן... בטח כועס... כי הבן שלו כבר שבועיים מנותק קשר ומדאיג מאוד...

לא נכון!! אני?? אני לא רוצה לחזור אליו...? הוא לא רוצה אותי??

אז זהו שלא! ה' יתברך כן רוצה אותך כי הוא אבא שלך... אבל מה לעשות ש-לך הכניסו לראש שהוא בוס שפיטר אותך... ולכן אין לך לאן לחזור... **הנבנת את הפלונטר???** בדור שלנו שההכרה בהנהגת היחוד היא לא ברורה... אין לנו את הלוקסוס לשחק יותר מידי במגרש של הנהגת המשפט... זה לא טראמפיות!! כשאתה בוחר יותר מידי באחד על אחד... עד כמה הקב"ה כועס על כל מעידה נקודתית... ההתעסקות והבחישה בזה יותר מידי מסיטה לצד את הנהגת היחוד... אתה בסיכון מאוד גדול לשכוח את האירוע האמיתי... את זה שה' אוהב אותי בכל מחיר!! ורוצה אותי איתו!! זה הדבר שהכי הכי חשוב לאבינו שבשמים... אין לקב"ה בעיה עם המעידות שלי... יש לו בניה מאד גדולה שאני נעלם לו... זה לא מקובל עליו!! ה' לא מוכן שאני אעלם לו... שאני אעשה אותו על לא מקוון כי אני בטוח שהוא שונא אותו... זה אצלו קו אדום!!

יש לרבש"ע בארסנל אין סוף של רחום וחונן ארך אפיים ורב חסד... נושא עוון ופשע וחסאמה ונקמה... אין לזה פג תוקף... זה לא כרטיס פעימות... רק מה כן?? ה' רוצה אותי פה!! נכשלת? מעדת? תחזור אלי!! תבקש סליחה... נדבר על זה... תתאמץ... תשתדל... תעשה הכל שזה לא יקרה... ואם זה שוב יקרה... אז אני שוב אסלח לי כי אני אבא שלך...

ואותו בן עליה שמתעקש להיות יותר צדיק מהרבש"ע... ומתעקש לא להכיל שום מעידה רוחנית ונקודתית... וברגע שקרטה מעידה אחת אתה מרגיש הרשע הכי גדול בעולם ואין לך מחילה וסליחה... דע לך שזה בכלל לא צדקות!!! אתה משחק באש!! כי חן חן לצדקות שלך... אתה מציב את הנהגת המשפט במלא עוצמתה!! ואתה לרגע אחד לא זוכר שאתה בן של ה'... ואני יודע מה יקרה לך אחרי כמה מעידות... אני מכיר את התהליך הזה בעצימת עיניים... אני יכול לחתום לך שאחרי כמה מעידות שבכל אחד מהם אתה מרגיש שה' זרק אותך... התוצאה היא קריסת מערכת... זה נראה בדיוק כמו הקריסה של חורבן בית שני שנשאו נשים נכריות... כי אין... אין לאן לחזור... זה שה' אוהב אותי בכל מצב זה לא מחמאות... זה לא מילים יפות... זה מאוד מאוד תובעני!!

תדע שה' פה מחכה לך בכל מצב!!! אל תהיה פושע בלחשוב שברגע שאתה לא עמדת בצפיפות ה' זרק אותך... אין לך רשות לסכן את המעידות הרוחניות שלך בקריסה רוחנית מוחלטת... טראמפ יכול להתל בנו במישור המדיני!! אל תתן לזה לקרות בעבודת ה'

אין לנו את הלוקסוס בדור הזה לתת לאחד על אחד להסיח את הדעת ולהשכיח ממני את זה שה' אוהב אותי... לאבא שלי היה מותר!! כי זה היה ברור לו!! מי שזה ברור לו מותר לו... ואני שואל אותך: למי היום ברור... שמה שאני אעשה ומה שלא... ה' תמיד יאהב אותי? אף פעם לא יזרוק אותי מהחלון?? אם זה ברור לך... קדימה... תכנס לבית המדרש הישן ותתחיל להצליף בעצמך על כל מעידה... אבל קודם תחתום לי שזה ברור לך... לוי!! כותב השורות... זה עדיין לא ברור... כי גם לי כותב השורות כבר לא כ"כ ברור שטראמפ מתכנן תקיפה באיראן... הוא הצליח עם ההצהרות היומיות שלו לבלבל אפילו אותי... ימים יגידו...

פרק ב': כיתה ו' יסודי... כיתה ו' סמינר!

המשך משובע שעבר: בשבוע שעבר סקרונו שליש מכיתה ו' יסודי ו-1 סמינר... סיפורנו על רבקי הכלה היתומה, על נועה שהותירה לאמה העבריה לעיני חברותיה שיצאו מ'קנאה' אבל מתברר שזה עוד כמה תלמידות...

ובכן: לאחרונה יש לנו ילדה חדשה מלוכנסת עניינים... קוראים לה חאפאטא!!! אוי... הסיפור שלה הוא מרתק... באופן לא רשמי היא הבת של דודו... מכירים את דודו? מי לא מכיר אותו... דודו זה ה'שחם' הזה... השובב של העיירה... היה לו כמה תקרים לא נעימים... תפסו אותו בפריצת כמה בתים וגניבת כמה עדרי צאן... וכשתבעו אותו הוא לא יכל לשלם אפילו את הקרן ואז הוא נסגר לעבר דבור עברי, והיות והוא כבר הספיק להיות נשוי עם ילד... לכן התאפשר לאדון למסור לו שפחה כנענית תיאלנדיה... והנה חאפאטא... חאפאטא זו הבת שלו... סליחה... בעצם זה לא הבת שלו... היא בכלל לא מיוחסת אחריו... אלא היא השפחה כנענית של האדון מ-דודו... אלא שאכן קרה משהו דרמטי!!! באופן פתאומי אבי המשפחה נפטר, ויש לו שני בנים יורשים, (אמנם יש לו עוד חמש בנות אבל זה לא לרלוונט כי הם לא יורשות) וכעת בבת אחת הירושה מתחלקת בין שני הבנים... קוראים להם: שוקי וחגי... ותכל'ס חגי הוא טיפוס כזה שמהרגע הראשון הוא לא אהב את הנוכחות של השפחה בבית של ההורים שלו... הוא לא סימפטט את ה'זולא' הזו מהרגע הראשון... הוא טען בתוקף שמרבה עבדים מרבה גזל, מרבה שפחות מרבה זימה... תעיופו אותה מסאן... את דודו אני אוהב!!! הוא יהודי!!! צריך לקרב אותו... הוא חייב בתרי"ג מצוות... אבל הקן צרעות הזה של שפחה כנענית ורביבו וזלזול של המלכי שנים כנענים זה... זה איכס... (יש לבצין שבעברו יסיון אבא הודה לחג... הוא גם הבין שזה לא סימפטט...) ותכל'ס, לפתע באה השמש בצהריים... ואבא נפטר... ושיניהם יורשים!!! חגי ויהושע!!! לשוקי אין בעיות עם שפחה כנענית... אשתו דווקא די שמחה שתכנס לבית שלהם שפחה... (כך היא נפטרה מ'ג' מלאכות מתוך שבעה... קי"ל הכניסה לו שפחה אחת, לא מוחזת לא אופה ולא מבשלת, אב: צ"ע: כי זה רק כשהאשה מכניסה לבעלה מהירושה שלה, אבל כשהבעל מכניס מהירושה שלו... לא בסוג שהאשה נפטרה וצ"ע...) ואכן השפחה התחילה להסתובב יום אחד אצל שוקי, שם היא התקבלה בשמחה, ויום אחד אצל חגי... שלא ידע איך להתפטר ממנה... עד שיום אחד התפתח שם איזה מריבה קולנית של השפחה וילדיה עם כמה שכנים... זה היה נראה בהתאם... חגי התרגז... והחליט להתפטר ממנה אחת ולתמיד... הוא הלך לשוק העבדים למשש דופק... לבדוק מה אפשר 'לקבל עליהם' ואז הסבירו לו שלאחרונה השוק רווי... יש שפחות בשפע... (בדיוק לאחרונה דוד המלך כבש כמה וכמה מחוזות נוספים בסוריה והרג כל זכור לפי חרב כיון התור, ומסילא לא סתרת כאן כפלי משומרת את עצמה לכל מי שרק מפספס) ביצור: חגי הבין שאין לו מה להפסיד... ויום אחרי הדין קנה עליה בבית הכנסת... אחר כך הוא דפק על השלחן וביקש שיעשו לו מי שברך... לרגל! לרגל! שחרור השפחה שלי עם ככל החבילה... ואז הוא הוציא בחגיגות גט שחרור... והיא שחיכתה בעזרת הנשים, קיבלה ממנו את הגט לעיני כל ישראל... וברוך שפטרנו... אבל אל תשכח שזה רק חצי שחרור... כי יש פה גם את יהושע שהוא לא מתכנן לשחרר... חאפאטא עמדה יחד עם אמא שלה בעזרת נשים... והיא נורא התרגשה... בבת אבי נהיית חציה שפחה וחציה בת חורין... זה!!! היא כבר לא תתולה מושלמת שקופצת מפח זבל אחד לאחר השני... אני כבר חצי ישראל!!! (פרט שבית שמאי פוסקים שחציה שפחה וחציה בת חורין כופין את האדון לשחררה והודו לה בית הלל... אז סתם ככה אני בדרך להשתחרר לגמרי...) בקיצור: מאותו יום הגיעה לנו תלמידה חדשה נחמיה... חאפאטא!!! אז ילדה חצי יהודיה חצי תיאלנדיה... והצחקו הכי גדול שיום אחד היא מגיעה יום אחד לא, כי יום אחד היא ממשיכה להיות שפחה של יהושע... ורק ביום של חגי, רק אז היא משוחררת... אז ביום של יהושע היא ממשיכה על תקן של שפחה... ממשיכה לקום בבוקר וללכת לחמם מים, לטחון חיטים, ולבשל, אבל ביום של חגי... ביום הזה יש לה חגיגה... היא חציה בת חורין... ולא סתם אלא היא חייבת בכל המצוות... ולכן היא באמת התחילה לבא לכאן לבית ספר... ואנחנו התלמידות עוזרות לה... מלמדות אותה מושגים בסיסיים ביהדות... התלבטנו אם אנחנו אמורים לאהוב אותה... סוף סוף 'אהבתם את הגר', אז בסוף הוחלט שאני חצי אוהבות אותה חצי לא... כי היא רק חצי יהודיה... עכ"פ יש לה חצי שנה עד הבת מצווה, ואז נכראה יכפו את האח הגדול לשחרר אותה, ועד אז אנחנו צריכות להזדרז ללמד אותה את כל הלכות שבת...

לבנתיים חאפאטא נערכת לקראת שינוי השם... היא פתוחה להצעות... לא!! לא הצעות שידוכים... אלא הצעות לקריאת שם... כי שידוכים?? לעת עתה אסור להתחתן איתה!! היא שפחה חרופה... יהודי שח"ו יתחתן איתה חייב אשם שפחה חרופה... מה שכן, היא פתוחה להצעות של שם חדש ליום שאחרי... ליום שיסור ממנה הכינוי המפוקפק הלא הוא שפחה חרופה... כעת נעבור לתמי וחגי...

תמי וחגי... שתיהן חברות טובות... אבל לא סתם חברות!!!! הם גם גיסות... כן... לא פחות ולא יותר... שתיהן מאורסות לשני תאומים מאותה משפחה... יש לציין ששתיהן כעת במחת... כי התנים שלהם כעת בשיעור ג' ישיבה גדולה, והם באמצע תקופת המבחנים... אז בדיוק היום הגיע לתמי עידכון שבעלה התקבל בישיבת... היא הגיעה לבית ספר כולה זורחת מאושר... והיא מיד ניגשה לצרחה הצוררה... (הדגשתי צוררה, כי היא פוסרת אותה מיבום... וילף ליה מלצור) שמעת?? נכון התארסתי... אז זה בחור משיבת...

אבל חגי דווקא פחות התרשמה... החתן שלי... הוא התקבל דווקא לישיבה די קטנה... אבל זו הישיבה של רבן גמליאל... אצל רבן גמליאל יש כלל שכל תלמיד שאין תוכו כבדו אל יכנס לבית המדרש, הוא מסכים לקבל רק מי שתוכו כבדו והחתן שלי שם... אז נכון שבישיבה של חתן יש 700 ספסלים, אבל הם 'חצי חורי דמליין קסמא' עד כאן נאום חני לתמי... האם תמי הבינה?? סביר להניח שלא... קודם שהבחורים שלנו יבינו את זה...

יש פה את דבורי... דבורי היא רווקה ממש 'מבוגרת'!!! היא אחת הגדולות בכיתה... בעוד שבועיים יש לה גיל 11... כן... כלנו מתרגשות איתה... אוטומט היא כבר יכולה להתחיל לנדור נדרים ונדרים נבדקים... אבל למרות הגיל המתבגר היא עדיין לא מאורסת... ולמה? כי אבא שלה נסע למדינת הים לצורך רכישת אילים ממואב... והוא עדיין לא חזר... וכדי לקדש אותה צריך אבא... אבל היא סיפרה לנו שאמא שלה אמרה אבא לא יחזור עד תאריך מסוים, אנחנו נאדם אותך עם מישוה... **אבל על מנת שיראה אבא!!!** אנחנו צריכים למצא כזה בחור מיוחד, שאנו משרעים שכשאבא יגיע מחו"ל הוא באמת ירצה אותו, כי אם הוא לא ירצה, אז באותו רגע הכל מתבטל לספר... ואכן נישאר לראש ישיבה קטנה והוא דווקא קפץ על המציאה... יש לי פה בחור עם פוטנציאל מדהים... אבל הוא צריך איזה טריגר חזק לתפוס את עצמו לדידים... אני אתפוס על זה טרפס... ונעמיד אותו מול הנונים כמות שם... נעזרן אותו שר' שמעיה... אבא של דבורי... שכולנו מכירים אותו כאן כאחד מגדולי חת"ח... הוא לא מתבזבז על בטלים... אנחנו כעת נוותנים לו את ה'צאנא לקדש את הבת שלו... והייה!!! ברגע שר' שמעיה חזר ממדינת הים... הוא פשוט בוחן אותך על בבא בתרא... ואם מתברר לו שבמקום להיות בקי ב"ב, אתה בקי ב"ב' השבועי של השבועונים החרידיים... הוא אפילו לא יצטרך להגיש ביטול... הוא עושה ככה עם הדי וסיימו... קדימטה...

תאמינו!!! הייתי מריץ את המתווה הזה גם היום... מי צריך מבחנים לישיבות גדולות? מספיק לי שווער ת"ח שקיבל קידושין ע"מ שאבחנו אותו בסוף שיעור ג' ונראה מ"ו ויש לו למסור...

בס"ד לאחר תקופה ממושכת שאול מהשוק. שוב יצא לאור במהדורה מחודשת

'אהבתי'

הספר (כי ישמע ה' את קולי)

לפניך טעימה חלקית ואקראית מהנושאים שבספר:

- א. התפללתי עשר פעמים... עשרים פעמים ו... ולא זו כלום!!! ד... אני מיואש... כמה פעמים אני עוד אמוך להתפלל... מה עושים??
- ב. האם מעניין את הרבש"ע השטניות שלי?? כל הפיצ'פיקס שלי שאני מסתבר איתם??
- ג. לאחרונה משהו קרה לתפילה שלי... משהו שם נרגע... פחות סוער... פחות עוצמתי... מה זה אומר?? האם בהכרח צריך חיוזוק??
- ד. האם יש סיכוי שיום אחד יהיה לי כ"כ הרבה מה לדבר עם ה'... ש... שיצא לי בטעות לדבר איתו שעה שלימה ואפי' לא שמתי לב שעבר הזמן???
- ה. מה העניין לדבר עם ה' ולספר לו כל מה שעובר עלי, מה באמת נראה לך שהוא לא יודע כל מה שעובר עלי? מה העניין בפרוטוקול הזה??
- ו. איך מצליחים להתניע בלבד עם ה'? הרי לבנתיים אני לא מצליח לדבר אפילו דקה אחת שלימה... גם דקה אחת זה מידי הרבה בשבילי...
- ז. מסכנה חנה!!! פנינה שציערה אותה כדי לעורר אותה בתפילה נענשה בשיא החומרה, ומהיום אף אחד לא מעז להיות פנינה... ואילו אלקנה שרק הרגיע את חנה, רק הנציח את הצרה שהרי היא לא התפללה אם כן מה תעשה חנה העדכנית? מי יקדם אותה לקראת הישועה??
- ח. למה התפילה מומשיכה להיות מזוהלת גם אחרי שכולם מפנימים שהיא המפתח להרהר?
- ט. ואם ח"ו לא דייתקי בלשוני ובקשתי מה' את הבקשה הלא נמונה, האם הוא 'מבין' או שראש קטן הוא יתן לי מה בקשתי? כי בקשתי?? (וא למי שעדיין לא הבין עניין... שידע לו שה' כן מבין עניין... בזה אין לנו את הלוקוס לסמוך על הקורא שירכוש את הספר...)
- י. ואם מתחשק לי סתם צומו... כבוד... כסף... או אפילו משהו שדי' לא אוהב אותו במיוחד... האם מותר לי לבקש את זה מה'??
- יא. עקרונות שום דבר לא חסר לי!! יש לי הכל בכל מכל! אבל אני לא מוצא את עצמי... לא מרוצה מעצמי... מרגיש חוסר מיצוי וחור עמוק בלב... האם זו צרה שאפשר גם עליה להתפלל??
- יב. יש דברים שאני מתבייש לגלות אפילו לעצמי, אם זה שלל הסתבכויות רגשיות, תלותיות, חולשות מאוד מבישות... האם אפשר לספר כאלו דברים לה?? הוא לא יצחק עליי?? בטוח שהוא לא יגלה?
- יג. אם ה' באמת עוזר ומושיע לכל מי שפונה אליו וזה באמת עובד... אז למה הסוליה הזו לא מופיעה ברשימת הסולות?? הרי זה עובד?

לכירור מוקד המכירה הקרוב אליך:

052-7683095 054-8446691

מומלץ גם כמתנת סוף שנה וכו'...

התורה הקדושה מושפלת עד שאול תחתיה

לומדי התורה מושפלים ונחשבים לעבריינים לומדי התורה יושבים בבית הסוהר על עוון לימוד התורה, שונאי התורה שונאי השי"ת קמים בעצה חדשה מידי יום איך להשפיל ולבזות את לומדי התורה.

התירוף הוא שזה מחמת שאינם הולכים לצבא ואינם משתתפים במאמץ המלחמתי וההגנתי על משמר הארץ זה שטות שאם זו הבעיה לא זה הפתרון לרדוף ולהשפיל ולבזות את בני התורה (גם הם מודים בזה) אלא שדברים אלו נפלים לאזניים קשובות שיש את מי להאשים - התסכול גדול על חוסר "הניצחון המוחלט" ועל התמשכות ה"מצב המיוחד", אנשי המילואים ומשפחותיהם מותשים מהשירות הארוך (ומשלמים על זה מחיר יקר מאוד בחיי יקיריהם ובבריאות הגוף והנפש של הלוחמים ובשלום בית ועוד).

האמת היא שהם בפחד גדול מהגידול הדמוגרפי של שומרי התורה והמצוות בארץ והתקרבות הגדולה של הרחוקים מן המצוות לקיום התורה ומצוות, ברור לכל בר דעת שה' נלחם לנו גודל הנסים שקרו וקורים בכל יום הם בלי טבע ומנהגו של עולם כלל.

צבא ההגנה לא הגן בעת צרה ביום שמחת תורה ולא הגיע ל"ניצחון המוחלט", זה נס שלא התאחדו יחד כל שנאינו מצפון ומדרום ביום שמחת תורה.

זה נס העדר ההרוגים הרבים יותר והנזקים העצומים ביחס לאלפי אלפי הטיילים ואלפי אלפי המבקשים לשוחטנו חיים, כל איש צבא מודה (בחדרי חדרים) שהכל נס ובורא העולם משגיח על ארצו ועיניו בה להציל אותנו בני אהוביו מיד שונאיהם, הקב"ה מצילנו מידם בכל דור ודור ואף בדור זה.

כל בר דעת מבין שאחרי כשלוך כ"כ גדול והתמשכות ארוכה כ"כ של מלחמה התוצאה היא למצוא את ה"אשם" ולתלות בו את כל הכישלונות, הם קידשו מלחמה בהשי"ת ובתורתו ע"י השמצת בני הישיבות, ובכל יום עומדים עלינו בגזרה חדשה איך להצר את צעדינו.

בני התורה היקרים לגינו של מלך בניו אהוביו של השי"ת, נחשבים כפושעים ומשוללי כל זכויות ונעצרים ונכלאים בעוון לימוד התורה הרי זהו סוף הגלות זהו שיא הגלות שבארץ ישראל נרדפים בניו אהוביו ע"י יהודים טועים. זרע יעקב איש תם יושב אוהלים משוללים כל זכויות וזרע ישמעאל אשר ידו בכל ויד כל בו מלאים בבתים כל טוב ללא כל שלילת זכויות ואדרבא זוכים להטבות רבות.

דרכיה דרכי נועם, דרך התורה אינה לבזות את בני התורה ברחובות העיר. כבוד שמים איננו להוציא את המסולאים מפז מבית חיותם מבתי המדרש ובתי הכנסיות לרחובות זהו העדר רוממות וגדלות בני התורה.

התפילה בכל יום כל היום היא לתקן עולם במלכות ש-ד-י זו היא, הציפיה בכל דור ודור ואף בדור זה היא לעולם מתקן שיש בו כבוד שמים, החובה על כל אחד ואחד היא להרבות בכבוד לומדי התורה ובני הישיבות לכבדם ולרוממם, כמה לחצים יש להם לבחורי הישיבות של היום שלא יעצרו בדרכם ברחובות, כמה עול כלכלי יש לבני התורה מחמת כל הקיצוצים והגזרות, כמה עוגמת נפש יש לאברכים צעירים מחוסרי הדיור מחמת שאינם יכולים להירשם לזכות לדירה בהנחה, כמה לחץ יש לראשי המוסדות אחרי שקיצצו להם כל כך הרבה ועל כולה הגזרה החדשה שהתורמים לישיבות לא תחשב תרומתם כתרומה (לקבלת החזר מס), כמה גדולה היא תחושת הבז והריחוק לבני התורה במפגש אקראי עם עמך בני ישראל מחמת ההכפשות היומיות על בני התורה כאילו הם אחרוני הפושעים.

בגמ' מכות מסופר על יהושפט מלך יהודה שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו, זו התחושה שצריכה להיות בכל מפגש עם כל בחור ישיבה ועם כל אברך!

מכמה סיבות התחושה הזאת איננה: או מחמת ההתנשאות (השלילית) של חלק מלומדי התורה, או מחמת התחושה שמכיוון שעובד לפרנסתו אינו חלק מעולם התורה ו"יצא" לעבוד ו"יצא" מן עולם התורה ואינו לומד ואינו שייך לזה עוד (מנחיתות מוטעית או מהדחקת המצפון המוטעה שזו עבירה לפרנס משפחה).

ר' אריה לויין עלה פעם לביתו של הרב קוק לבקש ממנו מכתב תמיכה עבור ת"ח הדחוק ומצאו מחוץ לביתו ולאחר ששמע הרב קוק במה מדובר חזר לביתו הוריד את חליפתו והתיישב לכתוב מכתב מכובד עבור הת"ח ור' אריה לויין התנצל על הטרחה א"ל הרב קוק כל העולם הוא לכבוד לומדי התורה הם הכי חשובים בעולם (אולי כדאי לידע את הד"ל על המעשה הנ"ל).

המדרשים ומאמרי חז"ל מלאים בתיאורים על אהבת השי"ת לתורה התורה היא בתו יחידתו וכדו' כל קיום העולם היה בתנאי עד קבלת התורה התרגלנו לחיות עם הרבה סיסמאות.

צריך לכבד ולהוקיר בפועל את התורה ולומדיה.

מצוות תרומות ומעשרות ושאר מתנות כהונה, הם על מנת שנחזק את משרתיו של מלך בזמננו, בגלות משרתיו של מלך הם הבני התורה בני הישיבות.

יש כ"כ הרבה עמותות למען החייל (למרות שלא חסר להם תקציבים והם אינם משוללי כל זכות) העיקרון בזה הוא לתת לחיילים הרגשה של אהבה ושל הוקרה ושלא יחסר להם כלום ורק ישקיעו את עצמם ויתרכזו בתפקידם. בני הישיבות הם הראויים באמת לכך להם צריך רגשות של אהבה ושל הוקרה ושלא יחסר להם כלום הם באמת ראויים לכך, יש כל הרבה בחורי ישיבות ואברכי כוללים וחיים איתם בתוכם כל פעולה קטנה של כבוד מרוממת ומתנשאת את לומדי התורה.

ברור לכל בר דעת שישנה השפעה ישירה ובעקיפין לכבוד שניתן לבחורי הישיבות ולאברכי הכוללים, בכל מפגש עם אברך או בחור ישיבה ראוי לתת לו יחס מכובד יותר ולתת לו עדיפות כיאה לכבוד הראוי ללגיונו של מלך "כי מכבדי אכבד", זו היא הדרך לכבד את השי"ת ואת התורה הקדושה.

בשם האר"י ז"ל מובא גודל מעלת העמל בתורה שהוא כאחד הראשונים מחמת עומק הגלות וגודל הניסיונות כל שכן בדורנו כל בחור ישיבה הוא כאחד הראשונים, כל בבחור ישיבה חשוב מאוד בפרט שכל בחור ישיבה הוא "עבריין", אין בכל העולם בחורים מרוממים כמו בחורי הישיבות בלי פשעים ובלי ג' עבירות חמורות ושאר מרעין בישין.

זכינו בדורנו לחיות בארץ ישראל עם הרבה לומדי תורה ושומרי מצוות, חובתנו כעת ליקר ולאהוב כל בחור וכל אברך, ההורים/המחנכים בכל דור צריך להתאים את החינוך (הרי ברור שצורת החינוך בהיסטוריה שונה לכל תקופה יש את הניסיונות שלו ודרכי ההתמודדות בהם) ובדור זה יש לכבדם ולרוממם.

למי שהפרטה מצויה בכיסו (שייתן וחזור וייתן ויחזור וייתן להרבות כבוד שמים), לכל לומד תורה לחברו (להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים), לנשים הצדקניות לנשות ואימהות ואחיות של אברכי הכולל ובחורי הישיבה כבדו את בני התורה יותר ויותר (נשים במאי זכין), לאנשי הקירוב ללמד לעמך דעת מי הם הבחורים הישיבות היקרים והמסולאים מפז.

אע"פ שיש ויש בהם חסרונות קטנות או גדולות "בשעת המפזרים כנס", צו השעה הוא לרומם ולכבד כל מי שבשם בן ישיבה יקרא (ניסיונו של החלש הוא יותר גדול - כמה מלחמה הם מקדישים עליהם להשאיר בישיבות רק את העילויים...) "ויזנב בך כל הנחשלים".

כל אחד ואחד יעשה הו"ק למוסד שמגדלים בו תורה, לישיבות/לכוללים של ספרדים/חסידים/ ליטאים (כל מוסד שיש בו "עבריינים"...). ובפרט צריך לחזק את הישיבות לבעלי התשובה שעומדים במקום שאין אחרים עומדים ושכרם אף מחמת הניסיון שהם נרדפים יותר שיעזבו את מקור החיים את התורה הקדושה (רוב העצורים הם ה"עבריינים" כאלו).

לקנות מיני מתיקה ללומדי התורה להניח בבית כנסת / בישיבה / בכולל הסמוך שתיה מתוקה עוגות וכדו' עם מכתב אהבה והערכה ללומדי התורה, שיקומו בבוקר הבחורים בישיבות וימצאו בפתח הישיבה משטחים של עוגות של חטיפים של ממתקים של סוכריות, עצרת טרמפ לבחור/ לאברך יקר קח אותו עד ליעד שלו ותאמר לו זה זכות בשבילי להסיע אותך, במפגש בחנות עם בחור /אברך שלם לו עבור הקניה תאמר הזכות שלי לכבד אותך אתה מחזיק את העולם.

לעזור לתמוך באלו שלוקחים על עצמם עול החזקת עולם התורה, חלק ביגוד (עניבות/חליפת/כובעים) לבני התורה המסולאים מפז כראוי לבניו של מלך, לכבד ולכבד את בני התורה לעשות עוד כינוסי כבוד "מלכי רבנן" "אדירי התורה" בכל שכונה ובית כנסת ולדבר במעלתם העצומה של בני התורה. (לאיפה נעלמו כל העסקנים שפעלו למען הנפגעים בתוקפת המלחמה -יש גם קידוש השם בלתמוך בבני התורה בני הישיבות).

בתפילה שבקרוב מלאה הארץ דעה את ה'.

שלא לבנות אבני מזבח גזית

שנאמר לא תבנה אתה גזית

והקשה הערוך לנו על דברי התוס' דקודם שהוקדשו אבני מזבח מותר לפוגמם, מהא דאמר' בגמ' (ע"ז נב:) דאבני מזבח ששקצום בימי יון נאסרו מפני שהשתמשו בהם לעבודת כוכבים, ומבואר שם דא"א לטהרם מפני שאסור לפוגמם ולהניף עליהם ברזל, ולדברי התוס' אמאי נאסרו בכך, שאחר שיצאו לחולין שוב אין איסור בפגמתם, ומוכח דאפילו קודם שהוקדשו שייך לאו דלא תניף עליהם ברזל.

תמיהה על הצטרפות ב' האיסורים יחד

ובגוף המצוה יש לבאר מה השייכות בין שני האיסורים של פגימה ונגיעה שנכללו בכל מקום כמצוה אחת. דנאמרה מצות עשה שאינה מנויה במנין המצוות - "אבנים שלמות תבנה" ועימה נאמר האיסור שלא לפגום את האבנים בכל צורה שהיא, כמבואר בגמ' (סוכה מח:) דאירע שנפגם המזבח ע"י האתרוגים שרגמו כל העם את הבייתוסי שניסך על רגליו. ומצד שני נאמרה מצות לא תעשה "לא תניף עליהן ברזל", שאינה שייכת לפגמת האבנים אלא עצם הנגיעה אסורה, כמבואר ברמב"ם ובראב"ד שהיו מלבנים את המזבח במפה וסדין אותן ע"י כפיס של עץ כדי שלא יגע בהם הברזל כלל. וצ"ב מה השייכות בין מצות אבנים שלמות, לאיסור נגיעה הברזל שטעמה מבואר מצד שהברזל מקצר ימיו של אדם.

הפגימה כוללת גם את הנגיעה

אכן, בלשון הכתוב נאמר לגבי איסור נגיעה - "לא תבנה אתה גזית, כי חרבך הנפת עליה ותחללה" - ופירוש 'גזית' אבנים שנגזזו ונפגמו, ואע"פ דקרא כתיב גבי איסור נגיעה ולא לענין אבנים פגומות. ונאמר בזה דפסול שניהם אחד. וביאור הענין דנאמרה מצוה לבנות את המזבח מאבנים שלמות, ויש ב' משמעויות להיותן שלימות - האחד מצד שאין בהם שום חיסרון ופגימה, ועוד שהאבן לא נפגמה מעולם, וכל שסיתתו משהו מהאבן היא נחשבת פגומה גם אם תקווה לאחמ"כ. ועוד נאמר דלא רק הפגימה פוסלת אלא אף הנפת הברזל על האבן מחשיבה אותה כאבן פגומה, מחמת שהברזל במהותו נחשב כסתירה לשלימות ופוגם את המזבח.

ולפי"ז מיושב מש"כ התוס' דקודם שהוקדשו האבנים אינם נפסלות בפגימה, דבחולין אין פסולין כלל, וככל שהאבן כעת שלימה, אין עליה שם פגימה מחמת הנפת הברזל. ומה שהקשה הערוך"נ מאבני מזבח ששקצום אנשי יוון ויצאו לחולין, יש ליישב בפשיטות, דכל מה שיצאו לחולין הוא ע"י מעשה החילול של אנשי יוון, ואם היה אפשר לתקנם לא היה שייך שיחללו את האבנים, דהא בהא תליא. ובאמת אין בהם 'ציאה לחולין לגמרי, אלא החילול תופס במקום הקדושה, וכל עוד החילול קיים אין אפשרות לתקן את האבנים. וכה"ג אמר' בגמ' (ע"ז שס) לענין מטבעות ירושלמיות, שגזזום אחר שחללום פריצים.

נמצא - נצטוו לבנות את המזבח מאבנים שלימות, שלא נפגמו בין ע"י חיסרון ובין ע"י שהונף עליהן ברזל, דהברזל פוגם את האבנים גם שלא חיסר מהם. ולדעת הראב"ד איסור זה שייך אף באבני ההיכל והעזרות.

ב' איסורים שנכללו בלאו זה - פגימה ונגיעת ברזל

נאמר בסוף פרשת יתרו "ואם מזבח אבנים תעשה לי, לא תבנה אתה גזית כי חרבך הנפת עליה ותחללה" (שמות כ כב). הוזהרנו בזה שלא להניף ברזל על המזבח, וטעם האיסור נתפרש ברש"י - "הא למדת, שאם הנפת עליה ברזל חללת, שהמזבח נברא להאריך ימיו של אדם, והברזל נברא לקצר ימיו של אדם, אין זה בדין שיונף המקצר על המאריך".

ציווי זה נאמר גם בפרשת כי תבוא, ונוספה שם עוד מצוה, שנאמר - "ובנית שם מזבח לה' אלוך, מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל. אבנים שלמות תבנה את מזבח ה' אלוך" (דברים כז ה-ו). נצטוינו בזה לבנות את המזבח מאבנים שלמות ושלא לבנותו מאבנים פגומות. ולכא' הוא איסור אחר של פגימת האבנים ע"י כל דבר ולא דווקא ע"י ברזל, מלבד האיסור של נגיעת ברזל באבנים, שפוסלת אף אם לא נפגמו האבנים. ותנן במס' מידות (ג ד) - "אחד אבני הכבש ואחד אבני המזבח... ומביאים משם אבנים שלמות שלא הונף עליהן ברזל שהברזל פוסל בנגיעה, ובפגימה לכל דבר".

ובהמשך המשנה - "נפגמה אחת מהן היא פסולה וכולן כשרות", ומבאר הגר"א דבזה נפק"מ בין פגימה לנגיעה, דאבן שנפגמה היא פסולה ושאר כל אבני המזבח כשרות, אבל אם הועלה ברזל על מקצת המזבח נפסל כל המזבח. והסברא בזה דאבן פגומה היא אבן פסולה, ואין הפסול שלה נוגע לשאר האבנים שאינן פגומות. מאידך נגיעת ברזל במזבח אינה פסול באבן מסוימת אלא במזבח, וכשנגע הברזל בחלק מהמזבח נגע בכולו.

דין זה שייך גם לאבני ההיכל והעזרות וכיו"ב, אלא שנחלקו בו הרמב"ם והראב"ד.

שיטת הרמב"ם (פ"א מהל' בית הבחירה הט"ו) דבאבני ההיכל פגימה פוסלת ונגיעת ברזל אינה פוסלת, והראב"ד כתב (הט"ז) דאם נגע ברזל בכל העזרות ובכל הלשכות שהן קודש, נפסלו מקדושתן.

ולענין סידור אבני ההיכל במקדש, יענין ברמב"ן (ע"ת) שדן אם הפגימה בהם אסורה מעיקר הדין או רק שלמה המלך גזר שלא להניף ברזל בכל המקדש כמו שכתוב "והבית בהיבנותו אבן שלמה מסע נבנה, ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהיבנותו" (מלכים א' ז).

שי' התוס' דקודם שהוקדשו האבנים לא נפסלו בפגימה

הקשו התוס' (סוכה מט.) דאחר שנאסר לפגום את המזבח, היאך עשו את המזבח דהא אי אפשר להחליקו לגמרי ללא פגימה, ולא קרי ביה 'אבנים שלמות'. והוכיחו דאף לחתוך ע"י שמיר אינו מועיל להחליק את המזבח מכל צד בלא פגימה. וביאור התוס' דהאיסור של פגימה אינו אלא לאחר שהוקדשו האבנים והוכנסו למקדש, אבל אם החליקו אותם קודם לכן לא נפסלו. [אך כתבו התוס' דאין צריך לזה, דא"י בגמ' (זבחים נד.) דהמזבח נבנה מאבנים החלוקות כגון חלוקי אבנים מן הנחל שבחול הים, שנבראו חלקות מששת ימי בראשית].

מאמרי "חסד לאברהם" מהרב אורי יצחקי

התגדלות בתפלה – ד'

התפעלות הלב והחוויה מהמעמד של "עמידה לפני השם"

המתחדשת כדי לפטור את האדם מלנסות להרגיש את ההרגשות הנצרכות, וכבר לימד אותנו המסילת ישרים כי למרות הקושי הגללה להשיג דבר זה, **הוא מושג ע"י מעט התבוננות!!** וכמו שהבאנו במאמר הקודם את דברי הרמח"ל שם בפ"ט, וז"ל: ותראה כי זה **הוא היותר קשה שיצטייר בלב האדם ציור אמיתי**, יען אין החוש עוזר לזה כלל, אמנם מי שהוא בעל שכל נכון, **במעט התבוננות ושימת לב, יוכל לקבוע בלבו אמיתת הדבר**, איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן ומאתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו מקשיב לדבריו, כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב שומע אליו, עכ"ל.

ד. אלא כאן ישאל השואל - יפה דרשת, אך המציאות חזקה מאיתנו, ואיה הדרך להשיג מדרגות אלו שאינן שייכות בדורות הללו אלא ליחיד סגולה. ונקדים את מה ששמעתי מה"משגיח" שליט"א בשם מרן המשגיח הר"י לוינשטיין זי"ע, שחידש חידוש מרעיש עולמות בבאור דברי הרבינו יונה בשע"ת בגדר "מומר לדבר אחד", **שאפילו אם אומר שאין לו שייכות עם המדרגות העליונות המובאות בספר מסילת ישרים כגון חסידות וקדושה, נכנס בגדר "מומר לדבר אחד"**, ושאל המשגיח - הלא באמת אין זה בהשגתנו, ותרץ דאעפ"כ **קצת תפיסה יש לכל אחד אף במדרגות העליונות!!! ובזה כבר יצא מגדר הנורא הנ"ל**, עכ"ל המשגיח.

ה. מעתה אומר אני, הלא דבר זה של להרגיש בתפלה שעומד לפני המלך ומדבר עימו כדבר איש עם רעהו, הלא הוא קרוב אלינו הרבה יותר מאשר להשיג תפיסה ואחיזה כל שהיא במדרגות החסידות והקדושה במס"י, **וכל אדם יכול להגיע על עצמו, שאם מתפלל בנחת בכונה הראויה מתעורר אצלו ההרגש הטבעי של התרגשות בעומדו לפני המלך ובדברו עימו**, וא"כ אע"פ שרוב בני האדם אין ביכולתם להגיע להשגות אלו באופן קבוע ואפילו לא באופן תדיר, אך יש לנו לשאוף בכל כוחנו ולנסות להשיג אותן, ואם זכינו להן פעם אחת - יש לנו לייקר אותן.

ובאמת מעודי תמהתי על מה ששומעות אחזני תדיר אנשים החוזרים ממירון או מקבר רחל או מהכותל המערבי או מאומן או שאר קברי צדיקים, ופיהם מלא בתיאורים על חוויות נוראות של הרגשות נעלות של קדושה וטהרה והתעלות רוחנית, וטורחים לספר לכל שומע וכש"כ לנשותיהם ובני ביתם, ומעולם לא שמעתי על אדם שחזר מתפילת שחרית ביום חול או אפילו בשבת, שיעמוד בהתפעלות הנפש ויספר על החוויה הנוראה שהיתה לו בעת שזכה לדבר עם המלך בכבודו ובעצמו, הלא דבר הוא.

הנה איני בא לקטרטג ח"ו על ההולכים תדיר לשפוך שיח בקברי צדיקים, אלא אדרבה לעורר שאולי **עם קצת התבוננות ומעט מאוד מאמץ, והרבה סבלנות ומנוחת הנפש, אפשר לזכות לחוויות רוחניות אדירות בתפלת חול רגילה!!!** ומי שיעשה כן הרי זוכה לזכות גדולה עד לשמים, שמלבד עצם החוויה, הרי כיון שניתן בקלות להשיגה ואינה מאורע חד פעמי, יכול כל אדם להכניס עבודה קדושה זו לסדרי עבודתו היומיים, ובזה יזכה עוד להתגדלות אמיתית בתפלה שהיא משאת נפש כל עובד השם באמת!!! ה' יזכנו!!!

הקדמה - בשבוע שעבר חזרנו לעסוק בנושא "התגדלות בתפלה", והתחלנו לעסוק בתוכן הפנימי של העבודה הנצרכת, והזכרנו ששה נושאים שצריכים התבוננות, ופתחנו בנושא הראשון - **התוכן והמשמעות של "עומד לפני השם" בתפלה**. ובמאמר זה נוסיף עוד התבוננות על חלק קצת נעלם של הסוגיא של "עומד לפני השם", והיא **התפעלות הלב והחוויה של המעמד הנורא הזה של "עמידה לפני השם"**.

א. ונתחיל עם מה שקראנו **"החוויה של המעמד הנורא הזה של עמידה לפני השם"**, כותרת שעלולה להרתיע קצת, בעיקר למי שמורגל לעבודה המושתתת על השכל, ואעפ"כ בחרתי להשתמש עם הגדרה זו כי היא מבטאת חלק פנימי ועמוק מאוד של הסוגיא שאנו עוסקים בה, והיא ביטוי פנימי עמוק של התגדלות אמיתית בתפלה, אך צריך לקרב אותה אל השכל, ואח"כ אל החוש.

הנה כבר הזכרנו במאמר הקודם שהעמידה לפני השם בתפלת שמונ"ע **היא מציאות פשוטה** ולא ח"ו דמיון בעלמא, מציאות הנבחנת בתודעת האדם בדיבורו ובצורת הפניה שלו לקב"ה. ובאמת אם היינו מתיחסים למעמד זה כפשוטו לא היתה הגדרה זו זרה בעינינו, לא המושג "חוויה" ולא המושג "המעמד הנורא". כי באמת הוא דבר שהשכל מחייב וגוזר ודאי, והלא אנו מאמינים בני מאמינים, ודברי חז"ל ברור מיללו שהאדם בתפלה עומד ממש לפני השם. וא"כ יש לתמוה קצת מדוע באמת יש קושי כ"כ גדול להרגיש דבר זה, עד שאפילו הגדרה אמיתית זו שכתבנו נחשבת קצת זרה ומופלגת בלבבות.

ב. אך הקושי שלנו לקרב אל החוש ולהרגיש דבר זה, איננו קושי חדש, כבר חז"ל הק' עמדו על הקושי, ולכן אנו מוצאים בכל המקומות שחז"ל הק' ביקשו משלים שעל ידם יוכל האדם לצייר בנפשו אמיתת הענין, והמשל הידוע הוא של אדם העומד לפני מלך או שר גדול.

הנה בזמן חז"ל שמושג המלוכה היה קיים בכל תוקפו וגבורתו, ומלך היה מרומם מעל כל העם ובידו להמית ולהחיות כפשוטו, כמעט לא היתה אפשרות אפילו לראות את המלך רק ליחיד סגולה ממשרתיו הקרובים או בעת שיצא לעיתים נדירות לרחובה של עיר, דבר שהיה מאורע כביר שחייב הכנה רבתי בכל רחבי הממלכה, וגם אז רוב העם לא זכו לראותו רק מרחוק, ולדבר עם המלך היתה חוויה נדירה. הנה באותם הימים פשוט שמי שזכה לה היתה חוויה זו נחרטת בליבו לכל ימי חייו, ואם היינו באים לתאר ולהמשיל לאדם זה את המעמד של תפלה במשל של עמידה לפני מלך גדול, לא היה משל זה זר בעיניו כלל, וגם ההגדרה הנ"ל שכתבנו - **"החוויה של המעמד הנורא הזה של "עמידה לפני השם"** - היתה מתקבלת אצלו ביתר קלות.

ג. אך מה שבדורות הללו אין המשל מעורר כ"כ ואינו מקרב אל החוש, מפני שמושג המלוכה כבר אינו כבימים קדמונים וממילא המשל של חז"ל כבר אינו מספיק. אך כיון שחז"ל טרחו לתת בידינו משל לעמידה לפני השם, יש ללמוד מזה **שלתפוס ולהרגיש את המעמד באופן חושי הוא מתנאי העבודה!!** ומינה שאין במציאות

עטרת המועדים

שיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א

נוסח ה'וצונו' לנשים במ"ע דהזמן גרמא ובגדרי מצוה קיומית [ג]

דקיום מצוה באיש, והאשה מצד עצמה יכולה לקיים מצוה זו. אלא גילה לן הראב"ד דאינו כן ולא יתכן קיום מצוה בתורת מצוה קיומית בלא דכן ניתנה מעיקרא, וכל קיום האשה במ"ע דהזמן גרמא היא משום דכך ניתנה המצוה לכתחילה דאיש מחויב בה ולאשה ניתן לה המצוה בתורת רשות וזהו מצוה קיומית.^א

ויסוד הדבר נראה ללמוד מדברי רש"י יומא דף כ"ח ע"ב, במבואר שם 'אמר רב אברהם אבינו קיים כל התורה כולה', ומבואר שם בדברי רש"י דזהו משום 'דתורה ניתנה לו'. והדבר תמוה הרי הנדון אם קיים אברהם את כל המצוות או רק ז' מצוות, ומה ענין שלצד דקיים כל התורה זהו רק מפני 'שהתורה ניתנה לו'. ומפורסם מש"כ מרנא הגר"ח מוולאזין זצוק"ל בנפש החיים ובהקדמה לביאור הגר"א דהאבות קיימו התורה קודם שניתנה מצד השגתם בטוהר שכלם התיקונים הנוראים הנעשים בכל מצוה בהעולמות העליונים וכו', אמנם ברש"י הרי מבואר דאברהם קיים מפני שהתורה ניתנה לאברהם, וצ"ע.

אשר נראה מבואר מדברי רש"י דלא שייך קיום מצוה בעלמא בלא שכן ניתנה לו התורה, והיינו אף דלא ניתן לו בתורת חובה מ"מ בתורת רשות ניתנה לו לקיומיה, והיינו ניתנה תורה לישראל כחובה בהר סיני וניתנה לאברהם כרשות קודם מתן תורה, ורק מכאן ניתנה לו תורה' שייך בזה חלות קיום מצוה.

ונראה דבזה מיושב קושי מהרש"א שם דהקשה מה חידש רב דאברהם קיים כה"ת הרי משנה מפורשת בקידושין דף פ"ב 'אברהם אבינו עשה כל התורה כולה עד שלא ניתנה'. ולפי מה שנתבאר נראה דמצד המשנה דקידושין י"ל דאין בזה קיום מצוה אצל האבות, אלא רק "עשה", וכדברי הנפש החיים על פי השגתם בטוהר שכלם התיקונים הנוראים שיש בכל מצוה, אמנם רב ביזמא חידש דאברהם אף קיים כה"ת וכדאסברא לן רש"י משום שהתורה ניתנה לו, ורק מכאן זה הוא קיים כה"ת כולה, ומדוקדק לשון משנה דנשנה אברהם - 'עשה' ורב חידש שלא רק עשה אלא אברהם - 'קיים'. והנפק"מ לענין ברכת המצוות דאבות, דאם מכאן המשנה דקידושין דאברהם 'עשה' עדיין לא שמעינן שיש בזה חלות קיום מצוה אלא עשה כפי השגתו ומעלת המעשה בתורת פעולתו לתקן כדברי נפש החיים וא"כ לית בזה ברכת המצוות דאך שיש כאן רצון ה' בהאי מעשה, אין בזה חלות קיום מצוה, אמנם למה דחידש רב דאברהם אבינו 'קיים', דקודם מתן תורה ניתן התורה לאברהם כרשות, בזה שפיר שייך ברכת המצוות, כהא דכת' בראב"ד בתו"כ גבי נשים בזמ"ג דכך ניתן להם', ועיי"ב.

יסוד הקרית ספר דכל הג' פרשיות בקר"ש הוי מצוה קיומית

ונראה דזהו אף הגדר בדברי הקרית ספר ריש ה' קר"ש דכתב אף דפסוק ראשון זה חיובא דקר"ש מ"מ בקורא כל הפרשיות זהו קיום

הרמ"א סי' י"ז פסק דנשים מברכות על מ"ע דהזמן גרמא, ובטעמא דמילתא כתב המג"א 'דאף מי שאינו מצווה ועושה יש לו שכר ושייך לומר וצונו כיון שהאנשים נצטוו וגם הם יש להם שכר. ולשון זה כתב הר"ן פרק בתרא דר"ה ובפרק ב' דסוכה הובא בבית יוסף כאן.

והנה הוזכר ב' ענינים בטעם דנשים מברכות חדא דאנשים נצטוו, ועוד אף הן נוטלות שכר ולכאורה יש בזה ב' ענינים חלוקים, והיינו בעינן כדי לברך דיתקיים בזה חלות קיום מצוה וזהו דנוטלות שכר כאינו מצווה ועושה ומ"מ היאך יאמרו וצונו, לזה בעינן דהאנשים נצטוו. אמנם משמעות הלשון הדכל ביאור במאי דאומרות וצונו והיינו בכדי לומר וצונו בעי להא אף דנוטלות שכר, ולכאורה הוא ענין נוסף לעיקר הקיום מצוה ולא לענין ד'וצונו', וצ"ב.

וראיתי במחצית השקל דביאר הדברים בענין האי הוספה וגם הם מקבלים שכר, וז"ל ר"ל שגם הנשים מברכות על מה שנצטוו האנשים דע"ז מקבלת עכ"פ הנשים שכר כמו שאינו מצווה ועושה, דלולי נצטוו האנשים עליה אפי' את"ל שאעפ"כ מי שהיה מקיים אותה היה מקבל שכר כמי שאינו מצווה ועושה, מ"מ הלא אין זה מן המצוה המושכלות, ולולי שהיה צונו בה, לא היינו מעלין על דעתנו שהיה רצון הבורא יתברך במצוה ההיא ולא היינו מקיימים אותה כלל וממילא לא היינו זוכים לשום שכר. עכ"ל.

והיינו דביאר בזה המח"ש דהא דהאנשים נצטוו זהו גופא נתינת טעם מאי דמקבלות שכר ומקיימות במצוה כמצוה קיומית, והיינו דע"י דהנשים נצטוו נתגלה דזהו רצון ה' וממילא נשים ילכו ויקיימו הך מצוה שנצטוו האנשים וממילא מקבלות שכר כאינו מצווה ועושה. וזהו דכתב הר"ן והמג"א בטעמא דמילתא דנשים מברכות כיון דהאנשים נצטוו וגם יש להם שכר, וזהו הכל חד טעמא וענינא, דע"ז שנצטוו נתגלה שיש כאן מצוה שיש בו ענין לקיים.

והדברים מחודשים דלפ"ז אין מאי דהאנשים נצטוו כי אם גילוי שיש כאן רצון ה' בהך מעשה והציווי הוא מראה מקום בעלמא, וביותר נוכיח לקמן דגדר מצוה קיומית אינו משום דנתגלה דיש כאן רצון ה' בהך מעשה אלא כדי לאשווי לקיום מצוה בעינן דכן נתנה תורה המצוה בתורת קיום לנשים, כדיבואר.

בגדר מצוה קיומית שלא בתורת חיוב

נראה להרחיב בגדרי יסוד הדין דקיום מצוה אף אחר דקיים חובתו, דהנה מפורסם מש"כ הראב"ד בתורת כהנים בתחילת פ"ב דיסוד הדין דנשים במצוות עשה דהזמ"ג וז"ל "שכך ניתן המצוה לאנשים חובה לנשים רשות", וכתב שם דזה מצות עשה גמורה בנשים ואיכא בזה עשה דוחה ל"ת ולכן מותר לאשה ללבוש כלאים בציצית, אשר מבואר מדברי ראב"ד דיסוד הדין של קיום מצוה בנשים, אינו מידי דממילא, והיינו משום דהאיש נתחייב במצוה ובר מן דין הרי נתגלה דאיכא חפצא

א ונראה דמטעם זה כת' הגר"ח הל' ק"פ כדבר פשוט דאין קיום מצוה בקטנים משום דבעינן להחובה למשוי שם מצוה וקטנים אינם מחויבים ולכן אין על זה שם מעשה מצוה, עכ"ד. ותמוה מאי שנא מנשים במ"ע שהזמן גרמא דמקיימות קיום מצוה בלא 'החובה', ולפמ"ש נראה כי רק בנשים ניתן להם בתורת רשות ולא לקטנים, והדרינן לזה דרך החובה משוי ל' לשם מעשה מצוה אלא"כ ניתן המצוה לקיים כרשות ודבר זה לא נמסר לקטנים כי אם לנשים.

ב ואמנם לפמ"ש"נ לאחר מימרא דרב דאברהם קיים אין זה כדברי הגר"ח וולאזין דאברהם עשה מצד השגת התיקונים שבזה, כי אם בתורת שניתנה לו לקיימה כרשות וכאשר מדוקדק מדברי רש"י.

רק כחובה פעם אחת, ולא נכלל בעיקר המצוה דניתן כרשות שאר כל היום, וכמו דכתבנו בהגדר במצוה קיומית מיתל' וקאי היאך נמסרה המצוה מתחילה לעשותה כרשות, וחז"ל בעומק דעתם גילו לן היאך נמסרה המצוה.

באופן דנתבאר כמה אופנים במצוה קיומית שלא מתורת חיוב, א. מ"ע שהזמן גרמא בנשים, ב. קיום אצל האבות, ג. קיום ג' פרשיות דקר"ש, ד. קיום נוסף בתפילין וברכת כהנים, ויסוד כולוהו משום דכן ניתנה המצוה מרישא לקיומי כרשות, כדברי הראב"ד בנשים וכדברי רש"י לענין האבות, ור' שלמה מן ההר בקר"ש, והוספנו אף לענין תפילין וברכת כהנים יתר מחיובו דפעם אחת ביום, וכמש"נ.

מצות עשה - ומצוה בעלמא

והנה לשון המ"ב בהביאו את דברי הגר"א במעשה רב דאכילת מצה כל שבעה מצוה, וז"ל בסי' תרל"ט סקכ"ד, 'לפי מה שידוע דעת הגר"א דמצוה לאכול מצה כל שבעת ימי פסח, כפשטיה דקרא 'שבעת ימים תאכלו מצות' אלא **דמצות עשה הוא רק בערב** מה שאין כאן אחר כך הוא רק **מצוה בעלמא**'. והיינו דביאר הח"ח דחלוק אף החפצא דמצוה במצוה דכל כולו קיומית למצוה דניתן כציווי, מצוה דניתן כציווי הרי הוא בשם 'מצות עשה', ואילו מצוה דכל כולה קיומית היא מצוה בעלמא.

וראיתי דבלשון הזה ממש כתב באבי עזרי פ"ו מה' סוכה ה"ה בבואו לבאר מדוע בסוכה מברכין כל שבעה ואילו במצוה כל שבעה אין מברכין, וז"ל, 'ואף לשיטתו של הגר"א שהביאו שיש מצוה לאכול מצה כל שבעה אבל **אין קיום מ"ע** באכילתו אלא **מצוה בעלמא** משא"כ בסוכה יש קיום מ"ע באכילתו בסוכה כל שבעה'. וטעם החילוק ביניהם הוא מה שכתב המאור שסוכה כיון שא"א לעמוד כל שבעה בלא שינה ממילא נכללה בהקרא בסוכות תשבו שבעת ימים מ"ע על שבעת הימים משא"כ בפסח מאחר שאפשר שלא יאכל מצה כל השבעה ימים אין זו מ"ע על כל שבעת הימים והוא פשוט'. וכיון בזה האבי עזרי למרן הח"ח בעיקר הגדרה זו מ"ע לחוד ומצוה בעלמא לחוד. ונראה לדון דנפק"מ לענין עשה דוחה ל"ת דאף למש"כ הראב"ד דעשה דזמן גרמא דוחה לאו כגון כלאים בציצית בנשים, מ"מ לענין מצות מצה כל שבעה להגר"א דהוי מצוה בעלמא אינו דוחה ל"ת, דמצינו רק מ"ע דדוחה לל"ת ולא מצוה בעלמא. ויש לדון עוד לענין עוסק במצוה ועוד, ואכ"מ.

ביאור דברי הפוסקים

ומעתה נראה בביאור דברי הפוסקים דכתבו דנשים מברכות 'וצונו' משום דהאנשים נצטוו וגם יש להם שכר, לא כמש"כ המחצית דבציווי **נתגלה** דזהו רצון ה' וממילא לאחר גילוי זה הולכות ומקיימות מצוה זו, כי אם דהציווי דניתן להאנשים בזה גופא נמסר לנשים רשות וכל קיומם בזה בתורת מצוה קיומית היא מכח דכן נמסרה המצוה - לאנשים חובה ולנשים רשות וכמש"כ הראב"ד, ונתבאר יותר דרך מכח הציווי בהאי מצוה חל עלי' שם 'מצות עשה' ואינו 'מצוה בעלמא' כמצה כל שבעה להגר"א וכל ברכת המצוות היא רק על מ"ע ולא על מצוה בעלמא וזהו דמברכות וציונו דמחמת דנמסרה כן לאנשים חובה ולנשים רשות ורק עי"ז מקבלות שכר בתורת קיום מ"ע וזהו השבח ד'וצונו' בברכה דידהו דכל חלות הקיום מצות עשה לדידהו הוא מחמת דהמצוה נמסרה כציווי לאנשים וככל הנתבאר בזה בס"ד.

ק"ש דבר תורה. ותמוה היאך שייך לחדש חפצא דמצוה, ושאינן נשים במ"ע דהזמן גרמא שזהו אותו החפצא דמצוה כאנשים ורק הם לא נתחייבו, בזה מצונו מצוה קיומית, אבל לא לחדש חפצא חדש דמצוה. וכמדומה הענין על דרך דברי הראב"ד דאף בנשים גדר הדבר דכן ניתנה המצוה לאנשים חובה ולנשים רשות כמו"כ לענין קר"ש למד הקרי"ס מדיוק לשון הרמב"ם דכן ניתנה מצות קר"ש פסוק ראשון חובה ושאר הפרשיות רשות.

יסוד ר' שלמה מן ההר בדין דברים שבכתב א"א רשאי לאומרם בע"פ

ויסוד לזה מדברי רבינו שלמה מן ההר המובא בתלמיד רבינו יונה פ"ק דברכות דכתב דקורא קר"ש אף לאחר עונתה לא בתורת חיוב מ"מ אין איסור לקרותה ע"פ, אע"פ שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם ע"פ, מ"מ כל דניתן פעם אחת לקרותה כחייב א"כ ע"כ לא ניתן בתורת **קריאת הפרשה** דוקא אלא נמסרה כמצוה **לאומרה ע"פ לחובה** יכול לאומרה אפ' שלא לחובה כל הפעמים שירצה ואינו בכלל איסורא דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרם ע"פ.

והיינו דחידש בזה דיסוד האיסור דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם על פה, דאין זה איסור בפנ"ע, כי אם דאינו רשאי לומר בע"פ פרשה בתורה משום דמשנה בזה ממה שניתן ואסור לשנות מנתינתה והרי הפרשה ניתנה רק לקרותה, אכן כל פרשה שניתנה **לאומרה** בתורת מצוה, ע"כ לא נמסרה הך פרשה רק **לקרותה** ולכן רשאי לאומרה בע"פ כמה פעמים, וכן הוא לענין פרשיות דברכת כהנים דמצוה לכהנים לברך ע"כ לא ניתנה רק בתורת לקרותה כי אם לאומרה, ועד"ז כתב שם לענין פרשת קרבנות דניתן לאומרה לכפר בזמן דאין קרבנות והביא כן מהמדרש יעו"ש היטב. וסיים שם בזה"ל 'כללו של דבר כל פסוק שניתן למצוה או לחובה לאומרו על פה יכול לאומרו כמה פעמים שירצה אפ' בשעה שאין בו מצוה כלל ואין בזה משום דברים שבכתב לא ניתנו לאומרה על פה הואיל וניתנו לאומרה פעם אחת', עכ"ל.

ויל"ע בשלמא פרשה ראשונה או פסוק ראשון דזהו חיוב קר"ש ינחא, דנמסר לאומרה ע"פ בתורת מצות קר"ש ולא נמסר רק לקרותה מתוך הכתב ושוב אומר ככל שירצה, אבל היאך אומר כל הפרשיות בע"פ הרי אין חיוב מהתורה בכל הג' פרשיות, וצ"ע.

אשר יראה מוכרח בשיטת רבינו שלמה מן ההר כדברי הקרית ספר, דאף **דהחיוב** דקר"ש זה בפסוק ראשון או פרשה ראשונה, מ"מ כל זה לענין **החיוב** דקר"ש, אבל **קיום** מצוה מהתורה יש בכל הקר"ש משום ד'כן ניתנה' - פרשה ראשונה חובה ושאר הפרשיות רשות, והכל בכלל מצות קר"ש כלשון הרמב"ם, וכיון **דכן ניתנה**, שוב הוי בכלל יסוד ר' שלמה מן ההר דכל דכן ניתנה למצוה לאומרה ע"פ אף דפרשה ראשונה חובה והשאר ניתן כרשות, שוב אינו בכלל איסורא דדברים שבכתב א"א רשאי מלאומרם בע"פ, ועיי' היטב.

מצוה קיומית - מ"ע דזמן גרמא בנשים, אבות, ג' פרשיות בקר"ש, פעם שני' בתפילין וברכת כהנים

ומצינו עוד אופן דקיום מצוה כגון בתפילין [לשיטות דיוצא פעם אחת ביום] וברכת כהנים פעם שניה מה דאיכא קיום מצוה אף אחר שיוצא יד"ח היינו משום דכן ניתן מצות תפילין וברכת כהנים **כחובה** פעם אחת ביום **וכרשות** שאר כל היום, משא"כ בשאר מצוות ניתנו

שיעורי ליל שבת

שיעור מורינו רבי מרדכי בונם זילברברג שליט"א

גליון מס' 284 - תשפ"ו

בית הכנסת המרכזי שיכון ה'

שלחו בטעות קינוחים חלביים לסעודת שבת שבע ברכות בעיר אחרת, האם ניתן להודיע להם על כך בשבת כדי להצילם מאיסור 'בשר בחלב'?

בשבת שעברה הלכתי לביקור חולים בבית החולים מעייני הישועה, וכשיצאתי נפגשתי עם הרב האחראי על ענייני הדת בביה"ח כשלצידו שני בחורי חמד שבאו לבקשת אמם ששלחה לשמחה משפחתית באשדוד מאה עוגות קינוח לסעודת הבוקר והניחה על כל מנה חתיכת שוקולד, אלא שבלייל שבת הבחינה לפתע ששוקולד זה הוא חלבי ועל ידי כך עלולים כל המסובין להיכשל באיסור בשר בחלב שיאכלו את הקינוחים אחר הבשר, ולכן ביקשה מבניה שיחפשו גוי שיסע לאשדוד וידע שהעוגות חלביות, אך כששאלו את מרן הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א מרבני בית החולים סירב להתיר להם בזה אמירה לגוי במלאכה דאורייתא, אלא הציע שילכו לעזר מציון ויבקשו שהגוי שם יטלפן לגוי שלהם באשדוד שילך לומר למשפחה, אך למעשה גם דבר זה לא הסתייע מחמת הנוהלים שלא מאפשרים דבר כזה ללא אישור ההנהלה שלא היתה שם באותה השבת, ועתה נשאלתי מה עליהם לעשות כעת בשאלה זו.

והנה ראשית כל שאלתי אותם אם לדעתם המסובין יאכלו את הקינוח בתוך שעה מהבשר שאז ההמתנה היא מעיקר הדין או רק לאחר שעה שאז לדעת הרמ"א (יור"ד סי' פ"ט ס"א) ההמתנה היא רק מנהג, דאם הם מאריכים בשירה וזימרה ויאכלו רק לאחר שעה, כיון שהם מבני אשכנז הנוהגים כדעת הרמ"א אין להתיר להם אמירה לגוי רק כדי להצילם ממנהג, אלא שגם אם יאכלו את הקינוח רק לאחר שעה עדיין יש להם איסור מחמת דברי הזוה"ק (הובא בב"י סי' קע"ג) שאוסר לאכול בשר וחלב בסעודה אחת אפי' אם עבר זמן רב, והרבה מן הפוסקים הורו לחשוש לדבריו (עי' פמ"ג יור"ד סי' פ"ט בש"ד סק"ו וסקט"ו ובמשב"ז סק"ג, ושר"ת אג"מ א"ח ח"א סי' ק"ס).

וא"כ כעת יש לדעת האם להתיר איסור דרבנן של אמירה לגוי כדי להציל את הרבים ממכשול של בשר בחלב דרבנן שהרי מדאורייתא האיסור הוא רק כאשר הבשר התבשל עם החלב, ובפרט שאין כאן חשש שיאכלו את הבשר והחלב יחד ממש אלא רק שלא ימתינו את משך הזמן הדרוש בין בשר לחלב.

והנה מבואר בעירובין (ל"ב ע"ב) גבי חבר שנתן כלכלה של תאנים לעם הארץ במתנה ושכח לעשרן, דהדין הוא שהחבר תורם מפירותיו על הפירות שבכלכלה שלא מן המוקף משום דניחא ליה לחבר לעבור על איסורא זוטא של תרומה שלא מן המוקף כדי שעם הארץ לא יעבור על איסורא רבה של אכילת טבל.

והקשו התוס' (שם ובשבת ד.) שהרי מסקנת הגמ' (בפ"ק דשבת) גבי הדביק פת בתנור שאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך, ותירצו דדוקא היכן שהוא גרם לו לעבור על האיסור כנתינת טבל לע"ה שם אמרינן שעדיף לו לעבור על איסור קל כדי להציל את חברו מאיסור חמור, משא"כ הדביק פת בתנור שלא נגרם על ידו, ועוד תירצו שדוקא הדביק פת בתנור לא אמרינן כן כיון שפשע, אבל בעלמא אפילו שלא גרם לו לעשות האיסור אמרינן ליה לעבור על איסור קל כדי להציל את חברו מהאיסור החמור.

ונחלקו הפוסקים בתירוצי התוס' להלכה האם בכל ענין למעט פשיעה אמרינן לאדם חטא כדי שיזכה חברך או שדין זה שייך רק כשהחטא נגרם על ידו, עי' במג"א (סי' ר"ד סק"א) ובביאור הגר"א (א"ח סי' שכ"ח סק"י), ונמצא דיש שתי דרגות היתר להלכה, האחת במקרה שהוא גרם לשני את האיסור שאז כל ההיתר הוא רק לו עצמו כדי להציל את חברו מהאיסור החמור שנגרם על ידו, והשני במקרה שלא הוא גרם את האיסור וגם חברו לא פשע שאז אנו מקילים כדברי הפוסקים לעבור על איסור קל כדי להציל את החבר מאיסור חמור, וא"כ בנידונינו כיון שהאמא יצרה את המכשול עליה לבוא בעצמה ולומר לנכרי ואין לאחרים את ההיתר לעבור על איסור קל ולומר לנכרי במקומה.

והנה כתב הרמ"א (בסימן רע"ו ס"ב) בשם בעל העיטור וז"ל "ו"א דמותר לומר לאינו יהודי להדליק לו נר לסעודת שבת משום דסבירא ליה דמותר אמירה לא"י אפי' במלאכה גמורה במקום מצוה (ר"ן סוף פרק ר"א דמילה בשם העיטור) שעל פי זה נהגו רבים

להקל בדבר לצוות לא"י להדליק נרות לצורך סעודה בפרט בסעודת חתונה או מילה ואין מוחה בידם, ויש להחמיר במקום שאין צורך גדול דהא רוב הפוסקים חולקים על סברא זו, ובמ"ב (ס"ק כה) כתב "ומ"מ מותר לומר לא"י לתקן את העירוב שנתקלקל בשבת כדי שלא יבואו רבים לידי מכשול וכדאי הוא בעל העיטור לסמוך עליו להתיר שבות דאמירה אפילו במלאכה דאורייתא במקום מצוה דרבים" [ח"א בשם המ"מ].

ולפי"ז יש לדון שאף בנידונינו מותר לומר לגוי לעשות מלאכה דאורייתא כדי להציל רבים ממכשול של איסור בשר בחלב, אלא שיתכן שיש לחלק שכל ההיתר של המ"ב הוא דווקא בעירוב שהוא בעצמותו צורך רבים ולא בצורך קהל של רבים וכפי שלא התיר הרמ"א בסעודת חתונה או מילה, וצ"ע.

והנה מעשה שהיה (מובא בדרך אמונה פ"ט מהל' מעשר, בציון הלכה סקפ"ט) ששלח הגר"ח קניבסקי זצ"ל לחמיו הגר"ש אלישיב זצ"ל שני אתרוגים מהודרים לירושלים וכיון שנתעוררה שאלה על המעשרות היה חשש שהגר"ש אלישיב וכל הרבים שמברכים אחריו על הד' מינים שלו יכשלו באיסור חמור של ברכה לבטלה, והלך הגר"ח לשאול את החזון איש מה עליו לעשות, והורה לו לעשר מאתרוג שהוא ודאי טבל שיש לו בביתו על האתרוגים ששלח, ואף שע"י הפרשתו הוא עובר על שני איסורים, שהרי אסור לתרום שלא מן המוקף ואסור להפריש תר"מ בשבת וי"ט, מ"מ מוטב שיעבור על איסור קל כדי שלא יעבור חבירו באיסור חמור, והוראת החזון איש בזה היתה לפי כל התירוצים הנ"ל בתוס' שהרי בנידון הגר"ח האיסור בא על ידו, וכן שעלולים להיכשל בזה שלא בפשיעה.

וש"ר שבספר שלמי תודה (על סוכות ס' נא) מביא מעשה כעין זה שהיה עם הגר' שלמה כהן זצ"ל מתלמידי מרן החזון איש שהיה לו עץ אתרוגים ומכר אתרוג של טבל לאחד, ושכח לעשר או להודיעו שיעשר הוא, ונזכר בדבר רק בליל יו"ט הראשון ולא יכל להודיע ע"כ ללוקח כיון שנסע לירושלים, וכששאל את רבו מרן החזון איש מה עליו לעשות שאלו החזון איש האם יש לו בביתו אתרוג שהוא ודאי טבל והשיב שאכן יש לו, והורה לו שיעשר מהאתרוג של טבל שיש לו בביתו על האתרוג שמכר ומהני המעשר מדין זכין לאדם שלא בפניו, ואף שעובר בזה על איסור של תרומה שלא מן המוקף ותרומה ביו"ט, מוטב שיעבור איסורא זוטא כדי להציל את חבירו מאיסורא רבה.

והגאון המופלא ר"א גנחובסקי זצ"ל שאל על הוראת החזון איש לפמש"כ רש"י בסוכה (דף ל"ה ע"א ד"ה לפי שאין) דאתרוג של טבל פסול למצוה משום שאין בו היתר אכילה ומש"ה לא חשיב 'לכם', דא"כ יש עצה במקרה של החזון איש גם בלי לעבור על איסור של תיקון מנא ביו"ט, על ידי שיפריש תר"מ בתנאי שההפרשה תחול רק אם יאכל את האתרוג, שאז נמצא שיש באתרוג היתר אכילה שהרי אם יאכל תחול ההפרשה, ומאיך כיון שלמעשה לא יאכל לא חלה ההפרשה ולא תיקן ביו"ט אף שלמעשה היה כאן היתר אכילה מחמת התנאי, עכ"ד.

וכשאמרתי עצה זו למר"ר הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, הסתפק בדבר שהרי בסוף לא יאכל וא"כ לא תיקן את הטבל, ומאיך אפשר דכיון שבפועל אם יאכל יהיה מותר באכילה סגי בזה כדי שיחשב 'לכם', אך אמר רבינו שהטעם שלא אמר החזון איש עצה זו הוא משום שחשש לדעת רש"י בגיטין (ריש כל הגט דף כ"ה ע"ב בתוד"ה ולכ) דמעשה בתנאי תלוי בביריה ולמ"ד אין ברירה לא מהני, ולכך אם יפריש בתנאי תהא ההפרשה תלויה בביריה ולמ"ד אין ברירה לא תועיל ההפרשה.

וכשאמרתי לחכ"א את דברי מרן זצ"ל אמר שקשה לומר שהחזון איש חשש לשיטת רש"י שהרי תוס' ושאר הראשונים חולקים על רש"י בזה, אך האמת יורה דרכו שמצינו בעוד מקומות שחשש החזון איש לשיטת רש"י, דבספר 'שיח תפילה' מביא מהגר"ח קניבסקי בשם מרן החזון איש דמי שנמצא זמן קצר קודם זמן ק"ש של מג"א ולא יודע אם יספיק לקרוא ק"ש בזמן מג"א יכול לקרוא ק"ש ולומר שמתכוין לצאת בתנאי שיסיים את הק"ש בזמן מג"א, אבל אם לא יסיים בזמן מג"א אינו מתכוין לצאת עכשיו ויקרא ק"ש בברכותיה בזמן הגר"א, ויוסיף לדעת רש"י שתנאי תלוי בביריה אינו עושה תנאי אלא לא מתכוין לצאת כלל עכשיו אלא בזמן הגר"א, עכ"ד.

וכן שמעתי מידי הגר"צ שטיינברג שליט"א בעל 'צבא הלוי' שבאחת השנים התכוין לצאת בהבדלה שעשו בביה"כ במוצאי יוה"כ רק בתנאי שאשתו כבר הבדילה בביתם אבל אם לא עשתה הבדלה הוא אינו מתכוין לצאת בהבדלה שבביה"כ, וכשסיפר זאת להגר"ח קניבסקי זצ"ל אמר שלא יעשה כן בעתיד כיון שהחזון איש חשש לשיטת רש"י שתנאי תלוי בביריה, ולמ"ד אין ברירה לא יוצא ידי חובתו.

ובעיקר עצתו של הגר"א גנחובסקי זצ"ל נראה שלא הרויח בזה הרבה, דהן אמת שלא עבר על איסור של 'נראה כמתקן' מצד עצם ההפרשה שהרי הפריש בתנאי שיאכל ולמעשה לא יאכל, אבל עצם זה שתיקן את האתרוג למצוה נחשב ג"כ כתיקון מנא, וכמבואר בסוכה (ל"ג ע"א) דקאמר ר"א בר"ש ממעטים ענבים ביו"ט, והיינו שניתן ללקט את ענבי ההדס ביו"ט אף שמכשירו למצוה בכך, ומקשה הגמ' 'הוא מתקן מנא', ומוקים לה במתכוין לאכילה, ושמעינן שאם מתכוין למצוה נחשב כמתקן מנא, וא"כ ה"נ בנידון של הגר"א גנחובסקי יחשב כמתקן מנא במה שהכשירו למצוה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

עומק הפשוט

בירורי הלכה ופסקי דין אקטואלים, מפי גדולי ופוסקי הדור שליט"א

גיליון מס' 519

בס"ד, יום ג' פרשת קרח, כ"ד סיון תשפ"ו

דבר העורך

נטילה של תלמיד חכם

אשרי הזוכה: יש מצוות שאדם זוכה לפגוש לראשונה בגיל מבוגר. כאשר בחור מניח תפילין בפעם הראשונה בגיל שלוש-עשרה, לבו מתרגש על שזכה להיכנס לעולם חדש.

וכן כאשר אברך זוכה לקיים מצוה חדשה שלא היתה שייכת לו קודם לכן, כמו עיטוף בטלית גדול, יש בה התרגשות וחביבות מיוחדת.

אבל יש מצוות שאנו מכירים מאז שהיינו ילדים קטנים. נטילת ידים היא אחת מהן. עוד בגן לימדו אותנו לקחת ספל, לשפוך מים על הידיים ולברך. דווקא משום כך קיים חשש שנתייחס אליה כאל מצוה פשוטה ומוכרת, בלי להכיר את עומקה האמיתי.

אלא שדיני נטילת ידים הם סוגיה ערוכה ושלמה. אינספור פרטי דינים והלכות נאמרו בה: דיני מים, כלי, כוח גברא, רביעית, חציצה, טומאה וטהרה.

אילו היינו רואים כהן בבית המקדש מקדש את ידיו מן הכיור לעבודת הקרבנות, היינו עומדים נפעמים ביראה ובהתרגשות. אולם כאשר אנו נוטלים ידים מדי יום, קל לנו לשכוח שגם כאן עומדת לפנינו מצוה שחז"ל והפוסקים הקדישו לה עולם שלם של הלכות.

זו אחת ממטרות סדרת הגיליונות בנושא נטילת ידים - לגלות מחדש את העומק, החשיבות והחביבות שבמצוות המוכרות ביותר.

אשרי הלומד את הסוגיה לעומקה, שבנוסף לידיעת ההלכות זוכה לקיים את המצוה מתוך רגש, הבנה וחשיבות גדולה יותר. כך גם נטילת ידים, שאנו רגילים בה מילדות, הופכת לעבודת ה' מתוך דעת והבנה עמוקה.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'חציצה בנטילת ידים'

וַרְחֵץ בַּמֵּיִם אֶת כָּל בְּשָׁרוֹ

תקציר הסדרה: בגיליונות האחרונים אנו עוסקים בהרחבה בדיני נטילת ידים לסעודה. עסקנו במים הכשרים והפסולים לנטילה, במי שאין

לו מים לנטילת ידים, בנטילה בדרך, וכן בדיני טבילת ידים במקוה, במעיין ובים, ובאיזה כלי נוטלים ידים. כעת אנו מגיעים לאחד הנושאים המצויים ביותר למעשה בכל בית יהודי - דיני חציצה בנטילת ידים.

משתתפים אנו בצערו ובאבלו של ידידנו ושותפנו היקר והנכבד הג"ר צבי קנול שליט"א

העומד לימין עולם התורה והפצת הגיליונות במשך שנים רבות, ומסייע ביד רחבה ובנפש חפצה לפעילות "הילכתא" ולהפצת גיליון "עומק הפשוט" בקרב רבבות אלפי ישראל.

בצער רב אנו משגרים בזאת כוס תנחומין על פטירת חמותו היקרה והנאצלת

האשה החשובה מרת רבקה ארליך ע"ה בת הר"ר יעקב גלב זצ"ל

אשת חיל דגולה, אשר עמדה לימין בעלה הג"ר רב ארליך זצ"ל במסירות ובנאמנות, וזכתה להעמיד דורות ישרים ומבורכים ההולכים בדרך התורה, היראה והחסד.

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, ולא תוסיפו לדאבה עוד.

ויהי רצון שתזכו תמיד להרבות כבוד שמים, להגדיל תורה ולהאדירה.

נלב"ע אור ליום ה' פרשת שלח, י"ט בסיון תשפ"ו ת.נ.צ.ב.ה.

על 'מיעוטו שאינו מקפיד' לא גזרו, משום שאין גוזרים גזירה לגזירה.

2. חציצה בנטילת ידים

הקדמה: לגבי חציצה בנטילת ידים, מופיעים שלושה סעיפים ב**שו"ע** (סימן קסא, סעיפים א-ג), **המשנ"ב** (ס"ק א) פתח את הסימן בהקדמה מיוחדת המבארת את יסודות הסוגיה, ועל פי דבריהם נערך המאמר שלפנינו. מחמת ריבוי החומר והנידונים המעשיים, חילקנו את הסוגיה לשני גיליונות. בגיליון זה נעסוק בסעיף א' שב**שו"ע** - בעצם הזהירות מחציצה ובגדרי החציצה בנטילת ידים. בגיליון הבא נעסוק בעז"ה בסעיפים ב'-ג' - בגדרי "דרכו להקפיד" ו"אין דרכו להקפיד", ובדינים המעשיים הנובעים מהם.

יש להדגיש שכל דיני חציצה, וכן דיני כלי, כוח גברא, רביעית ושאר פרטי הנטילה, נאמרו לעיכובא דווקא בנטילת ידים לסעודה, שתיקנו חכמים משום סרך תרומה. אולם נטילות שתוקנו משום נקיות או להסרת רוח רעה, כגון נטילת ידים שחרית או לאחר עשיית צרכים, בהם יש גדרים שונים.

3. כללי חציצה

רוב ומיעוט: כל דבר החוצץ בטבילה חוצץ גם בנטילת ידים, טעם הדבר ביאר **הלבוש** משום

"דרבנן כעין דאורייתא תקון".

כשם שבטבילה חציצה המכסה את רוב הגוף ומקפיד עליה פוסלת מן התורה, ואם אינו מקפיד עליה פוסלת מדרבנן, כך גם בנטילת ידים: חציצה המכסה את רוב מקום הנטילה פוסלת אפילו אם אינו מקפיד עליה.

וכשם שבטבילה חציצה המכסה מיעוט מן הגוף פוסלת מדרבנן כאשר דרך בני אדם להקפיד להסירה, אף אם בשעת הטבילה אינו מקפיד עליה, כך גם בנטילת ידים: חציצה המכסה מיעוט ממקום הנטילה, אם דרך בני אדם להקפיד להסירה, חוצצת. אולם חציצה המכסה מיעוט ממקום הנטילה, שאין דרך להקפיד עליה, אינה חוצצת.

השיעור נקבע לפי רוב מקום הנטילה שבאותה יד (משנ"ב ס"ק א, ח). לכן חציצה המכסה את רוב היד

מה נחשב חציצה בנטילת ידים? האם מותר ליטול ידים כאשר יש לכלוך הדבוק על היד או תחת הציפורניים? ומה הדין בשיירי צבע, דיו, דבק, משחה, טבעת, פלסטר או תחבושת - האם הם נחשבים חציצה הפוסלת את הנטילה?

מהו גדר "מקפיד" ו"אינו מקפיד"? האם הולכים אחר דעת רוב בני אדם או אחר דעתו האישית של האדם? כיצד מודדים רוב ומיעוט - בכל יד בפני עצמה או בשתי הידים יחד?

האם יש חובה לעיין ולבדוק את הידים קודם הנטילה שאין עליהן דבר החוצץ? ומה הדין כאשר נטל ידיו ולאחר מכן גילה שהיה על ידו דבר החוצץ - האם צריך לחזור וליטול, והאם חוזר ומברך?

1. חציצה בטבילה

ראוי לביאת מים: אחד התנאים היסודיים בנטילת

ידים לסעודה הוא שלא תהיה חציצה בין המים לבין מקום הנטילה. דין זה נלמד מדיני טבילה, כמבואר ב**בגמ'** (חולין דף קו:) שכל דבר החוצץ בטבילה בגוף חוצץ גם בנטילת ידים לחולין.

לגבי מקוה נאמר (ויקרא פרק טו פסוק טז) וַיִּרְחַץ בַּמִּים אֶת כָּל בְּשָׁרוֹ. מכאן דרשו **בגמ'**

(פסחים דף קט.) שצריך שלא יהיה דבר החוצץ בין בשרו ובין המים, שבכך לא יהיה אותו המקום ראוי לביאת מים.

גדרי החציצה מבוארים ב**בגמ'** (עירובין דף ד. ד.: סוכה דף ה. ו, וברש"י שם) "שיעורין חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני". מן התורה חוצץ לטבילה רק 'רובו המקפיד' שכן למדנו בהלכה למשה מסיני, דהיינו דבר המכסה את רוב הגוף והאדם מקפיד להסירו. אולם אם החציצה מכסה את רוב הגוף ואינו מקפיד עליה - אינה חוצצת מן התורה.

חכמים גזרו שגם 'רובו שאינו מקפיד' ו'מיעוטו המקפיד' ייחשבו חציצה, גזירה משום 'רובו המקפיד' - שכל אחד מהם דומה במקצת לדין תורה: רובו שאינו מקפיד דומה לו מצד שהוא מכסה את רוב הגוף, ומיעוטו המקפיד דומה לו מצד שהאדם מקפיד להסירו. אולם

4. אלו דברים חוצצים?

תחת הציפורן: לכלוך או טיט הנמצאים תחת הציפורן במקום שאינו כנגד הבשר, דהיינו בחלק שהציפורן בולטת מן האצבע, נחשבים לחציצה, משום שרוב בני אדם מקפידים להסירם, שמאוס בעיניהם.

לכלוך הנמצא תחת הציפורן במקום שכנגד הבשר אינו חוצץ, מאחר שאין דרך רוב בני אדם להקפיד עליו. אמנם בצק חוצץ אף במקום שכנגד הבשר שכן הדרך להקפיד על זה, וקל וחומר צואה ממש שמקפידים על כך, ועוד שלא הועיל כלום בנטילת ידים, כיון שנוגע בטינופת בכל שעה (משנ"ב ס"ק ב, שער הציון ס"ק ה).

וחידד **בשיעורי שבט הלוי** (הלכות נדה עמוד שכה), ש"לא כנגד הבשר" אינו מתחיל ממקום שמתחיל לובן הציפורן, אלא רק מהחלק הבולט והגלוי שמחוץ לבשר, שבו הלכלוך נראה לעין. נמצא שבציפורן יש שלושה חלקים: החלק המחובר לבשר, החלק שכנגד הבשר אף שכבר ניכר בו לובן הציפורן, והחלק הבולט שמחוץ לבשר.

עוד ביאר, ש"צואה" שאינה חוצצת (בניגוד ל"צואה" ממש שחוצצת), היינו הלכלוך הרגיל המצטבר תחת הציפורן, ואילו "בצק" הוא לכלוך חיצוני שנדבק לציפורן מבחוץ, כגון שיירי מאכל וזוהמת מאכלים שנדבקו ליד.

כל דבר שדרך האדם להקפיד להסירו מתחת לציפורן, צריך לנקותו קודם הנטילה. וכתבו **באליה רבה ודרך החיים**, הובא **בבאור הלכה** (ד"ה הוא צריך לנקות) בשבת מותר לנקר בציפורנו את הטיט מתחת ציפורנו, ובלבד שלא יגרור את הציפורן עצמה.

5. דברי הפוסקים

הרמ"א כתב שאין נוהגים לנקות את הלכלוך שתחת הציפורניים קודם הנטילה, משום שאין מקפידים עליו, ודינו כמיעוט שאינו מקפיד שאינו חוצץ. אמנם אם האדם מקפיד להסירו - הרי הוא חוצץ וצריך לנקותו קודם הנטילה.

לדעת **המגן אברהם**, **החיי אדם** ו**הדרך החיים**, קולא זו נאמרה דווקא בכלל הלכלוך הנמצא תחת הציפורן במקום שכנגד הבשר, שדינו כמיעוט שאינו מקפיד. אבל לכלוך או טיט הנמצאים תחת החלק הבולט של הציפורן

פוסלת, אף אם בצירוף שתי הידיים יחד אינה מכסה את רוב שתי הידיים (מאיר עוז חלק ז עמוד 215).

ולפי זה כתב **הדרך החיים**, שלדעת **רוב הפוסקים** הסוברים שמקום הנטילה הוא עד סוף האצבעות, הולכים אחר רוב שטח מקום הנטילה, ודי בכך שהחציצה מכסה את רוב שטח האצבעות כדי להיחשב חציצה (שער הציון ס"ק ב).

הרמ"א (סעיף א) כתב אפשר שנהגו להקל בדיני חציצה בנטילת ידים, משום שיש הסוברים שאין דין חציצה בנטילה, אך להלכה עיקר הדין כדעה הראשונה - שיש דין חציצה גם בנטילת ידים.

מה נחשב "מקפיד"? דבר שיש בני אדם שמקפידים עליו ויש שאינם מקפידים עליו, אינו חוצץ במיעוטו אלא למי שמקפיד עליו בפועל. לדעת **הטור**, אף אם רוב בני אדם מקפידים על אותו דבר, כל עוד אדם זה עצמו

אינו מקפיד עליו - אינו חוצץ. **אולם המגן אברהם** ועוד **אחרונים** סוברים שהולכים אחר רוב בני אדם, ולכן אם רוב העולם מקפידים להסירו, נחשב חציצה אף למי שאינו מקפיד עליו. ואם האדם עצמו מקפיד להסיר את הלכלוך, הרי הוא חוצץ גם תחת הציפורן אף במקום שאין אחרים מקפידים (משנ"ב ס"ק ז, י).

מצא חציצה: חידש **הפרי מגדים**

(משבצות זהב ס"ק א), הובא **במשנ"ב**

(ס"ק א), שאם לאחר הנטילה מצא על ידו חציצה הפוסלת את הנטילה, ואפילו היא מכסה את רוב מקום הנטילה, אך יש ספק אם היתה שם בשעת הנטילה - תולים להקל שנתהוותה לאחר מכן, ואין צריך לחזור וליטול. ואף שבדיני טבילה מחמירים במקרה כזה, בנטילת ידים הולכים לקולא, משום שספק נטילת ידים מדרבנן לקולא.

והוסיף בספר **ברכת שמים** (פרק ו ס"ק ג), שהיה זה נאמר דווקא כאשר יש אפשרות סבירה לתלות שהחציצה נוצרה לאחר הנטילה.

אולם לכתחילה ראוי לעיין בידיו קודם הנטילה ולוודא שאין עליהן דבר החוצץ. ואם מצא חציצה, צריך להסירה קודם הנטילה. וכן נהג **הגר"ח קניבסקי זצ"ל** (אלא עמוד עד) לעיין בידיו קודם הנטילה.

כ), כאשר חל ראש חודש ביום שישי והיה צריך לגזוז את ציפורניו, היה גוזז. וביאר, שההימנעות מנטילת ציפורניים בראש חודש היא רק משום צוואת רבי יהודה החסיד, ואילו החשש לחציצה בנטילת ידים הוא דין המפורש בגמרא.

וכתב **בחוט שני** (יום טוב עמוד רכז), שמותר ליטול ציפורניים בחול המועד כאשר יש חשש חציצה בנטילת ידים.

6. איני דר אלא במקום תורה

הוספה: בגיליון הקודם (518) עסקנו בתופעה של מנורות רחוב המופעלות בשבת באמצעות חיישני תנועה. לתומנו חשבנו שמדובר בכמה מקרים נקודתיים, אך בעקבות מכול התגובות שהגיע למערכת התברר שמדובר רק בקצה הקרחון.

קוראים רבים דיווחו על מנורות נוספות ועל מקומות שבהם כיסוי החיישן כלל אינו פותר את הבעיה. אחד הקוראים, שמעון, סיפר שכאשר למד בישיבה גדולה התקינו פרוז'קטור רב-עוצמה בחצר הישיבה שפעל באמצעות חיישן. לאחר שלא הצליח להביא לפתרון מסודר דרך הגורמים הרשמיים, מצא הבחור דרך יצירתית: הוא הדביק ליד החיישן רצועות שקית דקות שנעו כל הזמן ברוח, וכך החיישן "חשב" שעוברים שם כל הזמן והותיר את התאורה פועלת ברציפות.

דיווח מעניין הגיע למערכת, המעיד עד כמה הטכנולוגיה הזו חודרת למוצרים יומיומיים. אחד הקוראים סיפר כי בנו קיבל בחידור מנורת כיס סולארית כפרס, ובמהלך הפסקת חשמל הבחין שכאשר מתקרבים למנורה עוצמת האור מתחזקת, וכאשר מתרחקים היא נחלשת - ממש בדומה למנורות הרחוב החכמות.

מבדיקה ראשונית עולה, כי בשוק אכן נמכרות מנורות סולאריות רבות המצוידות בחיישני תנועה, שתפקידם להגביר את התאורה בעת התקרבות אדם ולחסוך בצריכת אנרגיה. בשלב זה עדיין לא זוהה הדגם

חוצצים אף למי שאינו מקפיד עליהם, משום שרוב בני אדם מקפידים להסירם.

מאידך, **האליה רבה** בשם **הב"ח והט"ז** מקילים וסוברים שצואה וסתם טיט אינם חוצצים, אפילו כשהם נמצאים תחת החלק הבולט של הציפורן (משנ"ב ס"ק ט). טיט היום (טיט הבורות), טיט היוצרים - אפילו כשהם לחים - וכן טיט יבש, מלמולי זיעה שנתייבשו או בצק, נדבקים היטב לעור ומונעים מן המים להגיע למקומם. לכן הם חוצצים כאשר האדם מקפיד להסירם, אף אם אינם מכסים אלא מיעוט ממקום הנטילה, כגון תחת הציפורן במקום שכנגד הברש.

אולם דבר מועט שאין דרך בני אדם להקפיד עליו - אינו חוצץ, בכל מקום שהוא נמצא, ואפילו אם הוא צואה או בצק, כיון שהוא מעט מן המעט.

לעומת זאת, טיט לח או עפר שאינם דבוקים היטב לעור, ובפרט כשהם נמצאים תחת הציפורן במקום שכנגד הברש, אין דינם חמור כל כך. ובמיוחד כאשר במשך היום אין דרכו של האדם להקפיד עליהם, ורק בשעת הנטילה הוא מבקש להסירם, יש מקום להקל שאינם נחשבים חציצה (משנ"ב ס"ק י).

וכן מי שמלאכתו בטיט ואינו מקפיד עליו, אין הטיט חוצץ לגביו, אלא אם כן הוא מכסה את רוב מקום הנטילה.

חשיבות גזית צפרנים: כתב **האליה רבה** (ס"ק א) בשם **ספר חסידים**, שמטעם זה נכון שלא יגדל אדם את ציפורניו, כדי שלא יבוא לידי חשש חציצה בלכלוך המצטבר תחתיהן (משנ"ב ס"ק ג).

וכתב **השל"ה** (שער האותיות אות ק, ס"ק קנח הערה ד), שראוי לכל אדם לנהוג כל ימיו ליטול את ציפורניו בערב שבת. מלבד כבוד השבת שיש בכך, יש בזה גם תועלת לדיני נטילת ידים במשך השבוע, שכן הלכלוך המצטבר תחת הציפורניים נעשה מיעוטא דמיעוטא, ובוודאי אינו בכלל דבר שמקפידים עליו.

ומטו בשם הגר"ח **מבריסק זצ"ל** (אעלה בתמר עמוד

במשנה באבות (פרק ו משנה ט) אומר רבי יוסי בן קיסמא: אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה. ולכאורה, וכי אדם גדול אינו יכול ללמוד תורה בכל מקום?

אלא שכאן טמון יסוד עצום. מקום המגורים אינו רק כתובת. הסביבה שבה האדם חי מעצבת את הרגישויות שלו ואת סדרי העדיפויות שלו. במקום תורה הציבור מוטרד משאלות של שבת. במקום תורה, כאשר מתגלה מכשול - פועלים לתקנו. במקום תורה, השאיפה היא להתקרב לרצון ה' ולא להתרגל למציאות בעייתית.

זהו עומק דבריו של רבי יוסי בן קיסמא. לא רק היכן ללמוד, אלא היכן לחיות. לא רק כמה תורה יש לאדם, אלא איזו אווירה מקיפה אותו ואת בני ביתו.

כל כסף וזהב שבעולם אינם שווים כנגד הזכות לחיות במקום שבו התורה היא המצפן, ההלכה היא נקודת המוצא, והשאיפה היא לתקן את המציאות ולא להסתגל אליה.

אשרי מי שזוכה לבחור לעצמו ולבני ביתו מקום תורה, סביבה של תורה וחיים של תורה.

בהגברת עוצמת התאורה באמצעות שינוי הזרם באותם לדים שכבר פועלים, אלא פעמים רבות המערכת בנויה ממספר פסי לדים נפרדים. במצב דגל פועל רק חלק ממערכת הלדים, וכאשר החיישן מזהה תנועה נדלקים פסי כל נוספים שלא פעלו קודם לכן. במצב שילאורה אין כאן רק הגברת תאורה קיימת, אלא אף הדלקת בפועל של יחידות תאורה נוספות. דבר שיש לו משמעות רבה בבירור ההלכה.

במקומות רבים בעולם מותקנים רחובות שלמים במערכת זו. כאשר החיישנים אינם מגיבים רק לאדם העומד סמוך לפנס, אלא מזהים תנועה ממרחק ופועלים בהדרגה כשהם נחשפים. בהתאם לכך התאורה מתחזקת בהדרגה כבר לפני הגעת האדם למקום, וממשיכה בעוצמה מוגברת גם לאחר שעבר, כדי למנוע סטנדרט ולמנוע רצף תאורה נעים ובטיחותי לאורך הרחוב.

על חומת ירושלים הפקדתי שמרים
הדפוס: חשבוני. בשנים האחרונות הולכת ומתפשטת בארץ ובעולם מערכת תאורה חדשה במסגרת מיזם "עיר חכמה", עם אלפי נופי תאורה חכמים ברחובות ובשטחים ציבוריים.

הגיעה מניה למערכת "הילכתא" מאת השכונות בירושלים. שם החלו לאחזרה בהתקנת נופי תאורה מסוג זה גם בירושלים.

1. כיצד פועלת מערכת התאורה החדשה?
מבחינה טכניקלית, מדובר בנף תאורה סולארי משולב מדגם All-in-One של חברת ideaLight. הכולל פאנל סולארי הקולט את קרני השמש במשך היום וטוען סוללה פנימית. ובתחתיתו מותקן חיישן תנועה (PIR) המזהה את תנועת העוברים והשבים. המערכת פועלת באופן חכם אוטומטי לחלוטין: במשך שעות היום היא כבירה, עם רדת החשיכה היא נכנסת לפעולה, ובשעות הבוקר נכבית מחדש בהתאם לנתיב התאורה בסביבה.

מערכות אלו אינן מדליקות ומכבות את המנורה לגמרי, אלא משאירות תאורה בסיס קבועה. כאשר אדם מתקרב, החיישן מגביר אוטומטית את עוצמת התאורה, ולאחר שהתרחק הוא נחלש בהדרגה וחוזרת למצב הבסיסי. שיטה זו נקודה לחסוך בצריכת החשמל, להפחית בלאי בגופי התאורה, למצמצם את פריקת הסוללות ולהפחית זיהום אור.

המדויק, ולכן אין בידינו לקבוע בוודאות שאכן מדובר במנורה המגיבה לתנועת אדם.

אולם עצם האפשרות שחיישנים מסוג זה משולבים כיום גם במוצרים ביתיים פשוטים ובצעצועים לילדים, ממחישה עד כמה שאלות החיישנים והמנגנונים האוטומטיים אינן מוגבלות עוד לרחובות ולמבני ציבור בלבד, אלא הולכות ומתרחבות למעגלים נוספים בחיי היום-יום. הנושא נמצא בבירור, וככל שיתבררו פרטים נוספים נשתדל להביאם לידיעת הקוראים.

אחד הקוראים מחו"ל היטיב להגדיר את המציאות. לדבריו, במקומות רבים באירופה כמעט אין מלון שאין בו בכל שבת שאלות של חיישנים ומערכות אוטומטיות: מנורות הנדלקות בהליכה, ברזים אוטומטיים, דלתות חשמליות ועוד. מציאות שלימה שנבנתה לפי אורח החיים של ימות החול, כאשר כל המערכות ערוכות להגיב לכל תנועה של האדם, ולהעניק לו נוחות והנאה.

וכאשר זו המציאות, מתחילים להיוולד פתרונות והיתרים שונים להתמודדות עם המצב. יש הסומכים לעבור יחד עם גוי שכבר עובר ממילא, באופן שהיהודי אינו מוסיף פעולה חדשה במערכת אלא רק "תופס טרמפ" על פעולה שכבר מתבצעת. ובשעת הדחק, כאשר אדם תקוע במלון ואין לו דרך אחרת, יש שדנו אף ב"תפיסת טרמפ" על יהודי אחר שכבר עובר, בטענה שסוף סוף מדובר לכל היותר במעשה שנעשה בשוגג ובאיסור דרבנן. איננו נכנסים כאן לגוף ההכרעות, אך עצם העובדה שאנשים נאלצים לחפש פתרונות מסוג זה ממחישה עד כמה המציאות עצמה מורכבת ומאתגרת.

במקום שבו חיים בתוך אווירה של תורה ודקדוק ההלכה, משתדלים לפתור את הבעיה בשורשה. אולם כאשר המציאות כבר בנויה מלכתחילה סביב מערכות אוטומטיות, נוצרות שוב ושוב שאלות חדשות והתמודדויות לא פשוטות.

וכאן בולט הבדל מעניין. ככל שהמקום ספוג יותר באווירה של תורה ויראת שמים, כך שאלות אלו פחות מצויות. בירושלים די היה בכמה מנורות בודדות שהותקנו בטעות כדי לעורר סערה ציבורית ופעילות מיידית לתיקון הבעיה. לעומת זאת, במקומות אחרים מוצאים רחובות שלמים, בתי מלון שלמים ומערכות שלמות הפועלות כך במשך שנים.

משיב כהלכה

שאלה: כיצד נוטלים ידים עם פלסטר, גבס או צבע?

אדם ניגש ליטול ידים לסעודה ועל ידו פלסטר, תחבושת רפואית, גבס, טבעת, שיירי צבע, דיו או דבק. האם הם נחשבים חציצה הפוסלת את הנטילה? האם הדבר תלוי אם יש לו אפשרות להוריד את התחבושת? ומה הדין בצבעי שידי צבעות, בסופר שידי מוכתמות בדיו?

מקורות: רא"ש

(חולין פרק שמיני סימן טו), שו"ע ומשנ"ב (סימן קסא סעיפים א-ג, סימן קסב סעיף י), תשובות והנהגות (חלק ב סימן קיז).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, הקוראים הנכבדים מוזמנים לשלוח תשובות להגדיל תורה ולהאדירה, מומלץ לצרף את פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד). התשובות המובחרות יושלכו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

- ניתן להגיש תשובות באחת מהאפשרויות הבאות.
- קו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
- עמדות 'נדרים פלוס' קופת 'הילכתא'
- חדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
- בפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com

ברכת מזל טוב לליד הילכתא

הג"ר חיים בן הג"ר משה בן ציון זיידל שליט"א לרגל שמחת הולדת בתו תחי', יהי רצון שירווח ממנה ומכל צאצאיו רוב נחת דקדושה אמן

דינים העולים

א. גברי חציצה: כל דבר החוצץ בטבילה חוצץ גם בנטילת ידים. חציצה על רוב מקום הנטילה (רוב היד, ולרוב הפוסקים עד סוף האצבעות) פוסלת אפילו אם אינו מקפיד עליה. חציצה על מיעוט מקום הנטילה פוסלת כאשר דרך בני אדם להקפיד להסירה, אך מיעוט שאין דרך להקפיד עליו אינו חוצץ.

ב. מקפיד: דבר שיש בני אדם שמקפידים עליו ויש שאינם מקפידים עליו, לדעת הטור הולכים אחר דעתו האישית של האדם, ולדעת המגן אברהם הולכים אחר רוב בני אדם. ואם האדם עצמו מקפיד על דבר שרוב העולם אינם מקפידים עליו - נחשב לגביו חציצה.

ג. בדיקה: מצא לאחר הנטילה דבר החוצץ, ואפילו על רוב מקום הנטילה, אינו צריך לחזור וליטול כאשר יש אפשרות לתלות שהחציצה נוצרה לאחר הנטילה. אך לכתחילה ראוי לבדוק את הידיים קודם הנטילה.

ד. כנגד הבשר: לכלוך רגיל, טיט לח או עפר תחת הציפורן במקום שכנגד הבשר אינם חוצצים. אולם בצק, צואה ממש, טיט יבש, טיט היוצרים, טיט הבורות ומלמולי זיעה שנתייבשו - חוצצים.

ה. בולט מהבשר: לכלוך הנמצא תחת החלק הבולט של הציפורן חוצץ, משום שרוב בני אדם מקפידים להסירו. לכן נכון שלא לגדל את הציפורניים יתר על המידה כדי שלא לבוא לידי חשש חציצה. אולם מיעוטא דמיעוטא אינו חוצץ בכל אופן.

ו. ניקוי: בשבת מותר לנקר את הכלוך שתחת הציפורן באמצעות ציפורן אחרת, ובלבד שלא יגרור את הציפורן עצמה.

נושא הגיליון הבא:

'חציצה בדברים המצויים'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת

איש תם וישר ר' אפרים בן כמיסה ז"ל
נלב"ע כ"ב סיון תשפ"ה ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח על ידי בני המשפחה

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
שיעורים וימי עיון
בית הוראה טלפוני
בירורי הלכה אקטואליים
קו מידע הלכתי
חבורות הדרכה

מכון הילכתא

מענה אנושי: 02-5350-535 פקס: 02-6507-823

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי רבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 359

פרשת קורח

תשפ"ו

בדיקות סוכר בשבת ♦

הרב אורי יצחקי

הרב זאב פראנק

ברכת הנהנין שלמנהג השומע אינה ברכה אצל המברך ♦

הרב משה מרדכי כהן

בירך על תפילין ונפסלו אם יכול להניח אחרים במקומם ♦

פדיון הבן בולד שני שנולד מרחם כפול ♦ פדיון בנוולד לאחר השתלת רחם ♦

קריאת שמו"ת שנית לבן א"י הנמצא בחו"ל בשבועות אלה ♦ הרב אברהם זנגר

המדבר לשה"ר בטל' והשומע בביהכ"נ אם עובר 'ומקדשי תיראו' ♦ הרב אליסף פרלמן

הרב אורי יצחקי

בדיקות סוכר בשבת

נתבקשתי לסכם את ההלכה לגבי בדיקת רמת הסוכר בדם בשבת וי"ט.

הקדמה - בכל שאלה הלכתית צריך לדעת את המציאות המדויקת שעליה נשאלת השאלה, ובכלל זה שאלות הלכתיות רפואיות, ובפרט במחלת הסכרת, כי ידוע שחולי סכרת מתחלקים לסוגים רבים ודרגות שונות מבחינה רפואית וממילא רחוקות זמ"ז בהתייחסות ההלכתית כרחוק מזרח ממערב, כגון החילוקים בין סכרת נעורים לסכרת רגילה והחילוק בין סכרת בהריון דהיינו שהתפתחה רק בתחילת ההריון, לסכרת "רגילה" [נפעמים רבות סכרת "רגילה" אצל נשים מתחילה בסכרת הריון שלא טופלה בזמן, ואמכ"ל], ובסכרת "רגילה" עצמה יש דרגות שונות, יש המטופלים בדיאטה ויש בכדורים [נ"פ רוב גלוקמין וכד'] ויש בזריקות אינסולין, וגם במזריקים יש דרגות שונות החלוקות ביניהם בכמות האינסולין ובצורת ההזרקה ותדירות ההזרקה.

עוד נתון חשוב ביותר הוא אם כבר יש לחולה פגיעה במערכות שונות מחמת הסכרת [כגון לב, כליות, כבד, דם, מערכת ויסות לחץ דם, נימול ברגלים, פגיעה בעינים כגון בצקות וכד'] או שכל המערכות פועלות בתקינות, וכן אם יש תופעות לואי אחרות.

בנוסף יש לדעת איזה מכשירים משתמש החולה לבדיקת הסוכר וההזרקות, ולדון ולחקור אם יש בהם חשש חילול שבת ואם כן אם מדאור' או מדרבנן.

מעתה אם מגיעה שאלה למורה הוראה כגון "אני חולה בסכרת האם מותר לי לבדוק סוכר בשבת או להזיק או לקחת כדורים" [ונכין זה בצומות "אני חולה סכרת האם מותר לי לצום"], אם יענה הרב על השאלה בלי לחקור את השואל את כל הפרטים הנ"ל ודאי שיכשל ויכשיל. ע"כ פשיטא שחייב הרב לחקור על כל הפרטים הנ"ל לפני שעונה לשואל, ופעמים השואל עצמו אינו יודע להשיב על כל השאלות ויצטרך לחזור לרופא המטפל כדי לשמוע ממנו תשובות ברורות שרק על סמך תשובות אלו ניתן להורות בענינים חמורים אלו שחלקם נוגע לדאור'.

א. אחר הקדמה זו נבוא לדון בהיתר של בדיקת סוכר בשבת. וראש לכל צריך לברר מה האיסור בבדיקת סוכר בשבת ואם האיסור מדאור' או מדרבנן והאם האיסור משתנה לפי סוגי הבדיקות.

הנה בדיקת סוכר [ביתח] מתבצעת ע"פ רוב בשני אופנים שהם שלושה, אחד ע"י נגיעת מחט ודחיקת האצבע עד שיוצא דם, ומעבירים את הדם לסטיק המורכב על מכשיר הבדיקה והמכשיר מראה את רמת הסוכר. הדרך השניה היא באמצעות חישן המוצמד לגוף באופן קבוע [יש להחליף אחת לכמה ימים] והמכשיר קורא את רמת הסוכר ע"י קירוב המכשיר לחישן, ויש אופן נוסף הקרוב לזה והוא שהמכשיר קורא את רמת הסוכר באופן רציף באמצעות החישן. בשני האופנים האחרונים

אין הוצאת דם כלל. המכשירים המראים את רמת הסוכר הם מכשירים אלקטרוניים המתרגמים את הממצאים הכימיים שבדם למספרים על צג חשמלי, כדוגמת מסך מחשב. [אולם בבתי החולים כל בדיקות הסוכר מתבצעות ע"י הוצאת דם מהגוף ולא ע"י מכשירים וחיישנים, מפני שבדיקה זו מדויקת יותר, ונעשית כמעט תמיד בכלל הבדיקות הכלליות הנעשות שם תדיר].

ב. לפי התאור הנ"ל עולה שיש בבדיקת סוכר שתי בעיות, בבדיקה והוצאת הדם, ובשימוש במכשיר הבדיקה.

הנה הוצאת דם יש בה חשש של שתי מלאכות - דש ונטילת נשמה, וכתבו הפוסקים [שש"כ חוט שני ואור לציון] שאסור להוציא דם לצורך בדיקת דם, ואף על פי שהדם עצמו אינו נצרך לרפואה, על פי דברי תוס' כתובות דף ו' שהוצאת דם בתולים לצורך בדיקה נחשבת מלאכה הצריכה לגופה. ועיין בספר שש"כ פרק ל"ב סעיף נ"ח שהאריך בהערה קנ"ח בדיון זריקה בשבת דדמי קצת לנידוד, וסיים שם בהערה - ועיין בס' תיקון משה ח"א עניני מילה סי' יח, דבהוצאת דם לרפואה יש איסור דאורייתא להתחייב עליו, אף שאינו מוציא אלא משהו, וה"ה דלפ"ז יאסר מדאורייתא להוציא דם מגוף האדם, אפי' בכל שהוא, לשם בדיקת דם, אם לא במקום פק"נ, עכ"ל.

א.ה. לבד כ"ז הרי יש לחוש לטעם נטילת נשמה, וא"כ קם לן לדינא דאסור מדאורייתא להוציא דם מגוף האדם, אפי' בכל שהוא, לשם בדיקת דם, אם לא במקום פק"נ.

ג. וכ"ז בבדיקה שמוציאים דם, ועתה יש לברר מהו האיסור בשימוש במכשיר הדיגיטלי שבו אין הוצאת דם. הנה לכאורה יש לנו בזה כמה חששות, יש חשש של מלאכת כותב, [אך יש לדון אם נחשב כתיבה שאינה מתקיימת, וכמו שדנו בזה בענין כתיבה במחשב]. ועוד יש לדון מצד סגירת המעגלים החשמליים שנחלקו בזה גדולי הפוסקים שהחז"א ס"ל שהוא דאור' מצד בונה וסותר והגרש"א צידד שהוא רק דרבנן, ועוד יש לדון מצד הרישומים הדיגיטליים הנשמרים בתוך המכשיר אי חשיבי בנין או מכה בפטיש או כותב.

ד. הנה צורת הפעולה של המכשיר היא שע"י קירוב המכשיר לגוף האדם קורא המכשיר את הנתונים מהחישן, וא"צ שיגע המכשיר בגוף ולא בחישן, דקריאת הנתונים נעשית בהעברה בעלמא סמוך לגוף, ויש לדון אם פעולת האדם המקרב את המכשיר לגופו נחשבת כמעשה איסור מדאור' כיון שאין האדם פועל כלום בגוף התוצאה.

ולכאורה נידון זה דמי קצת לדלתות הזזה בבתי חולים או בבנינים החדשים שבהתקרבות האדם לדלת נפתחת הדלת, והפעולה היא שיש קרן אלקטרונית ש"קולטת" את האדם ומשדרת אותו לגוף המנגנון של פתיחת הדלת, ועוד יש לדמות למה שדנו הפוסקים לגבי הליכה במקום שיש מצלמות אבטחה שהליכת האדם בתוך טווח המצלמה גורמת ליצירת תמונות במכשיר, ודנו הפוסקים מצד כתיבה שאינה מתקיימת ומצד סגירת מעגלים חשמליים ומצד רישומים דיגיטליים, ובכ"ז צירפו מה שיש לחקור אם חשיב פ"ר דלא ניהא ליה או דלמא כיון שמעונין באופן כללי באבטחה חשיב ניהא ליה.

ונצרכים לניטור סוכר תדיר, הן כדי לעקוב אחר מצב המחלה והן ע"מ לדעת את צורת הטיפול – כמה ואיזה כדורים לקחת, וכמה אינסולין להזריק, אך אעפ"כ לא ברור שההחכם של ניטור הסוכר לגביהם גם בשבת מוגדר אפילו כספק פק"נ. דיש מהם שהתנדויות היומיות ברמת הסוכר הן כאלה שאפשר להתמקד על הגרפים של ימות החול מתוך הנחה שביום אחד לא חיששין לשינוי שמהוה סכנה, ויש מהם שהתנדויות והשינויים ברמת הסוכר מכריחות ניטור רציף, ובכ"ז יש לקחת בחשבון את השינוי בתזונה בסעודות שבת וי"ט!!!

ח. מעתה לגדול המורכבות של הנושא, מובן מאוד שהחולה הבא להציג את הנתונים בפני הרב חייב לדעת את מי לשאול וכיצד לשאול, ולדייק היטב בתשובת הרופא, ואם לא מבינים או שמתרשמים שהרופא לא ירד לעומק השאלה לכל פרטיה, ובפרט בחלק של חילול שבת שבה צריך לשבוע ולשאלו עד שיבוצו כל הפרטים, שבכ"ז עלול ליפול או בחילול שבת או בהחמרת המצב הרפואי שלו!!! ואם מתרשמים שלא קיבלו תשובה מספקת צריך לפעמים לשאול לרופא אחר!!! ולגדול המכשלה אפרט את ב' העניינים שהזכרנו:

[א] **את מי לשאול** – יש לדעת שהרפואה המודרנית מאוד ממודרת, דהיינו אם פעם היה כל רופא מומחה בכל תחומי הרפואה, היום כל רופא יש לו תחום התמחות ספציפי שבו הוא מומחה, ובמקרים רבים אין לו את הידע הבסיסי וכש"כ לא את הידע העדכני הנוגע לשאלה בתחום שאינו תחום ההתמחות שלו. לכן בניד"ד יש לפנות אך ורק לרופא שתחום ההתמחות שלו הוא סכרת!!! סתם רופא משפחה אינו בקי בכל פרטי המחלה והתרופות, וכש"כ שאינו יכול להיכנס לכל הדקויות שהצגנו, לכן ע"פ רוב אין לסמוך עליו אלא על מומחה ספציפי לתחום מחלת הסכרת.

בכלל זה יש להעדיף רופא שמבין ומעריך את חשיבות שמירת שבת, ולא כתבתי "רופא דתי" כי יש מהם שאינם מחשיבים את שמירת השבת לפי השו"ע והפוסקים, וגם מרוב העיסוק ברפואות שיש בהן חילול שבת התקררה אצלם החשיבות העליונה של שמירת שבת על כל דקדוקיה, ולעומתם יש רופאים חופשים המכבדים את החולה הדתי ומתכוונים בתשובתם לעמוד בגדרי ההלכה כפי מה שהשואל יסביר לו, ואותה עד לך!!!

ולא אימנע מלהתיר על מקרים שכיחים שרופאים – בעיקר דתיים – לוקחים לעצמם תפקיד שלא בסמכותם להכריע בשאלות הלכתיות, דבר שלא נשאלו עליו ואין להם בו ידע, רק מחמת שסומכים עליהם בתחום התמחותם מניחים שכבר נעשו מומחים גם בהלכה, והדוגמאות רבות ואכמ"ל רק לעורר באתי היות והדבר מצוי.

[ב] **כיצד לשאול** – השאלה צריכה להיות ממוקדת ישירות לשורש הנידון ההלכתי ולא שאלה רפואית כללית, דהיינו עד כמה יש חשש של פק"נ או ספק פק"נ בהקדד ניטור של הסוכר אפילו יום אחד!!! ובכלל זה צריך לשאול על כמות הבדיקות הנחוצות שהעדרן יחשב כספק פק"נ, כיון שנתבאר שכל בדיקה היא חילול שבת דאורי' ודאי אין לעשות בדיקה מיותרת.

ואפרט שתי דוגמאות שנכשלים בהם אנשים מחוסר ידע ובקיאיות:

א' - שואלים "האם מותר לי לבדוק סוכר בשבת", והרופא אינו נכנס לפרטי הענין ואומר תשובה כללית סתמית – "ודאי שחיוב, הרי זה פקוח נפש". הנה לפי המבאר יש כאן סחרור הניכר הן בשאלה והן בתשובה, כי אין התייחסות למכלול הבעיות וההבחנות שציינו לעיל, ולדוגמא יתכן שהחולה חייב בבדיקת סוכר כל השבוע אבל אם לא יבדוק יום אחד בשבוע לא יכנס למצב של ספק פק"נ.

ב' – שואלים "האם המנועות מבדיקת סוכר בשבת תכניס אותי למצב של ספק פקוח נפש". הנה זו כבר שאלת חכם, אך עדין לוקה בחסר, כי לא מפורט בה כמה בדיקות חייבים לעשות כדי שלא להיכנס למצב של ספק פק"נ. [ויש בזה עוד הרבה אופנים, תן לחכם ויחכם עוד, והכלל בזה שצריך להתחשב בכל הפרטים שנזכרו לעיל].

הרב זאב פראנק

ברכת הנהנין שלמנהג השומע אינה ברכה אצל המברך

הנה ק"ל (ר"ג ס"ב) שאין המברך מוציא אחרים אא"כ יאכל וישתה עמהם, ויש לעיין שגון שברכת המברך שנויה במחלוקת המחבר והרמ"א [כמו בשלחו לו דורון מבית אחרים בתוך הסעודה (קע"ז ס"ה) ובנפל הפרי מיזו והיה דעתו על פרי האחר (ר"ו ס"ו)], והמברך מבני ספרד ועושה כדעת השו"ע לברך ואילו השומע מבני אשכנז שנמשכים אחר הגהות הרמ"א, ונמצאת ברכת המברך שכלפי עצמו היא ברכה מעלייתא אך לגבי השומע אינה ברכה, ושמה לא יוכל לצאת בברכה זו, שהרי למנהגו אין כאן ברכה אצל המברך וה"ל כיצא שאינו מוציא בברכת הנהנין. שו"ר בבר אלמוגים (ס' קט"ו ענף ד') שדן בזה.

אך לכאורה יש חילוק גדול בין ניד"ד למצלמות כי שם הוא הולך לתומו ואין מתכוין להפעלת המצלמה משא"כ כאן שלא רק שניחא ליה בזה אלא שכל מטרתו להגיע לקריאת הנתונים, אך דמי ממש לדין הדלתות.

ה. הנה ידעתי כי בכל הנידונים הללו האריכו גדולי ההוראה, יש מצדידים להקל בחלק מהמקרים ויש אוסרים כבולם, ולא אהא כרוכלא להביא את דעות כל הפוסקים, רק אסכם לעצמי קצת את מה שעולה מתוך הסוגיות.

[א] הנה בעיני אס יש לחוש למלאכת כותב נראה יותר שיש לצדד להקל עכ"פ לחולה אע"פ שאב"ס, חזא דאין כאן באמת כתיבה, ועוד את"ל דחשיב כתיבה חשיב ככתיבה שאינה מתקיימת כממה טעמים, או משום שנמחק מיד או משום שכל פולס של חשמל המאיר את המסך אינו מתקיים, ועוד טעמים ואכמ"ל.

[ב] **בענין חשש מלאכה בסגירת המעגלים החשמליים**, כבר כתבנו שנפגלו בזה בפלוגתא החז"א והגרש"א, [ונידעו שלפי המתבאר בחליפת המכתבים של החז"א והגרש"א משמע להדיא שהגרש"א לא נתכוין לחלוק לדינא של החז"א, אבל בדורנו נקטים הרבה פוסקים שיש כאן מחלוקת שקולה, ואכמ"ל], ואין בידינו להכריע בזה בשני הנידונים [אם הגרש"א נתכוין לחלוק על החז"א ואת"ל שנתכוין לחלוק אם יש לסמוך להקל כהגרש"א], וצ"ע.

[ג] **לענין הרישומים הדיגיטליים**, אודיע צערי לרבים כי אחר העיון קצת בסוגיא ובחבנת צורת הפעולה של המערכות, איני יודע טעם ברור לאיסור, וגם המצדידים לאיסור בהחלט, לא כתבו בזה דברים ברורים רק הניחו בפשטות שיש בזה איסור דאורי', ולא ביארו טעמים, ומה שמטין בשם כמה ממדולי הפוסקים שיש לאיסור משום הירושלמי הידוע בפלוגתא ר"י ור"ל, אם באנו למידיה זו כמעט כל האיסורים דרבנן יהפכו לדאורי', והיותו מתקבל הוא מה ששמעתי מרבותי שאע"פ שאין ראיה ברורה לאיסור גם אין ראיה ברורה להיתר, ויש להחשיבו כספק דאורי'.

[ד] עוד יש לדון בכ"ז אם חשיב מעשה ופעולה ישירה של האדם או דמי קצת לגרמא, ידוע מה שנחלקו גדולי ההוראה אם גרמא מתוכננת חשיבא גרמא או מעשה ישיר, אך לענ"ד גם אם נדון בזה כהמחמירים אכתי לא דמי לגמרי בניד"ד, דלכאור' יש חילוק גדול בגדר מלאכות שבת בין פעולה של האדם המפעילה את המערכת, כגון הזזת מתג או מקל הפעלה שגורמת לשרשרת של פעולות שבסופן מופעל המכשיר, שבה דנו המחמירים שאין כאן מעשה גרמא לדיני התורה כיון ששרשרת הפעולות מתוכננת מראש, לבין גידון דידן שהמכשיר סורק את סביבתו כל העת והאדם רק מכניס את עצמו או עצם גשמי אחר לתוך טווח הקליטה של המכשיר ועי"ז נגרמת תוצאה שאם היה האדם עושה אותה בידי ודאי היתה נידונה כמלאכת איסור גמור, אך כאן אין האדם עושה כלום אלא המכשיר פועל הכל לבדו והאדם רק גורם לשינוי בנתונים ולא בהפעלת המכשיר [אא"כ נאמר שהמכשיר הוא זה שטולה פולסים לחישן ועי"ז מתחיל החישן לשרר נתונים דאז מסתבר שקירוב המכשיר לחישן נחשב יותר כפעולה ישירה של האדם, וצ"ע איך פועל המכשיר].

הנה העולה לדינא מכל המקובץ, שכיון שלא נתברר לן בברור שיש איסור דאורי' בשימוש במכשיר האלקטרוני, יתחלק הדין לשנים, מי שמוגדר ודאי כחולה שיש"ס עדיף שישתמש במכשיר זה שיש בו צדדים להקל מדאורי', ולא במכשיר הישן שמצריך הוצאת דם מהגוף שהוא ודאי איסור דאורי', אבל לגבי מי שמוגדר כחולה שאב"ס אין להקל להשתמש במכשיר האלקטרוני.

ו. אחרי שנתבאר שיש איסור דאורי' בבדיקות הסוכר, וממילא ההיתר לבצע את הבדיקה הוא רק משום היתר של פק"נ, מעתה יש לדון היטב מה המקום של הבדיקה בתהליך הרפואי, וביתר דיוק עד כמה הבדיקה נצרכת כדי למנוע חשש של פק"נ, דהיינו עד כמה חוסר הידיעה של רמת הסוכר נחשב כמצב של פק"נ, וממילא נדע מזה עד כמה ניטור הסוכר באופן רציף נצרך למניעת הסכנה!!! ולצורך זה נקדים את תפקיד הבדיקת הסוכר אצל חולי סכרת.

הנה בדיקת הסוכר נצרכת לשתי סיבות, הסיבה האחת לידיע את מצבו של החולה, אם רמת הסוכר מאוזנת או שהערכים משתנים, ואם כן באיזה טווחים השינוי וכמה זמן נמצא החולה במצב לא ברוך, ולדוגמא ערכים סביב 100 הם ערכים רגילים, אך מעבר לזה עדין אינו מהוה סכנה, ויש להתנייע עם רופא מומחה כדי לדעת עד איזה ערכים אינו נחשב כסכנה, אך ודאי שערכים מעל 170 וכש"כ מעל 250 הם ערכים שאינם תקינים, ואם נמצא החולה במצב כזה זמן ממושך ודאי תיגרם לו פגיעה בכמה מערכות בגופו אף שלא ידע ולא יבחין בזה מיידית, ואם הוא כבר חולה סכרת מהוה מצב זה סכנה. הסיבה השניה כדי לדעת את צורת הטיפול הנצרכת כגון המינון הנכון של כדורים וזריקות, ותדירות לקיחתם.

ז. אך בכ"ז אין התייחסות שווה לכל חולי הסכרת, כי ידוע שהצורך בניטור רמת הסוכר אצל חולי סכרת משתנה מחולה לחולה, יש חולים שרמת המחלה שלהם קלה מאוד ומסתפקים כל השנה בבדיקות דם תקופתיות בקופ"ח, וע"פ רוב חולים אלו אינם נוטלים תרופות אלא מטופלים בדיאטא, ולגביהם פשיטא שאין כל היתר לבדוק סוכר בשבת, ויש שמצב הסכרת שלהם חמור יותר ונצרכים לכדורים או זריקות,

העושה ע"פ פסק הש"ע לא גרע מהסבור שבכוסו יין שמוציא להשומעים

ולכא' יש ללמוד ממש"כ המ"ב (שם קס"ט) שאם מה שלא אכל ושתה המברך היה בשוגג או באונס, כגון שנשפך הכוס אחר הברכה וכהאי גוונא, דבעת הברכה לא היה לבטלה, אז יוצאין אחרים על ידו, וציין בשעה"צ (סק"ז) למ"א מהא דסי' ר"ט, והינה המבואר בה"ה שם (ס"ב) בכגון שבידו על הכוס בפה"ג ונתכיון להוציא גם אחרים ושוב נמצא שבכוסו מים או שחר, דמ"מ השומעים יצאו בברכתו ונתמך כן גם לגבי עצמו הוויא ברכה לפטור שאר יין, וקשה דכיון שלא חלה הברכה אצל המברך ליהוי כיצא שאינו מוציא, ותרץ המ"א דכיון שהיה שוגג כסבור שבכוסו יין שפיר מוציא לאחרים.

הרי דאף שכבר בדעת הברכה כלפי שמיא גליא שאין לה על מה לחול, מ"מ כיון שלפי דעתו מברך כתיקון חכמים יכולים השומעים לצאת בה, וכל שכן בנידון דידן דאמנם לדעת הרמ"א היא ברכה לבטלה מ"מ הוא שעושה ע"פ פסק הש"ע ודאי דלא גרע משוגג.

ויש להוסיף דאחר שהברכה מועלת לגבי השומע שוב יצאה מכלל ברכה לבטלה אפילו לדעת הרמ"א, וגם בגוונא שבכוסו מים וטועה לברך בפה"ג, אפילו ראוהו אחר ומכיר בטעותו לכא' אינו מחוייב להודיע, שהרי כיון שפסטיים בה השומעים אינו עובר באיסור ברכה לבטלה, ואכן כ"ה בראש יוסף לברכות (מ' א') [לענין שח הבוצע דלהלן] דכיון שהשומעים יוצאים בברכתו אינו צריך לומר בשכמ"ל.

והנה אף שכתבנו לדמות טעות בדיון לטעות במציאות, מ"מ בכגון שהמברך טעה בדיון כסבור שגם בברכת הנהנין יצא מוציא כמו בברכת המעות, שחזר ודאי שלא יצא השומע בברכתו, דעך כאן לא שמענו מדברי המג"א אלא במברך לעצמו דסגי לן במה שלפי טעותו היה דינו לברך, אבל בזה שמברך רק להוציא השומעו ודאי שמכח הטעות לא יאה עדיף משאר יצא שאינו מוציא.

המברך שח קודם שטעם אם יצא השומע

והנה בלשון המ"ב ה"ל 'כגון שנשפך הכוס אחר הברכה וכהאי גוונא' כתב בשעה"צ (סק"ח) שכלל בזה מה שהביא הפמ"ג במ"ב סי' קס"ז והעתיק הגרע"ק בחידושייו. ושם (מ"ז סק"ח) כתב בכגון שהמברך שח בין הברכה לאכילה ד"ל דמ"מ השומעים יצאו בברכתו, וחיליה מכסבור שבכוסו יין שכתב המג"א דכיון שהוא שוגג יצאו השומעים, והוא הדין בששח אפילו במזיד, שבשעת הברכה היה בדעתו לאכול בלא הפסק ולא עבר על תקנת חכמים רק אח"כ שהפסיק.

אמנם במ"ב לעיל (קס"ז סק"ג) כתב 'ודע עוד דאם המברך שח קודם שטעם, אף שהשומעים לא שחו כלל, משמע מהפוסקים לכא' דשוב אינם יוצאים בהברכה כמש"כ בבה"ל, וצ"ע לדניא, ובבה"ל (ד"ה אבל) כתב לדחות ראית הפמ"ג דשאני התם שאחר שחלה הברכה אצל השומעים שוב גם מועלת למברך עצמו לפטור שאר יין, משא"כ בזה שהפסיק בשיחו דכיון שלא יכול לאכול על סמך הברכה נמצא שיצא לבטלה וממילא גם השומעים לא יוכלו לצאת בה, וכבר העירו שבסי' ר"ג סתם ברמיה דכין הפמ"ג והגרע"ק א שהביאו וסותר לסי' קס"ז שהניחו בצ"ע לדניא.

והנה במג"א שנתקשש בדיון הרמ"א דכיון שלא חלה הברכה אצל המברך ליהוי כיצא שאינו מוציא, והוצרך לתרץ דכיון שהוא שוגג שפיר דמי, ואילו לסברת הבה"ל מאי קושיא, והרי אחר שיפטר השומעים בברכה זו שוב תועיל גם למברך, ואכן בבה"ל כתב שבדבריו מיושבת קושית המג"א, אבל מדברי המג"א יאה מוכח דיש שאם תחול הברכה אצל השומע תועיל ממילא גם למברך, מ"מ מכח זה לא יוכל השומע לצאת בה, כי בתחילה צריך שתאה ברכה אצל המברך, ולכן הוצרך לתרץ דכיון ששגג ובידך אדעתיה דנפשיה חשיב כלא יצא שמוציא.

השומע קדם וטעם ואח"כ שח המברך קודם שטעם

והנה יש לעיין לדעת הבה"ל בכגון שהשומע קדם וטעם ורק אח"כ שח המברך קודם שטעם הוא, אם גם בכהאי גוונא נעקרה הברכה מן השומע, דמסבירא היה נראה דכל שלבסוף לא חלה הברכה אצל המברך איגלאי מילתא למפרע שלא היתה ברכה לגבי ידיה ותו ה"ל כיצא שאינו מוציא.

אמנם מדברי הבה"ל לא משמע כן, שכתב 'דבדאי יש חיובא לטעום מכיכר שבירכו עליו המוציא, דבלא"ה תתבטל הברכה אצל המברך וממילא תתבטל ג"כ שמיעתם ולא יצאו גם הם וכו' אבל אין החיוב מוטל על כל אחד מהשומעים ובטעימת אחד מהם סגי, או שיטעום הבוצע או אפילו אחד משאריו מסובין וכו' ואפילו לא טעם המברך בעצמו אלא אחד מהשומעים סגי, ומשמע דאפילו טעם אחד מהשומעים קודם שהפסיק המברך בשיחה אהני לכל שאר השומעים.

וביאורו לכא' דגם אחר שהפסיק בשיחה בין הברכה לטעימה לאו היינו דאיגלאי מילתא למפרע שלא היתה ברכה מעיקרא, אלא לעולם כל שעה שראויה לחול ברכה גמורה היא, ורק משעה ששח דשוב לא

יוכל לפטור בה אכילתו הוא שנעשית ברכה לבטלה מכאן ולהבא, ולהכי כל שאחד השומעים קדם וטעם קודם ששח המברך הרי שמצא הברכה כשעדיין היה עליה שם ברכה, וכיון שחלה כלפיו ממילא שם ברכה עלה גם לגבי שאר כל השומעים.

חתם שהנ"ב ותיקן לבפה"ג והשומע לא שמע התיקון

והנה בספר בר אלמוגים (ס" ק"מ בעהר מהגר"ש אלטמן) דן בכגון שבידו על יין והוציא גם לאחר השומע, וטעה וחתם שהנ"ב ותוכ"ד חזר בו וחתם בפה"ג אך השומע לא שמע התיקון, דלכא' אחר שחזר בו מחתימת שהנ"ב נמצא שאינה ברכה אצל המברך ולא יוכל השומע לצאת בה, וגם למש"כ הפמ"ג בשח דכיון כששבידו היתה ברכה כדינה מוציא לאחרים, שמא בחזרת תוכ"ד נעקרה הברכה מעיקרה.

ומאידך כח לדעת הבה"ל בשח שלא יצא השומע בחזר בו תוכ"ד ל"ל עדיף, ועפ"מ שהביא בבה"ל (תפ"ז ס"א ד"ה תוך) מתשובת הרשב"א דחזרת תוכ"ד שמועלת בברכה היינו משום שהוא כמוסוף בשח באמצעה, ונמצא שגם אחר שחזר ואמר בפה"ג מ"מ גם תיבות שהנ"ב מכלל החתימה, ולזה ודאי שיוכל השומע לצאת בהן.

בברכת המצות והמברך שח קודם עשיית המצוה

והנה בשו"ת חקרי לב (קונטרס כונן לחקר לסי' ג"ג) פשיטא ליה בששח הבוצע קודם טעימתו שגם השומעים לא יצאו כדעת הבה"ל, ושוב כתב להסתפק בכגון שמיני תפילין ופוסט בברכה גם לחבירו, ושח המברך בין תש"י לתש"ד קד"ל שחזר ומברך, אבל בדיון השומע צ"ע ד"ל דכיון שכבר התחיל במצוה שהניח תש"י אינו הפסק לדדידה, או דילמא לא עדיף מגברא דאתי מחמתיה, וצד זה נראה לי יותר, ומשמע שאם שח המברך קודם שהניח השומע אפילו תש"י פשוט שחזר ומברך כמו בברכת הנהנין.

ובסידור בית מנוחה (ידיני השייכים לטעימת המוציא אות י"ב) כתב לחלוק על החקרי לב בשח הבוצע, דאחר שכבר יצאו השומעים בברכתו והם לא הפסיקו בשיחה לא הפסידו הברכה. וגם בברכת תפילין שנסתפק החקרי לב כתב הוא עצמו בסידור בית עובד (ידיני ברכת תפילין אות מ') דכיון דשומע כעונה וכמברך בעצמו והוא לא הפסיק בין הברכה למצוה אין צריך לחזור ולברך.

ולכא' צ"ע דהניח בברכת הנהנין דבהו ק"ל דיצא אינו מוציא שפיר ל"ל כמש"כ בבה"ל דכיון שהמברך שח בין הברכה לאכילה נמצא שאינה ברכה לגבי עצמו ושוב לא יוכל השומעו לצאת בה כדן יצא שאינו מוציא, אבל בברכת תפילין שהיא ברכת המצות וצ"ע גם בשאינו מניח תפילין כלל יכול לברך להוציא תבירו כדק"ל אצל"פ שיצא מוציא, וא"כ בשח בין הברכה להנחה מאיזה טעם נקט החקרי לב שגם השומע צריך לחזור ולברך, ובמאי גרע מהמברך לצורך חבירו בלחוד, וגם בבית עובד שחלק עליו אינו אלא לטעימה שחלק עליו בבית מנוחה גם בברכת הנהנין, והוא פלא.

שו"ר בשדי חמד (מערכת ה"א ערך הפסק אות י') שידידו הג"ר דוד ארטינברג בעל התהלה לדוד כתב לו שבברכת המצות דאע"פ שיצא מוציא לא איכפת לן במה שהפסיק המברך, אך כתב השדי חמד שמדברי האחרונים נראה שאין לחלק בהז בין ברכת הנהנין לברכת המצות והכי מסתברא. ולכא' קשה להבין במאי פליגי על סברת התהלה לדוד.

ונפקא מינה למש"כ ד"ר בהר צבי (י"ד סי' י"ח) דעובדא הוא שאדם גזול ביד ברכות המילה, וחשש בבקשת אר"א קיים את הילד הזה וכו' שהיא הפסק בין ברכת היין לטעימה, ולכן ביקש מאחר שיתכיון לצאת בברכת בפה"ג וימתין בשתיקה עד לבסוף שטעום, וכתב דלאו מילתא דפשיטא היא, ד"ל דכל שצאל המברך הטעימה מופסקת מן הברכה השומע לא עדיף מיניה כמו שמצד החקרי לב, אלא שבפמ"ג כתב ששיחת הבוצע אינה מקלקלת הברכה אצל השומע, וציין למ"ב בסי' קס"ז שהניח בצ"ע.

אמנם המ"ב איירי בברכת הנהנין ד"ל דכיון שאינה ברכה אצל המברך ה"ל כיצא שאינו מוציא וזהו שתאלו בבה"ל דינא דסי' ר"י ס"ב, אבל בברכות המילה שיצא מוציא בה כשאר ברכות המצות משמע דפשיטא ליה דלא איכפת לן בשיחת המברך שלא כדעת החקרי לב.

בירך על השופר ושוב אינו שומע התקיעה

והנה יש שהקשו על החקרי לב מהא דק"ל (תקפ"ה ס"ג) בבירך על השופר ואינו יכול לתקוע שאחר תוקע על סמך ברכתו שיצא בשמיעתה, ובשעה"צ (סק"ד) הביא מבית יוסף דאפילו יצא הראשון והלך לו או שסותם אזניו ואינו שומע התקיעה, מ"מ לא הוויא ברכה לבטלה כיון שהשני יוצא בה, הרי דאף שבידו גם אדעתא דנפשיה ולבסוף לא חלה הברכה לגביו, אינו מקלקל הברכה אצל השומע.

אולם למה שנתבאר לעיל בדברי הבה"ל, דלעולם כל שעה שהברכה ראויה לחול אצל המברך ברכה גמורה היא לצאת בה השומעו, ולהכי כל שהשומע קדם וטעם קודם ששח המברך שפיר דמי, שוב ל"ל כן גם לענין ברכת המצות לדעת החקרי לב, דרך אחר ששח המברך שבטלה

היה לפניו או בסעודה שלכ"ע גם אם לא היה לפניו נפטר בסתמא, יכול לאכול אף שלא כיוון על זה.

אמנם עי' ברמ"א סימן ר"ו סעיף ו' שכתב על דין הש"ע דנפל מידו זה רק אם לא היה דעתו לאכול הדבר השני, ועי' פרישה וביאור הגר"א ובביאור הלכה שם שכוונתו לחלוק על הש"ע ולפסוק כאותם ראשונים שקי"ל בספק הירושלמי לקולא. והנה בפשוטו לפ"ז כוונת הרמ"א שדעתו על זה הכוונה שלולי זה גם אם הפרי לא היה נופל היה צריך עוד ברכה, אמנם עי' ביאור הלכה שנקט בספק הירושלמי לקולא וזה רק אם היה דעתו על זה אבל אם לא היה דעתו מפורשת צריך לחזור ולברך, ועי' במעדני יום טוב בדעת הרא"ש. ג. המ"ב הביא את דברי הראב"ד שנקט את הירושלמי לקולא וכתב שכל שזה היה לפניו אפילו שלא היה לו מחשבה מפורשת מהני, מ"מ נקט שגם לדבריו בלא דעה מפורשת בעיני דוקא שיהיה לפניו, ויש לדון בדבריו. אמנם הגר"ז ודך החיים וחיי אדם נקטו שלא עוזר מה שהיה בפניו אם לא היתה דעתו מפורשת ע"ז.

ע"כ ביארו בקצרה עיקרי שיטות הראשונים בביאור דברי הירושלמי ולחדד הדברים נעמיד עיקר הספק בזה:

בביאור הסברא בדינא דתורמוס

יש לדון בעיקר הדבר דאם נפל מה שבידך עליו לא חל על זה ברכתו הרי כיון שאם היה אוכל ממה שבידך היה יכול לאכול מהדבר השני והיינו שזה בכלל ברכתו א"כ מה אפכת לן שזה נאבד ולמה שלא יוכל לאכול מהדבר השני. ועי' ביאור הלכה שם סימן ר"ו וכן הוא בפמ"ג משב"ז סק"ח שעיקר הברכה חלה על מה שמחזיק בידו והשאר נפטר בגררא ולכן כל שהדבר שעליו חל עיקר הברכה התבטל וחשיב שלא אכל את מה שבידך עליו. ועיקר הדבר מבואר ברשב"א שהביא הרמ"א סי' ר"א שאם בידך על האינו חשוב לא פטר את החשוב דאינו בדין שהאינו חשוב יפטר את החשוב דרך גררא, ובפשוטו הכוונה כנ"ל שעיקר הברכה חלה על מה שמחזיק בידו ואוכל ראשון והשאר דרך גררא. ועיני ריטב"א דף מ"א:

העולה מכל זה לדינא

והעולה לפ"ז לשיטות שכל שהיה דעתו מפורשת ע"ז עוזר אפי' אם זה לא מה שבידך עליו בתחילה בהכרח סטורבים שכל שחשב עליו מפורש חשיב שעיקר הברכה חלה עליו ולא רק מדין גררא, ובמאת גם לגבי הדין שאינו בדין שיפטר האינו חשוב את החשוב כתב הרשב"א שאם דעתו ע"ז מפורשת זה עוזר, ובפשוטו הביאור ששם זה לא חשיב שנפטר בגררא, וא"כ לפ"ז צ"ב דברי הש"ע שגם בדעתו מפורשת לא נפטר. ועדיין יש לדון בברכות הנהנין בעוד פרטים וחילוקים ואכ"מ ועיני תהילה לדוד סק"ו.

האם ברכת המצוות מתיחס לחפצא

והנה נתבאר עד עתה מדברי הירושלמי דברכת הנהנין הברכה מתייחס לחפצא, ולכן כל שבידך על דעת לאכול דבר אחד ונפל לא מהני לחפץ אחד ולדברי הראב"ד זה ספק הירושלמי ובזה העלנו כל הצדדים וההכרעה בהלכה לעיל, ויש לעיין האם ק"ז זה הוא גם בברכת המצוות שהרי שם ההודאה היא על קיום המצוה ולכן יש לדון דאין התייחסות לחפץ, וגם בזה יש לחלק שבמקום שזה איתו חיוב כגון שבידך על תפילין אחד ומניח תפילין אחר, אבל בידך על בגד ציצית אחד ורוצה ללבוש בגד אחר, או שבידך על שחיטה של בהמה אחת ורוצה לשחוט בהמה אחרת כיון שזה מחייב אחר יש לדון שזה חשיב קיום אחר ועדיין י"ל בזה.

נדון האחרונים למה דומה ס"ת שנמצא פסול

הנה בב"ח יור"ד סימן רע"ט דימה ס"ת שנפסל אם צריך לברך על הספר האחר לדינא דתורמוס דהינו שנקט שגם בברכת המצוות מתייחס לחפץ שעליו נאמרה הברכה, אמנם בשו"ת שבות יעקב ח"א סימן א' כתב שלגבי ס"ת לא משנה באיזה ספר קורא ויסוד כוונתו נראה שם מטעם שקריאת התורה המצוה היא הקריאה רק שאסור לקרוא בע"פ ולכן הס"ת אינו חפצא דמצוה כלל וכן הביא המאמר מרכזי אבל בשאר מצוות כגון מזוזה ותפילין שהמצוה היא בעצם החפצא ורואי בידך על חפץ אחד אינו יכול לקיים המצוה בחפץ אחר, אמנם בשו"ת הרדב"ז ח"א סימן רמ"ח כתב לגבי קריאת התורה שאם טעה וביקר על מקום קריאה אחר שאין זה דומה לתורמוס כיון שהברכה על המצוה, ולא משנה באיזה חפץ זה נעשה, ואמנם יש לדון באופן אחר שבברכת התורה ההודאה היא על תוכן התורה זה דומה על ברכות הנהנין ויש לדון בזה ועיני בארצות הסימן ח' סקע"ז.

הצדדים שמצאו בהכרעת ההלכה

המ"ב בסימן קמ"ז סק"ח לגבי נמצא ס"ת פסול נקט שלא צריך לחזור ולקרוא, וביאר כנ"ל שהברכה היא על הקריאה, אמנם לענין תפילין

הברכה לגבי ידיה הוא שגם השומע אינו נפטר בה, אבל בזה שהמברך על השופר עדיין ראוי לצאת בה רק שאינו שומע התקיעה, שפיר חשיבא ברכה לגבי המברך כדי שיצא בה השומע אף שלבסוף בטלה אצל המברך.

מסקנת הדברים

א] בידך על הכוס בפמ"ג ונתכוין להוציא גם אחרים ושוב נמצא שבכוסו מים או שכו, מ"מ השומעים יצאו בברכתו, ואפילו רואהו אחר ומכיר בטעותו לכא' אינו מחוייב להודיעו. ב] כשברכת המברך שניה במחלוקת הש"ע והרמ"א, ולמנהג השומע אינה ברכה אצל המברך, מ"מ כיון שעושה ע"פ פסק הש"ע לא גרע מכסבור שהוא יין. ג] דוקא כשלפי טעותו מברך לעצמו, אבל טעה כסבור שגם בברכת הנהנין יצא מוציא, לא יצא השומע בברכתו. ד] שח המברך קודם שטעם, יצא השומע, והמ"ב במקום אחד פקפק והניח בצ"ע. ה] ואם השומע קדם וטעם ורק אח"כ שח המברך קודם שטעם הוא, משמע בכה"ל שיצא וגם מועיל בזה לשאר כל המסובים. ו] חתם שה"ב וחזר ותיקן בפמ"ג אך השומע לא שמע התיקון, יש לדון בדינו כמבואר בפנים. ז] העושה מצוה ופוסט בברכה גם לחבירו ושח המברך קודם עשיית המצוה, בפשוטו ודאי שהשומע יצא וכ"כ בעל התהלה לדוד, אבל דעת החקרי לב שגם בברכת המצוות שיחת המברך מפסדת לשומע.

הרב משה מרדכי כהן

בירך על תפילין ונפסלו אם יכול להניח

אחרים על סמך ברכה זו

מעשה שהיה באדם שבידך להניח תפילין ותוך כדי שחידק את הקשר נקרעה הרצועה ונפלו התפילין על הארץ באופן שיש ספק אם אפשר להניחם, ונסתפק אם יכול על סמך ברכה שבידך להניח מיד תפילין של חבירו שהיו באותו מקום.

ביאור צדדי השאלה בקצרה

לגבי ברכות הנהנין יש לדון ולהוכיח דהברכה מתייחסת לחפצא ולכן כל שבידך על פרי ונפל לא יכול לקחת פרי אחר ולאוכלו וכן נוסק בש"ע בסימן ר"ו ונעמיד שורש הדברים בהמשך א"ה. ויש לדון האם דין זה הוא גם בברכת המצוות דיש לחלק דברכת המצוות ההודאה היא על קיום המצוה שבוה ואין שום התייחסות לחפצא, וזה באנו לדון בס"ד. וכדי לפתוח סוגיא זו יש להעמיד את השאלה בשני נושאים ולדון למה דומה מקרה זה:

שורש הדברים בברכות הנהנין

בידך על פרי ונפל מידו ורוצה לקחת פרי אחר ולאוכלו, נסתפק בזה הירושלמי והביאו הרא"ש בפרק כיצד מברכין סי' כ' האם צריך לחזור ולברך, והביא הירושלמי שם את דברי רבי חייא שלא מברכים על הפת עד שהוא פורס דהיינו שלא יפרס קודם הברכה מצד שמא תאבד חתיכה זו ויצטרך לברך על החתיכה האחרת ומזה פשט הספק הנ"ל (בביאור התועלת בזה שלא פורס קודם הברכה אכמ"ל ונאמרו בזה שני אופנים, במאמר מרכזי סי' קס"ח כתב שאפילו אם חושב לחתוך בצד אחד ויחתוך בצד שני אין חיסרון כיון שזה חתיכה אחת ודאי חלה הברכה על הכל, אמנם בפסקי הרא"ה הובא בשלטי הגיבורים לד: בדפי הר"ף שמכיון שלא תהיה לו כוונה על מקום מסוים לכן מהני).

בב"י הביא מהשיבולי הלסט שתחילת דברי הירושלמי כנ"ל אך אין פשיטות בירושלמי ומה שיהיה בירושלמי שצריך לפרוס בשעת הברכה הוא רק שלא יהיה הפסק בין הברכה לאכילה ומזה למד הירושלמי שאם בידך על הדבר ועדיין זה לא בידו נחשב הפסק. ועי' רעק"א שכתב שאם ההפסק הוא לצורך האכילה, לא נחשב הפסק.

ובעיקר דברי הירושלמי מצינו כמה שיטות בראשונים: א: ברא"ש כתב שודאי נדון הירושלמי שמצד דיני ברכות כשהיו לפניו כמה פירות ודאי פטר את כולם ואם לא היה נופל ודאי יכול לאכול מכה הברכה את הכל רק כאן כיון שהיה בדעתו שייאכל אחד מהם והוא נפל לכן צריך לחזור ולברך, ופשטות לשון הרא"ש וכן נקטו רוב האחרונים שאפילו היתה דעתו מפורשת לאכול עוד פירות מכה ברכתו צריך לחזור ולברך. ב: האבודרהם הביא מהראב"ד שקי"ל בספק הירושלמי לקולא והביא הב"י בשם ר"ת שאם אדם בירך על כוס ונשפך והביאו לו כוס אחר שאר שצריך לחזור ולברך, ונהנין כיון שמדברי הירושלמי נפשט לקולא. ובפשוטו גם בלא היה דעתו מפורשת לפטור את הדבר האחר אבל כל שאם היה אוכל מה שבידך עליו היה פוסט גם הדבר האחר ממילא חל על זה הברכה ויכול לאכול מכה ברכה זו. וכגון שזה היה לפניו או שזה אותו מין שקי"ל שגם אם לא

דין פטר רחם לאחר נפל יוצא דופן

אולם מה שיש לדון בזה הוא באופן שנולד נפל מרחם אחת ואח"כ נולד בן בר קיימא מהרחם השנייה, אם דינו כמו פטר רחם שנולד לאחר נפל יוצא דופן, דלדעת הגרע"א (בגליון השו"ע י"ד סי' ש"ה סכ"ד) בשם הסדרי טהרה חייב בפדיון, כי הוא נחשב ג"כ בכור לוולדות, מפני שהוא בכור לנחלה, (ואף פדיון הבן אינו תלוי בבכור מאב אלא בבכור מאם, הכוונה שאילו היה בכור מאב היה בכור לנחלה). ולפ"ז י"ל דגם בניד"ד השני חייב בפדיון, מפני שהוא בכור לוולדות ולנחלה, וגם פטר רחם, כי הוא הראשון שנולד מהרחם השנייה.

שורש הנידון הוא אם דין 'פטר רחם' מתייחס לכל רחם בפני עצמה, ושייך שיהיה לאשה ב' פטר רחם, שכל אחד בכור לרחם אחרת, או מתייחס כלפי האשה, שהראשון שפטר את רחמה הוא בכור לרחם, ולא יתכן שיהיה לה ב' בכורים לרחם, דזהו סתירה, דאם הראשון בכור השני אינו בכור.

היכ"ת ב' בנים של אשה אחת חייבים בפדיון

[והנה תוס' (בכורות מז): נקטו דרבי טרפון ס"ל דאם בכור לדבר אחד הוי בכור, משכ"ל שני בכורים לאשה אחת החייבים בפדיון הבן, יוצא דופן והבא אחריו, דהראשון הוא בכור לוולדות והשני הוא בכור לרחם, אך א"ז ראיא לניד"ד, כי שם הם ב' עניני בכורה שונים, אך ספיקא דידן הוא על אותו ענין בכורה, אם שייך שיהיה ב' בכורים לרחם, כלומר ב' 'פטר רחם' לאשה אחת].

ב' פטר רחם באשה אחת

ונראה להביא מקור דשייך ב' 'פטר רחם' באשה אחת, דהנה בגמ' (חולין ע.) איתא 'הדביק שני רחמים יוצא מזה ונכנס לזה מהו, ידיה פטר דלאו ידיה לא פטר, או דלמא דלאו ידיה נמי פטר'. כלומר עובר שיצא מרחם של בהמה אחת לתוך רחם של בהמה אחרת, יוצא מהרחם של השנייה לאויר העולם, האם העובר שנולד לאחריו מהשנייה הוא בכור ומתקדש בקדושת בכור, ופירש רבינו גרשום מ' אמרין ולד ידיה פטר והא לאו ולד ידיה מן האחרונה ולא פטר את האחרונה מן הבכורה דלאו ולד ידיה הוה, או דילמא **כיון דרחמה מקדש הבכור פטר** ע"ל. והנה פשוטו לשונו משמע דהראשון בודאי מתקדש בקדושת בכורה, ונחשב פטר רחם של הבהמה השנייה, ומ"מ מספק"ל לגמ' דגם הבא אחריו יהא פטר רחם ויתקדש בקדושת בכורה. והא דא"ז סתירה שיהיו ב' בכורים שנחשבים פטר רחם של אותה בהמה, נראה הביאור בזה דיש כאן ב' דרוגות של פטר רחם, הראשון הוא בכור **ליציאה** מהרחם לאויר העולם אע"פ שלא נולד ממנה, והשני הוא בכור **ללידה** מהרחם כיון שהוא נוצר ברחם.⁴

ועפ"ז י"ל דגם באשה שייך ב' פטר רחם, כשנצורו ונולדו מב' רחמים נפרדים. [ומ"מ יש לחלק, דאפשר דלא דיינינן על כל רחם בפני עצמה, אלא החשיבות של פטר רחם הוא רק כלפי האשה, ובניד"ד הלא אין כאן ב' דרוגות של 'פטר רחם' כלפי האשה, אך עכ"פ הא מיהת מוכח מדבריו רבינו גרשום דא"ז סתירה שיהיו ב' 'פטר רחם' בבהמה אחת].

לחלק בין פטר רחם דבהמה לפטר רחם דאשה

אולם נראה דיש מקום לחלק בין גדר 'פטר רחם' בבהמה לגדר 'פטר רחם' באשה, דהנה בפשוטו דין 'פטר רחם' הוא רק גדר בבכורה שיהא בכור לרחם, כלומר שיהא ראשון לוולדת הנולדים דרך רחם, אולם מבואר בכמה דוכתי לגבי בכור בהמה דכותלי הרחם מקדשות את הבכור ביציאתו, ולכן צריך שיהא מגע של הבכור בכותלי הרחם בשעת יציאתו בלא חציצה, עי' בגמ' (בכורות ט:) 'לימא קסברי רבנן מקצת רחם מקדיש' וכו' ופרש"י הנוגע בבכור מקדשו, ומשמע דהקדושה חלה ע"י מגע הרחם, וכן משמע בכל לשונות הגמ' (חולין

סימן כ"ה סק"ג וכן לענין ד' מינים אם הברכה נתגלה שהיה חסר אחד המינים סימן תרנ"א סק"ו נקט שצריך לחזור ולברך על המין שהיה חסר, ולפ"ז גם לענין מזוזה צריך לחזור ולברך (אם לא דנימא שזה דומה לציצית ובוואר א"ה) ולענין סוכה הביא בשעה"צ סימן תרל"ט סקצ"ד מחלוקת אחרונים, (אמנם יתכן דשם הסוכה זה לא החפצא המצוה שעימו עושים המצוה, אלא המצוה מתייחסת לגבירא) ולענין ציצית במצא סליתו פסולה ולקח בגד אחר ודאי צריך לחזור ולברך כמבואר במ"ב ס"ח סק"ל, אמנם לענין מצא החוטים פסולים ומחליפם כתב הפמ"ג שצריך לחזור ולברך (ויש לענין בהחליף כנף אחד שזה רק חלק מהמצוה האם זה סיבה לברך). והמ"ב ס"ח סקמ"א כתב שלא צריך לחזור ולברך ועי' בארצות החיים שמשם מקור הדברים שביאר שכיין שזה אותו בגד זה כמו אותה מצווה וצ"ע הסברא בזה, הרי הבגד הוא לא מכלל המצווה כלל, ולענין שופר כתב המ"ב ס' תקפ"ה סק"ד שצריך לברך וצ"ע כי הרי בזה המצווה היא השמיעה והוא כמו ס"ת שפסק שלא צריך לברך (אמנם כתב שבאמצע התקיעה לא צריך לברך וצ"ע החילוק ושם סובר שלא מברכים על חצי מצווה, אמנם העיר בזה אאמ"ר זצ"ל דבפשוטו מבואר ברי"ף פ"ד דר"ה דין בדיבור באמצע התקיעות דכן מברכים על חצי מצווה ועי' רשב"א מנחות לו, נוספתפ כזה, ועי' בהלכות קטנות ח"ב סי' רל"ח שנקט שמצד דין תורמוס צריך לברך על שופר גם בהביאו לו אחר באמצע התקיעות, וכתב שזה כמו במצא ס"ת פסול וגם למתירים שם כי זה כבר היה בבית הכנסת, עיי"ש. ועי' אר"ה הל' כיוסי הדם לגבי שופר שדימה לשיטת ר"ת שמברכים על תפילין שתי ברכות, וצ"ע).

נמצינו למדים שיש לדון בברכת המצוות אם הברכה מתייחסת למצוה או כל חפצא מחייב ברכה.

והנה בפשוטו הנפק"מ בכל הנ"ל בהחליף המצווה כגון מחליף מזוזה בביתו שאם כל חפצא מחייב ברכה א"כ גם כאן זה מחייב ברכה, אבל אם הברכה היא על המצווה א"כ זו אותה מצווה, וכן מבואר בביאור הלכה סי' כ"ה סק"ג לענין החליף החוטים של הציצית דא"צ לברך שדימה דבר זה לארצות החיים הנ"ל, אמנם בתפילין ומזוזה לכאורה צריך לברך, ושם י"ל דמזוזה דומה לציצית כי זה אותו בית, וצ"ע.

העולה מן הדברים לגבי השאלה שפתחנו בה שמצד אחד מסתבר לחלק בין ברכת המצוות לברכות הנהנין ואמנם גם בזה לא מוסכם וכו"ל שיש מהאחרונים שדיומו ביניהם, מלבד זאת גם בברכת המצוות עצמה יש לחלק בין המקרים וכו"ל. ולכן נראה פשוט שהשאלה ששאלנו ודאי שיחזור ויברך, רק כיון שסו"ס יש קצת ספק בזה לפי כל הנתבאר אמרתי שיעשה הפסק בדיבור שלא לצורך תפילין, (כיון שהפשוטו היא שצריך לחזור ולברך לרווחא דמילתא שיעשה גם הפסק) ואז ודאי יחזור ויברך.

הרב אברהם זנגר

פדיון הבן בולד שני שנולד מרחם כפול

דבר השאלה שנתחדשה בשנים האחרונות אודות אשה בעלת רחם כפול [ב' רחמים] שילדה כמה ילדים מרחם אחת ואח"כ ילדה בן מהרחם השנייה, האם הוא חייב בפדיון הבן, כי הוא 'פטר רחם' של הרחם השנייה.¹

הנה ספרי זמנינו האריכו בשאלה זו,² אך האריכות בזה היא למותר, ופשוט וברור דפטור מפדיון, דלא גרע מנולד לאחר יוצא דופן דפטור מפדיון אע"פ שהוא פטר רחם, והטעם מבואר בגמ' (בכורות מז): 'בכור לדבר אחד לא הוי בכור' ופרש"י 'כגון זה שהוא בכור לרחמים ואינו בכור לוולדות, דהא הוה לו ולד זכר קודם לו'. ולשון הלבוש (י"ד סי' ש"ה סכ"ד) 'אע"פ שפטר הרחם אינו נקרא בכור שהרי קדמו אחר והתורה בכור האדם אמרה'.³

¹ מקרה זה אירע כמה פעמים בשנים האחרונות: בשנת תשע"ט אירע כן, לאחר לית שבעה ילדים מרחם אחת נולד בן מהרחם השנייה, ודנו בזה בבי מדרשא, ובעקבות שאלה זו הועלתה החידה איך יתכן שיערך פדיון הבן וישתתפו בו שבעת אחי התינוק שהם כולם אחים מאותם אב ואם... וכן אירע בשנה זו תשפ"ו שנולד בכור ועשו פדיון הבן ואח"כ נולד בן נוסף מהרחם השנייה, ודנו אם חייב בפדיון הבן שנית. ומקרה אחר אירע באשה שילדה תאומים בהפרש של יום בין אחד לשני, ונתברר שיש לה ב' רחמים (הובא בספר תשובות ישראל ח"א עמ' תכ"א).

² נשמת אברהם (ח"ב סי' קצ"ו סק"ד, ושם הביא תשובת הציץ אליעזר שהסכים עמו דפטור מפדיון) שר"ת מעשה חושב (ח"ז סי' י"ז) קובץ אור ישראל (פ"ב עמ' קל"ט, בעמח"ס פדיון הבן כהלכתו, שנת תשפ"א) שר"ת ישיב יצחק (חלק מ"ה סי' מ"ז) קובץ גם אני אודך בעניני פדיון הבן (שנת תשפ"ג) שר"ת ושב ורפא (ח"ח י"ד סי' כ') ועוד רבים.

³ שוב ראיתי בשו"ת מאזני הלכה (ח"א סי' ס"ז) שנקט דחייב בפדיון, וציין

קידוש רחם הוא דין בפנ"ע או גדר בבכורה

אך לקושטא דמילתא נראה דדבריהם מחודשים טובא, דבודאי רחוק מאד לומר דלשון 'פטר רחם' האמור בתורה הן לגבי בכור אדם והן לגבי בכור בהמה, ב' גדרים שונים הם בתכלית.

וגם בעיקר היסוד דדין 'פטר רחם' בבהמה הוא דהרחם מקדשת את העובר הנוגע בה בשעת יציאתו הוא דבר תימה, דפשוטא דלשון 'פטר רחם' משמעו שהוא הראשון שפטר ופתח את הרחם כפשוטו 'עה"ת' (שמות י"ג ב'), ומטעם זה כתבו פוס' (בכורות ט.) דנקבה שנוולדה עם הזכר יחד מבטלת בכורתו לפי שפטר את הרחם כמותו, כלומר דאינו נחשב הראשון שפטר את הרחם ע"ש, וכן פשוט ד'פטר רחם' הוא פירוש ל'בכור' האמור בכתוב ואינו דין בפני עצמו, וגם מצאנו בכתובים שפעמים הוזכר רק 'בכור' (שמות י"ג טו, י"ד כ') ופעמים הוזכר רק 'פטר רחם' (שם י"ג ב, י"ד טו), והיינו משום שהדין הך, דפטר רחם הוא גדר של בכור לרחם כמו שנתבאר, וא"כ צ"ב מהיכ"ת דיש בזה דין נוסף של קידוש רחם.

וביותר צ"ע בדעת רבי טרפון (בכורות יט.) דס"ל דאם בכור לדבר אחד הוי בכור, גם יוצא דופן מתקדש בבכורה, וקשה דאף אם בכור לדבר אחד הוי בכור ולכן די בכך שהוא בכור לולדות וא"כ שיהא בכור לרחם, ס"ס הרי אין לו קידוש רחם.

ובספר משנת יעקב (נשים ח"ב בהוספות עמ' שד"מ) עמד בזה וכתב דבע"כ רבי טרפון חולק על דין קידוש רחם, וכל הסוגיא בחולין לא שייכא אליבא דר"ט. ולכאורה רחוק מאד לומר כן, דמהיכ"ת שתהא פלוגתא בדבר זה בין התנאים.

ובפשוטו נראה מוכרח מזה דדין קידוש רחם אינו דין נוסף בקדושת הבכור, אלא גדר בעיקר השם בכור, דחשיבות 'בכור לרחם' הוא רק ע"י מגע הרחם, דרק מי שנגע ברחם בשעת יציאתו הרי זה נחשב 'פטר רחם', וזה המכוון בלשון הגמ' דהרחם מקדש, ולכן לדעת רבי טרפון דדי בכך שהוא בכור לולדות וא"כ שיהא בכור לרחם (אם בכור לדבר אחד הוי בכור), שוב א"צ מגע רחם כלל, דלגבי גדר 'בכור לולדות' א"צ שום יחס לאופן הלידה.

ולד הבא אחר בכור שכרכו בסיב

נפ"מ מן האמור, בבכור בהמה שיצא דרך הרחם והיתה חציצה בינו לבין כותלי הרחם ולא נתקדש בקדושת בכורה, האם הבא אחריו בכור לכהן. והנה בדרך כלל אין נפ"מ בזה למאי דקיל"ד דבכור לדב ראחד לא הוי בכור וצריך שיהא ג"כ בכור לולדות, אבל יש בזה נפ"מ לפ"ד ר"ש ורבי טרפון דבכור לדבר אחד הוי בכור ויוצא דופן אינו פוסט את הבא אחריו, וכן יש נפ"מ לדינא לפ"ד הסדרי טהרה והגרע"א דהבא אחר נפל יוצא דופן חייב בבכורה, וא"כ נפ"מ בנפל שיצא דרך רחם והיתה חציצה בלידתו, האם הבא אחריו בכור לכהן.

וזה תלוי במה שנתבאר, דאם דין קידוש רחם הוא דין בקדושת הבכור ולא בגוף הבכורה, נמצא דחציצה אינה מעכבת בגוף הבכורה והרי זה נחשב בכור לרחם ואינו נחשב יוצא דופן, ועל כן הבא אחריו פטור מן הבכורה, אבל להאמור דדין קידוש רחם הוא דין בגוף הבכורה נמצא דכל דאיכא חציצה אינו נחשב בכור לרחם ודינו כיוצא דופן דהבא אחריו קדוש.

ומצאנו בשמ"ק (בכורות ט.) אות כ"ה) שנקט דאם היתה חציצה בין הבכור לרחם הרי זה נחשב יוצא דופן והבא אחריו בכור (לפ"ד ר"ש) דבכור לדבר אחד הוי בכור, והוא כדברינו.

ולפ"ז אין מקום לחלק בזה בין בכור אדם לבכור בהמה, כי אין כאן דין מסוים של קידוש הבהמה, אלא רק גדר של בכור לרחם, ולשון הגמ' שהרחם מקדש לישנא בעלמא הוא.

אך צ"ע בזה מהר"א שהבאנו מהגמ' 'ותוס' דיש אופן שמתקדש רק חלק מהבכור ע"י הרחם כגון שיצא רק חלק ונחתך, ואם קידוש רחם הוא גדר בבכורה איך יתכן לחלק בין חלקי גוף הבהמה והרי בכור אחד הוא, ובע"כ קידוש רחם הוא דין בחלות הקדושה ולכן שייך לחלק בין חלקי גוף הבהמה, וצ"ע בכ"ז.

העולה לדינא

למעשה בניד"ד [נולד נפל מרחם אחת ולאחריו בר קיימא מהרחם השניה] מצאתי בקובץ אור ישראל (פ"ב עמ' ק"ט, בעמח"ס פדיון הבן כהלכות)

בגוף אשה השניה בטל ממנו שם 'רחם' (שיאנו משמש רחם אלא כשהוא בגוף האדם), לכן כשאח"כ השתילו הרחם בגוף האשה שאז חזר ונעשה רחם הרי"ז יצירת רחם חדש שלקחו דבר שאינו רחם והשתילוהו בגוף האדם והפכוהו לרחם ולא יזיינו כל שזוהו הרחם שהיה אצל אשה הראשונה אלא זהו רחם חדש, וכ"ז כתבנו הנל"ד מסבאר, אבל כשיגיע למעשה בע"ה נתיישב עוד בזה ע"ל.

דמספ"ל אם אויר רחם מקדש או נגיעת רחם מקדשת, ואיך הדין אם כרכו בסיב או בטליתו, וכן אם נעקרו כותלי בית הרחם האם מקדשים שלא במקומן ע"ש. וכן נראה מדברי רבינו גרשום הנ"ל דהולד מתקדש ע"י הרחם השניה שיצא ממנה אע"פ שא"ז רחמה של אמו, ובודאי אין הבכורה מתייחסת לבהמה בעלת רחם זה, שהרי לא נוצר ממנה, אלא אלא דמ"מ מתקדש ע"י הרחם שלה. והנה לענין דין יוצא דופן בבהמה דפסולה לקרבן או יוצא דופן באדם למ"ד דאין אמו טמאה לידה אלא מצאנו דאם יצא כדרכו דרך הרחם אך בלא מגע ברחם הרי זה נחשב כיוצא דופן, ומשמע מזה דיש כאן דין מסוים דקדושת הבכורה חלה ע"י הרחם ולכן בעינן מגע רחם בלא חציצה.

וביותר מובאר בגמ' 'ותוס' שם (חולין ע.) דיש אופן שמתקדש רק חלק מהבכור ע"י הרחם כגון שיצא רק חלקו ונחתך, והנה לפי פשוטו דדין 'פטר רחם' הוא רק גדר בבכורה, שיהא ראשון לולדות הנולדים דרך הרחם, איך יתכן לחלק בין חלקי גוף הבהמה והרי בכור אחד הוא, ובע"כ דיש כאן דין בחלות הקדושה שהיא חלה ע"י מגי הרחם ולכן שייך לחלק בין חלקי גוף הבהמה.

בכור שיצא ע"י מלקחיים

והנה האחרונים דנו עפ"ז לגבי בכור אדם שצא ע"י מלקחיים אם חייב בפדיון הבן, או דהמלקחיים הם חציצה בין הבכור לכותלי הרחם כמו לגבי בהמה, אולם כמה אחרונים כתבו לחלק בזה בין בכור אדם לבכור בהמה, וז"ל האגרות משה (י"ד ח"ג סי' קכ"ה); 'לענ"ד מסתבר בפשיטות דעיקר ענין חציצה ליכא לכור בכור, דהא לא מצאנו שמצד חציצה לא יהיה הולד בדיון בכורה אלא בבכור בהמה וכו' וגם לא נמצא בדברי רבותינו המפרשים והפוסקים הרמב"ם ורא"ש ורמב"ן וטו"ש ונ"כ שום רמז שה"ה לבכור אדם שאינו נפדה וגם לא בספר תשובות הראשונים והאחרונים הידועים לא ראינו, ורק הגאון בעל אבני נזר והגאון בעל חלקת יואב ועוד דבדרי רבותינו אחרונים האחרונים התחילו לדון בזה וכו' ויש גם טעמים שלא למילף בכור אדם מבכור בהמה, דבכור בהמה שהוא דינים על גוף הבהמה ונעשה כל דיניו רב ברגע זו הלידה, ובכור אדם ליכא שום דין על גוף האדם אלא חיוב נתינת חמש סלעים לכהן וכו' שלכן אף שג"כ צריך שיהיה פטר רחם מסתבר שאינו משום שהרחם עשה החיוב וכו' אלא שהחיוב לא נאמר אלא כשהוא פטר רחם ולא בשאר ולדות, וחשיבות פטר רחם ודאי לא תלוי בנגיעה ברחם אלא בלידה דרך הרחם ע"כ. והביא כן גם משר"ת לבושי מרדכי (י"ד תנינא סי' ק"ל) שחילק בזה בין אדם לבהמה.

נולד לאחר השתלת רחם

וכ"כ הגר"מ שטרנבוך שליט"א לגבי הנידון שדנו חכמי זמנינו אם בכור שנולד דרך רחם שהשתילו לאשה חייב בפדיון באופן שכבר נולד ילד דרך רחם זו בהיותה אצל האשה הראשונה, וכתב וז"ל; 'הנה בתשובות והנהגות (ח"א סי' תרס"ה) ביארתי דשאני בכור אדם מבכור בהמה, שבכור בהמה שאית ביה קדושה אמרין ד'הרחם' מקדש הולד, ולכן מיעב"ל בגמ' (חולין ע.) כשיש חציצה בין הרחם לולד אם הרחם מקדש הולד, אבל בבכור אדם דלית ביה שום קדושה ורק רמי עלה חיוב פדיון אזי אינו הרחם מחייבו בפדיון אלא ה'לידה', והיינו דמה שהוא נולד ראשון זה המחייבו בפדיון, ורק בעינן שנולד כדרכו דרך הרחם, ולכן בבכור אדם לא יאכפ"ל כשיש חציצה בין הרחם לולד, ושו"ר בשר"ת אל"מ (שם) שג"כ כתב כעין זה. ולפ"ז נראה דה"ה מה דתלתה התורה החיוב בפדיון בפטר רחם אין הכוונה ש'פטירת הרחם' הוא הגורם לחיוב בפדיון שאין הרחם מחייבו בפדיון, אלא הכוונה דמה שהפטר רחם הוא הבן הראשון שנולד לאשה דרך הרחם זהו הגורם לחיוב בפדיון, וא"כ בנד"ד הבן שנולד ראשון לאשה או שהשתילו אצל הרחם חייב בפדיון, שאע"פ שכבר פטר ולד אחר לאותו הרחם כשהיה אצל אשה אחרת מ"מ חיוב הפדיון הבן אינו תלוי בפטירת רחם רק במה שהוא הולד ראשון לאשה זו וכו' עכ"ל.⁵

[מובא בספר אבני נזר (חלק ט"ו עמ' 454)].

ועפ"ז נראה דאין להוכיח מדברי רבינו גרשום דשייך ב' פטר רחם באשה אחת, דדברי רבינו גרשום אמורים לגבי בכור בהמה, דשם הרחם גורמת את הקדושה, ולכן שייך שיהיו ב' פטר רחם, אבל לגבי בכור אדם דהדין בכור של האשה גורם את החיוב, ודין פטר רחם הוא רק גדר בבכור של האשה, בזה "ל דדין פטר רחם מתייחס כלפי האשה, שהראשון שפטר את רחמה הוא בכור לרחם, ולא יתכן שיהיו לה ב' בכורים לרחם, דזהו סתירה, דאם הראשון בכור השני אינו בכור.

⁵ אגב, עד לפני כמה שנים לא היה ידוע על השתלת רחם שנולד ממנה ילד, אולם עובדא ידענא לאחרונה שאשה שומרת ת"מ נולדה ללא רחם כלל והשתילו לה רחם ונולד לה ילד בריא ושלם.

⁶ עוד כתב שם דגם לדעת הפוסקים שדימו בכור אדם לבכור בהמה לענין לידת מלקחיים ובע"כ ס"ל ד'הרחם' גורם החיוב בפדיון 'לע"ד דכיון שבנינו יצא שהוציאו הרחם מגוף האשה הראשונה עד שהשתילו הרחם

שנקט דחייב בפדיון לדעת הסדרי טהרה והגרע"א, אך כתב דלמעשה יפדה בלא ברכה מחמת דעת החולקים על הסד"ט והגרע"א וס"ל דהנולד לאחר נפל אינו נחשב בכור לוולדות.

הפילה דרך הרחם ואח"כ ילדה בר קיימא מרחם אחרת לאחר השתלה

אולם הגר"מ שטרנבוך שליט"א כתב במקרה דומה דפטור מפדיון, באשה שהפילה דרך הרחם, ואח"כ נתקלקל רחמה והשתילו לה רחם אחרת ונולד בן בר קיימא, וביאר כצד הב' דידן ד'פטר רחם' מתייחס לאשה ולא לכל רחם בפני עצמה, וז"ל; 'לענ"ד נראה דכיון דפטר רחם דמיירי קרא מינה א"י רק שהוא פטר הרחם זה, אלא גם זהו הראשון שיצא מאשה זו דרך הרחם, א"כ הא דחייב רחמנא פטר רחם היינו פטר רחם שהוא גם לידה הראשונה לאשה דרך רחם, ולכן בנר"ד שנתחדש בזמנינו מציאות של השתלת רחם ונמצא שהולד שפטר רחם זה א"י הלידה הראשונה לאשה זו שכבר אשה זו הולידה דרך הרחם, אין לנו שום מקור מן התורה לחייב בפדיון, דקרא דמחייב בפדיון לא איירי בכה"ג ולכן פטור מפדיון' עכ"ל. [מובא בספר אבני דרך (חלק ט"ז עמ' 458)].

יש להוסיף בכל האמור, דיש לדון עוד באשה שיש לה ב' רחמים, דמבחינת המציאות מובא בספרי הרפואה שברוב המקרים א"י ב' רחמים ממש אלא רחם אחת עם מחיצה באמצע וע"י ניתוח ניתן להסיר את המחיצה, ובכה"ג יש מקום לומר דנחשב רחם אחת אע"פ שיש מחיצה באמצעה.

הבא אחר נפל שנוצר מחוץ לרחם

בענין זה, דן בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' רל"ט) אודות נפל שנוצר מחוץ לרחם ויצא דרך הרחם, מה דינו של הבא אחריו, וכתב דחייב בפדיון 'דכיון שיש נתהוה תוך הרחם אין זה פטר רחם, שאני יוצא דופן דנתהוה ברחם ויצא דופן, אבל לא לא נתהוה ברחם כלא והוצאתו דרך רחם איננו עושה אותו בכור לדבר אחד דהיינו בכור לרחמים' עכ"ל.

ולפ"ר דבריו תמוהים, דהא מפורש בגמ' (בכורות מז:) דיוצא דופן אינו נחשב 'פטר רחם' אלא בכור לוולדות, והבא אחריו פטור משום שהוא בכור לרחם ולא לוולדות, ובכור לדבר אחד לא הוא בכור, ומה לי אם נתהוה ברחם או מחוץ לרחם.

אמנם בגוף הנידון 'ל דאינו פטר לפ"ד הגרע"א דנפל אינו נחשב בכור לוולדות, כמו נפל ויצא דופן שאינו פטר את הבא אחריו לפ"ד הגרע"א, ואף דבניד"ד הרי יצא דרך הרחם, וא"כ נאמר שפוטרי את הבא אחריו מחמת שהוא בכור לרחם, בזה "ל כסברת השבט הלוי, דעובר שלא נתהוה ברחם, אף אם יצא דרך הרחם אינו נחשב בכור לרחם. [והנה עיקר הסברא נסתרת מדברי רבינו גרשום שהבאנו לעיל לגבי הדביק ב' רחמים ויצא מזה לזה, דמבואר מדבריו דכיון שיצא דרך הרחם השניה נחשב פטר רחם של השניה ומתקדש בקדושת בכורה אע"פ שלא נתהוה שם, אך מ"מ מסתימת דברי רש"י והרמב"ם שם נראה דפליגי וס"ל דאינו מתקדש].

עוד יש לדון דעובר שנתהוה מחוץ לרחם "ל דאינו נחשב בכור לוולדות [אפי' לדעת החולקים על הגרע"א וס"ל דנפל נחשב בכור לוולדות], כי א"י מקום גידולו ואינו יכול לחיות כלל, ולכן נחשב כטינוף בעלמא ולא כוולד, אך דבר זה צריך ראיה.

קריאת שמו"ת פעם נוספת לבן א"י הנמצא בחו"ל בשבועות אלו

בשבועות אלו יש הבדל בין א"י לחו"ל איזו פרשה קוראים בתורה, דבחול קוראים בשבוע זה פ' שלח ולא פ' קורח לפי שיר"ט שני של שבועות חל בשבת ונתאחרה קריאת נשא אצלם לשבוע שלאחריו [ובפ' בלק יתאחדו כולם]. ויש לעיין אם מי שנוסע לחו"ל בשבועות אלו חייב לקרוא שוב שנים מקרא ואחד תרגום אם שיצא יד"ח במה שקרא בשבוע הקודם בא"י.

ולכאורה נראה דדין זה תלוי בחקירת התרומת הדשן (סי' כ"ג) ביסוד חובת שמו"ת, אם עיקר החיוב הוא להשלים הפרשה עם הציבור כדי שיהא רגיל במה שהציבור קוראים בשבת, וא"כ בניד"ד מחויב שוב מחמת הציבור שהוא שרוי בתוכו בחו"ל, או עיקר החיוב הוא חובת

כל יחיד מישראל לקרא לעצמו כל התורה מראש ועד סוף בכל שנה כמו שעושים הציבור, אלא דלכתחילה תקנו לקיים זאת לפי סדר הקריאה יחד עם הציבור, וא"כ בניד"ד כבר יצא יד"ח במה שקרא בשבוע הקודם עם הציבור בא"י.

והנה התירו"ח כתב נפ"מ בזה אם יש דין שמו"ת על קריאה של יו"ט, ולפ"ז למאי דקיי"ל דאין דין שמו"ת בקריאה של יו"ט עולה כצד הב' הנ"ל, ובניד"ד יהא פטור מלקרא שוב.

אולם הנה בשו"ע (סי' רפ"ה ס"ד) הביא ב' שיטות אם מי שלא קרא שמו"ת עם הציבור יכול להשלים בדיעבד עד שמחת תורה ורק לכתחילה יש לקרא עם הציבור או הוי לעיכובא אף בדיעבד והפסיד המצוה. ולכא"ו נידון זה ג"כ תלוי בחקירה הנ"ל אם שורש החיוב הוא לצורך קריאת הציבור באותה שבת או חובת יחיד להשלים התורה משנה לשנה, ולפ"ז נמצא דאין הכרעה לדינא בחקירה זו. אלא דא"כ צ"ע מ"ט לא הביא השו"ע ב' הדעות לענין שמו"ת בקריאה של יו"ט.

ונראה לבאר דב' הדעות בשו"ע לא נחלקו בחקירת התירו"ח כי אם בחקירה אחרת, דזה ודאי דטעם התקנה הוא מצד השלמת התורה, וב' השיטות בשו"ע נחלקו רק בגדר התקנה, אם החיוב הוא על כל יחיד מצד עצמו להשלים התורה עד שמחת תורה, ורק לכתחילה מצוה לקיים חיובו בכל שבוע יחד עם הציבור, או הציבור הוא המחייב, דחייב להשלים קריאת הפרשה עם הציבור, וסדר הקריאה של הציבור הוא לצורך השלמת התורה עד שמחת תורה, ועל כן לפי ב' הדעות בשו"ע לא היה טעם לתקן החיוב על קריאת יו"ט.

והנה ל' הגמ' (ברכות ח.) 'שלים פרשיותיו עם הציבור' פרשיותיו יצא, משמע כצד הא' דהוי חובת היחיד להשלמת התורה, וביותר משמע כן בל' הרמב"ם (פ"ג מתפלה הכ"ה) וז"ל; 'אע"פ שאדם שומע כל התורה כולה בכל שבת בציבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבע סדר של אותה שבת שנים מקרא ואחד תרגום וכו' עד שישלים פרשיותיו עם הציבור', ומשמע כוונתו שישלים כל התורה עם הציבור.

ושורש הדבר תלוי בביאור הגמ' שם א"ר הונא בר יהודה אמר ר"א לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום וכו' רב ביבי בר אבאי וכו' סבר לאקדומינהו (פרש"י לסדר כל הפרשיות בשבת אחת או בשתי שבתות) א"ל ההוא סבא תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר' וכו'. והנה רב ביבי סבר דעיקר החיוב הוא רק לסיים כל הפרשיות עד שמחת תורה, וההוא סבא אמר לו דאין להקדים או לאחר. ויש לדון אם לדבריו טעה רב ביבי בעיקר החיוב ולא הוי כלל חובה מצד השלמת התורה כי אם חובה להרגיל עצמו במה שהציבור קוראים באותו שבוע ותו לא, או ודאי יסוד החיוב הוא מצד השלמת התורה כמו שהבין רב ביבי אלא שחידש לו ההוא סבא דתקנו לכתחילה לקיים חיוב זה עם הציבור, וחקירת התירו"ח תלויה בזה.

אכן להאמור ב' הדעות בשו"ע נקטו כצד הב' דודאי לא טעה רב ביבי ביסוד החיוב אלא רק לא ידע דאין דין יקדים ולא יאחר, וב' הדעות בשו"ע נחלקו בגדר התקנה לקיים החיוב עם הציבור אם היא רק לכתחילה או גם בדיעבד, וכ"כ בביאור הגר"א (ובספר דמשק אליעזר ביאר דבריו) דב' הדעות בשו"ע נחלקו אם דין 'בלבד שלא יקדים ולא יאחר' הוי לעיכובא או רק לכתחילה.

ואם כנים דברינו נראה דבניד"ד עולה לפי ב' הדעות בשו"ע, דאף אם גדר החיוב הוא לקרא עם הציבור מ"מ לא הוי חיוב בעלמא לקרא עם כל ציבור שהוא עם שהם קוראים, אלא החיוב הוא לקרא עם הציבור את השלמת התורה, דהא מה"ט אין חיוב על קריאת יו"ט, וכלפי חיוב זה שם ציבור חד הוא, ומה לי ציבור בא"י או בחו"ל, דכלל הציבור בעולם מחייבו להשלים עימו הקריאה בסדר הפרשיות וכל שקיים קריאת פרשה זו עם איזה ציבור שיהיה באחד מהשבועות יצא.

ועוד נראה דאף את"ל דחיובו הוא לפי הציבור במקומו ועל כן יתחייב שוב, מ"מ זהו רק אם עקר לחו"ל, אבל כיון שהוא עתיד לחזור לא"י, לא חל עליו חיוב מכח הציבור בחו"ל כשם שאינו מתחייב ביר"ט שני של גלויות שם, [דהא פשוט שאם יהיו שם 'אנשים מבני א"י ויכולו לקרא את הפרשה שקוראים בא"י ואינם נגרים בתר בני חו"ל', ורק לפי הצד בתירו"ח שהחיוב הוא כדי שיהא רגיל במה שהציבור קוראים יש לחייבו בכל אופן כיון שעתידי הוא לקיים חובת קריאת בשבת ע"י שמיעת הקריאה בחו"ל, ולענין זה אין נפ"מ בתר איזה ציבור הוא נגרי, אבל כאמור לעיל לא קיי"ל לדינא כצד זה, כדמוכח מהא דאין חובת שמו"ת על קריאת יו"ט.

וכ"כ פוסקי זמנינו לדינא דא"צ לקרא שוב (קצות השלח סי' ע"ב סק"ג, בצל החכמה ח"א סי' י', דרך שיחה עמ' ג' בשם הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, ועוד).

ובתשובות והנהגות (ח"ג סי' ש"א) צירף דעת הסדרי טהרה והגרע"א לעוד ספקות לפדות בברכה.

⁷ חידושי הר"ם (י"ד סי' ש"ה סכ"ד) וכ"כ הסדרי טהרה בדעת המהרש"א (בחיידושים עמ"ס נדה כו:), ועי' שו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' נ') ושבת הלוי (ח"א סי' רמ"ז סכ"ד), אולם בשו"ת הר צבי (י"ד סי' רמ"ט) פסק כדעת הגרע"א,

הרב אליסף פרלמן

המדבר לשה"ר בפלאפון אל השומע
בביהכ"נ האם עובר על 'מקדשי תיראו'

א] כתב החפץ חיים עשין ז' וז' וכל זה אפילו שלא בבית המדרש, אבל אם מדבר לשון הרע וריכוזיות בבית המדרש או בבית הכנסת, עובר עוד על מצות עשה 'מקדשי תיראו' (ויקרא ט' ט) ובית המדרש שלנו גם כן בכלל מקדש עשה כמו שמבואר בפוסקים, (יראים השלם מצוה חט ועוד) ונצטוונו בזה הפסוק לירא ממי ששוכן בו, ולכן אין מחשבינו בו חשבונות כי אם של מצוה כגון קופה של צדקה וכדומה, וכל שכן דאסור בהם שחוק והתול ושיחה בטלה, וכו' ועל אחת כמה וכמה שאסור לדבר בהם לשון הרע או ריכוזיות, מפני אימת ה' יתברך השוכן בו, לבד מאיסורו החמור העצמי, ובזה שמדבר מראה בעצמו שאינו מאמין שהקדוש ברוך הוא ישרה שכינתו בבית הזה, ולכן הוא מעיז פניו אפילו לדבר בבית המלך שלא כרצון המלך עכ"ל.

ולכאוף מה שהוסיף בזה הח"ח לומר, דבזה שמדבר מראה בעצמו שאינו מאמין בהשראת השכינה במקום הזה, אין זה אלא הוספה לחומרת מעשיו, אבל עצם מה שכתב דהוא עובר בהאיסור דמקדשי תיראו, דברו בבית הכנסת דברי לשון הרע, לכאוף זה קיים בלי הוספה זו כלל, אלא דיבורו הוא הביטול עשה של מצוה זו ונצטוונו לירא מן המקדש, שהרי למצוה זו יש הלכות, והלכותיה הם שאין מחשבינו בה חשבונות ואין שחין בה שיחה בטלה וכל שכן דברי לשון הרע, ובדברו הרי הוא מבטל את העשה, וקצת צ"ב מה שהוסיף זאת הח"ח באופן שנראה דבזה הוא מבאר מדוע יש כאן איסור בדיבורו.

ואפשר שיש לבאר בהקדם, מאי דיש לחקור מהו דר הביטול עשה של ומקדשי תיראו, כאשר הוא עושה הנהגה שאינה כבוד לבית המלך, האם האיסור מונח בעצם ההנהגה שאין כאן ומקדשי תיראו בהנהגה זו והיו הנהגה אסורה, או דילמא דלא נעשה איסור בעצם מעשה ההנהגה, אלא האיסור הוא בלבד במה שאינו ירא מהמקדש דהיינו ממי ששוכן בו, וכל ההנהגה היא הוצאה לפועל של מה שהוא אינו ירא בלבד, ואפשר נקט הח"ח דאכן האיסור הוא דוקא מצד מה בלבד, וזהו שהוסיף בדבר שאינו מאמין בלבד ביטול עשה.

ב] אמנם י"ל דאכן הביטול עשה יכול לבא משתי האופנים, גם מצד עצם עשית הדברים שאינם מותרים לעשותם בבית הכנסת והיו ביטול מצד עצם העשיה, וגם מצד הביטול שבלבו, והח"ח נזקק להוסיף את חומרת הדברים מצד הביטול שבלבו, ויש לבאר זאת, משום דהנה צ"ב מאחר שכל שיחה בטלה נאסרה בבית הכנסת, אם כן מהו שנוסף בהאיסור במה שמדבר דברי לשון הרע, והרי כבר מצד היות הדברים בגדר שיחה בטלה איכא איסור מצד מקדשי תיראו, ומשמע בחפץ חיים דיש כאן התייחדות של איסור מחמת היות השיחה עוסקת בהאיסור לשון הרע.

ולפי המתבאר בחפץ חיים דהיותו מדבר בדברי לשון הרע מורה על כך שהוא אינו מאמין שהוא בבית המלך, אפשר שאכן חלק זה מתייחד להדיבור בדברי לשון הרע, דאפשר בדמדבר שיחה בטלה כיון שאין זה בעצמותם דברי איסור, אם כן אינ"ל שיש כאן מעשה שאינו כהלכות ומקדשי תיראו וזהו הנהגה שומדת כנגד קיום העשה, הא מיהא דאפשר דאין תוספת אותו על כך לומר שאין מאמין בהשראת שכינתו, משא"כ הדיבור לשון הרע שהוא הופכי וסותר אל השראת השכינה, ובזה היו ביטול העשה מצד מה שמחזיק בלבו שאין זה בית המלך.

ג] והנראה שיש בזה נפק"מ, מה הדין במספר בבית הכנסת דברים שהם בגדר אבק לשון הרע, דהנה כתב הח"ח לשה"ר כלל ט' א' יש דברים שאסורין מטעם אבק לשון הרע כגון שאומר 'מי היה אומר על פלוני שיחה כמו שהוא עתה' או שאומר שתקו מפלוני איני רוצה להודיע מה אירע ומה היה וכיוצא בדברים אלו, וכן המספר בשבחו של חברו בפני שונאיו גם כן בכלל אבק לשון הרע הוא, דזה גורם להם שספרו בגנותו וכו' עכ"ל.

ובאיסור דאבק לשון הרע כתב הבאר מים חיים כלל א' ס"ה ח' וז"ל ומה שכתבתי בפני דאפילו לאבק לשון הרע, הוא ממה שהוכחתי לעיל דאפילו לעבור על דבריהם אינו צריך לשמוע לאביו ולאמו עכ"ל, ומבואר מדבריו דס"ל דאיסור אבק לשון הרע הוא מדבריהם דרבנן ואינו מדאורייתא, וכן מבואר מדברי הח"ח בכלל ג' בהגה"ה לבאמ"ח ס"ק ה' ע"ש. וכן כתב הקרית ספר (פ"א דעות) דאינו אלא מדרבנן. ואמנם בספר מנורת המאור (נר ב' כלל ד' ח"א פ"ג) מבואר שלא הזהירה התורה רק על לשון הרע אלא גם על אבק לשון הרע.

ולמאי נזקק הח"ח דאין כאן אלא איסור דרבנן, יש לחקור האם במדבר בבית הכנסת דיבור שהוא אבק לשון הרע האם יש בכך ביטול מצות עשה דאורייתא של מקדשי תיראו, ולכאוף י"ל דתליא בהנ"ל, דאי נאמר דזה ענין של קיום ההלכות של מקדשי תיראו, אם כן י"ל מדאורייתא כיון שיש כאן את הדיבורי איסור דאורייתא, על כן אין כאן את האיסור

דאורייתא שבא מחמת עצם הדיבורי איסור [ואמנם אפשר לדון מצד שיחה בטלה, אך לא מצד האיסור לשון הרע שמדבר בו הח"ח].

אבל מאחר שנתבאר בדברי הח"ח דיסור האיסור הוא משום כך שמראה שאינו מאמין בהשראת השכינה במקום זה ובכך הוא ביטול העשה, א"כ י"ל דבהכ"נ הוי האיסור גם בדיבור של אבק לשון הרע, דהא ס"ס ע"י האיסור דרבנן שיש בזה הרי המדבר בכך הוא נמי מראה שאין בלבו שיש במקום הזה השראת השכינה יותר משאר מקומות, והרי בזה הוא דמונה ביטול העשה, ונמצא דע"י הנך דיבורים האיסורים מדרבנן, הוא מבטל את העשה דמקדשי תיראו מדאורייתא, ויל"ע.

ד] והנראה דיש בזה עוד נפק"מ, במה שיש לדון באדם שדיבר לשון הרע בבית הכנסת ונתברר שהיה זה לתועלת לפי שהשומע הביא לדבר בזה לשם התועלת מה שרצה לשמוע באותם הדברים, אבל המספר לא היה יודע שאלו הדברים הם לתועלת, הא מיהא דבפועל מה שדיבר היה לתועלת, ויש לדון האם בכה"ג עבר בלאו של מקדשי תיראו שהרי דיבר דברי לשון הרע בבית הכנסת או דמאחר דהיה לתועלת אם כן למעשה לא נכשל בדיבור שלאיסור לשון הרע שהרי היה זאת לתועלת.

והנה בעיקר האיסור בכה"ג של האדם המדבר לשון הרע, והיו הדברים לתועלת אלא שהוא לא ידע מכך, וכתב על זה הבאמ"ח כלל ד' ס"ק מ"ו וז"ל הוא לגנותו התכוין. והרי זה דומה לנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה דאמרין בניזיר דצריך כפרה, וגם על זה שייך לפני עור כדמשמע בקדושין (ל"ב ע"א) בתוספות ד"ה דחילי ליה ליקריה ע"ש. ועוד נזכר בלבו בפשיטתו דזה מיקרי עלה בידו בשר חזיר משום דמשמע בל"מ דבענינים כאלו תלוי העיקר בכוונה כאשר מבואר בבבא מציעא (דף כ"ח ע"ב) בגמרא לא צריכא אף על גב דדש ביה בשמיה ועיין ברש"י שם שפירש שכל הגיע לו שום ביש אפילו הכי הוא לגנותו התכוין, הרי דעל כוונתו בלבד איבד חלקו לעולם הבא, ולא יהא עדיף הכא מהתם על כל פנים לענין עצם האיסור, ועיין בח"ח סימן תכ"א בהג"ה לענין היכא דלא נתכוין לבייש אותו. עכ"ל.

והנה להך צד שביאר דחשיב שעלה בידו בשר חזיר, דנכלל בזה שדיבור חשיב דר האסור ולא אכפ"ל מה שיצא מזאת תועלת, אם כן פשיטא דהיינו ככל שאר דברים שאין להם דיבור בבית הכנסת הרי זה מבטל מצות עשה דמקדשי תיראו, משא"כ אם האיסור הוא רק מצד נתכוין לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, הרי שעיקר הדיבור שלו לא היה בשר חזיר והיינו משום דסו"ס היה דיבור שיש בו תועלת והוא בעצמותו דיבור המותר, ואם כן יש לדון האם בכה"ג עבר בו על האיסור דומקדשי תיראו.

ולהנ"ל י"ל דתליא בהא דאם האיסור הוא מצד עצם היות הדיבור, דיבור של איסור אם כן כל שבפועל לא היה בזה דיבור של איסור, לכאוף לא נתבטל בו ההלכה של ומקדשי תיראו, אך אם האיסור הוא כדברי החפץ חיים מצד מה שגילה דהוא אינו מאמין בכך שיש כאן השראת שכינתו יתברך בבית הכנסת יותר מבשאר מקומות, הרי בכך שהוא מצד עצמו כיון לדבר בזה דברי לשון הרע, כבר גילה שאינו מאמין בהשראת השכינה וסותר את המצות עשה דומקדשי תיראו שבא משום כך, דלימדה התורה שיש בבית הכנסת השראת השכינה והרי זה עבר על הלאו וביטול.

ה] וכן י"ל נפק"מ להיפוך אם היה סבור שהוא מדבר לתועלת, ונתברר שטעה שדיבר זאת בפני שמעון ולא בפני ראובן, ואין לשמעון כל תועלת מזאת, ונמצא דעבר על סיפור לשון הרע בשגגה, ואפשר שלענין העשה דמקדשי תיראו לא חשיב שעבר אפי' בשגגה, מאחר דכל האיסור הוא דוקא מצד מה שבלבו מגלה שאינו מאמין בהשראת השכינה במקום הזה, משא"כ אם היה מצד עצם המעשה, יש לדון שאפשר דחשיב שעבר בשגגה, דסו"ס דיבר דבר האסור בבית הכנסת.

ו] ואפשר ד"ל נפק"מ נוספת בדין זה, דהנה כתב בבמ"ח סק"ז לדון האם גם השומע עובר באיסור דומקדשי תיראו, ומחויב לומר דעובר עליו, והנה יש לדון מה יהא בכה"ג שהמדבר נמצא מחויב לבית הכנסת והשומע נמצא בתוכו [כגון שעומד על הפתח, או בשומע מהפלפון] דיש לדון אם הכל הולך אחר מקום המדבר, דהשומע נגרר אחריו, או שהוא תלוי במקום היותו של השומע, ונראה דעכ"פ מצד הגילוי מה שמגלה שאינו מאמין שהוא במקום המלך שייך זאת גם בכה"ג.

ואכן ביותר נראה דמדברי האמ"ח מבואר דכל עיקר האיסור של השומע הוא מחמת כך, שאילו היה עליו אימתו של המלך לא היה מניח לחברו לספר עליו, ונראה קצת דכל זה הוא מחמת האי דר הנוסף, דאין זה רק עצם המעשה אלא מחמת מה שבלבו הוא מגלה שאין לו את אימת המלך.

ולפי"ז יש לדון עוד, דאפשר גם המדבר אל מי שהוא בתוך בית הכנסת, באופן הנ"ל, הרי אע"ג שהוא מחויב לבית הכנסת עובר בומקדשי תיראו, כיון דמשמע דיבורו אל הנמצא בבית הכנסת, ואילו היה עליו אימתו של המלך לא היה משמע לשל את דבריו, וכן י"ל בשומע מחויב לבית הכנסת את המדבר בפניו, ד"ל דגם הוא היה צריך שלא ליתן להמדבר לדבר אליו מתוך בית הכנסת, אם היה מאמין שהוא מקום המלך, ויל"ע בכל זה.

אוצר ביכורי הלכה

שיעורים מתוך ספרי הגאון רבי אברהם עומבבק שליט"א
ראש כולל ובעמח"ס ביכורי הלכה

גליון מ"ה | פרשת קרח

בדין הפסק בין גאולה לתפלה

בביאור מח' השו"ע והפר"ח במניח תפילין או מתעטף בטלית בין גאולה לתפלה אם מותר לו לברך עליהם או דחשיבי להפסק / במח' הראשונים האם מותר להתעטף בציצית בין גאולה לתפלה / בשיטת הר"מ מקוצי דאין לחלק בין תפילין לציצית ובשניהם מניח ומתעטף בלא ברכה / בספק דהמג"א במי שאין לו תפילין אם עדיף שיתפלל עם הצבור בלא תפילין, או דמוטב שיתעכב אחר תפלת הצבור להשאל תפילין כדי שיקרא ק"ש ויתפלל בתפילין / במח' התוס' והר"ת והר"י אם שמיעת קדיש או קדושה באמצע התפלה חשיב הפסק מדין דשומע כעונה / במח' הראשונים אם מותר להפסיק בין גאולה לתפילה לעניית קדיש ולקדושה / בטעם ההיתר להפסיק בין גאולה לתפלה להכריז על ראש חודש והזכרת טל ומטר / במח' הב"ח והמהרש"ל האם ההיתר להכריז הוא רק בתפלת דהוי רשות, או דאף בשחרית כיון שמכריז לצורך התפלה לא חשיבי להפסק / בביאור מח' הראשונים האם בשבת יש דין לסמוך גאולה לתפלה או דהוא דין רק בחול.

ששת אמר אפילו גביל לתורי נמי אין צריך לברך, דאמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו, אלמא כל היכא דבעי למיפטר נפשיה מלמיעבד איסורא לא הוי הפסק, והוא הדין והוא הטעם בנידון דידן, כן נראה לי, עכ"ל. ומבואר דס"ל דכשם דההנחה לא הוי הפסק, מה"ט אף כשמברך עליה לא הוי הפסק, דכיון דרמי עליה לברך לא חשיב הפסק, דומיא דמי שבירך המוציא דיכול לומר להאכיל לבהמתו קודם שיאכל, ולא הוי הפסק משום דהוי חובה עליו, וצ"ב במה נחלקו השו"ע והפר"ח.

בביאור מח' השו"ע והפר"ח במניח תפילין או מתעטף בטלית בין גאולה לתפלה אם מותר לו לברך עליהם או דחשיבי להפסק

בשו"ע סימן ס"ו סעי' ח' כתב וז"ל, צריך לסמוך גאולה לתפלה ולא יפסיק לאחר שאמר גאל ישראל, רק אם אירעו אונס שלא הניח תפילין ונודמנו לו בין גאולה לתפלה מניח אז, ולא יברך עליהם עד אחר שיתפלל, אבל טלית לא יניח אז, ואם עד שלא אמר גאל ישראל נודמנו לו טלית ותפילין מניחם ולא יברך עליהם עד אחר תפלה, הג"ה, וי"א שקודם גאל ישראל יברך על התפילין והכי נהוג, עכ"ל. ומבואר דאסור להפסיק בין גאולה לתפילה, אכן אם נודמנו לו תפילין מניחם ואינו מברך עליהם עד אחר התפילה, ובטעם החילוק יעוין במשנ"ב ס"ק מ"א וז"ל, מניח אז, דתפילין יש להם שייכות לק"ש ותפלה טפי מציצית, עכ"ל. ומבואר דהא דמניח את התפילין הוא משום דהוי צורך התפילה וק"ש משא"כ בציצית.

בספק דהמג"א במי שאין לו תפילין אם עדיף שיתפלל עם הצבור בלא תפילין, או דמוטב שיתעכב אחר תפלת הצבור להשאל תפילין כדי שיקרא ק"ש ויתפלל בתפילין

והנה, במג"א שם כתב וז"ל, צ"ע, מי שאין לו תפילין אם טוב יותר להתפלל עם הצבור בלא תפילין, או מוטב שיתעכב אחר תפלת הצבור להשאל תפילין מחבירו כדי שיקרא ק"ש ויתפלל בתפילין, וקצת משמע בתוס' דתפלת צבור עדיף, אך יש להוכיח מדאמריי' ס"ס ק"א דסמיכת גאולה לתפלה עדיף מתפלה עם הצבור, ותפילין עדיף מסמיכת גאולה לתפלה כמ"ש כאן, א"כ ק"ו שתפילין עדיפי מתפלת צבור וכו', עכ"ל. ומבואר דהוכיח המג"א דמהא דמפסיק בין גאולה לתפילה כדי להניח תפילין, הרי דחזוין דתפילה עם תפילין עדיפי מתפילה בציבור, דהא סמיכת גאולה לתפילה עדיפה מתפילה מציבור, וא"כ כ"ש דתפילה עם תפילין דדוחה סמיכת גאולה לתפילה שידחה תפילה בציבור.

ולכאורה צ"ב דמהא דחזוין דאינו מברך על התפילין, מוכח דהוא משום דהברכה הוי הפסק בין גאולה לתפלה, וע"כ צ"ל דעצם ההנחה לא חשיבי הפסק, וקשה דאי ההנחה לא חשיבי להפסק א"כ מה חלוק לבישת טלית דבזה אסור להתעטף בין גאולה לתפילה לבין תפילין דמותר, דממ"נ אי עצם הליבשה לא חשיבי הפסק וכדחזוין לענין הנחת תפילין א"כ אמאי שלא יתעטף, ואי הא דאסור להתעטף הוא משום דעצם העטיפה חשיבי להפסק, א"כ ה"ה בתפילין למה ההנחה לא חשיב הפסק.

אכן, בפרי חדש שם חולק על השו"ע וז"ל, ומסתברא לי דכיון דשרי להניח תפילין ולהתעטף בטלית אפילו בין גאולה לתפילה שיברך עליהם, דהא תקינו רבנן לברך, וכל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן, וכיון דעביד איסורא להניח תפילין בלא ברכה לא הוי הפסק ושרי לברוכי. וכן מוכח מהא דאמרינן בכיצד מברכין דף מ' ע"א, רב

ולכאורה דבריו תמוהין, דהרי הא דמותר להניח תפילין בין גאולה לתפלה, היינו משום דכיון דהוי צורך התפלה לא חשיב כלל להפסק, ונמצא דאי"ז מבטל כלל את הסמיכות גאולה לתפלה, ולפ"ז מה הוכיח מכאן המג"א דתפלה בתפילין עדיפי מתפלה בציבור, והא כל מאי דמתירין להניח תפילין בין גאולה לתפילה הוא משום דלא חשיב הפסק,

ועו"ק לדעת המג"א דאיתחדש כאן תפילה בתפילין דוחה סמיכת גאולה לתפילה, א"כ אמאי שלא יברך עליהם, דהא ממ"נ אינו סומך גאולה לתפילה מחמת ההנחה, ואם אינו מקיים סמיכת גאולה לתפילה הרי ל"ש ביה כלל דיני הפסק, ואמאי יפסיד הברכה, וצ"ב.

והנה כתב הריטב"א בברכות דף י"ד ע"ב בד"ה ומנח תפילין ומצלי וז"ל, וא"ת למאי דסלקא דעתין השתא דכל זימנא הוי עביד הכי אימתי היה מברך על התפילין, אם תאמר בין הפרקים, אינו נכון לומר כן דכל פעם היה פוסק בקריאת שמע, ובין גאולה לתפילה נמי לא אפשר למימר דלעולם לא יהא סומך גאולה לתפילה, וי"ל שהוא היה מניח אותם בעוד שהוא מתפלל ולא היה מברך עליהם עד לאחר תפילה, ואף על גב דאמרין כל המצות מברכין עליהם עובר לעשייתן, איכא למימר כיון דתפילין מצותן כל היום והיא מצוה נמשכת, הרי הוא כמברך עליהן עובר לעשייתן, דמכל מקום עדיין לא נגמרה המצוה ועדיין היא קיימת ועתידה, ואף על פי שכבר עשה קצתה מהניא ברכה לשעבר ולהבא וכו', עכ"ל. ומבואר להדיא בדבריו דמוכיח דא"ל לומר שהיה מברך בין גאולה לתפילה, דא"כ לעולם לא היה סומך גאולה לתפילה, עכ"פ מבואר מדבריו להדיא מהא דהיה מברך רק לאחר התפילה, דעצם ההנחה אינו מבטל את הסמיכות גאולה לתפילה, ודלא כהמג"א, וצ"ב במה תלי מילתא.

במה הראשונים האם מותר להתעטף בציצית בין גאולה לתפילה

ויעוין בתוס' מסכת ברכות דף י"ד ע"ב בד"ה ומנח תפילין ומצלי וז"ל, ומהתם משמע שמותר להניח תפילין בין גאולה לתפילה, וכן בטלית מניח אדם טליתו בין גאולה לתפילה, וכן מצינו שרבי יצחק ברבי יהודה שלח אחר טליתו ושהה השליח וכבר קרא ק"ש בברכותיה ונתעטף בטליתו וגמר שמונה עשרה והביא ראיה מהכא מההיא דרב, מ"מ יש לחלק בין תפילין לטלית דעיקר ק"ש ותפילה שייכי בתפילין, כדאמר בסמוך כאילו מעיד עדות שקר בעצמו, פירוש באדון שצוה שהוא קורא והיו לטוטפת ולאות על ירך ואין, ותפלה נמי כדאמרן קרי ק"ש ומתפלל זו היא מלכות שמים, אבל ציצית שאינו אלא חובת טלית שאם יש לו טלית חייב ואם אין לו פטור מציצית ויכול לקרוא ק"ש בלא ציצית, ודאי דהוי הפסקה, עכ"ל. ומבואר בתוס' דלכ"ע מותר להניח תפילין בין גאולה לתפילה, אלא דבטלית נחלקו, דדעת ר' יצחק ב"ר יהודה דמותר אף להתעטף בציצית בין גאולה לתפילה, אכן בתוס' כתבו דדוקא בתפילין מותר להניח כיון דעיקר ק"ש ותפילה שייכי בתפילין, אבל בטלית דהוי חובת טלית, כיון דאינו מחויב כלל ללבוש ציצית, משה"ה העטיפה חשיבי להפסק, וצ"ב דלכאורה אי ס"ל דבהא דמקיים מצות תפילין לא חשיב הפסק א"כ ה"ה בציצית אמאי חשיבי להפסק, ומאי נ"מ אם יכול להיפטר ממצוות ציצית, דהא סו"ס מקיים את המצוה בלבישה, עוד יש להקשות דבתחילת דבריו כתבו התוס' דעיקר ק"ש ותפילה שייכי בתפילין משא"כ בציצית, ולפ"ז מה צריך לסברא דציצית אינו חובת גברא, ואפשר דכוונת התוס' דהטעם דלא הוי הפסק הוא משום דהוי צורך התפילה להתפלל בתפילין משא"כ בציצית, אלא דהוכיח דמהא דאין חיוב ללבוש ציצית אע"ג דמחויב בתפילה, עכ"פ צ"ל דציצית לא שייכא לתפילה ומשה"ה אי"ז צורך התפילה ואסור להפסיק, ובזה יתישב כל הני קושיות דלעיל.

ויעו"ש ברא"ש שכתב וז"ל, ונמצא כתוב על שם ר' יצחק ז"ל ב"ר יהודה שהביא לו השליח טליתו אחר ק"ש והתעטף בטלית והתפלל, והביא סעד לדבריו מהא דרב אנח תפילין בין ק"ש לתפילה וה"ה לציצית, ונראה שיש לחלק דתפילין שאני כדאמר מניח תפילין ויקרא ק"ש ויתפלל זו היא מלכות שמים שלימה, ועוד נראה דמן הסברא יש לחלק, דשאני תפילין שכתוב בהן קבלת עול מלכות שמים ועול מצות וקראת הכתוב זכרון, ועוד זהו מצוה בגופו של אדם, אבל מצות ציצית אינו בגופו, אלא שחייב הכתוב בבגד שיש לו ארבע כנפים, ואם לא ילבשו עתה ילבשו אחר זמן, ואין להפסיק בין קריאת שמע לתפילה בשביל עטיפת ציצית,

עכ"ל. ומבואר ברא"ש דהוי ב' טעמים, האחד, דבתפילין יש ענין שיתפלל עם התפילין שכתוב בהן קבלת עול מלכות שמים ועול מצות, משא"כ בציצית. ועוד, דתפילין כיון דהוא מחויב בדבר לא הוי הפסק, משא"כ בציצית דאינו מחויב בדבר דהא חובת טלית הוא, משה"ה אינו מפסיק בין גאולה לתפילה, ומבואר להדיא דלעולם השני אין זה משום דהוי צורך תפילה להתפלל בתפילין, אלא דעצם הא דחויבא דמצות תפילין רמי עליה הוי סיבה דצריך להפסיק, ומה"ט ציצית דלא רמי עלי' חויבא אסור להפסיק, וצ"ב בדבריו דהא כיון דסו"ס מקיים מצוה מה לי אם הוי מחמת חויבא או לא.

עוד צ"ב, דאף דמצד חובת מצות ציצית אין חיוב ללבוש בגד המחויב בציצית, מ"מ הא אמרין במנחות דף מ"א ע"א שעל ציצית אם אינו מניחם ענש בעידא דריתחא, ויעוין בשו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן ד' וז"ל, בדבר לבישת בגד שחייב בציצית, ודאי צדקת שאף שמדינא ליכא חיוב ללבוש בגד החייב בציצית אלא שאם לבש בגד כזה עובר בעשה אם אין שם ציצית, מ"מ כיון שנהגו כל ישראל ללבוש בגד החייב בציצית אסור לשום אדם לעבור על זה דלא גרע מכל מנהג אף שליכא בהו גם קיום מצוה שחייבין לקיים משום שמע בני וגו' ואל תטוש תורת אמן, וכ"ש מנהג זה שיש בה גם קיום מצוה, ובעצם לא חסר טעמים למנהג זה דהרי כמה ענינים איכא במצות ציצית כדאמרין במנחות דף מ"ג ע"ב שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן וכו' והא שבעידן ריתחא ענשין כדאמר מלאכא לרב קטינא וכו' עכ"ל. ומבואר דמצוות ציצית אף שאינו חובה מצד עצם המצוה, מ"מ יש חיוב על כל אחד ללבוש ציצית, וצ"ב דא"כ למה לא היתירו להתעטף בציצית בין גאולה לתפילה, ומה נ"מ יש לענין הפסק אם מפסיק למצוה שאינו יכול להיפטר הימנה או לא, וצ"ב בזה.

ואשר נראה בזה, דדעת ר' יצחק ב"ר יהודה דס"ל דאף לציצית מפסיק, צ"ל דס"ל דהא דלתפילין מפסיק היינו משום דלצורך מצות תפילין היתירו להפסיק, וכמש"כ המג"א דמהא דחזינן דתפילין דוחה סמיכת גאולה לתפילה, ומה"ט ה"ה לציצית, ומ"ל אי הוי חובת טלית או לא, סו"ס הא מפסיק לקיום מצוה, אכן אפשר לבאר בדעת התוס' דס"ל, דכל הא דמפסיק לתפילין אי"ז משום דמותר להפסיק לצורך מצוה, אלא דהוא משום דכיון שאינו עושה זאת מרצונו אלא מחמת החיוב דרמי עלייהו לא חשיבי להפסק, וכמש"כ הגרע"א לענין הא דמותר לענות איש"ר בין הפרקים משום דהוי כמשיב, והיינו דכל שההפסק הוא מחמת חיוב דרמי עליה, דמאי למשיב, ולפ"ז בציצית כיון דאין עליו חיוב, אע"ג דמקיים מצוה ויש חובה עכ"פ מדרבנן לדאוג שיהיה לו טלית, כיון שיכול להיפטר מהמצוה, הרי דנחשב למפסיק מרצונו ולהכי חשיבי להפסק.

בשיטת הר"מ מקוצי דאין לחלק בין תפילין לציצית ובשניהם מניח ומתעטף בלא ברכה

והנה בהמשך התוס' שם הביא עוד שיטה וז"ל, והרב רבי משה מקוצי היה אומר דאפי' מכאן אין ראיה, דמצי למימר הניח תפילין בלא ברכה, ולאחר י"ח ממשמש בהם ומברך עליהם ובהכי סגי, שגם מותר להתעטף בטלית בעת שידי מוטונפות ואחר שיטול ידי ימשמש בטליתו ומברך, עכ"ל. ולכאורה דבריו תמוהין, דמשמע מדבריו דאם לא מברך על ההנחה, אין ראיה מזה דהנחת תפילין בין גאולה לתפילה לא חשיבי הפסק, ולכאורה אף אם אינו מברך מ"מ עצם ההנחה חשיבי להפסק, ומהא דרשאי להניח מוכח דהנחה לא הוי הפסק, ואין לומר דס"ל דעצם ההנחה לא חשיב להפסק, דהא לענין ציצית אסור להתעטף בין גאולה לתפילה אף בלא ברכה, הרי דחזינן דעצם העטיפה גם בלא ברכה חשיבי להפסק, ולפ"ז ה"ה בתפילין אמאי לא חשיבי עצם ההנחה להפסק, וצ"ב בדבריו.

ויעו"ש בבאור הגר"א בסעיף ב' שכתב וז"ל, ודעת תוס' דבתפילין מנח ומברך וטלית לא יתעטף וכ"ד הרא"ש והטור, ודעת הר"מ מקוצי דבין תפילין ובין טלית יתעטף ויניחם בלא ברכה, עכ"ל. ומבואר דלדעת

באמצע התפלה חשיב הפסק מדין דשומע כעונה

ויעוין בתוס' בברכות דף כ"א ע"ב וז"ל, וכתב רש"י בסוכה פרק לולב הגזול דף ל"ח, דאדם המתפלל ושומע מפי החזן קדיש או קדושה, אינו יכול להפסיק ולענות עם הצבור, אלא ישתוק וימתין מעט דשומע כעונה, וי"ל דלכתחלה אין לעשות כן דענין חשיבא טפי הדור מצוה. ור"ת ור"י היו אומרים דאדרבה, אי שומע כעונה הוא הפסקה אם שותק. ומ"מ נהגו העם לשתוק ולשמוע וגדול המנהג, עכ"ל. ומבואר דנחלקו אם שמיעת קדיש או קדושה באמצע התפלה חשיב הפסק, דהא שומע כעונה או לא, וצ"ב במה נחלקו.

ולכאורה נראה דהמח' דרש"י והר"ת תלי' בגדר הדין דשומע כעונה, דדעת רש"י הוא כדעת החזו"א דגדר הדין דשומע כעונה הוא שהדיבור של המשמיע מתיחס לשומע, ומה"ט ס"ל דלא הוא הפסק, דאף דע"י השמיעה הוא יוצא יד"ח, מ"מ כיון דהשמיעה אינו חשיבה כדיבור אי"ו הפסק, דהא סו"ט אינו מפסיק בדיבור, אכן בדעת הר"ת נראה דס"ל דבשומע כעונה איתחדש דעצם השמיעה יש לה תורת דיבור וכדעת הבית הלוי, ומה"ט ס"ל דאם שומע קדושה באמצע התפלה הוא הפסק דהא חשיב כדיבור ממש.

ויעוין ש"בצ"ח שכתב וז"ל, יש לדון לענין שומע כעונה, אם אחד מסופק על ברכה אחת אם כבר יצא או לא, אם רשאי לשמוע מחבירו המחויב ברכה זו בשעה שמברך ולכיון להיות שומע כעונה. והנה לפי דברי ר"ת ור"י אינו רשאי, דשמא כבר יצא ועתה שהוא שומע להיות כעונה הרי כמברך לבטלה, עכ"ל. ומבואר דס"ל בדעת הר"ת כמש"כ דס"ל דעצם השמיעה הוא כאילו דיבר ממש, ולפ"י אם הוא מסופק אם יצא אינו יכול לצאת בשמיעה דמה"ט דחשיב הפסק דהוא כאילו דיבר, מה"ט במסתפק אם בירך, אם אכן בירך הוא ברכה לבטלה.

אכן לדברינו, אפשר דגם הר"ת לא ס"ל דהוא הפסק מטעם דיש על שמיעתו תורת דיבור, אלא דכיון דע"י השמיעה הוא מקיים את חובת אמירת הקדושה, נמצא דע"י השמיעה מפסיק באמצע התפלה לקיום מצוה אחרת, מש"ה חשיב להפסק דעצם קיום מצוה אחרת באמצע התפלה חשיב להפסק, ודמיה להא דפירשנו בדעת הב"י דהא דבנפל כולה העטיפה הוא הפסק, הוא משום דבנפל כולה כיון דפסקה מצוותו, נמצא שהעטיפה מחיל מחדש את מצוות ציצית, ולכן חשיב להפסק מאחר דבאמצע התפלה הוא מפסיק לקיום מצוה אחר, ומה"ט פסק דבנפל רובה דאינו מחדש בזה מעשה מצוה דהא לא פקע מצוותו, בהא העטיפה לא הוא הפסק.

איברא, עדעין צ"ב, דהא עכ"פ גם לדעת הב"י ולא כ"ש לדעת הט"ז חזינו דעצם העטיפה גם בלא ברכה הוא הפסק לענין תפילה, ולכאורה קשה דא"כ למה היתירו להניח תפילין בין גאולה לתפילה, והא עצם ההנחה הוא הפסק, דהא גם לדעת הב"י דס"ל דבעי שיחול המצוה ע"י העטיפה, והא הכי פשיטא דבהנחה מקיים מצוות תפילין, ואי נימא דבין גאולה לתפילה היתירו לו להפסיק לצורך תפילין דתפילין דוחה סמיכת גאולה לתפילה, א"כ למה כתב השו"ע דאינו מברך על ההנחה רק לאחר התפילה, והא אי חשיבי להפסק נמצא דע"י עצם ההנחה מתבטל הסמיכת גאולה לתפילה, ואין לומר דהא דאינו מברך הוה מדין בין הפרקים, דהרי בשו"ע כתב דאם הניח תפילין בין הפרקים מברכים בין בציצית ובין בתפילין, וע"כ צ"ל דהא דאינו מברך הוא מדין סמיכת גאולה לתפילה, ויעוין בהפלאה ברכות י"ד דהביא בשם אבן העזר בשו"ע סי' ס"ו, שחולק על השו"ע, וס"ל דגם אם מניח בשירה חדשה קודם גאל ישראל אסור לברך, משום דהוא בין הפרקים, ואדרבא, יותר מסתבר לאסור בין הפרקים מבין גאולה לתפילה וכו' יעו"ש, עכ"פ צ"ב לחלק בין הפסק בתפילה דבזה קימ"ל דעצם ההנחה הוא הפסק, לבין הפסק דבין גאולה לתפלה דבהא פסק השו"ע דעצם ההנחה ללא ברכה לא חשיב להפסק.

הר' משה מקוצי אין לחלק בין תפילין לציצית, ובשניהם מניח ומתעטף בלא ברכה, ולכאורה בלשון הר' משה מקוצי לא מיירי כלל בענין ציצית, וכל מה שחולק על התוס' הוא רק בהא דבתפילין מניח בלא ברכה, ומהיכי תיתי להגר"א לדעת הר' משה מקוצי אין לחלק בין ציצית לתפילין, וצ"ב.

והנה, בשו"ע הלכות תפלה סימן צ"ז סעיף ד' כתב וז"ל, אם נשמט טליתו ממקומו יכול למשמש בו ולהחזירו, אבל אם נפל כולו אינו יכול לחזור ולהתעטף בו, דהוא הפסק, עכ"ל. ובמג"א שם כתב בטעם דהוא הפסק הוא משום דהנחה הוא הפסק, ומבואר להדיא דעצם ההנחה הוא הפסק, ולכאורה קשה דאי חזינו דעצם ההנחה הוא הפסק, א"כ איך יכול להניח תפילין בין גאולה לתפלה אפי' בלא ברכה, והא עצם ההנחה הוא הפסק, ואי נימא כהמג"א דא"נ דהוא הפסק אלא דתפילין דוחה סמיכת גאולה לתפלה, א"כ אמאי שלא יברך.

אכן בשו"ע סימן ח' סעיף ט"ו כתב וז"ל, אם נפלה טליתו שלא במתכוין, וחזרו ומתעטף צריך לברך, והוא שנפלה כולה, אבל אם לא נפלה כולה אף על פי שנפלה רובה אינו צריך לברך, עכ"ל. ובב"י שם וז"ל, והיא דנפל רוב הטלית מעליו, נראה דהוא כאלו נפל כולו, ואפשר שכל שלא נפל כולו אינו צריך לברך, כדאשכחן גבי תפלה דשאני לן בין נפל כולו לנפל מקצתו כמבואר בסימן צ"ז וכו', עכ"ל.

אכן בט"ז שם הקשה על הב"י וז"ל, ומ"ש ב"י ראייה לנפלה רובו ממי"ש הטור סי' צ"ו בענין תפילה שאם נפלה כול' דוקא אין מחזירה, ג"ז לא הבנתי, דהתם מטעם הפסק לענין תפילה אמרינן דוקא כשנפלה כולה שצריך עיטוף חדש הוה הפסק ולא בנפלה רובה שא"צ רק משמוש להחזירה לא הוה הפסק, אבל מברכה לא איירי שם דאף ברובה צריך לברך אחר התפילה, עכ"ל. ומבואר דדעת הט"ז דהא דבתפילה הוא הפסק, היינו דוקא אם נפל כולה דהוא הפסק מצד עצם העטיפה, אבל בנפל רובו אף דלענין ברכה הוא הפסק, ומשום דפסקה מצוותו פקע מיני' הברכה, מ"מ לענין תפילה לא חשיבי עצם העטיפה להפסק, דמצד עצם העטיפה כל שלא נפל כולו אינו חשוב למעשה הפסק, אכן לענין ברכה אי"נ דיצטרך לברך לאחר התפילה.

אכן, בדעת הב"י צ"ב, דמהא דתלי האי דינא דבנפל רובו אי"צ לברך בהא דלא חשיבי הפסק לענין תפילה, משמע דאי לא בעי לברך אינו חשיב הפסק אף לענין תפילה, ולכאורה משמע דגם בתפילה מיירי דהוא הפסק מטעם הברכה ולא מצד עצם מעשה העטיפה, אלא דא"א לומר כן דהרי מבואר שם בפר"ח ובפמ"ג דאין ההפסק משום הברכה וז"ל, ומשום הברכה היה יכול לברך אח"כ לכך אסור משום הפסק, עכ"ל. ומבואר דהא דהוא הפסק הוא מצד עצם העטיפה, וא"כ צ"ב בהא דתלה הב"י דין הפסק בברכה בהא דהעטיפה הוא הפסק, והא בתפילה אי"ז משום דפסקה מצוותו, אלא דהוא הפסק מצד עצם ההתעסקות בעטיפה וכדקשה הט"ז.

ואשר נראה לישב בדעת הב"י, דבאמת גם הב"י מודה דלענין תפילה פשיטא שלא יברך באמצע התפילה, דהא קימ"ל דאפי' לקדיש וקדושה אסור להפסיק באמצע התפילה, אלא דס"ל דמצד עצם ההתעסקות בעטיפה לא הוא הפסק, וכל מאי דאמרינן דהעטיפה הוא הפסק, הוא משום שבהעטיפה הוא מקיים מצוות ציצית ונמצא שהעטיפה מחיל את המצווה דציצית, ולכן חשיב להפסק מאחר דבאמצע התפילה הוא מפסיק למעשה מצוה אחר, ומזה מוכיח הב"י, דמהא דבנפלה רובה יכול להתעטף ולא חשיבי להפסק, ע"כ צ"ל דאינו מחדש בזה שום מעשה מצוה חדש, והיינו משום דבנפלה רובה לא פקע המצוה, ומזה נלמד דה"ה לענין ברכה בנפל רובה דכיון דלא פקע מצוותו אינו צריך לברך מחדש, ודעת הט"ז דהא דהעטיפה הוא הפסק אי"ז מצד חלות המצוה, אלא דעצם ההתעסקות בעטיפה חשיב להפסק, משא"כ בנפל רובה כיון דהן עדיין עליו ויכול להחזירה, אי"ז מעשה חשוב דלהוי הפסק, ודו"ק.

במה' התוס' והר"ת והר"י אם שמיעת קדיש או קדושה

במה' הראשונים אם מותר להפסיק בין גאולה לתפילה

לעניית קדיש ולקדושה

והנה, בשו"ע סי' ס"ו סעי' ט' כתב וז"ל, אין לענות קדיש וקדושה בין גאולה לתפלה, וכיצד עושה ממתין בשירה חדשה כדי לענות, עכ"ל. אכן בשבלי הלקט בסוף סימן ט"ז כתב וז"ל, מצאתי לגאונים ז"ל, לקדיש וקדושה וברכו מפסיק גם בין גאולה לתפלה. ע"כ. וז"ל הרוקח סימן שכ"א, צריך לסמוך גאולה לתפלה, מיהו אם אומרים קדיש או קדושה או ברכו, יכול לענות בין גאל ישראל לתפלה, ע"כ. ומבואר דנחלקו אי מותר להפסיק בין גאולה לתפלה לקדיש ולקדושה, ולכאורה הדברים תמוהין, דהתייג בבין הפרקים דאף דאסור להפסיק מ"מ התיירו להפסיק לקדיש וקדושה, משא"כ לתפילה דחמיר דהא אינו מפסיק אפי' לקדושה וקדיש, אכן לענין הפסק בין גאולה לתפילה אי"ז כלל נידון להפסק, דהא אף אם נימא דמותר להפסיק, הרי דע"י ההפסק מתבטל הסמיכות גאולה לתפילה, ואין ללמוד מהא דקדיש וקדושה לא חשיב הפסק דדוחה לגמרי סמיכות גאולה לתפילה.

והנה, מקורו של השו"ע הוא מדברי התוס' בברכות דף י"ג ע"ב ד"ה שואל שכתבו דאסור לענות קדיש וקדושה וז"ל, ר"מ ור' יהודה הלכה כרבי יהודה דאמר אפילו באמצע משיב מפני הכבוד, א"כ נראה שמותר לענות קדיש וקדושה באמצע ק"ש דאין לך מפני הכבוד גדול מזה, אבל באמצע י"ח אסור, דמשמע לקמן פ' אין עומדין דף כ"א דבין גאולה לתפלה אין לענות כ"ש בתפלה עצמה, עכ"ל. ומבואר בתוס' דאי אסור להפסיק בתפילה כ"ש דהוי הפסק לענין סמיכות גאולה לתפילה.

ויעוין בביאור הגר"א דהקשה וז"ל, אין לענות כו'. תוס' י"ג ב' ד"ה שואל וכו', ודברי התוס' צ"ע, דתלו תניא בדלא תניא, בתפלה אמרינן שם בהדיא כ"א ב', ובין גאולה לתפלה משמעות קל, וכבר תמה בת"ה, ותמה עוד דבין גאולה לתפלה אין שם משמעות וע' מ"ש שם דלא משמע שם כן, עכ"ל. ומבואר דהקשה התרומת הדשן דאדרבה, בתפילה דמחמירין בהפסק הוא קימ"ל דאסור להפסיק אפי' לאיש"ר, וכדאמר' בברכות דלהלכה אפי' עוסק במעשה מרכבה אינו מפסיק לאיש"ר, אכן בין גאולה לתפילה דאינו חשוב כתפלה היה מקום להקל בזה, ואילו בתוס' מבואר דמהא דקימ"ל דאין להפסיק לאיש"ר בתפילה, מיני' ילפינן דלכ"ש דאין להפסיק בין גאולה לתפילה מקו' מתפילה. וצ"ב בדברי התוס'.

בטעם ההיתר להפסיק בין גאולה לתפלה להכריז על ראש חודש והזכרת טל ומטר

והנה בשו"ע בהל' ק"ש ותפלה של ערבית סימן רל"ו כתב וז"ל, מיהו מה שמכריז ש"צ ראש חדש בין קדיש לתפלה ערבית לא הוי הפסק, כיון שהוא צורך התפלה, וכן יכול לומר ברכו להוציא מי שלא שמע ולא הוי הפסק, עכ"ל, ויעו"ש בב"י וז"ל, וכן כתב האגור סי' שלא' בשם רב עמרם בסידורו סי' צ"ב, אפשר דלא פליג על דעת התוספות, דלא הזהירו מלספר בנתיים אלא בדברים אחרים, אבל ברכו כיון שהוא מענין התפלה שפיר דמי, וכתב הרשב"א בתשובה ח"א סי' רצ"ג שמה שמכריז שליח ציבור בין קדיש לתפלה דערבית ואומר ראש חדש אין מוחין בידו, שאין זה הפסק כיון שהוא צורך תפלה, והרי זה כטול ברוך, עכ"ל. ומבואר בדבריו דהא דמותר להפסיק להכריז על ר"ה, היינו משום דהוי צורך התפילה והוי דין טול ברוך, דכל הצורך התפילה לא חשיב הפסק.

אכן יש לדייק דבשו"ע לא הביא דין זה לענין שחרית, ולכאורה נראה דבשחרית אסור להכריז, וכן כתב בפמ"ג שם באשל אברהם סימן רל"ו ס"ק א' וז"ל, ובערבית מכריז, אבל בשחרית לא דמסמך גאולה חובה בשחרית וכו', ועיין סימן קי"ד סעיף א' בט"ז ס"ק ב' דמשום הכי בשחרית אי אפשר להכריז, עכ"ל. אכן בביאור הגר"א שם כתב וז"ל, ומיהו כו'. כמו טול בריך וכ"ש זה שהוא צורך התפלה ממש, וכ"ש בתפלה ערבית רשות שם סי' רצ"ג, עכ"ל. ומבואר בדבריו דאף בשחרית מהני האי סברא דכיון דהוא צורך התפילה יכול להפסיק.

במח' הב"ח והמהרש"ל האם ההיתר להכריז הוא רק בתפלה דהוי רשות, או דאף בשחרית כיון שמכריז לצורך התפלה לא חשיב להפסק

ויעוין בב"ח שם שכתב וז"ל, כתב מהרש"ל בהגהותיו לטור סי' רל"ו וכתב עוד מהרש"ל, דהרשב"א כתב בתשובה שהשמש מכריז בין קדיש לתפלה של ערבית ואומר ראש חודש שהרי תפלה ערבית רשות וכו', ולא נהירא, חדא שהרי קבעוה חובה, ועוד אפילו היא רשות מכל מקום כל היכא שאתה מתפלל אותה צריך לזוהר שלא להפסיק כמו בשאר תפלות כדאיתא להדיא בסמ"ג עשין יט ק ע"ד, ולכן יראה שהשמש יקדים תפלתו שיוכל להגיע ליעלה ויבוא קודם הקהל ויכריז בתפלתו עכ"ל. וז"ל הרשב"א בתשובה ח"א סימן רצ"ג אין ראוי למחות, ובדין הוא כל שצריך לתפלה אין בו משום הפסק, וכדאמר בברכת הלחם טול ברוך אינו הפסק, וכל שכן זה שהוא צורך התפלה ממש שלא יטעו ולא יזכירו המאורע בתפלה, וכל שכן בתפלה ערבית שהוא רשות, ופוק חזי מאי עמא דבר וכן נוהגין בכל מקום ולא מיחה אדם בדבר עכ"ל. הנה שהרשב"א ז"ל לא העמיד יסוד פסקו על מה שתפלה ערבית רשות, אלא עשאו כסניף לטעם הראשון והדין עם הרשב"א וכן נוהגין ואין לשנות, עכ"ל. ומבואר בב"ח דהרשב"א בתש' מסיק, דגם בשחרית דהוי חובה מותר להכריז דכל שהוא לצורך התפילה לא חשיב להפסק, הרי דנחלקו הב"ח והמהרש"ל האם דין זה נאמר רק בערבית דאין חובה להסמך גאולה לתפילה אבל בשחרית אסור, או דאף בשחרית כיון שמכריז לצורך התפילה לא חשיב להפסק, וצ"ב במאי תלי' פלוגתייהו.

ויעוין בט"ז באו"ח סימן קי"ד דכתב וז"ל, ועוד טעם אחר למה לא מתחילין בשחרית, דא"ר חגי בר פדת אסור ליחיד להזכיר עד שיזכיר ש"ץ, פ"י צריך שיאמר הש"ץ קודם התפלה משיב הרוח בקול רם וזה א"א בשחרית לפי שצריך להסמך גאולה לתפלה כ"כ הרא"ש ע"פ ירושלמי, עכ"ל. ומבואר דבשחרית כיון דחייב להסמך גאולה לתפילה, אף דהוי צורך התפילה אסור להכריז, וצ"ב בזה.

ויעוין במשנה ברורה שם שכתב וז"ל, צורך התפלה, ולא דוקא לקרוא ולהכריז שהוא ר"ח שהוא דאורייתא, או להכריז טל ומטר שאם יטעו צריך לחזור, אלא אפילו להכריז על הנסים שפיר דמי, ואף על גב שאם יטעו ג"כ אין צריך לחזור דמי' הוא צורך תפלה. ודוקא במקום זה יכול להפסיק אבל כשהוא עומד בברכת ק"ש בין הפרקים אסור לו להכריז שום דבר, עכ"ל. ולכאורה קשה דאם בין הפרקים דלדעת השו"ע מותר אף לברך על טלית ותפילין, ומ"מ אסור להכריז, בין גאולה לתפילה דחמיר דאסור לברך על התפילין אמאי מותר להפסיק ולהכריז על ר"ח, וצ"ב בדבריו.

והנה במשנה ברורה שם ס"ק ח' כתב בטעם דמפסיק לומר ברוך דהוא משום דגם זה הוא צורך תפלה, ולכאורה קשה דהא השו"ע פסק דאפי' אם הוא עצמו שמע ברכו דמותר לומר ברכו כדי להוציא אחרים שלא שמעו, והא אי"ז לצורך תפילתו אלא לצורך תפילת אחרים, וא"כ איך מותר להפסיק, ובשו"ת אגרות משה או"ח חלק ד' סימן טו' כתב וז"ל, הנה הוא שנסתפק כתר"ה במקום שמותר להפסיק לצורך תפלה אם הוא דוקא לצורך תפלה עצמו או גם לצורך תפלת אחרים מותר, הנה פשוט שהזכרת השמש יעלה ויבא אינו לצורך תפלת עצמו, דהוא כיון שזוכר עתה שצריך לומר יעלה ויבא הלא כבר יודע גם כשלא יכריז בפיו, אלא שהוא לצורך אחרים שמא אין יודעים להזכירם שידעו לומר יעלה ויבא, ומ"מ מפורש בשו"ע או"ח בסימן רל"ו שמכריז הש"צ בין קדיש לתפלה ערבית ולא הוי הפסק כיון שהוא צורך תפלה, הרי שגם לצורך תפלת אחרים נמי הוא בדין צורך תפלה ומותר במקום שמותר להפסיק לצורך תפלה, אך אולי יש לחלק דהתם אם הצבור לא ידעו ולא יאמרו יעלה ויבא אולי לא תהיה תפלתו בחשיבות תפלה בצבור ונמצא שנוגע לתפלת עצמו, אבל לא מסתבר להחשיב תפלתם כלא התפללו כלל שלא יהיה תפלתו בחשיבות תפלה בצבור שלכן איכא ראיא דגם צורך תפלת אחרים נחשב צורך תפלה, עכ"ל.

שצריך לכן, לפי שלימוד זה אינו אלא סמך בעלמא, ועיקר סמיכת גאולה לתפלה הוא מדברי חכמים שדימו י"ח ברכות אחר ברכת גאולה לאהבו של מלך וכו', עכ"ל. ומבוא כמש"כ בדסמיכות גאולה לתפילה בשבת תלי' בשני הטעמים הנ"ל.

אכן לפמשנ"ת נראה דנחלקו ביסוד הדין דסמיכת גאולה לתפלה, דדעת הסוברים דבשבת אין צריך לסמוך גאולה לתפלה, היינו משום דיליף דין זה מדסמך צורי וגואלי ליענך ה' ביום צרה, ומהא ילפי' דהתפילה הוי המשך לק"ש וברכותיה, ומה"ט חל על הזמן הזה דיני הפסק, אכן בשבת דלאו יום צרה אין חובה לסמוך גאולה לתפלה, ודעת השו"ע דגם בשבת צריך לסמוך גאולה לתפלה, היינו משום דס"ל דיסוד הדין הוא מהל' תפילה, דצריך שהתפילה יבא מתוך אמירת גאולה, ויליף דין זה מסברת הירושלמי דיש מעלה בהא דמתפלל לאחר שמרצוהו בתשבחות, ולפ"ז אין לחלק בין שבת לחול.

ודאיתנא להכי, יתבאר הא דנחלקו התוס' והר"ם משה מקוצי אם יכול לברך על התפילין בין גאולה לתפילה, דדעת התוס' דיסוד הדין דסמיכות גאולה לתפילה הוא דאתחדש דהתפילה הוי המשך לק"ש וברכותיה, ולפ"ז הא דאסור להפסיק בין גאולה לתפילה הוי מהל' הפסק, ועכ"צ"ל דאם היתירו להניח תפילין בין גאולה לתפלה, הוי מדין דכיון דהתפילין הוי צורך התפילה לכן לא חשיבי הפסק דומיא דטול ברוך, ומה"ט ס"ל דאם היתירו להפסיק ולהניח יכול אף לברך על התפילין, אלא דחילקו בין תפילין דהוי צורך התפילה דהא חובה להתפלל עם התפילין, לבין ציצית דאף דיש מעלה בתפילה עם ציצית, מ"מ כיון דאינו חובה, דהא ציצית חובת טלית ואינו חובת גברא, לא היתירו להפסיק בשביל זה, וביותר דמהא דאינו חובה ע"כ דגם לגבי התפילה עם ציצית אי"ז חובה גמורה.

אכן, דעת הר"ם משה מקוצי, דיסוד הדין דסמיכת גאולה לתפלה הוא דין מהל' תפלה, דצריך שיתפלל מתוך אמירת גאולה, ולשיטתו הא דשרי להניח תפילין בין גאולה לתפלה אי"ז משום דהיתירו להפסיק, דהא גם אם נתיר לו להפסיק סו"ס לא התפלל מתוך אמירת גאולה, אלא דמאחר דהתפילין הוי דין בתפלה דהא צריך להתפלל עם התפילין, נמצא דהנחת התפילין הוי כחלק והתחלת התפילה ולא חשיבי כלל כהפסק, והוי דומיא דמתירין לומר יראו עינינו אף דלא הוי חלק מהתפילה, מ"מ כיון דתקינו ל"י רבנן ושייך לתפלה הרי דהוי כתפילה אריכתא ואי"ז הפסק בין גאולה לתפילה, וה"ה לענין הנחת תפילין דהא מלבד שמקיים בזה מצוות תפילין, הרי דבהא מניחן מתקיים בזה דין תפילה כתיקונו, ובוהא איתחדש דכל מה דמתעסק בענין התפילה שייכא לתפילה, וחשיב לסומך גאולה לתפלה, אכן כ"ז שייך רק בעצם ההנחה, דהא א"א שיתפלל עם התפילין ללא שיניח, אבל הברכה על התפילין דהוא חובה מהל' הנחת תפילין דהרי הברכה אינו מוסיף שום מעלה לתפילה, זה חשיב להפסק דהא אינו שייך לתפלה, ולהכי פסק הר"ם משה מקוצי דיניח בין גאולה לתפילה ויברך לאחר התפילה.

ולהנבאר, יבואר הא דכתב בבבאור הגר"א בסעי' ב' דלדעת הר"ם משה מקוצי אין לחלק בין טלית לתפילין, דהא כל סיבת ההיתר להניח תפילין אי"ז מדין היתר של הפסקה, אלא דס"ל דכל שההנחה הוי לצורך התפילה אין כחלק והתחלת התפילה ולא חשיבי כלל להפסק, ולפ"ז אין סברא לחלק בין תפילין לטלית, דהא לכ"ע יש מצוה בלהתעטף בציצית בתפילה, ואף דאינו חובה כתפילין, מ"מ כיון דסו"ס נתעטף לצורך קיום מצות התפילה הרי דהלבישה הוי כחלק מהתפילה ואין זה מבטל את הסמיכות גאולה לתפילה, אכן לדעת התוס' דההיתר להניח תפילין הוי היתר בדיני הפסק, והוא משום דרמי עליה חיובא, לפ"ז חילק שפיר בין תפילין דהוי חובת גברא לבין ציצית דאינו אלא רשות דבהא העטיפה חשיבי להפסק.

ולפמשנ"ת יתבאר באר היטיב דברי הריטב"א המובא לעיל, דהוכיח דרב היה מברך על התפילין לאחר התפלה, דאם היה מברך בין גאולה לתפלה, נמצא דלעולם לא היה סומך גאולה לתפילה, והקשינו דמה הועיל הריטב"א והא עצם ההנחה גם הוי הפסק ונמצא דלא היה סומך

ויש להביא ראיה לדבריו דהנה במגן גיבורים סימן קי"ד ס"ק ט' כתב וז"ל, ובמקום שמחזירין נלפע"ד דמ"מ אין לו דין לא התפלל כלל ויהי' צריך לסמוך גאולה לתפלה ולא יפסוק, רק שהתפלל ולא התפלל כתקנה, ומחוייב לחזור ולהתפלל כתקנה, ומה"ט כתב בשו"ת גא"י סי' י"ז, דמי ששכח להתפלל יעלה ויבא, וחזר והתפלל ושכח משיב הרוח, א"צ לחזור ולהתפלל שלישית משום דהוא כהתפלל בראשונה רק שלא התפלל כתקנה, וכו' עכ"ל. ומבואר דאף אם לא הזכיר יעלה ויבא, אינו צריך לחזור ולסמוך גאולה לתפילה, דאף דלא התפלל כתקנה וצריך לחזור והתפלל בשביל הזכרת ר"ח, מ"מ חשיב לתפילה, ולפ"ז צ"ב דמה הסברא דאפי' אם אינו מכריז לצורך תפלתו אלא לצורך תפילת אחרים יכול להפסיק בין גאולה לתפילה.

ואשר נראה בזה, דהנה יש לחקור בגדר הדין דסמיכת גאולה לתפילה, דאפשר דללא שנתחדש דצריך להסמך גאולה לתפלה, הרי דהתפלה אינו המשך כלל לק"ש וברכותיה, ונתחדש דהתפילה הוי המשך לק"ש וברכותיה, דכיון דסמך צורי וגואלי ליענך ה' ביום צרה, ילפי' דהתפילה הוי המשך לק"ש וברכותיה, ומה"ט דהוי המשך אחד חל על הזמן הזה דיני הפסק, ואפשר דנתחדש הל' בהל' תפילה דצריך שהתפילה יבא מתוך אמירת גאולה, ונמצא דהא דאסור להפסיק בין גאולה לתפילה אינו מדין הל' הפסק, אלא דכשמפסיק בין גאולה לתפילה נמצא דהתפילה אינה המשך לגאולה, והוי חסרון בתפילה דאינו בא מחמת גאולה.

בביאור מה' הראשונים האם בשבת יש דין לסמוך גאולה לתפלה או דהוא דין רק בחול

ואפשר דשני הצדדים תלוי בטעם הא דצריך להסמך גאולה לתפילה, דהנה בהגהות אשר"י פ"ק דברכות סי' י' כתב דבשבת אין כ"כ קפידא על סמיכות גאולה לתפילה, יעו"ש. וברמ"א הלכות תפלה סימן קי"א כתב וז"ל, וי"א הא דצריך לסמוך גאולה לתפלה, היינו דוקא בחול או ב"ט, אבל בשבת א"צ פ' דטעמא דבעינן למסמך גאולה לתפלה, משום דכתיב יענך ה' ביום צרה וסמך ליה יהיו לרצון אמרי פי וגו' וגואלי, ושבת לאו זמן צרה ובמג"א ס' תקפ"ד ס"ק ז' הביא ג"כ דעה זו, לכן א"צ לדקדק לסמוך גאולה לתפלה אלא בחול, משא"כ בשבת דל"ש צרה, אכן בב"י שם חולק וס"ל דגם בשבת בעי לסמוך גאולה לתפילה יעו"ש, וכן נראה בדעת השו"ע שלא חילק בין שבת לחול, וצ"ב במה נחלקו.

והנה מקור הדין הוא בברכות דף ד' ע"ב, אמר מר קורא קריאת שמע ומתפלל מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן איהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה של ערבית, וברש"י שם בד"ה זה הסומך כתב וז"ל, וכל שכן דשחרית, דעיקר גאולת מצרים בשחרית הוה, כדכתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל וסמיכת גאולה לתפלה רמזה דוד בספר תהלים, דכתיב ה' צורי וגואלי, וסמך ליה יענך ה' ביום צרה, ואמרינן בברכות ירושלמי פרק א' מי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה לאהבו של מלך שבא ודפק על פתחו של מלך, יצא המלך ומצאו שהפליג אף הוא הפליג, אלא יהיה אדם מקרב להקדוש ברוך הוא אליו, ומרצוהו בתשבחות וקלוסין של יציאת מצרים, והוא מתקרב אליו, ובעודו קרוב אליו יש לו לתבוע צרכיו, עכ"ל. ומבואר ברש"י שני טעמים, או משום סמיכות גאולה לצרה, או מסברת הירושלמי דמתוך הרגשת הקרבה להקב"ה יש לו לתבוע צרכיו. ואפשר דבשני הטעמים האלו תלוי האם בשבת שייך דין סמיכות גאולה לתפילה, דאי הוי משום הטעם הראשון דהוא משום סמיכות צורי וגואלי ליום צרה, לפ"ז בשבת דאינו יום צרה אי"צ לסמוך גאולה לתפילה, אכן להטעם השני דהוא מסברת הירושלמי דיש מעלה בהא דמתפלל לאחר שמרצוהו בתשבחות, לפ"ז אין לחלק בין שבת לחול.

וכן מבואר להדיא בשו"ע הרב או"ח סימן קי"א וז"ל, יש מי שאומר שבשבת א"צ לסמוך גאולה לתפלה מפני שסמיכה זו למדוה חכמים ממה שכתוב יהיו לרצון וגו' צורי וגואלי וכתב אחריו יענך ה' ביום צרה אבל שבת לאו יום צרה הוא וכו', ואין לסמוך על סברא זו אם לא במקום

וקדושה נמצא דלא התפלל מתוך גאולה הרי דמתבטל הסמיכת גאולה לתפילה, וזה מש"כ התוס' דאם היה מותר להפסיק בתפילה לקדיש וקדושה היה אפשר לומר דזה מדין דהקדיש וקדושה הוא חלק מהתפילה ואי"ז מבטל את התפילה, אבל מאחר דקימ"ל דאסור להפסיק, הרי דקדיש וקדושה אינם חלק מהתפילה, וא"כ כ"ש דאם הפסיק לקדיש וקדושה בין גאולה לתפילה נמצא דהתבטל לגמרי התפילה מתוך גאולה, ולהכי פשיטא דאסור.

ולפמש"כ, נראה דבהא נחלקו הב"ח והמהרש"ל האם הדין דמכריזין על ר"ח קודם התפילה נאמר רק בערבית דאין חובה להסמיך גאולה לתפילה אבל בשחרית אסור, או דאף בשחרית כיון שמכריז לצורך התפילה לא חשיבי להפסק, ונראה דדעת הב"ח כדעת הר"י משה מקוצי, דהא דבעי לסמוך גאולה לתפילה הוא מדין דצריך להתפלל מתוך גאולה, אלא דכל שההפסק הוא מטעם הכנה לתפילה חשיב כתפילה, ולהכי חשיבי ההנחה כהתחלת התפילה, וה"ה הכי כיון דההכרזה הוא לצורך התפילה, אין בזה משום הפסק דההכרזה חשיבי כתחילת התפילה, ולפ"ז אפשר דאף דהוי לצורך אחרים כיון דמכריז לצורך התפילה אין בזה חיסרון וחשיב שפיר צורך התפילה, ולפ"ז יתבאר דה"ה בברכו אף דהוי לצורך אחרים מותר, אכן דעת המהרש"ל כדעת התוס' דיסוד הדין הוא דהתפילה הוי המשך לברכות ק"ש, והא דאסור להפסיק בין גאולה לתפילה הוי מדיני הפסק, מש"ה ס"ל דכל הדין דמותר להפסיק שייך רק אם זה לצורך תפילת עצמו, אבל כאן שמכריז לצורך אחרים אסור להפסיק.

ודאיתנא להכי, יתישב הא דהוכיח המג"א דתפילין עדיפי מתפילה בציבור, ומשמע בדבריו דהאי דינא דיכול להניח תפילין בין גאולה לתפילה הוי דין דתפילין דוחה סמיכת גאולה לתפילה, ויעו' במג"א בסי' ס"ו סעיף ב', שחולק על השו"ע וס"ל דגם אם מתעטף בטלית בבין הפרקים לא יברך וז"ל, ואני אומר אם הרב"י חזר ביה הרמ"א לא חזר בו כי תלי' באשלי רברבא, כי בד"מ סי' נ"ד כ' בשם א"ז ובשם ר"א מפרגא דלא יברך על טלית וכ"כ בתשב"ץ בשם מהר"ם ועמ"ש סי' נ"ד וז"ל תרי" תפילין מפני שחובה להתפלל עמהם מפסיק אבל טלית שאינו אלא חובת מנא אינו מפסיק בברכות של ק"ש כדי שיתעטף ויברך ויתפלל בציצית, עכ"ל. הרי דנחלקו השו"ע והמג"א אם בבין הפרקים יכול לברך על טלית או לא, וצ"ב במה נחלקו.

ולפמשנ"ת, נראה דהשו"ע לשיטתו אזיל דס"ל כדעת הר"י משה מקוצי דיסוד הדין הוא דסמיכת גאולה לתפילה הוא דין בתפילה דצריך להתפלל מתוך אמירת גאולה, והא דחילק בין טלית לתפילין הוא משום דטלית כיון דאינו חובה לא מיסתבר דהוי כחלק מהתפילה, ולפ"ז בבין הפרקים דל"ש כלל האי סברא דהא מדין הפסק דינינן ל' וכיון דהוי צורך התפילה אין שום סברא לחלק בין טלית לתפילין, ומש"ה ס"ל דלאחר שמותר להפסיק ולהניח פשוט הוא שמברך דהא מפסיק בהיתר, אכן בדעת המג"א נראה דע"כ לא ס"ל כדעת הר"י משה מקוצי אלא כדעת התוס' דיסוד הדין דסמיכות גאולה לתפילה הוא דאיתחדש דהתפילה הוי המשך לק"ש עם ברכותיה, והא דאסור להפסיק הוי מדיני הפסק, ולפ"ז מוכח דהא דהתירו להניח תפילין הוא משום דהוי כטול ברוך דלא חשיב הפסק ומטעם דהוי חובה, משא"כ ציצית דהוי רשות לא שרי כלל להתעטף בין גאולה לתפילה, וכיון דמדיני הפסק דיינינן ל' ס"ל דבין הפרקים דלא חמיר כמו בין גאולה לתפילה בתפילין מברך ובטלית כיון דלא הוי חובה מניח בלא ברכה, ודו"ק.

גאולה לתפילה, אכן לדברינו א"ש, דדעת הריטב"א כדעת הר"י משה מקוצי, דס"ל דיסוד הא דבעי לסמוך גאולה לתפילה הוי דין בהל' תפילה דצריך להתפלל מתוך גאולה, ומהא הוכיח דאם היה מברך בין גאולה לתפילה, אף אם מדיני הפסק אפשר דשרי, מ"מ היה מבטל בזה את הסמיכות גאולה לתפילה, דהא החיוב לברך הוי מדין הל' תפילין, ולגבי התפילה הברכה אינו מוריד או מעלה כלום, משא"כ עצם ההנחה דמלבד דמקיים בזה מצוות תפילין הרי דהוי חלק ממצוות התפילה, נמצא דההנחה הוי כתחילת התפילה, ואי"ז מבטל את הסמיכת גאולה לתפילה, וא"ש.

ולפ"ז נראה דבהא נחלקו השו"ע והפר"ח אם מותר לברך על התפילין בין גאולה לתפילה, דדעת השו"ע כדעת ר' משה מקוצי דיסוד הדין דסמיכת גאולה לתפילה הוא דין מהל' תפילה דצריך שיתפלל מתוך אמירת גאולה, והא דשרי להניח תפילין בין גאולה לתפילה הוא מאחר דהתפילין הוי דין בתפילה דצריך להתפלל עם התפילין, וס"ל דהנחת התפילין הוי כחלק והתחלת התפילה ולא חשיבי כלל כהפסק, וכל מה דמתעסק בענין התפילה שייך לתפילה וחשיב לסמוך גאולה לתפילה, משא"כ לענין הברכה על התפילין כיון דהא דצריך לברך הוא מהל' הנחת תפילין דהא הברכה אינו מוסיף שום מעלה לתפילה, לכך ס"ל דהוי הפסק, אכן הפר"ח ס"ל כדעת התוס' דיסוד הדין דסמיכות גאולה לתפילה איתחדש דהתפילה הוי המשך לק"ש עם ברכותיה, והא דאסור להפסיק הוי מדיני הפסק, והא דהתירו להניח תפילין הוא משום דהוי כטול ברוך דלא חשיב הפסק, ומה"ט ס"ל דאף דהא דצריך לברך על התפילין אינו מדיני התפילה, מ"מ לענין דיני הפסק ל"ח הפסק, דומיא דגביל לתוריה דל"ח הפסק בין ברכת המוציא לאכילה, דכיון דאם לא יאכיל לבהמתו יעבור על איסור לא חשיב הפסק, ואף לענין הנחת תפילין כיון דצריך לברך על התפילין ל"ח הפסק.

ולפמשנ"ת נראה דבהני תרי צדדי נחלקו הפוסקים אם מותר להפסיק לקדיש וקדושה בין גאולה לתפילה, דדעת השו"ע דאין לענות קדיש וקדושה בין גאולה לתפילה, אכן בשבלי הלקט הביא בשם הגאונים דלקדיש וקדושה וברכו מפסיק גם בין גאולה לתפילה, ומבואר דנחלקו אי מותר להפסיק בין גאולה לתפילה לקדיש ולקדושה, ולהנתבאר נראה דהשו"ע לשיטתו אזיל, דס"ל דיסוד הדין דסמיכת גאולה לתפילה הוא דין מהל' תפילה, דצריך שיתפלל מתוך אמירת גאולה, ולפ"ז אף דמצד הל' הפסק יש להתיר להפסיק לקדיש וקדושה, מ"מ כ"ז אי"ז שייך אלא בבין הפרקים דיש איסור להפסיק דבהא אמרינן דלקדיש וקדושה מותר להפסיק, דהרי ע"י ההפסק אינו מתבטל ברכות ק"ש, אכן לענין סמיכת גאולה לתפילה דהוי דין בתפילה שיתפלל דוקא מתוך גאולה, הרי דאף אם מותר להפסיק, מ"מ ע"י ההפסק מתבטל התפילה מתוך גאולה, ונמצא דע"י הקדיש והקדושה נדחה לגמרי התפילה כתיקונה, ולהכי אין לענות קדיש וקדושה בין גאולה לתפילה, אכן דעת הגאונים שהיתירו, היינו משום דס"ל כדעת התוס' דיסוד הדין הוא דנתחדש דהתפילה הוי המשך לברכות ק"ש, והא דאסור להפסיק בין גאולה לתפילה הוי מדיני הפסק, מש"ה ס"ל דלקדיש ולקדושה מותר להפסיק כמו דמפסיקין בין הפרקים.

ודאיתנא להכי, יתבאר דברי התוס' בברכות דף כ"א דכתב דבין גאולה לתפילה אין לענות כ"ש בתפלה עצמה, והקשה התרומת הדשן וכן בביאור הגר"א, דאדרבה, בתפילה דמחמירין בהפסק, בהא קימ"ל דאסור להפסיק אפי' לאיש"ר, וכדאמר' בברכות דלהלכה אפי' עוסק במעשה מרכבה אינו מפסיק לאיש"ר, אכן בין גאולה לתפילה דאינו חשוב כתפילה היה מקום להקל בזה, ומה שייך לומר דאין להפסיק בין גאולה לתפילה מק"ו מתפילה, אכן לדברינו א"ש דכל ההיתר להפסיק לקדיש וקדושה, שייך רק אם אנו דנים ע"ז בגדרי דיני הפסק, ובהא קימ"ל דאף דבברכות ק"ש מפסיקין מ"מ בתפילה אין להפסיק אפי' לאיש"ר, אכן דעת התוס' כדעת הר"י משה מקוצי דיסוד הא דבעי לסמוך גאולה לתפילה הוי דין בהל' תפילה דצריך להתפלל מתוך גאולה, ולפ"ז כיון דע"י אמירת קדיש

תוספת שבת

זמני הדלקת פרשת קרח
ירושלים: 7:09 מוקדם: 6:59
בני ברק: 7:25 מוקדם: 7:15
מודיעין עילית: 7:19 מוקדם: 7:09
חיפה: 7:19 מוקדם: 7:09
טבריה: 7:16 מוקדם: 7:06

העלון השבוע
לרפואת הצדיק הגאון
רבי חזקיהו דב הכהן
בן שושנה קוק שליט"א
ולרפואת האברך הצעיר
חיים בן עדינה בתושח"י.

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

לרגל הנסיעה לחו"ל להצלת עולם התורה: משל נפלא על כבוד השבת עם סיקור הביקור ההיסטורי של מרן רשכבה"ג הגר"ד לנדו שליט"א ב...בית במודיעין עילית

הקדמה למשל:

המקור לכל המשל המתואר כאן הוא מפורש בגמ' (שבת קיט.):
'רב אמי ורב אסי מכתפי ועיילי מכתפי ונפקי. אמרי: אילו איקלע לן רב יוחנן, מי לא מכתפינן קמיה?' ופירש רש"י:
'מכתפי ועיילי וכו'. בער"ש יוצא ונכנס תמיד, להביא תמיד משואות, כלי תשמיש ובגדי חופש ומגדים, כאדם שמקבל את רבו בביתו, ומראה לו שהוא חשוב עליו, וחרד לכבודו לטרוח ולהרבות בשביליו, ע"כ, וכמו שביאר לנו רבינו הרמח"ל במסילת ישרים (פ' יט): 'ותראה היקשו של רב נחמן שיש לנו ממנו מקום לימוד, כי אם היה 'מתבונן' מה היה עושה לפי דרכו לאדם שהוא חפץ לכבדו, וכזה עצמו היה עושה לשבת'.

וז"ל היערות דבש ח"א: 'בכל מקום שמשמרים שבת כראוי יש שם שריית

שכינה, ולכן מאוד יש לזהר בשבת בעסקיו ודבריו וענייניו כעומד לפני ה', והכל מתוך שמחה עצומה שזכה לכך, כמו שבא אליו האדם הגדול שבדור, ששמח בכל רגע למרות שיש בדבר יראה, וכמו שכתב רבינו המשנה ברורה בלשונו הזהב (סי' רנ סק"ג; שם עולם שער שמירת השבת פ"ד ד"ה ובפרט): 'כי שבת נקראת כלה מלכתא, וכאילו מקבל פני המלך יתברך שמו... וידמה בדעתו כאילו יבוא אליו להתאכסן מלך בשר ודם, כמה היה מכבד הבית ומציע המיטות - ואפילו יש לו כמה משרתים - והיה שמח על שהורשה לשמש לפניו'.

המשל הנפלא

...אני הולך ברחוב מהורהר, חושב על חשבון הבנק שנמצא קרוב לקו האדום, והמצב בבית לא הכי שפיר בכל מיני תחומים. ולפתע... "ר' משה מה שלומך?" אני שומע את קולו של ידידי מהכוייל ר' יענקב: "מה העניינים? אתה יודע, יש לי בשבילך חדשות מעניינות מאוד, משהו שפשוט יהפוך אותך בין רגע למאושר עלי אדמות".

"יעקב, אולי תפסיק למתוח אותי ותספר כבר", ואני חושב לעצמי: מה כבר יכול להיות? אבל ר' יענקב כולו משולחב כאילו לא מבחין במבטי היבש שלא מאמין שיש משהו שיכול באמת להפוך אותי למאושר... וממשיך בדבריו:

"ובכן; הייתי היום אצל מרן גאון ישראל הגר"ד לנדו שליט"א להכרעה גדולה בכמה עניינים מסובכים מאוד, וכשהוא הבין תוך כדי השיחה שאני מקריט ספר, הוא שאל אותי אם במקרה אני מכיר את הגאון ר' משה כהן. כשהנהנתי בראשי הוא

אמר לי, שהראו לו את השיטק'ל שכתבת ב'אהלי טהרות', מה שתירצת שם את קושייתו על החזו"א מהסוגיה ביומא כ"ד, וכתבת שם ש... וכו'. והוא כל כך התפעל מהישרות שלך, וברוב ענוותנותו הוא ביקש ממני לשלוח איתי לא פחות מאשר 'מתנת ידידות' עבורך!!! אתה שומע טוב?!

מתנת ידידות ממרן גאון ישראל... כל ספרי שיעורי מרן וכמה כתבים שעין הדפוס לא שזפתו, עם הקדשה מיוחדת לכבודך.

הכול מרוב שמחתו ממה שתירצת שם את דברי החזו"א, מהקושייה האדירה שהייתה קשה לו ארבעים שנה מסוגיה ארוכה, שלכאורה מפורש בה נגד דברי מרן זללה"ה, ובהדמנויות רבות שאל כמה מגדולי תלמידי החזו"א ולא אמרו לו דבר... ואתה זכית לתרץ את זה... לכן הוא נותן... לך... ר' משה, מרוב התפעלות מהאמת שלך, והישרות והעומק שהוא ראה בחידוש שלך, הוא רוצה לכבד אותך בכל הכבוד הזה..."

אני שומע את הכול ו... פשוט לא יודע מה לעשות עם עצמי. הלב שלי מתר מהתרגשות... "מה? באמת?! אתה בטוח שאין פה איזה טעות בכתובת?", "לא, הוא אמר לי במפורש: הגר"מ משה כהן מקריט ספר מרחוב... מספר... והנה הנה הספרים שמרן רשכבה"ג שלח לך... וזה ההקדשה..." אני לא מאמין... כתב ידו של מרן לא ניתן לזיוף...

וממשיך ידידי ומתאר לי מה שהיה שם באותו מעמד בבית בגבעת רוקח, לעיני באי ביתו וכל הציבור שהיו שם. "תקשיב טוב ר' משה... זה לא נגמר בזה. מרן, שבליבו בוערת אש אהבת התורה, והווארט החזק שלך תפס אותו כל כך והוא שווה אצלו כל הון דעלמא, עד כדי כך שהוא הביע בפני כל הנוכחים שם את רצונו לבוא לבקר אותך... והוא ביקש לברר מתי זה הכי טוב בשבילך ושחם ושלום לא יגרם לך מזה ביטול תורה..."

אני פשוט לא יודע את נפשי מרוב כבוד ואושר, ודמעות סוררות של התרגשות יורדות על לחיי... מה זכיתי אני הקטן שמרן גדול הדור, שעל פי כל הגה היוצא מפיו מתנהלת כל הגולה כולה, מרן שנהירין לו כל חדרי תורה, יופיע בביתי הקטן?! איזה כבוד הוא רוצה לעשות לי, עבור שזכיתי לחדש לו חידוש אחד בתורה, וכמה אני חשוב בעיניו על הדבר הזה... מה?! מרן רוצה להטריח את עצמו עד קריית ספר לבקרני, על שהארתי את עיניו בדבר אחד מדברי מרן החזו"א זללה"ה?! איזה אהבת תורה שאין בנמצא מונחת בדבר הזה..."

המשב"ק: "אז השבת הבאה פרשת... תשפ"ו, כן? סגרנו, אני מיד חוזר אליך לקבל את האישור הסופי מהקודש פנימה". לא עברה דקה והוא חוזר אלי: "כן, בשבת מרן אצלך!".

אני כולי רועד, הולך במהירות הביתה, ובדרך פוגש אנשים ומספר להם בהתרגשות: "אתם יודעים, מרן גאון ישראל בשבת הקרובה בקריית ספר!", "מה?!" "שמעתם טוב! כן, מרן רשכבה"ג הגר"ד לנדו שליט"א השבת בקריית ספר המעטירה".

"אבל לכבוד מה? מה זכתה עיריני לביקור ההיסטורי הזה?", אני מתחיל לספר להם בהתלהבות גואה את כל הסיפור הבלתי יאומן הזה, ואני רואה את המבטים הננעצים בי, של אדם שנסתרה דעתו. אבל אני שכבר חשתי ובצדק מזה, השאיתי אצלי את המצלמה, ואני מראה את כל ההסרטים לכל דורש... "מה? הוא בא אליך עבור השטיק'ל תיירה שכתבת ב'אהלי'?" "כן, זה מרן שליט"א. מרן פשוט בא אלי עבור ההתפעלות מהחידוש הנורא שחידשתי לדעתו הרחבה מיני ים". "מה? אשריך שזוכית לזה!".

אט אט פשטה השמועה כאש בשדה קוצים. כן, מרן שליט"א שובת בעיריני בעזרה"ת בשבת זו... כמובן שבית הכנסת שאני מתפלל בו, לא יוכל להכיל את כל הבאים מכל קצוות העיר להקביל את פני מרן, ומיד העירייה והעומד בראשה שהוכנסו בסוד העניינים, הקצו את המתנ"ס העירוני, לצורך קהל האלפים העומד להגיע להיות במחיצתא חדא עם רשכבה"ג. האולם נוקה ועוטר בעיטורים מפוארים ומרהיבי עין במיוחד.

בכניסה לעיר נתלה שלט ענק עם תמונת מרן גאון ישראל והכיתוב: "ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא"... לוחות המודעות כוסו במודעות וכותרות 'צהלי ורובי', ושם פורסמו כל סדרי השבת. כמובן שלסעודות השבת בבית, הוזמנו רק אי אלו מחשובי העיר, כמרא דאתרא ורבני העיר, שיבואו בסוף הסעודות, אך בסעודות עצמם לא יהיו רק אני וביתי, לפי בקשת מרן שליט"א, להראות את גודל חיבתו אלי, וזר לא יקרב אליהם.

כמובן שביתי הקט נוקה ונשטף כמו בערב פסח. החלונות צוחצחו, והכניסה לבניין הוברקה כמו שלא הוברקה מעולם... אשתי היקרה עשתה חלות טעימות מיוחדות, ממרשם מיוחד של אמי, ויין הוזמן במיוחד מבני ברק, מהמקום שמרן בעצמו קונה, משם הזמנתי דגים מיוחדים בהשגחה המהודרת של הגאב"ד ר' שבת, ומרוב שמחה הלכתי בעצמי לקחת אותם מהמכירה הפרטית... ובשר ועופות של 'שארית' שנשחטו בפיקוחו האישי של הגאון הגדול... הכול כמו בבית מרן, כי מרן אמר שהוא סומך עלי בכל העניינים, שאני יעשה הכול כמו בביתו נאווה בכל החומרות והדקדוקים... והלכתי ל'יש' וקניתי כל מיני דברים מיוחדים, הכול שיהיה בתכלית הכבוד הראוי...

וחוץ מזה, אותו השבוע שקעתי בלימוד עד השעות הקטנות של הלילה, להיות ראוי קצת לארח את מרן, והכנתי כמה שטיק'ל'עך להציעם לפני מרן בסעודות השבת.

ביום ששי קמתי מוקדם, כולי מרוגש. אני בודק מה עוד אפשר להכין, שיהיה בתכלית הכבוד וההדר, ואני מסתובב בבית ושואל: "מה עוד אפשר לעשות לכבוד האורח הדגול?". אני מציע בעצמי את המיטה בו מתעתד מרן לישן, ופורס סדינים חדשים שנקנו במיוחד לכבוד מרן, ושמיכה מיוחדת...

וידידי ממשיך ומספר לי עוד יותר, כי מרן בתוך הדברים הציע, כי אם זה רק שייך הוא רוצה להיות אצלך שבת שלמה, ולהתפלל אתך בבית כנסת שלך דווקא, ולאכול אצלך את כל סעודות השבת. פשוט להיות אתך, במחיצתך - מחיצת מי שמפיו יצאו המרגליות שהניחו את דעתו אחרי 40 שנה, והתברר שם שהשאלה הזו טרדה את מוחו יום ולילה, למרות כל הש"ס והראשונים והאחרונים שנמצאים במוחו, וכלל דברי החזו"א וכו', אבל השאלה הזאת דווקא לא משה מליבו כל הימים... ואתה שהנחת את דעתו, פשוט נקשרת בליבו פנימה באופן שאי אפשר לדמיין, כמו שהיה ברור לכל מי שהיה שם מתוך הלהט שהוא דיבר על זה, והוא לא פחות מכך, רוצה להיות אתך כל יום השבת! רק שהוא מפחד מרוב ענוותו, אולי זה יהיה טרחה לבני ביתך. לכן הוא הסתפק כרגע רק בשליחת המתנה, ואולי באיזה ביקור קצר מאוד, לאות אהבה וידידות שאין בדומה לה.

אני שומע את הדברים, ואני צובט את עצמי כלא מאמין... נכון שאת השטיק'ל הזה שכתבתי שם, באמת השקעתי בו כמה ימים לבסות ליישב את הקושיה ההיא, ובאמת כשמצאתי את היישוב שמחתי מאוד... אבל עד כדי כך, שאזכה לזכה חיבה יתירה אצל מרן רשכבה"ג?! זה אני לא מסוגל להאמין. אבל מה לעשות, ר' יענקב דאג להצטייד מראש במצלמה דיגיטלית, שהסריטה והקליטה את כל הביקור הזה, והוא מוציא לי את המצלמה, ואכן, הכול מתועד ומוסרט ברור באופן שלא נשאר שום ספק בדבר. כן, מרן שליט"א פשוט רוצה, אם זה רק אפשרי לבוא אלי הקטן משה כהן, לפחות לביקור קצר, ומשאלת לבו באמת בכל הרצינות. והלוואי שיתאפשר לו לשבות אצלי שבת שלמה, ואין שום ספיקות בדבר.

כמובן שבדבר כזה אני חייב לשתף את בני ביתי. ולוודא אחרון, אני מבקש מידידי את המס' של הגבאי הראשי בבית מרן, ואני יוצר קשר אתו. "שלום, מדבר כאן משה כהן ממודיעין עילית" אני אומר ביבושת... "מה, אתה יודע? מרן לא מפסיק לדבר על השטיק'ל שלך כבר שבוע ימים, מאז שהראנו לו את זה בחוברת על טהרות, והוא מדבר כל הזמן אם אפשר לבקש ממך, אם הוא יכול לבוא לבקר אצלך, ואולי גם להיות אצלך בשבת, ולאכול אצלך".

והוא מוסיף: "אנחנו לא זוכרים דבר כזה מעולם. מרן, שכל ימיו כסתו מונחת בין תלמידי החכמים המופלגים שבכל הדור האחרון. מרן, שכל יום באים לכאן גדולי תלמידי החכמים שבדור להציע את ספקותיהם, ומביאים את חיבוריהם בכל מקצועות התורה בעומק וחרירות, ולא ראינו דברים כאלו, התפעלות כזאת. קשה כל כך לחדש למרן משהו בכל מקצועות התורה, איזה דבר חדש שהוא לא הכיר מכבר. ופה הוא יצא מגדרו לגמרי... כנראה הוא רואה מה שאנחנו לא רואים... הוא פשוט נקשר עמך בחבלי אהבה כאלו, שאנחנו לא זוכרים דוגמתם. מרן שלא יוצא כמעט מגבעת הישיבה, ודאי לא לשבתות שלמות, פשוט מצפה בכיליון עיניים להזמנתך... אז מתי כבר אפשר לארגן את השבת המיוחדת בליבו של מרן?" שואל המשב"ק בקול כמעט מתחנן.

גלי השמחה שעולים בליבי באותו הרגע, עומדים לשטוף אותי... אני מפחד שאני עומד פשוט לטבוע בהם, ואני מיד אומר בקול רעם ושקט: "מתי שמרן רק רוצה, כל הבית שלי - שלו".

בה רק תכין את עצמך ואת ביתך עם כל הלב לרגלי".

אני מסתובב ולא מאמין. אני הולך להיות אכסניה לשכינה הקדושה. איזה מאושר אני... השכינה הקדושה חפצה בי... השמחה שלי פשוט פורצת גבולות. וכמובן שאני משתף את בני ביתי בשמחתנו הגדולה, בו יהיה ביתנו מעון לשבת הקדושה. כבר כמה ימים קודם, אני בהיכון עולה ברמה בעבודתי הרוחנית: בתפילה, בתורה, במידות.

ביום שישי אני קם מוקדם, מרוב שמחה, פשוט מרוגש. כן, היום זה קורה. היום השבת באה אלי! מיד אחרי שחרית כמו שצריך, אני רץ הביתה ומתחיל להתכונן לשבת. נותן הוראות לבני הבית, בעדינות ומתוך רוגע ושמחה, מה לעשות בסידור הבית כיאה וכנאה לקודש הבא אלי, ואני בעצמי יוצא לרחוב לקנות בסופר במכולת לפי היכולות שלי, מה שאמצא לכבודה אחרי שהכול מוכן, אני מכין את השניים-מקרא בנעימה ברוגע, ולומד כמה הלכות מהלכות שבת, שאדע היאך ליהזר בקדושת השבת, וחס ושלום לא אכשל באיזה מלאכה או שבות חלילה, ופונה לבית הכנסת למנחה גדולה, שיהיה לי האפשרות לקבל שבת מבעוד יום ולהתפלל לפני ה' שאזכה לארח את השבת ולכבדה כראוי, ושלא אפגום בקדושת השבת הבאה אלי.

ב"סלח לנו" אני מהרהר בתשובה. הרי אין זה ראוי לקבל את המלך מלוכלך בפגמי העוונות... לאחר מכן אני פורש למנוחה קצרה, לקבל פני השבת ברוגע ורעננות.

בהדלקת נרות, לובש בגדי שבת והולך לבית הכנסת לקבל את פני השבת הבאה אלי בשמחה, בשירה אדירה של "בואי בשלום עטרת בעלה גם בשמחה ובצלה", לפחות כמו ה"לאורו לאורו" שעושים בקבלת פני הגדול שבדור.

לאחר תפילת ערבית אני פוסע לביתי, עם אורחת הכבוד שלי 'שבת המלכה', המלווה במלאכי השרת המתלווים אליה עד בואה לביתי. אני עולה במדרגות... כן, הנה-הנה המלכה בעצמה באה לביתי. בהתרגשות ממש כמו שבא אלי פאר הדור והדור, רשכבה"ג מרן שליט"א.

הסיפור הנפלא על מסירות נפשה של הרבנית תמר שטיינמן זיע"א לשמירת השבת בשואה, ואולי בזכותו זכתה הרבנית גם להתחתן עם גדול הדור?

קורנפלד, לימים הרבנית הצדקנית, אשת חבר לרשכבה"ג מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל. הנערה שמחה על שהצליחה להתקבל לעבודה, והחלה לבוא מדי יום יום לעשות את מלאכתה במפעל ויהי באחד הימים, ומנהל המפעל קרא לכל העובדות, וקבע כי העבודה תימשך בכל ימות השבוע, כולל יום השבת רח"ל. מיד החלה תסיסה בין הנשים היהודיות שעבדו במקום, היעלה על הדעת כי תיאלצנה לחלל שבת?! האם אשה או נערה יהודיה יכולה להסכים לכך?! מנהל המפעל שם לב לכך, ומיד קם והכריז בטון נחרץ: 'אשה שאינה מתעתדת לעבוד בשבת - שתקום ותעזוב את המפעל עוד היום! אינני מוכן להחזיק כאן עובדות שעובדות ששה ימים בשבוע בלבד!'

המנהל ידע היטב מה משמעות האיום, והיה בטוח כי הוא יעשה את שלו... כל בר דעת הבין שעזיבת המפעל - הינה למעשה בחירה מרצון בחיי בריחה, רדיפה ונדודים, מפחד השלטון

הרגע המיוחל מגיע. הפלאפון מצלצל. 'מרן כבר נמצא ליד לוד'. כל ילדי העיר לבושים בגדי שבת עם לפידים בידיהם, עומדים בכניסה לעיר, ותזמורת מיוחדת על ככר השבטים... הנה נראה רכבו של מרן... וכל הקהל הענק פוצה בשירה אדירה לכבוד התורה: 'לאורו לאורו לאורו, לאורו נסע ונלך... עד כי לבדו לבדו, עד כי לבדו ימלוך מלך! וכולם ביחד בטון הכי גבוה ששייך, והתזמורת מנצחת על הכול: 'לאורו לאורו לאורו, לאורו נסע ונלך... עד כי לבדו לבדו, לבדו ימלוך מלך... עוד הפעם: 'לאורו לאורו לאורו, לאורו נסע ונלך'---

ההתרגשות אוחזת בכולם, ואט אט רכבו של מרן מפלס דרך בין קהל הרבבות שבא לקבל את פניו, והרכב נוסע הישר אל ביתי... רעדה אוחזת בי כשאני מחזיק בידי של מרן, עולה עמו במעלית, ונכנס להבית שנראה זורח באור יקרות... הנה, הודה זיוה והדרה של הדור כולו, בא לקדש את ביתי... מי אני שזכיתי לכל הכבוד הנורא הזה...

נכון, זה באמת לא היה. גדול הדור מרן הגרד"ל לא בא לביתי... אבל הדבר היותר לא יאומן זה שהשבת הקדושה, המלכה של מלך מלכי המלכים בכבודה ובעצמה, רוצה לבוא אלי ולביתי הפשוט והדל בשבת הבעל"ט, אני שומע ומשפשף את עיני לוודא שאיני חולם. מה, באמת?! השכינה רוצה לבוא אלי הביתה? אני אדם פשוט מאוד... אין כאן איזה טעות? - אני שואל, מתקשה לעכל את הבשורה מטריפת החושים. למה מגיע לי הכבוד האדיר הזה?

אבל כן, זה ככה! יודע למה? כי ה' פשוט אוהב אותך, בנו יקירו. כן, אותך היהודי שומר השבת!! כ"כ עצומה שמירת השבת הפשוטה שלך, שבגלל זה לבד הוא רוצה לבוא בשכינתו אליך, להיות אתך לבד כל השבת.

והשאלה מנסרת בחלל, שואלת כמתחננת: "אתה מסכים שאני יבוא??", ואני רועד מהתרגשות וקולי נשנק מבכי: "מי אני ומה אני ואיך אני, הקטן, בביתי הפשוט, יזכה לארח את השכינה הקדושה כראוי?", ובת קול משיבה: "אליך ולבית שלך הפשוט,

היה זה בעיצומה של מלחמת העולם השנייה, כשאירופה כולה נרמסה תחת מגפי הקלגסים הנאצים, שהשליטו בכל מקום אימה ופחד. גם צרפת הגדולה נפלה בקרב והובסה בפני הצבא הגרמני, שהקים בה את מה שכונה 'שלטון וישי' - השלטון ששלט בצרפת בתקופת המלחמה, וכדרכם של הנאצים בכל מקום בו דרכה כף רגלם, גם בצרפת החלו מיד בהצרת צעדי הציבור היהודי. כל מי שנמצא ברחובות צרפת ולא היה שייך לעבודה כלשהי בשירות המשטר הנאצי - חרץ בכך את דינו להישלח ברכבות המוות לאחד ממחנות ההשמדה. הדרך היחידה לשרוד את התנאים הקשים באותה עת, היתה להתקבל לעבודה במפעל כלשהו, שתוצרתו משמשת את הנאצים, וכך ניתן היה לזכות בחיים.

באותה תקופה, נשים ונערות יהודיות רבות התקבלו לעבודה במתפרות שונות ברחבי פריז וגלילותיה, מה שהעניק להן אפשרת חיים. אחת מהנערות הללו היתה נערה צעירה בשם תמר

הנאצי. שהות בצרפת בלי תעודת עובד - כמוה כהזמנה לנסיעה מהירה ברכבות המוות, בואכה מחנות ההשמדה!

הנשים שמעו את האיום, ונרעדו. בצער רב ובכאב לב נוראי נאלצו להסכים לתנאים הקשוחים של מנהל המפעל, ולהסכים לעבוד שבעה ימים בשבוע. כולן, חוץ מנערה אחת... הנערה תמר, היא לא הסכימה. מיד בשומעה את איומיו של המנהל, ארזה את תרמילה הקט והודיעה כי היא עוזבת את המפעל. בראש מורם ובגבורה יהודית הודיעה למנהל כי היא לא מוכנה לעבוד בשבת בעד כל מחיר שבעולם, ולפיכך היא קמה ועוזבת!

היא ידעה את המשמעות, הבינה את הסיכונים. ובכל זאת, האמונה שבערה בתוכה וכוחות נפשה לא הסכימו לכך שתעבוד

בשבת, בכל מחיר שבעולם. היא ידעה שהיא נוטלת על עצמה סיכון לא פשוט ומחיר אישי לא קל - אבל בחרה מרצון לקום ולעזוב את מקום העבודה שהבטיח מחסה בטוח ומוגן!

כראות המנהל את אומץ ליבה וגבורתה של הנערה היהודיה, הודיע המנהל כי הוא מוותר רק לה על חובת העבודה בשבת. 'לאחר שראיתי עד כמה בוערת בה האמונה בדתה היהודית ועד כמה היא מוכנה להקריב ולהתמסר למענה - אני משחרר אותה מכל עבודה בשבת, והיא תוכל להישאר במפעל במתכונת עבודה ששה ימים בשבוע בלבד!' וכך גם ניצלה מהשואה, ומי יודע אולי 'גם' בזכות סיפור זה זכתה הרבנית ע"ה להיות אשתו של גדול הדור!

הנהגות מרן רה"י רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זיע"א בניצול הזמן בימי שישי שבת - לרגל יום פטירתו כ"ו סיון

השבת היה מוסר שיעור לבעלי בתים, וכעבור שעות אחדות - שעתיים לפני שקיעת החמה - היה מוסר את שיעורו הקבוע לבני הישיבה.

נשאל רבינו מפי נכדו: הרי הסבא כלל לא נח במשך השבת, ובנוסף לשיעורי הישיבה עוד הוא קובע ללמוד עם כמה וכמה מנכדיו, האם אכן ראוייה הנהגה זו לכל אחד? התחמק רבינו בענווה, והפטיר: "אה, פעם היו לי כוחות..." - ומיד הוסיף ואמר: "בכל אופן, ההנהגה בשבת קודש צריכה להיות שתהא כולה רוחניות. אם צריך לנוח - אזי נחים, אבל העיקר שלא יהיה חלילה מצב של ישיבת בטלה וכד'."

לפני כעשרים וחמש שנה כתב מכתב בנושא זה יחד עם מרן הגראי"ל שטיינמן זיע"א ומרן הגר"ח קניבסקי זיע"א, וז"ל: אל יראי ה' מקדשי שביעי: הננו פונים בזה לבני התורה היקרים שיחיו, בדבר אשר עוררו כבר כמה פעמים גדולי ישראל, בעניין חיזוק הסדרים של ימי שישי ושבת קודש עד כמה שאפשר. אשר כידוע שקדושת ימים אלו מסוגלים מאד לעליה בתורה וביראת שמים, והרבה תלמידי חכמים צמחו לגדולי ישראל על ידי ניצול זמנים אלו, ומה עוד שימים אלו הם כמעט שליש מימי חייו של האדם עלי אדמות.

ידועים דברי הגר"ח ז"ל ב"שנות אליהו" פ"א דפאה בשם הירושלמי, שכל תיבה ותיבה של דברי תורה היא מצוות עשה בפני עצמה, ויכול לזכות ביום אחד באלפים ורבות מצוות עשה, ולעומת זאת המבטל יום אחד, כבר ביטל אלפי מצוות, שכל מצווה של לימוד תורה שקולה כנגד כל המצוות, וכדאיתא בירושלמי.

והעיצה לחזק את הלימוד בימים אלו, על ידי קביעות בחברותא לסדרי לימוד קבועים ולא ארעיים, או לחזרת הלימוד, או ע"י לימוד פרק או מסכת אחרת [ובתור הצעה לאבכרים אפשר לנצל ימים אלו ללימוד ועיון סדר זרעים או טהרות] וכאשר הלימוד יהיה קבוע יתקיים הדבר ויצליח. ובזכות החיזוק במצוות לימוד התורה וכבוד שבת קודש, יעזרינו הקב"ה על דבר כבוד שמו יתברך, ונזכה לראות בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן. (חשון תשנ"ה)

בתוספת שבת בכניסת השבת

ידוע על חביבותו הרבה של רבינו זצ"ל להקדמת כניסת השבת, ולכבוד של השבת, הדבר אף התבטא בהנהגתו המיוחדת שהקדים והנהיג בביתו שידליקו נרות 50 דק' לפני השקיעה, ולאחמ"כ קרא שיר השירים מתוך מגילה מקלף בהתרגשות מיוחדת, הרבנית הדליקה בחדר שסועדים בו, ורבינו היה מעלה את הנרות בעצמו בשאר החדרים.

והיה מרבה רבינו לעורר על הצורך לסיים את כל ההכנות זמן ניכר לפני כניסת השבת, ולא עם כניסת השבת, וכך ביאר בספרו 'מנחת יהודה', על דברי רבי חנינא שהיה מכריז ואומר בכל ערב שבת "בואו ונצא לקראת כלה מלכתא": רצה לומר בזה, דהרי לצאת לקבל פני השבת כאדם היוצא לקראת אורח החשוב לו לקבל פניו - הוא יוצא לקראתו לפני בואו. כן צריך להיות קבלת השבת - לפני שמגיעה כניסת השבת. ואם כן, הרי האדם צריך להיות מוכן ויגמור כל מלאכתו עוד לפני אותו הזמן שהוא יוצא לקבל פני השבת... שהוא גם כן עדיין לפני כניסת השבת. (מנחת יהודה, ב"ק לב. אות יז).

במעלת לימוד התורה ביום שבת קודש

יום קודש ללימוד תורה היה יום השבת אצלו עוד מימי חורפו: "כשלמדנו בישיבת חברון, היה כל אחד מכין קושיה של רבי עקיבא איגר, עליה היו דנים במהלך סעודת השבת" - סיפר. כמו כן, קיבלו עליהם רבינו וחבריו ללמוד במשך כל יממת השבת בהיכל הישיבה במשמרות, כדי שקול התורה לא יפסק מהיכלה של הישיבה מכניסת השבת ועד צאתה. ועד שנותיו האחרונות, היה הולך בכל ליל שבת ללמוד בבית המדרש, כשהוא עוסק אז בענינים ומסכתות שלא עסק בהם במשך ימות השבוע. כן היה לומד עם בניו ומשנן עמהם את תלמודם, ולאחר שגדלו ובנו את ביתם, למד עם נכדיו.

אף כשהיה עייף ויגע ממלאכת הקודש שלו - משיעוריו וקביעותיו - במשך ימות השבוע, לא ויתר על הלימוד בליל שבת. לעיתים היה נח קמעה לאחר הסעודה, ולאחר זמן מה היה מתגבר כארי, קם והולך ללמוד. לאחר תפילת מוסף בישיבה, היה עולה לחדרו שבישיבה ולומד עם נכדיו וניניו. לאחר סעודת

נידון - א' פתח דלת של כלוב כדי להכניס אוכל לבע"ח - האם מותר לסגור את דלת הכלוב.
ב' נכנס בשבת ללול של תרנגולים - האם מותר לסגור את דלת הלול.

ג' ארנבת או תוכי המסתובבים בבית (אם יצאו מהבית לא יחזרו) - האם כשאחד מבני הבית יוצא מהבית וסגר את הדלת, יש איסור צידה.
ויתבאר דנידונים אלו תלויים בכמה עניינים - כמה פתח את הדלת. האם עמד כל זמן סמוך לדלת והיה יכול לסגור את הדלת לפני שהבע"ח יצא.
האם כשבע"ח יוצא לחוץ, דרכו לחזור למקומו בערב, או לא חוזר למקומו. האם הדלת שסוגר היא של כלוב שהבע"ח נתפס בו בקלות, או סוגר דלת של בית שהבע"ח לא נתפס בו בקלות.
ויתבאר דאף בדלת של בית תלוי, האם כוונתו לצידה, או לשמירת ביתו. ויתבאר דאפשר דתלוי האם הבע"ח הרגיש בפתחת הדלת, או לא הרגיש בפתחת הדלת.

המג"א תמה על התיו"ט "תימא דאטו מי שיש לו תרנגולות בתוך ביתו ונפתחה הפתח והא אסור לסותמו, אלא ע"כ כיון שהוא ניצוד כבר שרי. וביאר הפרמ"ג דכוונת המג"א להק' ממנהג העולם שמונהג העולם לסגור את הדלת אף שיש בבית תרנגולים, וממנהג העולם מוכח שכיון שהוא כבר ניצוד, אין בזה צידה.

הפרמ"ג יישב את ק' המג"א, וביאר דהא דנהגו להקל לפתוח דלת אף שיש בביתו תרנגולות, הוא בבע"ח ביתי דלשו"ע מותר לצודו, ואף לרמ"א כיון דאסור רק מדרבנן - הקילו בזה. (היה מקום לדחות ת' הפרמ"ג ולומר שהמג"א הביא ראיה דמנהג העולם היה להקל לסגור את הדלת אף בתרנגולים חדשים שלא הורגלו אצלו, ובכה"ג הרי צידתם מדאורייתא, ומוזה הוכיח דאין בסגירת דלת איסור צידה, וע' להלן מו"כ מהחלקת יואב).

המג"א הביא ראיה מרש"י שביאר את המשנה "ישב אחד על הפתח...אף על פי שעמד הראשון... השני פטור, הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשמורו ונמצא צבי שמור בתוכו", ופ' רש"י "אף על פי שעמד הראשון אין זה אלא כשומר לצבי שהיה לו מאתמול" - משמע ברש"י דהיתר ישיבת השני הוא היות וכבר היה ניצוד פעם אחת אף שבשעת ישיבת השני כלתה שמירת הראשון.

האליה רבה יישב את ראית המג"א, דרש"י איירי כמש"כ הר"ן דהיה ניצוד מאתמול וקשרו ובשעה שפתח ונעל עדיון הוא קשור, לכן רש"י כתב דהוא ניצוד מאתמול.

האחרונים הק' כמה ק' על המג"א

א' הא"ר, הערוה"ש, אבני, וחזון יחזקאל, והרש"ש הביאו דבתוספתא מבואר דלא כהמג"א דאיתא בתוספתא הצד צבי בחצר שיש לו שני פתחים פטור, נעל הראשון את הפתח ובא השני ונעל את הפתח השני, השני חייב והראשון פטור, חזר הראשון ופתח ונעל, הראשון חייב על צידה שניה - הרי מבואר דאף אחר שכבר נצוד אם פתח את הפתח א"כ חוזר ונעל חייב מפני שהצבי יכול לצאת.

ב' החמד משה הק' לדעת המג"א דא"צ שהשני ישב תחילה לצד הראשון, מדוע המשנה לא כתבה חידוש זה דאף שהשני הגיע אחרי שהראשון הלך - דהשני פטור, ע"כ דאם השני הגיע אחר שהלך הראשון

משנה שבת דף קו י"שב הראשון על הפתח ומילאהו ובא השני וישב בצידו אף על פי שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור הא למה זה דומה לנועל את ביתו לשמורו ונמצא צבי שמור בתוכו".
כן איתא בשו"ע סימן שטז סעיף ו' "ישב אחד על הפתח ומלאו, יכול השני לישב בצדו; ואפ"י אם עמד הראשון והלך לו, השני פטור ומותר; והראשון חייב.

הטעם שהאדם השני יכול להישאר אף אם כוונתו לצידת הבע"ח - כיון שהבע"ח כבר ניצוד כל שלא התבטלה הצידה ה"ה רק שומר על המצב הקיים ומותר.

מח' התיו"ט והמג"א

התיו"ט כתב לבאר דמש"כ במשנה "ישב הראשון על הפתח ומילאהו ובא השני וישב בצידו אף על פי שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור" - הכוונה שהראשון הלך לתוך הבית, דאם נימא דיצא החוצה הרי ע"כ שהשני פינה לו המקום לצאת היה הפתח פתוח זמן מה, ובזמן זה הצבי לא ניצוד, ונמצא שכשהשני חוזר ויושב בפתח ה"ה צד את הצבי ואמאי פטור, אלא ע"כ שהראשון נכנס לתוך בית והשני המשיך לשבת בפתח, וה"ה משמר את הצידה שהייתה.

המג"א חלק על התיו"ט ולמד שאיירי אף שהראשון יצא לחוץ והפתח היה פתוח, אפ"ה אין בסגירת הדלת איסור צידה כיון שהבע"ח כבר ניצוד אין בזה שוב צידה.

(הרש"ש גם סבר לדינא כהתיו"ט, אולם כתב דאפשר לפ' אף באופן שהראשון יצא החוצה, היות והצבי רחב יותר מרוחב אדם, כשהאדם הראשון ישב הוא סגר חלק מהפתח ובוזה כבר הצבי ניצוד דהצבי לא יכול לצאת במעבר צר זה, ואח"כ בא השני וישב לידו בחצי הפתח, לכן אף שהראשון יצא החוצה, אין בישיבת השני צידה (חדשה).

מבואר דנח' התיו"ט והמג"א באופן דהבע"ח נמצא במקום סגור והאדם יוצא ופותח את הדלת האם בסגירת הדלת יש איסור צידה. דעת התיו"ט יש בסגירת הדלת שוב מעשה צידה דאורייתא. ודעת המג"א דכיון שהבע"ח כבר ניצוד אין בזה שוב צידה ומותר.

השני חייב. (באמת בפרמ"ג כתב שלמג"א צריך לדחוק דכוונת המשנה "ובא השני" אע"פ שכבר הלך הראשון).

ג' הפרמ"ג כתב דבר"ן מבואר דלא כהמג"א, דהר"ן כתב לבאר את המשנה שהצבי היה קשור והאדם נעל את הדלת ואח"כ הקשר נותר והמשנה כתבה דא"צ לפתוח את הדלת כיון שנעל בהיתר, וה"ה שישב השני בהיתר אין אומרים לו לקום כשהראשון הסתלק כיון שישב בהיתר. ומוכח מהר"ן שההיתר הוא היות וממשיך את צידת הראשון, אבל אם הקשר נותר קודם שנעל יהיה אסור ומוכח דלא כהמג"א. (באמת המג"א הביא את דברי הר"ן וכתב ליישב את הר"ן לפי דרכו וביאר אותו ע"ד תוס', ע"י בלבו"ש ובפרמ"ג. אולם כתב הפרמ"ג דברי המג"א בר"ן דחוקים).

ההלכה כהתו"ט

להלכה נקטו הפוסקים להלכה כהתו"ט, כ"כ מ"ב ס"ק כה, והבה"ל שם ובשעה"צ כתב דכ"כ אליה רבה וחמד משה ותוספות חדשים ושאר אחרונים.

ז"ל המ"ב ס"ק כה "מיירי שבעת שהלך הראשון לא זו השני ממקומו כלל, וכגון שהליכתו היתה לתוך הבית או שהשני ישב בתוך חלל הפתח מבפנים להבית והראשון ישב בתוך חלל הפתח לחוץ ונמצא כשהלך הראשון נשאר הוא על מקומו, וע"כ מותר לו לכתחילה לישב עד שתחשך אף שהוא מתכוין בשביל הצבי כיון דאינו עושה מעשה מחדש אלא הוא שומר להצבי שכבר ניצוד, דאם היה להיפוך שהשני ישב מבחוץ והראשון מבפנים א"כ היה צריך השני לקום ממקומו בעת שהלך הראשון לחוץ וממילא נתבטלה צידת הצבי וכשהחזיר השני לישב על מקומו כלמלא את הפתח הרי הוא חייב משום צידה".

וכתב הבה"ל שם ד"ה "והלך לו - דההלכה כהתו"ט דכן סוברין כמעט רוב האחרונים - וכתב דלפ"ז אם קנה עוף חדש קודם השבת ועדיין לא הורגל העוף בביתו ואירע שנפתח הדלת, אסור לסגרו אח"כ דנחשב עי"ז צידה גמורה ויש בזה חיוב חטאת [א"ר] ואפילו אם מכוון בסגירת הדלת לשמור ביתו, פסיק רישא הוא וכמ"ש במ"ב סק"ו, וכ"ש אם מתכוין לשמור העוף שלא יצא מן הבית.

והוסיף הבה"ל בשם הפרמ"ג דבאופן שהצידה דרבנן אם הבית גדול ולא ניצוד שם בשחיה אחת, או אם העוף ביתי וחוזר מעצמו למקומו בערב דאין בצידתו לכו"ע אין איסור דאורייתא - כה"ג לא גזרו על פתיחת הדלת אחרי שכבר ניצוד קצת פ"א.

וכתב הבה"ל "באמת אי אפשר ליהדר בזה כלל, ע"כ כדי להינצל מחילול שבת ראוי ליהדר כשקונה עוף מחדש קודם השבת והבית קצר דמטא ליה בחד שחיה - יהיה קשור אצלו עד אחר השבת".

ובתו"ד הביא הבה"ל בשם הנהר שלום, דאף המג"א שהתיר הוא רק אם סוגר את הדלת כדי לשמור ביתו, אבל אם מתכוון לצוד את הבע"ח אף למ"א אסור. (וצ"ע בדמג"א לא זכר תנאי זה שדווקא שמכוון לשמור הבית, ומשמע במג"א דא"ז צידה כיון שכבר היה ניצוד).

מבואר בה"ל שבע"ח שנמצא במקום שתופסו בשחיה אחת והוא בע"ח שלא יחזור לכלובו בערב - ראוי לקשור את הבע"ח כל השבת.

מעתה יש לברר על מה סמכו העולם שלא נהגו לקשור את הבע"ח כל השבת ואפ"ה סוגרים את הדלת (באמת זו ק' המג"א על התו"ט - כדאיתא בפרמ"ג דהמג"א הק' דלתו"ט מי שיש לו תרנגולת בתוך ביתו, ונפתח הדלת יא אסור לסגור, והרי מנהג העולם לסגור).

לסגור דלת בצידה דרבנן

באופן שהצידה היא רק דרבנן, כבר כתב הבה"ל בשם הפרמ"ג, דאפשר להקל לסגור את הדלת. (לכאורה משום דבאיסור צידה דרבנן סמכו על המג"א והקילו. אולם צ"ע בדאחרונים נראה דדחו את שיטת המג"א להלכה, ומדוע בצידה דרבנן מקלים צ"ע).

סתירה בבה"ל

התבאר לעיל דהבה"ל כתב דבע"ח ביתיים שאיסור הצידה בהם הוא דרבנן אפשר להקל בסגירת הדלת, ויל"ע דבה"ל בס' יב ד"ה אסור, כתב דחיה ועוף שברשותו שהיו בכלוב ונפתח דלת הכלוב אסור לסגור הדלת, וכתב דאם רוצה להאכיל את הבע"ח בשבת יאכיל ע"י גוי או יפתח הדלת מעט באופן שהבע"ח לא יוכלו לצאת מהכלוב - מבואר בבה"ל דאף באיסור דרבנן אסור לסגור את הדלת, וצ"ע דלכאורה סתר הבה"ל דבריו.

(ז"ל הבה"ל ס' יב "אפילו אם היו העופות בתוך הכלוב ונפתח הכלוב יש ליהדר שלא יסגורו כיון שהוא מכוין בזה לצודם שלא יצאו חוצה וכן משמע בספר זכור לאברהם בשם מחזיק ברכה שז"ל לפתוח ולסגור לול של תרנגולים בשבת אסור אבל מותר להאכיל להעופות אשר בלול ביום ש"ק ע"י א"י ואם הא"י בעצמו יסגור לית לו בה").

נראה ליישב מש"כ הבה"ל בס' ו' דבצידה דרבנן כיון שהיה ניצוד מותר לסגור את הדלת - מדובר שם כשסוגר דלת הבית לצורך שמירת ביתו, (וכמ"ש לעיל שהבה"ל בס' ו' כתב בשם הנהר שלום דאף למג"א כל ההיתר הוא רק כשמכוון בסגירת הדלת לשמור ביתו). ומאידך בס' יב מדובר שסוגר עבור צידת הבע"ח, ובה אף בצידה דרבנן אסור, (וכן משמע בבה"ל בס' יב כתב "דמכוון לצוד שלא יצאו בחוץ").

עוד אפ"ל דסגירת דלת הבית אין נראה שכוונתו לצידה, משא"כ סגירת דלת של כלוב ניכר שכוונתו לצידה.

האם בכל צידה דרבנן הקילו לסגור את הדלת

הבה"ל כתב שני אופנים של צידה דרבנן שאם ניצודו אפשר להקל לסגור את הדלת, א' בע"ח הנמצא בביבר גדול. ב' בע"ח ביתי שחוזר לכלובו בערב. (והתבאר דבע"ח ביתי יש סתירה בבה"ל וגי' מש"כ ליישב).

יש לברר האם בכל צידה דרבנן שכבר ניצודו אפשר להקל לסגור את הדלת -

בע"ח חגיר חולה זקן שצידתם רק מדרבנן באופן שכבר ניצודו האם אפשר להקל לסגור הדלת - לכאורה נראה דהיותו והטעם דצידת בע"ח אלו היא רק דרבנן מחמת שבמצב זה ה"ה כבר נחשבים קצת ניצודים, לכן נראה דאפשר להקל לסגור את הדלת.

וה"ה בע"ח איטיים לדעות דאסור צידתם הוא רק דרבנן משום דה"ה נחשבים קצת ניצודים, ונראה דבאופן שכבר ניצודו אפשר להקל לסגור את הדלת.

בע"ח שאין במינו ניצוד שצידתם רק מדרבנן באופן שכבר ניצודו האם אפשר להקל לסגור הדלת - לכאורה נראה דהיות ואין במינו ניצוד הטעם שהוא דרבנן אינו מחמת שכבר ניצוד קצת (אלא או מחמת שאין לו תועלת בצידת בע"ח זה, או מצד דאינו דומיא דמשכן) לכאורה יהיה אסור.

אולם ע' בבה"ל ס' ג' ד"ה ויש מקלין, שכתב לענין סגירת תיבה שאפשר דיש בה זבובים והביא את דברי הס"ז דפס"ר לשעבר מותר, וכתב עוד צירופים להקל, פס"ר דלנח"ל, ובסו"ד כתב "וע"כ מש"כ בס' ו" - ולכאורה כוונתו לומר צירוף נוסף, דכיון שהיו כבר ניצודים ואין מינם ניצוד הוא רק איסור צידה דרבנן, לכן מותר לסגור את התיבה - הרי מבואר דקולא זו של סגירת דלת על בע"ח שהיה ניצוד שייכת אף בפסוק דרבנן דאין במינו ניצוד, ומיהו אין הכרח מהבה"ל דאפשר דכוונתו להקל בצירוף דברי הס"ז, וצ"ע.

לסגור דלת בצידה דאורייתא

באופן שהצידה אסורה מדאורייתא מבואר בבה"ל דכדי שיהיה מותר לפתוח את הדלת לגמרי - ראוי לקשור את הבע"ח עד אחר השבת.

ולכן הק' מהתוספתא, אולם אי"ז מוכרח דאפשר דלא רצו להעמיד את התוספתא באופן שלא יכול לתופסו).

להבנה זו עולה - דלמג"א היות שהבע"ח היה ניצוד, והאדם יכול לסגור מיד את הדלת - אי"ז צידה חדשה אלא שמירה על הצידה. ולתו"ט היות והדלת פתוחה וכעת הבע"ח לא ניצוד, לכן אף שמתכוון לסגור מיד את הדלת לא מהני, דסגירת הדלת ה"ה פעולת צידה חדשה ואינה המשך של הצידה הקודמת.

להבנה זו דנח' באופן שיכול לסגור את הדלת לפני שהבע"ח יוכל לצאת, לכאורה היה מקום לשאול מדוע לתו"ט הרי"ז נחשב צידה חדשה, מאי שנא מבע"ח הנמצא בביבר קטן שיכול לתופסו בשחיה אחת דה"ה נחשב ניצוד.

ובאמת אין זה ק' כלל, דכעת היות והבע"ח אינו סגור ביבר, מה שהאדם יכול לעשות פעולה ולסגור מיד אי"ז נחשב שהבע"ח כבר ניצוד, דאטו בע"ח ברחוב שכעת עסוק באכילה ולא זו האם נימא דנחשב ניצוד, אלא פשוט דאף בגוונא דאפשר לתפוס בע"ח בקלות אי"ז נחשב שניצוד ומי שצדו חייב.

אולם אכתי יל"ע מאי שנא מבע"ח חיגר, זקן, חולה, ומבע"ח איטי, ומבע"ח בתי - שלכאורה כיון שצד אותם בקלות אין בהם צידה דאורייתא, ה"נ נימא אף שהדלת פתוחה מ"מ היות והבע"ח כבר היה ניצוד ויכול לתופסו שוב בקלות ע"י סגירת הדלת, מדוע לתו"ט יש בו איסור צידה דאורייתא.

והביאור בזה, דכל בע"ח אלו מה דאין בהם צידה דאורייתא אינו משום דתופסם בקלות, אלא דה"ה נחשבים כבר ניצודים מצד מצבם או טבעם, משא"כ בע"ח רגיל שכל מה שהוא ניצוד הוא מחמת שנמצא במקום סגור, לכן אם כעת המקום לא סגור אף שיכול לעשות פעולה ולסגור, מ"מ הבע"ח כעת לא ניצוד, לכן ס"ל לתו"ט דיש בסגירת הדלת איסור צידה.

ובדעת המג"א אף דוודאי סובר שבע"ח הנמצא ברחוב ויכול לתופסו בקלות אינו נחשב ניצוד (כמשנת' דמה שאפשר לצוד בע"ח בקלות אינו מגדיר את הבע"ח כניצוד, ורק בע"ח שמצד מצבו או טבעו אפשר לצוד אותו בקלות בזה הוא נחשב ניצוד). וכן בע"ח שנכנס לבית והדלת פתוחה אף שיכול לסגור את הדלת מהר קודם שהבע"ח יוכל לצאת אף למג"א אינו נחשב ניצוד (דמה שיכול לצודו בקלות אינו נחשב ניצוד).

מ"מ ס"ל למג"א שבגוונא שכבר היה ניצוד וסגור בבית, כל שיכול למנוע בקלות את יציאתו, אי"ז נחשב צידה חדשה.

להבנה זו דנח' התו"ט והמג"א באופן שהאדם יכול לסגור את הדלת מיד - היות וכתבו הפוסקים להלכה כהתו"ט ולדבריו אף באופן שהאדם יכול לסגור את הדלת מיד אסור - עולה דלהלכה אף בגוונא שיכול לסגור את הדלת מיד יהיה אסור.

באמת כן מבואר בבה"ל הנ"ל שכתב שהפיתרון רק ע"י שקושר את הבע"ח עד מוצא"ש. וכן מבואר ממש"כ בשו"ת הלכות ס' שטז יג בשם החזו"א, יזהר כאשר פותח את הדלת ימלא תיכף בגופו כל חלל הפתח כדי שלא יעבור על איסור צידה - מבואר דאף בפתיחת דלת לזמן קצר יש בזה צידה.

ובקצות השלחן ס' קכא בבדה"ש יא כתב, כלולים ראוי שיעשה דלתות כפולות כדי שיפתח דלת אחת לתת להם אוכל הם ישארו ניצודים ע"י הדלת השניה.

ומיהו בערה"ש משמע דבכה"ג שיכול לסגור את הדלת מיד אף לתו"ט מותר. דהביא את מוח' התו"ט והמג"א וכתב דההלכה כהתו"ט וכתב דאף לדעת התו"ט שאסר הוא רק בגוונא כשהיה זמן מועט

ומעתה יש לברר מדוע מנהג העולם לפתוח בשבת את הדלת אף שהבע"ח לא קשור.

מצאתי בחלקת יואב שעמד בזה, וכתב נהגו להקל לפתוח את הדלת גם בבע"ח שצידתו מדאורייתא אף שלא קושרים את הבע"ח כל השבת, כגון תרגול חדש שעוד לא הורגל אצלו בבית ונהגו לפתוח ולסגור את הדלת בשבת אף שהתרגול לא קשור.

וביאר דבאופן שהבע"ח כבר היה ניצוד, אם האדם יכול לסגור את הדלת מיד לפני שהבע"ח יצא - אפשר להקל לסגור את הדלת, ויתבאר להלן בהרחבה.

מהו האופן שנח' התו"ט והמג"א

יש לברר מהו האופן שנח' התו"ט והמג"א, וביותר יש לבאר דעת המג"א הרי כיון דהדלת פתוחה התבטלה הצידה ומדוע אין בסגירת הדלת צידה חדשה.

ד' ביאורים בביאור מוח' התו"ט והמג"א

א' פשטות דברי המג"א

בפשטות דברי המג"א נראה דהתיר לסגור את הדלת בכ"ג אף אם האדם כבר לא נמצא ליד הפתח, היות וכבר ניצוד אין שוב צידה, כן משמע מלשונו, דכתב "אטו מי שיש לו תרגולות בתוך ביתו ונפתחה הפתח יהא אסור לסותמו אלא ע"כ כיון שהוא ניצוד כבר שרי". ומאידך דעת התו"ט היות והיה פתוח התבטלה הצידה וה"ה צידה חדשה - אולם אם להבנה במג"א שבכל גוונא מותר לסגור כיון שהיה ניצוד, דבריו צ"ע דהרי כשהדלת פתוחה התבטלה הצידה ומה מהני מה שהיה ניצוד קודם.

ב' דברי החלקת יואב

בשו"ת חלקת יואב אורח חיים סימן יא כתב לבאר את דעת המג"א - "נהנה הדבר פליאה על אדונינו המג"א מה יועיל מה שהיה פעם אחד ניצוד, הלא ודאי אם הצבי ברח לחוץ וחזר וצדהו חייב. ובשום מלאכת שבת לא מצינו דכל שנעשה בו מלאכה פעם אחד אין בו עוד משום מלאכה כמו קושר ומתיר וכיוצא (חוץ ממלאכת ביטול ובטחון יען שהביטול והטחנה ה"ב אין עושים בו פעולה)... וחזן מזה הדבר מבואר בתוספתא פ"ג דשבת הלכה ג', בשני פתחים שהשני נעל פתח השני, השני חייב, חזר ופתחו ונועלו הראשון הראשון חייב - הרי להדי' כהתו"ט".

ע"כ לפענ"ד דכוונת המג"א דימירי דאף בשעה שהראשון הלך לו לחוץ, אם הצבי ה' רוצה לצאת ה' כח ביד הראשון למונעו...לכן לא פקע צידה ראשונה מהצבי, ודמי רק לציפור שנכנס לו תחת כנפיו דמותר לקיים הצידה כל יום השבת. אבל בלא היה ניצוד מעולם אז אסור לסתום הפתח וחשיב צידה אף דהי' ביד האדם לנעול, מ"מ אין מתחיל עליו שם צד מכח שבידו לצודו. אבל התוספתא מיירי דבשעה שהשני פתח הפתח ה' רגע שהי' ביד הצבי לברוח, ולא היה השני יכול למונעו, דהיינו שהיה רחוק קצת. בזה שפיר אף כשבא הראשון וקירב את עצמו ונעל הפתח חשיב כצד מחדש, דהצידה הראשונה פקעה ברגע זו שהיה ביד הצבי לברוח. כנ"ל להליץ בעד מנהג העולם שנוהגין כהמג"א בזה ומקימין עוף בביתם בשבת אף שאינה באה לכלובן לערב ופותחין ונועלין בשבת, שהוא לכאורה איסור סקילה להתו"ט, ולמש"כ הדין עם המג"א בזה, כיון דבשעת פתיחה עומד אצל הדלת ובאופן אחר הוא באמת איסור תורה כנ"ל."

מבואר בחלקת יואב דנח' המג"א והתו"ט באופן שהאדם יכול לסגור את הדלת לפני שהבע"ח יצא, והחלקת יואב לדינא נטה להקל כהמג"א. (לכאורה מהאחרונים (רש"ש א"ד ערה"ש ש"אב"י) שהק' מתוספתא זו על המג"א - מבואר דלא כהחלקת יואב הנ"ל אלא דלמג"א מותר בכ"ג

פתוח דאז בטלה הצידה הראשונה ונעשה עתה צידה חדשה אבל אם פתח וסגר מיד אף לתיו"ט אין בה צידה כלל.

ג' דברי הא"א מבוטאשטש

בא"א מבוטאשטש (קטע זה נמצא בשו"ע פרידמן) נראה דנח' התיו"ט והמג"א באופן שכעת הבע"ח ישן ולא מרגיש בפתיחת הדלת, ובוזה המג"א התיר לסגור את הדלת דא"ז צידה חדשה, והתיו"ט אסר אף בגוונא שישן.

ואין כוונתו דבכה"ג שהצבי ישן ה"ה מוגדר ניצוד מחמת דא"ז מרגיש שסוגר הדלת - דהרי בגמ' מבואר דבע"ח ישן לא חשב ניצוד.

ואף למש"כ רש"י דהטעם משום דכשבאים לתפוס מרגיש יד אדם ונשמש, ולכאורה היה מקום לומר דבגוונא שלא מרגיש יד אדם ה"ה מוגדר ניצוד. זה אינו, דהא פשוט דהא דצבי ישן ל"ח ניצוד הוא אף בגוונא שהאדם התקרב לצבי בשקט והצבי לא התעורר ותפס את הצבי דאף בכה"ג עבר על איסור צידה משום דבע"ח ישן אינו הגבלה בגוף הבע"ח (וא"ז כוקן חולה דה"ה הגבלה בגוף הבע"ח).

וכן באופן שבע"ח נכנס לבית וישן רחוק מהדלת, ולא יתעורר מסגירת דלת הבית, והאדם סגר את הדלת, וודאי עבר על איסור צידה, דבע"ח ישן אינו מוגדר כמצב שהוא ניצוד.

אלא כוונתו דהמג"א סובר דהיות שכבר היה ניצוד וסוגר בבית, כל שהבע"ח ישן ולא הרגיש בפתיחת הדלת א"ז נחשב צידה חדשה. והתיו"ט סובר דאף באופן שהבע"ח ישן ולא הרגיש בפתיחת הדלת, ס"ס כיון שישן אינו הגבלה בגוף הבע"ח היות והדלת הייתה פתוחה ובזמן זה לא היה ניצוד הרי"ז צידה חדשה.

עד"ז יש בשש"כ בשם הגרש"א דכתב דאם פתח וסגר כשהצבי ישן ה"ה המשך של הצידה הראשונה. (ז"ל השש"כ פרק כז הערה קלו "שמעתי מהגרש"א אויערבך זצ"ל, דמסתבר שמותר לפתוח דלת בשעה שהצבי ישן או שפניו שלא כנגד הדלת, באופן שחוזר וסוגר לפני שהצבי ירגיש בפתיחת הדלת... לא נתבטלה הצידה הראשונה. ואולי רק כשהוא ממש ישן, אבל אם הוא ער ופניו שלא כנגד הפתח, מיד בטלה צידתו").

(התבאר דהטעם שישן לא נחשב ניצוד וחיבים על צידתו משום דבע"ח במצב שינה לא מוגדר כמוגבל וניצוד, משא"כ זקן, חוגר, חולה, חגבים בשעת הטל, ה"ה במצבם מוגבלים וניצודים.

היה מקום לשאול מדוע צריך לומר דהטעם דהצד בע"ח ישן חייב משום דישן לא מוגדר ניצוד כיון שמרגיש יד אדם - היה מקום לומר יותר פשוט דהטעם דהצד ישן חייב - כיון שכשיתעורר יברח, וכעת שצדו יהיה אצלו תמיד.

ע"כ מבואר דהיות ואיסור צידה הוא לצוד בע"ח ממצב של בן חורין, למצב שיהיה ניצוד, לכן כל שהבע"ח בשעת הצידה אינו בן חורין, אין בוזה איסור צידה אף שיש תועלת בצידה שיישאר אצלו תמיד. ולכן הוצרכנו לפ' שבע"ח ישן ה"ה בן חורין אף בשעת השינה כיון שמרגיש יד אדם.

וראיה מהנביא בשעת הטל שעיניהם מתעוררות לכן ה"ה ניצודים והצדן פטור, ולכאורה הרי אחרי הטל עיניהם נפתחות והם פורחים, ונימא דיש תועלת בצידתו דלאחר הטל יהיו בידו - מוכח דאיסור צידה הוא לצוד בע"ח ממצב של בן חורין למצב שיהיה ניצוד, והיות ובזמן הטל לא היו בני חורין אף שזה לזמן קצר אין בוזה איסור צידה).

להבנה זו דנח' התיו"ט והמג"א באופן שהבע"ח ישן - היות וכתבו הפוסקים להלכה כהתיו"ט ולדבריו אף באופן שהבע"ח ישן אסור לסגור את הדלת - עולה דלהלכה אף בגוונא שהבע"ח ישן אסור לסגור את הדלת.

לעיל הבאנו מהשש"כ בשם הגרש"א דכתב להקל בסגירת הדלת כשהבע"ח ישן, ולכאורה להבנה זו דבריו כהמג"א ולא כהתיו"ט ודבריו צ"ע.

באשל אברהם בוטשאטש סימן שטז יב כתב חידוש נוסף, דבאופן שהבע"ח לא רוצה כעת לצאת אין בוזה צידה דה"ה כבע"ח ביתי.

ודבריו מחודשים ובפשטות בפוסקים נראה דבכ"ג אסור. ובאמת יש לתמוה על דבריו, דבע"ח ביתי הוא בטבעו נחשב ניצוד לכן ל"ש בתפסתו איסור צידה, אבל סתם בע"ח ברחוב שכעת לא בורח וודאי אינו נחשב ניצוד, וע"כ כוונתו דכיון שכבר היה ניצוד ה"ה המשך הצידה, אולם צ"ע מ"ש דבר זה לבע"ח ביתיים. מ"מ לדבריו אפשר דזה עוד סיבה להקל בבע"ח ישן, וצ"ע.

ד' היה מקום לפ' באופן נוסף את דברי המג"א

דהבע"ח מפחד מחמת האדם ואף שהדלת פתוחה אינו יוצא ומצאתי עד"ז בר' פריה"ד דף קו ז"ל "השני פטור - שהרי לא עשה כלום... שהרי מורא הראשון נכנס בלב צבי ואילו לא יזב זה השני לא היה הצבי יוצא". המג"א ס"ל דמחמת כן ה"ה המשך הצידה, והתיו"ט ס"ל דצידה מחמת פחד אינה בגדר צידה, אולם בלשון המג"א לא נראה דנח' בדבר זה, וכן ממה שהביא ראייה מרש"י נראה דא"ז הביאור בדבריו.

עד"ז איתא בשש"כ בשם הגרש"א אויערבך, ז"ל השש"כ פרק כז הערה קלו "אם העופות והבהמות מפחדים מהאדם העומד ע"י הפתח, אפשר שגם בשעה שהדלת פתוחה דינם כניצודים, אך הואיל ואם היה באדם לתפוס יברחו גם דרך הפתח, אפשר שאינם חשובים עכשיו כניצודים כיון שהעומד בפתח עדיין צריך לעצור אותם, והדבר צריך הכרע, עכ"ד הגרש"א, ובא"א בוטשאטש סי' שטז יב, כתב דאין בוזה פתחון פה להחמיר".

העולה - א' פתח את הדלת קצת באופן שהבע"ח לא יכל לצאת - מותר אף בצידה דאורייתא.

ב' פתח את הדלת ויכול לסגור לפני שהבע"ח יספיק לצאת החוצה - דעת הבה"ל - באופן שהצידה דאורייתא (כגון בע"ח שאם יצא החוצה לא יחזור מעצמו הנמצא בכלוב) - אף פתיחת וסגירת דלת לזמן קצר יש איסור דאורייתא של צידה, לכן יש להזהר לא לפתוח את הדלת לגמרי, אלא יש לפתוח קצת באופן שהבע"ח לא יוכל לצאת.

באופן שהצידה היא רק דרבנן (כגון בע"ח ביתי, או בע"ח הנמצא במקום גדול, ואפשר דה"ה בכל בע"ח דאין במינו ניצוד) - הבה"ל בשם הפרמ"ג כתב להקל פתיחת וסגירת דלת באופן שיכול לסגור לפני שהבע"ח יצא - באופן שא"מ אלא לשמור ביתו.

(והתבאר עוד, דאפשר דכל הקולא הנ"ל כשהצידה דרבנן - הוא רק בסגירת דלת הבית דאין נראה שכוונתו לצידה. אבל בסגירת דלת של כלוב דניכר שכוונתו לצידה, אפשר דאף לזמן קצר יהיה אסור).

דעת החלקת יואב אף באופן שהוא צידה דאורייתא אפשר להקל כהמג"א ומותר לפתוח דלת הכלוב לגמרי ואח"כ לסגור באופן שעומד קרוב ויכול לסגור מיד לפני שבע"ח יצא. ובערוה"ש משמע דבכה"ג אף לתיו"ט מותר.

ג' פתח את הדלת וסגר את הדלת שהבע"ח ישן - למשנת' נראה דאסור, ובשש"כ הביא מהגרש"א דהיקל בוזה, ובא"א מבוטאשטש נראה דמותר.

ד' פתח את הדלת וסגר את הדלת והבע"ח לא הרגיש בפתיחת הדלת - בשש"כ הביא מהגרש"א דמסתבר דמותר, ובסו"ד כתב דאפשר דבכה"ג בסגירת הדלת יש צידה.

ה' פתח את הדלת והבע"ח הרגיש בפתיחת הדלת אך לא רוצה לצאת - בא"א מבוטאשטש כתב דה"ה כבע"ח ביתי ומותר לסגור את הדלת. והתבאר דדבר זה מחודש מאד וא"ז דומה לבע"ח ביתי ובפשטות יש איסור בסגירת הדלת.

חשנה ברורה

מתחלת שיטתו של ר' שמואל שפי"ר על שיטתו של ר' שמואל

מה דרין בספק אם היה עורר?

- א. מותר: וכלבד שיש חזקתו כגון עירוב עירוב ארבע ב' ספקי.
- ב. מותר: אפילו אם אין חזקה כגון בספק אם היתה העירוב.
- ג. בכל אופן אסור.

שיקוף שלא עורר עליו אז שלא אמר את הדברים של ר' יהודה השיתוף וכו', האם השיתוף חל?

- א. לא.
- ב. לא.
- ג. כן.
- ד. כן.

חשונה במקום והשקוף מותרות מהו כל ההקשר חשונה כ"ד אגורה?

- א. בכל אופן.
- ב. רק במקום לידה.
- ג. רק במקום לידה או במקום מותרות אחרות.

האם מותר ללכת עם גברים של אדם אחר חוץ לאלפים אמה של המעלה?

- א. אסור.
- ב. מותר.
- ג. רק לאחור.
- ד. רק לאחור.

שור של גמול בהמות והקול למוסרם לאנשי עירו, בגמלי מי האדם?

- א. בגמלי גמול.
- ב. בגמלי אגשי אחרת העיר.
- ג. בגמלי הלוקה.

כמה שקט חתום יין במשקלות וחלוקה ביום טוב, לרובן מותר לכל אחד להוציא את חלקו?

- א. רק למקום ששלוש קולות ללכת.
- ב. למקום שראש כותל ללכת.
- ג. בגמלי אגשי אחרת העיר.

המזלוק ב' ביום טוב מוטב שיש חזקתו, לרובן מותר לו להוציא את חלקו?

- א. כן בליל בעל חזקתו.
- ב. כן בליל שנייה.
- ג. כן בליל שנייה ובמקום שגורר יש חזקתו.

שפי"ר הלשון שער הזכירה מפרקים י"א י"ב

מה התעורר לאדם לקרובים ששלוש למי שמקפיד עליו?

- א. ששל יד זה הוא אהוב אחרת, ואם לא אהוב אחרת תחנה אחרת.
- ב. ששאר אדם לא ישא אחרת וזהו, ובמקום חזקתו וזהו, וזהו ששלוש אחרת.
- ג. ששאר אדם לא יוכל לעשות אחרת מזהו, כיין שאחזק לא רב אחרת.

וכתו של ר' גדולה יותר, מי שאינו מקפיד לשמור על סתם אדם נישואל, או מי שאינו מקפיד לשמור על אדם חשונה?

- א. סתם אדם נישואל.
- ב. אדם חשונה.
- ג. ששלוש שקולות לפני חזקתו.

לדעת המורה

מה דין המקורב עבדות מוכרש (רש"י)?

- א. אסורה במאה אחת ממשכנה אחרת ממשכנה.
- ב. אסורה במאה אחת ממשכנה אחרת ממשכנה.
- ג. אסורה במאה אחת ממשכנה אחרת ממשכנה.

באלו שתי עבדות מותרות עבדות וזה עשיתו במלואו?

- א. שישיר וקבלי.
- ב. שחשית וחידיק.
- ג. שחשית וחידיק.

שדרת שחשית מותרת שדרת חוליות, כיצד הוא ממשכנה?

- א. רק במשכנה ובמשכנה.
- ב. גם במהל ובפלג שיש שם חזק שדרת.
- ג. אחר ממשכנה אחרת.

האם מותר לקנות חזקתו עליו או שחשית עליו?

- א. אסור.
- ב. מותר מותר, אבל ממשכנה חזקתו מן הכעור לא קנה.
- ג. לידו מותר ולקד אסור.

שאלה מרבית חזקתו

נפ"ם שנייה וכו', האם מותר לזכרה לפי רבי יהודה בן בריה?

- א. אסור.
- ב. מותר לכל עשירי.
- ג. מותר רק לעשירי שם שני.

יחזק לעשות את המבחינים:

- 0737-289-669 : 0737-289-669
- 0737-289-669 : 0737-289-669
- 0737-289-669 : 0737-289-669

המלכות בכל שבוע:

- פרס ראשון על 500 במחזור.
- ועוד 8 זכרים בדיוק 100 ש' ל"ח ער מ"ד.

מבחן שבועי בדת היומית

במהם שבועות בשעת שחשית, האם זה נחשב שחשית?

- א. לא.
- ב. כן.
- ג. כן.
- ד. כן.

עבור שאנו מותרים, האם הוא כשר ללשון?

- א. כן.
- ב. כן.
- ג. כן.
- ד. כן.

השחית לשים את מה דין המבחינים?

- א. שחשית וחידיק.
- ב. שחשית וחידיק.
- ג. שחשית וחידיק.

באזה אדם חשונה מותרת בשבת בדרין לעבדות מוכרש וזהו חזקתו ממש?

- א. כן.
- ב. כן.
- ג. כן.
- ד. כן.

באזה אדם חשונה מותרת בדרין לעבדות מוכרש וזהו חזקתו ממש?

- א. כן.
- ב. כן.
- ג. כן.
- ד. כן.

מקור שחשית אסורה באכילה?

- א. דוכה ב' יחזק חזקתו אחרת המלכות.
- ב. דוכה ב' יחזק חזקתו אחרת המלכות.
- ג. דוכה ב' יחזק חזקתו אחרת המלכות.

יחזק חזקתו אחרת המלכות?

- א. כן.
- ב. כן.
- ג. כן.
- ד. כן.

במהם שבת דוכה, האם מותרת בדרין חזקתו?

- א. לא.
- ב. כן.
- ג. כן.
- ד. כן.

האם אשיר לעשות ברת ששאר אחרת ששאר ברת קול?

- א. לא.
- ב. כן.
- ג. כן.
- ד. כן.

דרכי קצתות את התשובות
0737-288-488
דרכי קצתות את התשובות
0737-288-488
דרכי קצתות את התשובות
0737-288-488

ניתן לשמוע ישירות על פור' ש"ק ותועדו.
מס' ב' ספורי תוס' ועוד
03-6171132

ג' האם זה שניסר יין או מים על המזבח חייב מיתה?
א' חייב.
ב' פטור.
ג' מוקלקת.

אלו עבודות שעשה זה חייב מיתה (גמרא ורש"י)?
א' קבלת הדם, הולכה, וזריקה.
ב' זריקת והואה וזמצי הדם בחיץ או בפנים או לפני ולפנים.
ג' תרומות הדשן, סידור המערכה, וסידור ב' גזירי עצים.

כ"ג: מדוע אין להשתמש בגביז הוצאת הדשן לקרבת קרבנות?
א' מפני שבגדים שהשתמשו בהם לקדושה קלה אין להשתמש בהם לקדושה חמורה.
ב' משום שבגדים שבישל בהם קדוה לרוב לא ימזוג בהם כוס לרבו.
ג' שתי התשובות נכונות.

כ"ג: מתי תיקנו גורל לתרומות הדשן?
א' כשאחד דחק את חבירו ונפל ושבחה רגלו.
ב' כשאחד דחק את חבירו.
ג' כשהיו הכתנים מרובים.

כ"ב: מה נענש דוד המלך על המעשה עם בת שבע?
א' מה שאירע ליל האשון של לאמונו ולתמר ובגדיה אבשלום.
ב' שנצטרע ו' חודשים ופרש ממנו סנהדרין ונסתלקה ממנו שכנית.
ג' שתי התשובות נכונות.

כ"ב: מה היו עושים בראשונה עם תרומות הדשן באופן ששנים הגיעו יחד לראש הכבש?
א' היו עושים גורל ביניהם.
ב' היו עושים גורל בין כל הכתנים.
ג' היו חורגים שניהם ורצים בכבש.

כ"א: האם השלח שבמקדש היה מוקבל טומאה, ומדוע?
א' לא. מפני שהיה קבוע במקומו.
ב' כן. מפני שהיה מצוה אזה.
ג' כן. מפני שהיה מוטל.

יומא כ"א: עד כ"ד:

מבחו 97 < פרשת קר

מבחינים ב'עמוד היומי'

תמצית

לדעת

0737-288-488

03-6171132

תמצית

ג' מנחת אשיר. אבל אם נסר רק שטחי דם או למין מותר.
ב' אשיר.
א' מותר.
ג' מותר.
האם מותר להראות לאחרים דברים פלוני כתב. שנתן כן ניכר
ג' נותן?
ב' מותר.
א' מותר.
האם המקבל לשון עובר על "והלכת בדרכיו"?
א' עובר.
ב' אינו עובר.
ג' ברכילות ובפסול הדע עובר רק בפני.
א' שמועה את בנו לעשות אסור דרבנן. האם ישמע לו?
א' לא ישמע לו.
ב' יעבור. מפני שכבוד אב ואביונות דוחה פניה דרבנן.
ג' בקום וישע לא יעבור, רק בשבט ואל תעשה.

באר מים חיים

האם המקבל לשון דע עובר על "מנחת שקי תרחיק"?
א' אינו עובר.
ב' עובר, וזהו אסור דתורה "תרחיק".
ג' פסק.
האם המקבל לשון דע עובר על "והלכת בדרכיו"?
א' עובר.
ב' אינו עובר.
ג' פסק.
האם המקבל לשון דע עובר על "מנחת שקי תרחיק"?
א' אינו עובר.
ב' עובר, וזהו אסור דתורה "תרחיק".
ג' פסק.
האם המקבל לשון דע עובר על "מנחת שקי תרחיק"?
א' אינו עובר.
ב' עובר, וזהו אסור דתורה "תרחיק".
ג' פסק.

חפץ חיים

מה נכלל במצות "את ד' אלוהיך יירא"?
א' לירא מלפני ד' יתברך בן ידיו.
ב' לערוך את עצמו כאשר מצוה עבדית לירא ד' ראה את
מנעמי ומנעמי לעבדית דבנו.
ג' שתי התשובות נכונות.
מה נבינו תלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות?
א' רק שר תלמוד תורה כנגד כל המצוות.
ב' גם עונש ומטעם תורה שקול כנגד כל המצוות.
ג' רק לעבד אכילת פירותיהן בעולם הזה.
באיזה אופן התספר לשון דע נכלל ב"אשר אשר לא יקם
את דבי תורתה האת לעשות אותם"?
א' בכל אופן.
ב' רק אם נעשה הדבר אצלו כמו הפקר ואינו מקבל על עצמו
לחשוד ממנו.
ג' רק כאשר הוא מדבר לשון דע בפני המדבר.

03-6171132

תמצית

במה תלויות כל הברכות שנאמר בתורה?
א' בטעמיות המצוות. דברית יבוא עליו כל הברכות ואחל
כי תשכע בקול ד' אלוהיך.
ב' בכלל פסוק זה גם לכלת בדרכיו של הקב"ה והיינו
לעשות חסד.
ג' אין הברכות מנתנות לשראל אלא כשעם באחדות. ולכן
התספור נאמר בלשון יחיד.

מחשבות

מה שיקול יתר מצוה. מידת החסד או הקרבה?
א' חסד.
ב' קרבה.
ג' שניהם שווים.
כיצד לנודד במגזל רות גורל שרל מגזל חסדים?
א' שבכות חסד עשעשה רות עם המורה יצא ממנה דוד.
ב' שבכות חסד עשעשה רות יצא ממנה דוד.
ג' שבגלל שאלימלך נמנע מלעשות חסד חת הוא ושני
בניו.
מדוע תורה חסד עוזרים לאדם לתגל יצר הרע?
א' מפני שהתורה מקדשת את שכלו והחסד מקדש את
אבריו.
ב' מפני שהתורה והחסד שקולים כנגד כל המצוות.
ג' כיון שכאשר האדם למד דבר חסד והולך בדרכי ד' אין
ליצר שליטה עליו.

אהבת חסד

כמה דורות אחרי עומדת לאדם מידת הצדקה ומידת
החסד?
א' ג' דורות.
ב' עד סוף כל הדורות.
ג' הצדקה ג' דורות והחסד עד סוף כל הדורות.
מדוע רבי יונה בן ירדיון לא יצא לעשותם למלכות?
א' מפני שלא יז' אחרים לקח זכות.
ב' מפני שלא עשה חסד כלל.
ג' מפני שלא עשה חסד כראוי לו.

תמצית

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת קורח תשפ"ו

ויחי ככלותו לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה וגו'. (ט"ז, ל"א). מלשון הכתוב משמע דמיד כשכילה דבריו נבקעה האדמה ונבלעו בה, ולא היה שהות בין סיום דברי משה לבקיעת האדמה ובליעתם. ויש לומר בזה דהנה הרי משה קבע שבירור אמיתות נבואתו יהיה מתברר על ידי בקיעת האדמה ובליעתם בתוכה, וא"כ כל זמן שהאדמה אינה נבקעת ואינם נבלעים בתוכה, עדיין אין מתברר אמיתות נבואתו של משה, ואמיתותה תלויה ועומדת עד שתתברר, ולכן מיד עם כלותו לדבר מיד נבקעה האדמה ונבלעו בתוכה, כדי לא להשאיר את אמיתות נבואת משה בלא בירור אפילו רגע אחד.

בזאת תדעון כי ה' שלחני וגו', וירדו חיים שאולה וגו'. (ט"ז, כ"ח). מבואר שבבליעתם באדמה שתפתח פיה יתברר אמיתות נבואתו. ונראה לבאר מה שהבירור היה באופן שבריאח יברא ה' וגו' וירדו חיים שאולה, לא היה זה בתורת הוכחה וסימן בעלמא, שבוה שדבריו מתקיימים בעשיית אותות ומופתים מוכחת אמיתות נבואתו, והעונש שנענשו בבליעתם ובירידתם חיים שאולה, לא היה זה עונש בעלמא, אלא העונש היה בתורת קיום דינם הראוי להם, וההוכחה הייתה מזה שנתקיים בהם העונש והדין הראוי להם.

דהנה מבואר בירושלמי דקורה היה אפיקורס בשעה שאמר אין תורה מן השמים, ולא משה נביא ולא אהרן כ"ג. ואא"ז מרן הגר"ז זצ"ל הוסיף שכפירתו היא בב' עיקרים, דבאין תורה מן השמים, כפר בעיקר דתורה מן השמים, ובאין משה נביא, כפר בעיקר שנבואת משה כולה מפי הגבורה. והנה בכ"ב איתא דבלועי קורה אומרים משה ותורתו אמת והן בדאין. וביאר אא"ז מרן הגר"ז זצ"ל שלכן אומרים ב' הדברים משה אמת ותורתו אמת, כנגד כפירתם בשתי העיקרים דנבואת משה ותורה מן השמים עכ"ד. והנה דין הכופרין בתורה ובנבואת משה מבואר בר"ה דף י"ז שהמינין והאפיקורסין שכפרו בתורה יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות, ועוד שגיהנם כלה והן אינן כלין. ונמצא דדינם של קורה וכל הנועדים על ה' שהיו בכלל האפיקורסין, הוא להיות יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות וגיהנם כלה והן אינן כלין.

מעתה נראה דמה שנבלעו באדמה וירדו חיים שאולה לא היה זה עונש בעלמא, אלא היה זה קיום דינם הראוי להם כדין האפיקורסין, דירידה לשאול היינו דינם של האפיקורסין שירדין לגיהנם, כמבואר בגמ' בר"ה שם דילין דגיהנם כלה והן אינן כלין מהכתוב 'יצורם לבלות שאול', הרי דעונש האפיקורסין הוא לירד לשאול, וזהו שנענשו כאן בירידה לשאול, שזהו קיום דינם והעונש הראוי להם. מעתה יש לומר דמה שאמר דכשתפתח הארץ את פיה וירדו לתוכה

בוקר ויודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו. (ט"ז, ה'). וברש"י פירש ד'את אשר לו', לעבודת לוויה, ו'את הקדוש', לכהונה. והנה מלבד זאת מונה עוד ב' עניינים שיודעו, אחד שיודע את אשר לו ואת הקדוש, ומלבד זאת יודע גם את אשר יבחר בו, וצ"ב מהם ב' העניינים.

ונראה לבאר בזה דהנה בכהונה מלבד קדושת הכהונה שיש בכהנים, יש גם בחירה בכהונה, ויסוד הדין של בחירה, הוא דין בפני עצמו שרק הם כהנים, ואחרים מופקעים ונפסלו ואינם יכולים להיות כהנים, ודבר זה שיש בחירה בכהנים, ובזה נפסלו והופקעו שאר ישראל מכהונה, מבואר בדברי המכילתא פר' בא עד שלא נבחר אהרן היו כל ישראל כשרים לכהונה, משנבחר אהרן יצאו כל ישראל, הרי היתה בחירה באהרן שרק לו תהיה הכהונה, וכל ישראל הופקע ונפסלו ואינם ראויים לכהונה, ונכמבואר יסוד ענין בחירה בדברי אא"ז מרן הגר"ז זצ"ל לגבי בחירת ירושלים ומלכות בית דוד.

מעתה יש לבאר דזהו שתי העניינים שמזכיר הכתוב, דבר אחד הוא עצם הקדושה, וזהו שאמר 'את הקדוש', ועוד יודע גם הבחירה, במי הייתה הבחירה לכהונה, וזהו שאמר הכתוב 'את אשר יבחר בו', שיודע גם במי הייתה הבחירה.

והנה יש לדייק בלשון הכתוב, דלגבי הקדושה אמר 'את הקדוש', דזהו לשון עבר שמכבר הוא קדוש, ואילו לגבי הבחירה אמר 'את אשר יבחר בו', שזהו לשון עתיד, דמשמע דרק עכשיו הוא יבחר. ונראה לבאר בזה, דלגבי הקדושה, אם יש עוררין על זה, אין צריך אלא לברר את אמיתות הדבר שיש בו קדושה, אבל בבחירה אם יש עליו עוררין, שייך שתהיה בו בחירה מהודשת, בשביל סילוק הערעור, ועל ידי הבחירה המהודשת יסתלקו הערעורים והמענות.

אשר לפי זה יש לומר, דאחר שקורה טען וערער כנגד כהונתו של אהרן, אז באמת הייתה בחירה מהודשת באהרן, ואם כן נמצא דלגבי הקדושה לא היה זה אלא בירור על הקדושה שהייתה בו מקודם, ולכן אמר הכתוב 'את הקדוש' שזהו לשון שיש בו קדושה מכבר, וזהו ביאור דברי רש"י בפסוק ו', שכתב בפירוש הפסוק 'זהו האיש אשר יבחר בו הוא הקדוש', דכבר הוא בקדושתו, דר"ל דבזה תתברר קדושתו דמעיקרא, ולא שרק עכשיו תחול בו הקדושה, אבל לגבי הבחירה, בזה אמר הכתוב 'את אשר יבחר', דעכשיו יהא בו בחירה מהודשת, בשביל לסלק העוררין והמענות.

ובאמת דהדבר מפורש בכתוב 'זהו האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והשיכותי מעלי את תלונות בני ישראל', הרי דע"י פריחת המטה יסולקו המענות והעוררין על בחירת אהרן לכהונה.

והנה כב"ב איתא א"ל ההוא טעיא לרבב"ה תא אחוי לך בלועי דקרב והראהו שתי בקעים שהיה יוצא מהן עשן, ולקח גיזת צמר ושראה במים והניחה שם ונחרכה עי"ש. ומבואר דגם לאחר זמן רב היו בעונש בליעתם שנבלעו. ולהמבואר דבליעתם היה בתורת קיום דינם ועונשם כדין האפיקורסין, י"ל דהנה העונש של האפיקורסין הוא דנידונין בה לדורי דורות [ולא רק עד י"ב חודש]. ולפי זה מבואר מה שהם בעונש בליעתם לעולם, משום דכן הוא דין עונשן, שנידונין לדורי דורות, וע"כ גם בזמן רבב"ה שזה שנים רבות אח"כ עדיין היו בעונש בליעתם.

זקת התורה

מתוך המשא המרכזי בכינוס רבני הקהילות והאדמו"רים באשדוד בראשות הגאון רבי ישראל בונים שרייבר שליט"א כבוד הגאב"ד שליט"א לאורך ימים ושנים טובות. קרה דבר בכלל ישראל. ליהדות החרדית, לעוסקי התורה, לשומרי התורה. עד עכשיו נתנו ללמוד בישיבות, נתנו לקיים את התורה. עכשיו יצאו למלחמה לרדוף עד חורמה את עמלי התורה, את עוסקי התורה. הם יודעים שהישיבות זה מקור מים חיים, משם כל היהדות, כל האידשקייט בנוי על הישיבות, משם יתד, משם פנינה לכל קיום התורה, לכל הכלל ישראל, הם מרכז התורה. איך כתוב בגמרא? אחו, שאחו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. הוא אמר: אם אין גדיים אין תישים. הוא סגר ונעל את הישיבות. זה מעשה אחו זה. ורודפים את בני הישיבות, את הישיבות עצמם בכל חומר, בכל מיני רדיפות. עד כדי שלילת מעמד אדם, עד כדי כך. הוא לא זכאי לעבור ברחוב, הוא לא זכאי ללכת ד' אמות, כסדר אורבים לו מפה ומשם, שאנחנו עומדים בה, היא לא מהיום, היא התחילה בזמן הלכו והתרבו ולחמו בכל קהילה נגד כל רב, נגד כל חידור, שבאשכנז הם סתמו את המקוואות בכוח, והם עשו את כל תלמידיהם הקונגרס הציוני, תלמידיהם ותלמידותיהם ותלמידיהם ותלמידותיהם הקימו את המדינה תורה, בלי שום עבר, דברים חדשים. כל השנים האלה הם העולים מארצות המזרח, וגם מארצות אירופה העולים, והעבירים על דת בכוח ובאונס, בכל דרך ואופן שבעולם. אבל, דבר אחד, נתנו עדיין בפנים הארץ, נתנו לאלה שישבו ולמדו, נתנו אפשרות ללמוד תורה ולקיים מצוות, זה היה עד עכשיו, עכשיו התחיל פרק חדש, עכשיו נכנסו למלחמה גלויה למנוע תלמוד תורה מישראל בכל החזיתות. כידוע, כולם יודעים את הפרטים והפרטים פרטים ששייך לכל זה. וכאן היהדות החרדית בארץ ישראל, בלי מליצות, עומדת בפני מציאות חדשה. וכל הרבנים וכל ראשי הישיבות, וכל העוסקים בצרכי ציבור, כל המשיבים, כל המשגיחים בכל הישיבות, בכל מוסדות התורה, כל המלמדים, כל המורים, כולם צריכים לתת את הדעת לדעת את העניין הזה בפני מה עומדים. אין כאן שחוק וקלות ראש, זה לא עניין של שחוק וקלות ראש. האויב מנגד לא משחק.

אנחנו יודעים שהצבא זה מרכז 'כוחי ועוצם ידי', איך שדורכים שם זה קודם כל כוחי ועוצם ידי. 'כוחי ועוצם ידי' זה הכוונה כפירה רח"ל בקדוש ברוך הוא, והוא מלא בכל עבירות שבעולם, כולל ג' עבירות החמורות, כידוע כל הפרטים, 'כל באיה לא ישובו', מי שנכנס שם - כל באיה לא ישובו, כמו שהרב אמר קודם קצת, להריח קצת, להיות קצת, ועוד קצת, ועוד קצת, ואין לזה גבול, כנודע דרכו של יצר הרע. אפילו מי שהיה שמה יום אחד. גם המסלולים החרדיים, שכביכול הם חרדיים, זה הכל שקר והכל אחיזת עיניים. כבר הדברים מפורסמים והדברים ידועים כי הם נלחמים בהם עצמם ומפזרים אותם אחרי זה, ולא נותנים. בטעות הביאו אוכל לא כשר, בטעות חיללו שבת, ואחרי זה מהטעות נהיה ודאי, מהודאי נהיה מזיד, וככה מדחי אל דחי לא נותר אף אחד. זה הכל אחיזת עיניים. מי שחותם לשם או לאחד המסלולים, וכל המסלולים הם בכלל. לא רק אלה שיממש לצבא, כל המסלולים שנלמד אותם, תלמד החכמה הזו, החכמה הזו, תחזור הביתה, הכל בסדר, כמו שאמרו קודם, עם הלוש, עם זקן ופאות, עם צורת איש יהודי, העיקר תחתום, איך שחתם שם הוא נפל שם, ועם כל מה שכרוך בזה, אין לו תקנה. הדרך להציל הוא לדבר בישיבות, בבתי כנסיות, בבתי מדרשות. לא צריך להתבייש לעמוד ולדבר לפני קריאת התורה, אחרי קריאת התורה, בקידוש, בשלום זכר, לעמוד לדבר בכל בתי כנסיות, כי יש כאן שני עצמים, יש רח"ל עם אחד שדבק בקדוש ברוך הוא ותורתו, שומרי התורה ועוסקי התורה. ויש שלטון אחר שכולו כפירה, כולו עקירת כל קודש, ולחנך כי אין לנו שני דרכים, אין על מה לוותר, וצריכים להיות חזקים בדעתנו, אנחנו צריכים להיות חזקים ולעמוד בניסיונות. אנחנו, המבוגרים, כבר הניסיונות שלנו לא כל כך קשים, אבל העמידו את הצעירים בניסיונות האלה. העמידו אברכים, שצריכים לרכוש דירה או להכניס אותם לבית הכלא. ולכן צריכים להיות חזקים בדעתנו, וצריך להיות טובה על מנת להטפח שהבחורים יהיו חזקים, שהאברכים יהיו חזקים, עד כדי כך שיוכלו לעמוד בפני כל הניסיונות האלה, אם אנחנו, המשפיעים, נהיה חזקים, אז יוכלו להשפיע בתוקף, אם אצלנו זה הן ולא ורפיא בידה, איך אנחנו נשפיע? מה כבר יאמרו הבחור ששומע? מה יאמרו האברך ששומע אותנו? אצלנו צריך להיות אש קודש. זה מלחמה ממש, זה לא קלות ראש, סאי גישט א'שפיל, זה לא משחק פה, זה מלחמה ממש, מלחמה גמורה. כל העניין שהם אומרים שהם רוצים בצבא, צריך חיילים, הכל שקר, הכל תואנות וטענות שווא, אין שם שום דבר. העיקר זה לשבור את היהדות החרדית רחמנא ליצלן, לשבור את כוח התורה, את כוח הקדושה, את כוח היהדות. והם כבר אמרו מפורש רח"ל 'לפרק את עולם התורה'. לכן אנחנו צריכים לחזק את עולם התורה, להתחזק, לחנך למסירות נפש, אע"פ שקשה, צריך לחנך. מאיפה ידע הבן? מאיפה ידע הצעיר, מאיפה ידע אם לא נחנך אותו, הוא לא ידע. אנחנו צריכים לחנך לזה, לעמוד במסירות נפש, להיות בגאווה התורה, להיות בעל גאווה, גאווה כשרה. גאווה התורה, גאווה היהדות: 'אני בן תורה', אני יהודי שומר תורה ומצוות, יש לי צורה של יהודי, להיות בגאווה כזאת. אנחנו לא יכולים לוותר. על התורה ועל היהדות אנחנו לא יכולים לוותר, 'את זה נקיים, את זה לא נקיים' ח"ו, אין מה לוותר פה.

היום שאולה, בזה תתברר אמיתות נבואתו לא היה זה כתורת הוכחה בעלמא, אלא היה זה בתורת קיום העונש והדין הראוי להם, ובוה שיהיו נידונין כדין האפיקורסין יוכח ויודע שאכן היו אפיקורסים, ובקשת משה הייתה דהגם דבדאי עתיד להתקיים בהם דין האפיקורסין כראוי להם, אבל זה יתקיים רק לאחר מיתה, שנשמתם תהא יורדת לגיהנם ונידונת בו לדורי דורות, וע"ז באה הבקשה שבעדת קורה יתקיים הדבר כבר בעולם החיים, ויראה הדבר לעין כל, וע"ז שמתקיים בהם דין אפיקורסין, יהא נודע ומתברר אפיקורסותן.

השיעור נדפס לזכר ולעילוי נשמת אבינו מורנו עטרת ראשנו הרב החסיד המפ"י יקר יקרים בבית ישראל ענף עץ אבות תפארת אבותינו הצדיקים זצוק"ל רבי אברהם יוסף ב"ר פנחס שפירא זצ"ל

הנוצח ע"י בניו וחתניו שליט"א

נחל אליהו

משיעורי הרב אליהו דיסקין שליט"א

משה וקרח - קין והבל, 'אתם' המיתם, ויהיו המתים, זו מחלוקת קורח 'ועדתו', לא שבט לוי בלבד

ובלעה אותם, ואולי כי זה יהיה לה תיקון למה שפצתה לבלוע איש צדיק עתה תפצה פיה לבלוע אויביה', ודבריו נואמים להפליא עם דברי האר"י הקדוש שקורח היה גלגולו ותיקונו של קין.

ומה שכתוב באור החיים שבליעת קורח זה מה שהחזיר לארץ את הכה לומר שירה, ביאור הדבר ששירה זה קידוש ה' וגילוי כבודו בעולם, והמופת הזה בעצמו של בליעת קורח עשה כזה קידוש ה' ואין לך שירה יותר גדולה מזו, ולכן הפה של האדמה שנסתם מלומר שירה כאן הוא אמר שירה בעצם מה שהוא פתח את פיו לבלוע את עדת קורח.

פרומער אפיקורס

וילונו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המיתם את עם ה' - מה הפשט בזה? הם ראו בדיק מה קרה, הם ראו שקורח חולק על משה ועל אהרן, למה הם באים בטענות? והפשט הוא שהם באו למשה ואהרן מתוך כאב ומרירות, הם ראו את העונש הנורא שה' נתן לעדת קורח והם אמרו למשה ואהרן אולי הייתם צריכים להיות קצת יותר סובלניים, ללכת קצת יותר בדרכי נועם, לא להיות כאלו קנאים, אם הייתם מתנהגים בצורה כזו עדת קורח לא היו נענשים בכזה עונש נורא, ולמרות שרק זה היתה התביעה עליהם מיד פרצה מגיפה שמתו בה ארבעה עשר אלף ושבע מאות איש, ובלי הקטורת לא היה נשאר משונאיהם של ישראל שריר ופליט.

אתם יודעים מה זה ארבע עשרה אלף איש?? לפני עשרים שנה כשפרצה האינתיפדה במשך למעלה משנה התפוצצו אוטובוסים ברחובות, מחבלים מתאבדים פוצצו את עצמם בבתי מלון ובמסעדות, במשך שנה וחצי נהרגו אלף חמש מאות איש, וההרגשה היתה שיש גזירה נוראה על כלל ישראל, ואילו כאן על משפט קצר שנאמר מתוך כאב אמיתי

'אתם המיתם את עם ה' מתו ארבעה עשר אלף ושבע מאות, רואים מכאן כמה חמור הסתכלות מהסוג הזה על ההנהגה התקיפה של גדולי ישראל, החזון איש אמר שאותם אלו שאומרים שגדולי ישראל אשמים במה שנהרגו כל כך הרבה יהודים בשואה כי הם לא עודדו את כולם לעלות לארץ ישראל, אמר החזון איש: מי שאומר ככה **'הוא פרומער אפיקורס'**, להגיד על גדולי ישראל **'אתם המיתם את עם ה'** מביא פורענות נוראה על כלל ישראל.

שרופי הכבשנים מאשימים

ואותם ציונים ארורים שתוך כדי המלחמה חיבלו בפעולות ההצלה, אחד מהם התבטא ואמר שזה לי פרה אחת בעין חרון מרכבת מלאה של זקנים מפולין, ר' מיכאל דוב ויסמנדל ועוד עסקנים רצו לעשות עיסקה עם הגרמנים ולהציל מליון וחצי יהודים מההונגריה והציונים חיבלו בידים בהסכמים האלו, אפשר לקרוא את הדברים בספר **'שרופי הכבשנים מאשימים'**, אותם ציונים רשעים כדי לנקות את עצמם מהרציחות שנגרמו על ידם הם האשימו את גדולי ישראל.

מנין המתים במגיפה

ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות מלבד המתים על דבר קורח - המשך חכמה עושה חשבון שהמתים היו סך הכל מאה פעמים קמ"ז כנגד שנותיו של יעקב, ואפשר לבאר עוד רמז במנין המתים - רש"י מביא שהם הוציאו לעז על הקטורת ועל משה ועל אהרן, המילה **'לעז'** כשכמפילים את האותיות זה בזה ל' כפול ע' זה אלפיים מאה, כפול ז' זה ארבעה עשר אלף ושבע מאות

הגלגולים של הבל

האר"י הקדוש בשער הגלגולים מגלה לנו שהתיקון על מה שקין הרג את הבל היה בכך שהבל נתגלגל במשה רבינו, וקין נתגלגל בשלשה דורות, הנפש של קין נתגלגלה באיש מצרי שמשה רבינו הכה, הרוח של קין נתגלגלה בקורח, והנשמה של קין נתגלגלה ביתרו, ומשה רבינו שהוא גלגול של הבל תיקן את המעשה של הבל, את המצרי במה ש'**ויך את המצרי ויטמנהו בחול'** בקורח התיקון היה **'ותפתח הארץ את פיה'** ואצל יתרו התיקון היה על ידי **'ויתן את ציפורה בתו למשה'**, **אומר האר"י הקדוש** שלשת התיקונים האלו מרומזים בפסוק **'כי שבעתיים יקם קין'** יק"ם כתוב חסר וי"ו ראשי תיבות יתרו קורח מצרי, שלקין תהיה תקומה ותיקון על ידי יתרו קורח והמצרי.

בפרשת שמות כתוב **'וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה'** **אומר הזהוה הקדוש** בלבת אש להשלים את השם, **וביאר בזה המקובל הגר"ש מאוסטרופולי**, שמשה זה אותיות משה שם הבל, שמשה נתגלגל לתקן את הבל ואת שם בני אדם הראשון, בשם משה יש ש"ן וה"א וחסר ב"ת ולמ"ד מהבל ותי"ו משת, וזה הפשט ב'**לבת'** אש להשלים את השם.

מקומות שלא נפגמים על ידי החטא

ואנחנו רואים שהתיקון של קורח ושל האיש מצרי היה על ידי הריגתם, אבל התיקון של יתרו היה על ידי שהוא לקח את בתו לאשה, ואפשר לבאר בזה על פי דברי **הנפש החיים** שכשאדם חוטא הוא פוגם בנפש רוח ונשמה, אבל יש איזו שהיא נקודה בנשמה גבוה מעל גבוה שהיא לא נפגמת וממנה מתעורר אחר כך התיקון שמחזיר אותו בתשובה, ודבריו מרומזים בפסוק בתהילים **'ה' העלית מן שאול נפשי'** הראשי תיבות של המילים **'העלית מן שאול נפשי'** מהסוף להתחלה זה אותיות נשמה, שהתיקון מהשאול זה על ידי הנשמה שהיא לא נפגמה וממנה מגיע התיקון גם לרוח ונשמה, ולכן הנפש רוח ונשמה של קין שנפגמו לגמרי היו צריכים תיקון על ידי הריגה, אבל הנשמה של קין שלא התלכלכה כל כך היה מספיק תיקון בדרך טובה על ידי שהוא נשא את בתו לאשה.

עונשי קין

ואפשר להוסיף על דברי האר"י הקדוש - שלשת הגלגולים שקין התגלגל בהם קיבלו את אותו עונש שקין קיבל, אצל קין כתוב **'ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה'** ומידה כנגד מידה היה העונש של המצרי שכתוב אצלו **'ויטמנהו בחול'** וכך גם אצל קורח **'ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם'** שהתיקון אצל שניהם היה על מה שהאדמה פצתה את פיה במיתתו של הבל, וקין קיבל עוד עונש **'נע ונד תהיה בארץ'** וכך גם בני יתרו קיבלו עונש של גלות, בירמיה כתוב שבני יתרו חיו כמו נוודים מבלי לבנות להם בתים, וזה גם היה תיקון לנשמתו של קין.

דברי האר"י הקדוש מאירים את מה שכתוב **האור החיים הקדוש** על הפסוק **'ואם בריאה יבא ה' ופצתה האדמה את פיה'** וזה לשונו - יתבאר על דרך אמרם ז"ל שמואות יום [שקין הרג את הבל] נסתם ונחתם פי הארץ, וכשהיא רוצה לומר שירה לפני ה' כדרך כל הנבראים שאומרים שירה לפני הבורא היא אומרת בכנפיה דכתיב מכנף הארץ זמירות שמענו, וכאן כשרצה משה להעניש את הרשעים האלו אמר ואם בריאה יבא ה', פירוש אותו בריאה שכבר ברא ה' שהיא פי הארץ להגיד שירה ועל ידי מעשה שקין רצח את הבל נסתם והיה כלא היה, עתה יחזור ה' לברוא אותה בריאה שיהיה לה פה ופצתה הארץ את פיה שהיה לה מקודם

שהרבה לא יכולים לעשות כרשב"י אבל יחידים שרוצים לעשות כרשב"י ע"ה יזכה לו בלי שום השתדלות.

כהני ה' תקראו משרתי אלו קינו יאמר לכם

ורצינו להוסיף בזה - לא רק המקור של דברי הרמב"ם הם מהגמרא הזאת אלא גם ההגדרה של הרמב"ם שמי שעושה כן נהיה כמו שבט לוי שעומד לפני ה' לשרתו זה גם נלמד מהגמרא, שהגמרא מביאה את הפסוק בישעיה [סא ה] **'ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אנריכם וכרמיכם'** והפסוק שאחרי זה הוא **'ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלו קינו יאמר לכם חיל גוים תאכלו ובכבודם תתימרו'** בפסוק הזה כתוב מפורש שמי שעושה כן נהיה כהן, נעשה משרת ה', משרת ה' הוא אוכל שותה ומתפרנס על חשבון המלך, והאבן עזרא שם כותב 'והיו הגוים כנגד כל ישראל וישראל כנגד בני אהרן, על כן חיל גוים תאכלו כנגד המעשר', וכך גם כותב הרד"ק 'ואתם לא תהיו צריכים לעבוד עבודתכם כי בני נכר יעשו אותם ותהיו פנויים לעבוד את ה', כמו הכהנים שהיו מוכנים ומזומנים לעבודת בית המקדש, כן תהיו פנויים מעסקי העולם ותתעסקו בתורת אלו קים ודברי חכמה לדעת את ה'.

זה הפשט בפסוק ביתרו **'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש'** שקודם חטא העגל היו כל כלל ישראל בדרגה הזאת של משרת ה', כולם היו כמו שבט לוי ממלכת כהנים, וכך גם יהיה לעתיד לבוא במהרה בימינו.

למה הרב שך לא הרשה לאברך לחזור לכולל לחצי יום? מסופר על אברך כולל שבמהלך החיים יצא לעבוד לפרנסתו במשך כל היום הוא עבד ובעבר היה קובע עיתים לתורה, יום אחד הוא הגיע להרב שך צ"ל ואמר לו שחשקה נפשו בתורה והוא רוצה לצמצם את שעות העבודה שלו רק לבוקר ובמשך שאר היום ללמוד בכולל, הרב שך חקר אותו על מצבו הכלכלי והבין שאם הוא התנהג בצורה כזו יהיו לו דקדוקי עניות ואמר לו שבניתיים לא כדאי לו, אחרי כמה ימים אמר לו הרב שך אני רואה שאתה ברוגז עלי... בטח יש לך טענות איך יכול להיות שבישיבה יושבים מאות ואפלי אברכים ועוסקים בתורה מותר דחק וקשיי הפרנסה, ואותם אני מעודד להמשיך וללמוד יומם ולילה, ואתה מבקש ללמוד חצי יום ואני לא מרשה לך, אמר לו הרב שך: תדע לך, יש את הצינור של שבט לוי, הם עדיין לא יצאו מהצינור הזה ויש להם פרנסה מהקב"ה, אבל אתה יצאת מהצינור הזה ואתה רוצה להמשיך לעבוד חצי יום, אני לא יכול לקחת אחריות שיהיה לך פרנסה, אבל אברכי הכוללים הם שבט לוי, הם סמוכים על שולחנו של מקום, הם חיל ה' כמו שכתוב ברמב"ם.

פרנסה משמים

היה אברך בשוויץ שנולדו לו ילדים בזה אחר זה והוא היה יושב אהל עמל בתורה במסירות נפש, והיו עליו הרבה לחצים מבני המשפחה והמסביבה שיצא לעבוד, וכשנולד לו הילד השליש עשרה הוא קיבל זימון מבית המשפט, והוא היה שקוע בלימוד ולא שם לב מה כתוב במכתב, וכך בעוד כמה מכתבים עד שהוא קיבל אזהרה שאם הוא לא מגיע זה בזיון בית המשפט והוא יכול לשבת על זה במאסר כמה שנים, הוא הגיע לבית המשפט והתגלה לו שהיה בעיירה שלו גוי ערירי שהיה לו וילה גדולה עם חצר ענקית, והוא היה חשוך בנים שמאד מאד אהב ילדים, והוא כתב בצוואתו שהוא מוריש את כל נכסיו למשפחה הכי ברוכת ילדים שיש אצלו בעיירה, והיה באותה עיירה עוד משפחה עם שנים עשרה ילדים ושבעים לפני הצואה של אותו גוי נולד לאותו אברך הילד השליש עשרה, זוהי הפרנסה שמגיעה ישירות מהקב"ה לחיל ה' ונחלתו.

ולא שבט לוי בלבד

ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם כי שכר הוא לכם חלף עבודתכם באהל מועד - חוץ משבט לוי שעסקו בתורה היו עוד שני שבטים שהיו עוסקים בתורה, שבט יהודה שכתוב עליו **'לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו'**, וכן שבט יששכר כתוב בדברי הימים **'ומבני יששכר יודע בינה לעיתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מאתים לכל אחיהם'**, וזה מרומז כאן בפסוק **'כי' שכר הוא לכם** כ"ה גימטריא יהודה, וכלי שכר' זה אותיות ישכר, לרמז שגם שני השבטים האלו זוכים להיות כמו שבט לוי כדברי הרמב"ם.

במשנה באבות כתוב **'כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים, ושאניה לשם שמים אין סופה להתקיים, מחלוקת שהיא לשם שמים הלל ושמאי, ושאניה לשם שמים זה קורח ועדתו'** ולכאורה אם במחלוקת לשם שמים כתוב הלל ושמאי היה צריך להיות כתוב במחלוקת שלא לשם שמים קורח ומשה, והתשובה פשוטה אצל שמאי והלל גם שמאי נחלק על הלל וגם הלל נחלק על שמאי, אבל קורח ועדתו רק הם חלקו על משה ומשה לא חלק עליהם, והעולם מבאר בדרך צחות **'מחלוקת קורח ועדתו'** בתוך עדת קורח עצמה היה מחלוקת, **'לתאוו יבקש נפרד'** מה שהדביק אותם היה השנאה למשה אבל בתוך זה כל אחד דאג לעצמו והם רבו בינם לבין עצמם.

למה היה קורח גם מבלועים וגם מהשרופים

ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם גו', ואש יצאה מאת ה' ותבלע את החמישים ומאתים איש מקריבי הקטורת - הגמרא בסנהדרין דף ק' מביאה מחלוקת, שיטת ר' יוחנן שקורח לא היה לא מן הבלועים ולא מן השרופים, ומבאר רש"י שהוא מת במגיפה, במתניתא תנא שקורח היה גם מהבלועים וגם מהשרופים, ומבאר רש"י שנשרפה נשמתו וגופו קיים ואחר כך נתגלה עד מקום הבלועים ונבלע, והטעם של המאן דאמר שקורח היה גם מהבלועים וגם מהשרופים הוא פשוט - הבלועים היו אלו שציקר המטרה שלהם הייתה לחלוק על משה, והשרופים היו מקריבי הקטורת, וקורח היה לו את שתי המעלות... הוא גם חלק על משה ואהרן והוא גם הקריב קטורת, ולכן הוא גם נשרף וגם נבלע.

שבט לוי לגינויו של מלך

הצורה שנכתב בתורה מתונה כהונה ולויה היא שכלל ישראל נותנים את זה לקב"ה והוא נותן את זה לכהנים וללוים שהם חיל ה', כי האוכל שיש בצבא הוא על חשבון בית המלוכה, ידועים ומפורסמים דברי הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל **'ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביזתה עם אחיו, מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו ולהורות דרכי הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים שנאמר יורו משפטך ליעקב ותורתך לישראל, לפיכך הובדלו מדרכי העולם לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוחלין ולא זוכין לעצמן בכח גופן, אלא הם חיל ה' שנאמר בך ה' חילו, והוא ברוך הוא זוכה להם שנאמר אני חלקך ונחלתך'** והרמב"ם ממשיך **'ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבודו לדעה את ה' כי הרי זה נתקדש קודש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללוים'** זהו הסוד של קיום האברכים עמלי התורה היום, אבל יש תנאי שכתוב ברמב"ם שצריך **'להיבדל'** לא להיות שייך לכל עניני העולם, אם יש לך פלאפון על רטט זה לא נחשב להיבדל.

מידתו של רשב"י וחבריו

והבריסקע רב בחידושי מרן ר"ז הלוי על התורה כותב על דברי הרמב"ם האלו וזה לשונו **'וכמדומי שראיתי בשם הגר"א שמקור דברי הרמב"ם אלו מפני שזו היא מידתו של ר' שמעון בן יוחאי וחבריו, למדנו מזה דע"ג דאיפסיקא הילכתא כר' ישמעאל דהנהג בהם מנהג דרך ארץ, מכל מקום גם זו המידה של רשב"י וחבריו מדה היא, ואם בא איש מכל באי עולם להתנהג במידה זו אינו צריך לשום דבר בעולם הזה כי ה' יזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו בלי שום השתדלות מצידו כלל, עד כאן לשונו.**

והיינו שבגמרא בברכות לה: אמרו - ת"ר ואספת דגנך מן ת"ל לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפיו יכול דברים ככתבתן ת"ל ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל, ר' שמעון בן יוחאי ואמר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה כו' תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושים רצונו של מקום מלאכתו נעשית על ידי אחרים שנאמר **'ועמדו זרים ורעו צאנכם גו' ובזמן שאין ישראל עושים רצונו של מקום מלאכתו נעשית על ידי עצמן שנאמר ואספת דגנך כו'**, אמר אביי הרבה עשו כר' ישמעאל ועלתה בידם כרשב"י ולא עלתה בידם, ומחדש הבריסקע רב שהפשט הוא

לעילוי נשמת
מרת שושנה ע"ה
ב"ר משה יהודה ז"ל
זילברשטיין
נלב"ע כ"ט כסלו תשס"ד
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה

לעילוי נשמת
הר"ר משה יהודה
ב"ר שלמה ז"ל
מרמורשטיין
נלב"ע כ"ז אייר תש"ל
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה

פניני פרשת השבוע

נושא השבוע: ברכת המזוזה

פרשת קורח

בס"ד | גליון מס' 585

דירת חמישה חדרים ב-25 שקלים?

ויקה קרח (ט"ז, א)

התורה, עדיין רק כלי שהוא מיוחד ובלעדי להחזירו בנפש - יצליח להשישו אל תוך נשמתו פנימה בעוצמה רבה ומוצקה.

רגע לפני שנצא מהבית. נעצור ליד המזוזה, ניתן נשיקה נרגשת ומוקירה על תמור התזכורת הייחודי לו זכו רק יהודים. אשינו שזכינו שיש לנו מטען אנרגיה ביציאה ובכניסה לבית, משהו ששומר על בטחוננו האישי ומקנה לנו אמונה וביטחון חזקים

מכל מתח ודאגה. איזה אושר להחזיק מזוזה בפתח הבית, לדעת שאנחנו מוגנים, מוגנים בידי אבא טוב!

לפיכך, כמה כדאי לוודא לפני רכישת המזוזה, שהיא כשרה ומהודרת באיכות מקסימלית, כדי שההגנה והביטחון שלנו יהיו מקסימליים. כמה חשוב לוודא שהמזוזה לא ניזוקה מניקיון ופגעי מזג האוויר - כהיה שההגנה שלנו אינה נפגמת, נותרת באיכות טובה ומספקת לנו ביטחון איכותי.

השמירה והברכה בבית שלנו, תלויות בתמרוז הזה - במזוזה היקרה, המקנה לנו אושר, משרה בביתנו שמחה, פותחת לנו שערי בריה וגם מעניקה לנו בריאות טובה, ישועות רציוניות, ומלאו חופניים נחת. כמה נשקיע במזוזה ככל יכולתנו, שתהיה מהודרת, ובדוקה אחת לשלוש וחצי שנים כפי שנפסק בהלכה, ונשמור על איכותה וכשרותה המיטבית. וכמה נתרגש להעניק לה נשיקה מאושרת - להודות ולהוקיר שזכינו בתמרוז הגנה ואמונה, ביטחון ואושר תמידים!

המתנה קשה, ישועה מפתיעה!

שעת ערב מאוחרת, בבית רחב מידות אך שקט מדי בפרץ, צרפת. על הספה המרופדת ישבה אשה לא צעירה, עיניה זולגות דמעות, ציפורניה נכססות בדאגה, וידיה ממוללות דפים שלוגו רפואי מתנוסס עליהם. זה עתה יצאה מרופא ממוחה ובעל שם עולמי, שעבר על התיק הרפואי המלא אך לא היה איש בשרוה...

מזה זמן שבריאיותה אינה תקינה, אך לכך כבר כמעט התרגלה - עד כמה שניתן, אלא שצעררה ודאגתה נסובים עתה סביב צרתה הגדולה יותר, והיא העובדה שלא זכתה להיפקד בילדים. בית גדול ורחב מידות, ספות יפות וחדרים מאובזרים - כל אלה הם כלי מצויין להכניס אושר הביתה. אך האושר עצמו - הם הילדים המתוקים, שמי יודע אם ומתי ימלאו את חלל הבית בצחקוק וילדות וקישוטים על הקירות...

הרופא המומחה בדק את התיק כולו, והעלה את מסקנתו על הכתב: ניתוח לשיפור מצב הבריאות, ואין סיכוי - אין שום סיכוי - לזכות בילדים. המצב הרפואי ברור ונחרץ, כמו זרע לניתוח מורכב, מסוכן ומסובך. אך גם הוא לא יועיל לשינוי הסטטוס, הרופא קבע באופן ברור, אמא - היא לעולם לא תהיה!

התחום המושקע והנחקר ביותר בעולם כולו, הוא תחום הביטחון. אין מדינה שאין לה צבא להגן עליה, ובין הצבאות - תחרות יוקרה על עוצמה ויכולות מבצעיות, המביאות את הביטחון לשיא. תקציב הביטחון נוגס בחלק ניכר מתקציב כל מדינה, ובארצות מאוימות, כמו בארץ ישראל, תקציב הביטחון הוא הגבוה ביותר מכל התקציבים האחרים!

ישיבות מטה, אימונים מורכבים, מבצעים מפרכים ותעשייה ביטחונית עניפה - מרכיבים את תפיסת הביטחון של כל מדינה. גם מפעלים עתירי ידע, מוסדות ומרכזים הומי קהל, משקיעים במצלמות נסתרות, שמירה הדוקה מסביב, טבעות אבטחה מקיפות, ומרוץ מודיעיני מעמיק, הכל כדי לספק את הביטחון המקסימלי, המאפשר לכולנו חיים שלווים ושקטים, איש תחת גפנו ותאנתו.

כבנים אהובים לאבינו שבשמים, דאג לנו אבינו להגנה הבטחונית שלנו, והעניק לנו מעטפת בטחונית מושלמת השומרת עלינו בכל עת, היא המצוה לקבוע מזוזה. המזוזה היא אותה יריעת קלף קטנה ומהודרת, בה כתובות פרשת 'שמע ישראל - ואהבת' ופרשת 'וזהו אם שמוע'. המזוזה מעטרת את פתח הבית, קבועה במשקוף הכניסה, כדי להזכירנו מי בעל הבית בעולם, מי מנחה אותנו ומונהיג אותנו, ומי דואג לנו ושומר עלינו באמת, היום וגם בעתיד.

הרמב"ם מבאר, כי בשל תוכנה הייחודי של המזוזה והמסר האמוני העוצמתי הנובע ממנה, נקבעת המזוזה על משקוף הדלת, כמו תמרוז בכל יציאה וכניסה, תזכורת קבועה בכל צומת בחיים. ברגע הזה שאתה יוצא לרחוב או חוזר הביתה, רגע לפני שתצא לעבודה או לסידורים, קח זריקת אנרגיה מהתמרוז שבכניסה, טול מטעני חיזוק מהתזכורת שבמשקוף: יש בורא עולם המדריך אותנו כיצד לנהוג, ואם נעשה כהוראותיו וכמצוותיו - חיינו יתנהלו בשלום ובשלווה, ברוגע ובביטחון!

בפרשת השבוע פרשת קרח, אנו עדים לטענתו של קרח, שאינו מבין מדוע בית מלא בספרי תורה טעון מזוזה בפתחו. הרי בספר התורה יש גם את הפרשות שבמזוזה, ובבית בו מצויים ספרי תורה לרוב - יש את כל מצוות התורה וגם פרשות המזוזה פעמים רבות! אם כן, מדוע בית כזה זקוק לתוספת קלף קטן ושתי פרשיות בתוכו? מדוע דחופה מזוזה גם במשקוף בית כזה?

אך האמת היא, שבוודאי גם בית מלא בספרי תורה חייב במזוזה. וכפי שביאר הגאון רבי אברהם יעלין זצ"ל בהקדמת ספרו 'ארץ אפיים', כי המזוזה היא כלי ייעודי וייחודי, המיועד למטרה אחת ובלעדית - להחזיר בלב ולהפנים בגשמה את האמונה בבורא עולם, שהוא מנהיג ומדריך ומכוון את כל המתרחש כאן, וכולנו משועבדים לקיום רצונו. גם אם יהיו בביתנו אלף ספרי תורה המלאים בכל מצוות

הבדיקה שחוסכת בהוצאות...

ביום מן הימים, זימן הגאון רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל לביתו מספר אנשים, ובקש מהם ליטול על עצמם את האחריות לבדוק את המזוזות בבתי היהודים שבסביבה, לסובב על פתחי הבתים והחצרות ולוודא כי המזוזות כשרות ותקינות. הוא אף הציע להם שכה הולם בגין עבודתם, ובקש מהם להתחיל כבר ומיד בעבודה, לבדוק את המזוזות תושבי העיר.

כשהגיעה עת חלוקת השכר, נדהמו הבודקים לראות כי שכרם מגיע מקופת בית היתומים המקומי, שעמד תחת נשיאותו. הרב הוא שכית רגליו לגייס תרומות להחזקת בית היתומים, ובקושי רב העמיד את בית היתומים על תילו, מעניק לילדים עזובים ובודדים קורת גג וארוחה חמה שכה חסרה להם. דווקא לכן, הידיעה כי שכרם מגיע מקופת בית היתומים - עוררה תמיהה רבת...

'הן קופת בית היתומים מדולדלת' - שאלו הבודקים, 'מדוע היא המממנת את בדיקת המזוזות? מדוע צריך בית היתומים לשלם את שכרנו בגין בדיקת המזוזות בעיר?' - שאלו הבודקים בתמיהה רבה...

השיב רבי יהושע לייב כשחיך נסוך על פניו: 'זו פשוט שיטה לצמצם את הוצאות בית היתומים'. הנוכחים שמעו ולא הבינו - כיצד בדיקת מזוזות חוסכת כסף לבית היתומים?

נענה רבי יהושע לייב והשיב: 'הן כתוב בתורה על המזוזה 'למען ירבו ימיכם'. מי שמזוזה כשרה קבועה בדלת ביתו - הרי יש לו את הטגולה הטובה ביותר לאריכות ימים, וממילא לא יפלו ילדיו לעול על קופת בית היתומים. כשאני בודק את המזוזות מכספי בית היתומים, אני חוסך לקופה כסף, אני מונע את היתומים הבאים חלילה!'

הסיפור הזה, המופיע בספר 'אוצרות ההלכה', מעלה מסר חשוב, אותו כדאי להפנים אל תוך הלב: המזוזה היא חגורת ביטחון, היא 'ביטוח חיים' אמיתי, חתום בתורה הקדושה! אדם החפץ חיים, מהדר במזוזה כשרה לכתחילה, טורח לבדוק את מזוזתו מדי פעם, מתמסר להבטיח כי המזוזה שבידלו כשרה ומהודרת! מזוזה מהודרת בפתח הבית היא ביטוח חיים זול, כדאי ובטוח ביותר!

לעילוי נשמת

ר' שלמה פרץ ז"ל ב"ר מאיר הלוי גולדשטיין (ט"א"א)
ת.נ.צ.ב.ה.

מצוה לפרסם: סגולה בדוקה לעורר רצון לקדושה, לטבול לעילוי נשמת

הרה"ח הקדוש רבי פתחיה סעלישער בן הר"ר יוסף יונה הי"ד רוזנברג
מזקני חסידי בעלזא, נקעה'ש בשנת ה'תשס"ג בסין ונש"ד

בצר לה, ולמרות המאמץ הרב הכרוך בכך באותם ימים, מצאה דרך להתקשר לקרוב משפחתה המתגורר בבני ברק, החסידי הישיבי משה אהרן בויס זצ"ל. היא תינתה בפניו את המצב לאשורו, ובקשה בתחנונים כי ייכנס למי שכבר נפוצ שמו כרבן של ישראל, החזון איש זצ"ל, ויזכיר את שמה לרפואה על שולחנו של הגאון הנודע. 'הן מקובלנו כי הזקוק לרפואה הולך לבקש ברכתם של צדיקים' - אמרה האשה במר יגונה - 'אנא הזכירני אצל החזון איש לישועה!'

ר' משה, שצערה נגע ללב, לא איחר לעשות כבקשתה. העלה את שמות בני הזוג על הכתב, ויצא למעונו של החזון איש אשר קידמו בלבביות, בהיותו מקורב אליו. הוא הגיש לחזון איש את הפתק בו רשומים שמות בני הזוג לישועה, רפואה וזרע של קיימא, וסיפר את הסיפור המלא - על השנים החולפות, החולי הקבוע, הניתוח המדובר, והאשפה הכמוסה המתבדת מדברי הרופאים - לזכות בילדים.

החזון איש קרא את הכתוב בפתק והאזין בקשב לצער העולה מהסיפור, מצחו נחרש קמטים ופניו האדימו מריכוז. הוא שתק דקות ארוכות, ואז גזר בכוח תורתו וצדקותו: 'אין לעשות ניתוח, והם גם יזכו בילדים. ואתה - קרוב משפחתה הדואג לה, אצל לירושלים ורוכש מר' נחמן סופר עשר מזוזות מהודרות וכשרות, ושלא אותן אליה לצרפת, שתקבע אותן בביתה!'

ר' משה אהרן נסער, הרגיעם ספורים עמד המום. סבל של שנים, המתנה מייגעת, לילוח טרטיי שיה יורגם אופיי דמעות - הכל תלוי במזוזות? בעזרת כמה מזוזות - ניתן להביא את האושר הנספק לביתה, ואיש לא ידע, לא פילל ולא שיער? כמה גדול כוחה של המזוזה, כמה היא קובעת אם תימצא הברכה בבית, אם ישורו בו האושר!

עוד באותו ערב, התגבר על הקשיים הטכניים הכרוכים בכך, ומיהר לבשר את הבשורה לפריז - לקרובת משפחתו הנרגשת שלא מצאה את המילים להודות לו. להפתעתו, בשיחה התברר כי בביתה של האשה עשרה פתחים החייבים במזוזה, כך שהחזון איש דייק לגמרי ונקב במספר המדויק הדרוש לה, בלי ידיעה מראש - כמוכזב!

האשה התרגשה עד אין קץ, וכבר ציפתה בקוצר רוח למזוזות המגיעות מישראל. מיד עם הגיען שבה לביתה בריצה, וביחד עם בעלה נקבעו המזוזות המהודרות בכל הפתחים בבית. היא הודיעה לרופא כי היא מוותרת על הניתוח, וציפתה בקוצר רוח לבשורות טובות...

ואלה אכן הגיעו, המזוזות חוללו את המהפך. זמן מה אחר כך נפקדה האשה בישועה, מעל ומעבר לדרך הטבע, בלי שום סיכוי מראש. בספר 'פאר הדור' המביא את הסיפור לפרטי, מפורט גם כי אחרי הלידה התברר לאישה כי מחושיה עזבוה, והיא שבה להיות בריאה, אמה מאושרת לתינוק רך ותכול עיניים, שמזוזות בפתחי ביתה חוללו מהפך בלתי נתפס!

במשך שנים, הצעידה האשה את ילדיה אל המזוזות החדשות, וסיפרה את סיפור נס ישועתה, כיצד הייתה חסרת סיכוי להיות אמה, שכבה חולה ואומללה בבית וגזירת ניתוח מרחפת ממעל, ומזוזות מהודרות שנקבעו בביתה חוללו את השינוי המיוחל. הילדים היו יגשים בזה אחר זה ומנשקים את המזוזות, כשדמעות אושר התגלגלו מקצות עיניה...

מהמזוזה העומדת בפתח הבית, נושאת בתוכה מפתח להבאת הברכה אליו. הלא על המזוזה נאמר 'למען ירבו ימיכם יומי בניכם' - היא המבטיחה לנו אורך ימים ושנות חיים, בריאות איתנה וחיים מאושרים ושמיים. הרי כולנו משקיעים מאמצים ומשאבים לשפר את אורך ואיכות החיים, הרי אנו משקיעים את מיטב הכוחות בהענקת חיים טובים יותר לילדינו - בוודאי שנשקיע במזוזה מהודרת הפותחת דלתות ומעניקה ישועות!

הבה נודא שמזוזות ביתנו שמורות ומהודרות, ואם לא נבדקו לאחרונה - נמהר לבדוק, ואולי לרכוש חדשה ונאה לעטר את פתח הבית. כשנשק את המזוזה החדשה והבדוקה, נדע שעשינו הכל כדי לפתוח שער לישועה, לפעור פתח של שפע בשערי שמים. והמזוזה - מטען האנרגיה הרוחני העוצמתי - היא שתביא לביתנו את האור, תזכה אותנו בישועות במלוא חופניים!

בית חלומות בהישג יד!

כל ימיו, היו חייו של ר' אליהו מסכת ארוכה של עוני ודוחק, עד לנקודה אחת בה התהפך הגלגל. מצעירותו, התאמץ מאוד לפרנס את משפחתו, אך כל מאמציו לא עלו יפה. את חלק הארי מהכנסתו גזלה שכירות הבית בו התגורר, שלא היה אלא בית קטן וצפוף, אך ליותר מכך - לא היתה לו יכולת כלכלית. הבית התנהל בעוני ודוחק רב, כך שכל רעיון על מעבר לדירה נורמלית ונאה - היה כעין חלום רחוק, חסר סיכוי שיתגשם...

חבר שראה בעונו של ר' אליהו ועקב אחרי מאמציו לשפר את המצב, הציע לו ביום מן הימים: 'דאג נא, כבר ניסית את כל דרכי הפרנסה, ונראה כי משהו חוסם בעדך. אולי כדאי שתרכוש מזוזה חדשה ותקבע אותה בפתח ביתך? אולי מזוזה חדשה, כשרה ומהודרת, תביא בכנפיה את הברכה המיוחלת?'

'דברי טעם אתה אומר', השיב ר' אליהו לעומתו, 'האמפתיה שלך נוגעת ללב, אך עצתך אינה ברית ביצוע. לצערי - עלות רכישת מזוזה היא הרבה מעבר ליכולתי הכספית, מי כמוך יודע שאין לי סכומים כאלה!' - אמר בצער...

'ניחא, אני בטוח שזו השקעה כדאית', אמר החבר בהשתתפות ומתוך רצון כנה לסייע. 'הנה לך סכום כסף, צא ורכוש לך מזוזה חדשה, כשרה ומהודרת. התקן אותה בפתח ביתך, ומי יתן' - נשא עיניו לשמים - 'כי המזוזה החדשה שבפתח ביתך תפתח לך את שערי השפע, ותביא בכנפיה בשורות טובות של ברכה ופרנסה!' למחרת היום, נרגש מהמחווה ומהמצוה גם יחד, עמד ר' אליהו בפתח ביתו, מזוזה מהודרת בידו האחת ופטיש כבד משקל בידו השנייה. בהתרגשות אין קץ, כשדמעות לחות זולגות מעיניו, הטיב את המזוזה למשקוף הבית וקבע אותה בעיניים עצומות למחצה, כשפיו ממלמל תפילה נרגשת...

בשעה מאוחרת יותר, יצא ר' אליהו לתפילה המנחה כמנהגו מדי יום, ועבר ליד בית כנסת הומה בשכונת רוממה בירושלים. מחוץ לבית הכנסת ניצב דוכן לא קטן, שמעליו התנוסס שלט מאיר עיניים, וזעק בצבע אדום בוהק: 'ההגרלה מחר!'

מעודו לא נעצר ר' אליהו ליד דוכנים כאלה, הספך שברשותו ספור ומדוד, ונכון שחשוב כל כך לתרום למוסדות תורה וחסד, אך כרגע - הדבר אינו באפשרותו. תמיד היה נוהג לומר 'כלי נדר, לכשירחיב...', מבטיח לעצמו כי כשתזכה הרווחה והברכה במצבו הכספי, אז ישתדל לתמוך במוסדות התורה ככל יכולתו...

אך הפעם, באופן מוזר וחריג מאוד, נעצר על יד הדוכן. היה זה מוסד תורני נודע, שערך התרמה משולבת בהגרלה על דירת חמישה חדרים, בשכונת הר נוף בירושלים. עד היום ר' אליהו אינו יודע להסביר למה, אבל זה מה שעשה: עצר בצד הדרך, החל מפשפש בכיסיו, שולה משם שקל ועוד שקל, עד שהגיע לעשרים ומחשת השקלים הדרושים לרכישת הכרטיס. הוא מיהר להעבירם לידי המתרים, ומילא בספח פנקס הגרלה את שמו ומספר הטלפון שלו...

לא ברור למה עשה כך ר' אליהו, ברור רק מה קרה אחר כך. למחרת היום, בשעת ערב מאוחרת, צלצל הטלפון בביתו. מעבר לקו נשמע קולו של רואה חשבון מכובד, שבטון עמוק וכבד הודיע לו כי הוא הוא הזוכה המאושר בדירת חמישה חדרים בשכונת הר נוף בירושלים!

ההלם לנוכח ההודעה המשמחת, אינו ניתן לתיאור. ר' אליהו אחז את שפופרת הטלפון, ולא הצליח להוציא מילה מפיו - אפילו לא להודות... האיש מעבר לקו נאלץ לומר כמה פעמים 'הללו, הללו', עד שר' אליהו התאושש, נשימתו חזרה אליו, והוא הצליח להודות בהתרגשות רבה על הזכייה הגדולה...

דקות ארוכות התהלך ר' אליהו בתחושות הלם, תדהמה, אושר ושמחה, משולבות זו בזו, ואינו מוצא מקום להכילן. הן רק עד לפני כמה שעות היה שוכר של מחסן קטן, ועתה - ברגע אחד - הוא בעל הבית של דירת חמישה חדרים בשכונה מבוקשת! איך זה קרה? למה פתאום רכש את הכרטיס? מה גרם לו לזכייה הגדולה?

ואז הוא נזכר. שעות בודדות לפני רכישת הכרטיס ששינה את חייו, התקין בביתו מזוזה חדשה! הוא מיהר להתקשר לחבר שהעניק לו את דמי המזוזה, לספר לו כי הסגולה עבדה במהירות הבזק, שינתה את חייו באורח פלאי במהירות שיא. עד היום יושב ר' אליהו במרפסת הגוף המרווחת הצופה להרי ירושלים, מודה לבורא עולם שזיכה אותו בנחלה כזו, ורץ לנשק את המזוזה היקרה, שהביאה בכנפיה נס פלאי כל כך, ישועה מבוקשת ויוצאת דופן!

הלא כך אמרו חז"ל במסכת שבת דף כ"ג: 'הזהיר במזוזה - זוכה בדירה נאה', ור' אליהו, שסיפורו האישי מופיע בהרחבה בספר 'בשערי המזוזה', הוא דוגמה חיה לכך. הן היה גר בדירה שכורה וצפופה, כל מעבר לדירה נאה היה נראה חלום רחוק, והחלפת המזוזה בכשרה ומהודרת - העבירה אותו לבית חלומות של ממש, ושינתה את חייו ללא כלי הכר!

הרי כולנו היינו רוצים דירה נאה ומרחיבת דעת, שפע זורם ללא הפסקה, פרנסה בקלות וברוחב לב, ברכה בעסק, בבית ובארנק... הנה לנו סגולה עתיקה, חזקה ועוצמתית, שעובדת עד היום: מזוזה. לבדוק את המזוזה, להשקיע קצת יותר בהידורה וכשרותה, להיות זהירים במצוות המזוזה כהלכתה, תוך התחברות למסר העולה ממנה. זוהי הדרך לפתוח שערי שפע וברכה!

כשאנו עומדים לעבור דירה או לשפץ את הדירה, נבטיח גם את הברכה בבית החדש, את השפע בדירה הנאה, את הרחבת הדעת והשמירה הדרושה לנו. נשקיע גם במזוזה קצת יותר, נעניק לה את היחס הנכון - כי היא היא המבטיחה לנו דירה נאה ומבורכת, שלוהה ואושר בבית, שפע ושמחה. כך נזכה לבית של שפע, בית של ברכה, דירה נאה ומליאת טוב, לנו ולמשפחתנו!

משיעורי של מגיד השיעור הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

לשמייעת השיעורים בדף היומי ובנושאים נוספים חייגו: 073-2951342 | לקבלת העלון במייל: 6778160@gmail.com
לתרומות והנצחות (גם בכ. אשרא) למען הפצת העלון חייגו: 053-316-1613 | ניתן לתרום גם בעמדות נדירים פלוס

יעזרת חן

קרח תשפ"ו

דברי חיווק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד חיפה

טעות קרח במצות ציצית ומזוזה

כתב בספר זרע שמשון, ויקח קרח, איתא במדרש (תנחומא) ובפירוש רש"י שקרח חלק על ציצית ומזוזה, טלית של שאר מינים חוט אחד של תכלת פוטר, זה שכולה תכלת לא תפטור את עצמה, וכן במזוזה שתי פרשיות פוטרות את הבית, בית מלא ספרים לא יפטור את עצמו.

קשה דהא עיקר מחלוקתו היה בשביל קנאתו על נשיאות אליצפן בן עוזיאל כמו שפרש"י שם, ומה ענין נשיאותו של אליצפן לשתי מצות אלו. וי"ל שהטעם הוא לפי שקרח היה יותר חכם ממנו (=מאליצפן), והיה נמי גדול שהיה בן יצחק שהוא שני לעמרם, לאליצפן היה בן עוזיאל שהוא רביעי לעמרם ונשיאות זה היה ראוי לקרח אלא שמשע עשה נשיא לאליצפן בציווי הקב"ה שהיה יותר ראוי ממנו, ומצא מקום לחלוק דוקא על שתי מצות אלו, שלפי הנראה שפשט הכתוב נצטוו בציצית כדי לזכור את כל מצות ה', ובמזוזה כדי להגין עלינו וכן אמרו ז"ל שאמר הקב"ה כתוב שמי על פתחך ואי אתה מתיירא מן המזיקין והרמו במלת מזוזות זו מות (זוהר חלק ג' דף ש' ע"ב) וקרא קא סמך (דברים י"א כ"א) למען ירבו ימיכם וכו'.

וקרח חשב שהקב"ה אמר למשה שיחוק תכלת על בגדיהם לפחות חוט אחד, כמו שאמר הכתוב (במדבר ט"ו ל"ח) הכנף פתיל תכלת, ואחר כך הוסיף וראיתם אותו וזכרתם וכו', דשמע מינה שעיקר המצוה היא הזכירה וממילא אנו למדים שכשיהיה טלית כולה תכלת, תהיה גם הזכירה יותר גדולה, דאי לא הכי לא היה לו לכתוב וראיתם אותו וזכרתם כו' אחר הכנף פתיל תכלת וכו', הכי נמי במזוזה לא היה לו לכתוב למען ירבו ימיכם אלא ודאי להודיענו שרשות צריך לכתוב שתי פרשיות אמנם אם יוסף לכתוב עוד יותר להרעו שלות בידו ותבוא לו שמירה, יותר מעולה, והוא להיפך מה שהבין משה שבטלית בעיני דוקא חוט אחד, ובמזוזה דוקא אותן שתי פרשיות.

והשטא אתי שפיר שלא מלאו לבו לחלוק על הקב"ה שאם כן למה חלק על שתי פרשיות אלו בלבד, היה לו לחלוק על כל התורה, אלא לפי ששתי מצות אלו אינם לכאורה מצות גמורות אלא לטובתן של ישראל כדי שיוזכרו המצות, וכדי שיהיו נשמרים, משום הכי מצא מקום לומר שאם תהיה השמירה והזכירה יותר גדולה טפי עדיף, ושבדאי לא הבין משה כוונת הקב"ה באלו המצות וטעה בסברתו. וכמו כן היה סובר שטעה בענין מניין הנשיא שהקב"ה אמר לו שימנה נשיא אחד מבני משפחת אביו, וממילא משמע שהגדול ראוי הוא דוקא להיות נשיא ולא הקטן ממנו, אמנם לפי האמת גם בהיות כל הטלית תכלת עם כל זה ציווי המקום דוקא בחוט אחד ולא בכל הבגד ובמשום הכי אין לתמוה אם קרח שהיה יותר גדול מאליצפן בחכמה ובמניין עם כל זה לא רצה בו הקב"ה כמו שלא רצה בטלית, כולה תכלת עכ"ל.

ב- ונראה דהנה רש"י הביא מהמדרש תנחומא קרח שפקח היה וראה שלשלת גדולה יוצא ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן וכו'. וכיון שהיה במדרגה גדולה חשב שהוא מבין את טעמי המצות וכן את הנהגת הקב"ה בעולם מי ראוי להיות נשיא, ובפרט טעם המצות שנתפרש טעמן בתורה כגון מצות ציצית ולכן התחיל בטלית שכולה תכלת שרואי היא צריכה להיות פטורה, ולכן כשמשע אמר שהיא חייבת התחילו משחקין עליו שהוא לא מבין טעם המצות, וכן קרח הבין שהנשיא צריך להיות בנו של יצחק שהוא השני לעמרם, וכיון שמשע רבינו מינה את אליצפן הוא אינו מבין את מי צריך למנות וזה ודאי לא צויה השי"ת אלא רצון משה.

ג- במדרש פליאה כתוב, מה ראה קרח שחלק על משה, פרשת פרה אדומה ראה. וצ"ב הפירוש! ונראה שראה שבפרשת פרה אדומה כתוב זאת חוקת התורה, ופרש"י (י"ט ב') וז"ל: לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה לפיכך כתב בה חקה, גזרה היא מלפני און לך רשות להבהר אחריה (יומא סז:) תנחומא ז'. וכיון שראה שבפרה אדומה כתוב חקה, חשב שבשאר המצות התורה ובפרט במצות ציצית שנתפרש טעמה צריך להבין בשכל את טעמן של המצות, וטעם מצות ציצית כמו שמבאר בגמ' מנחות (מג:) ובספרי לפי שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע לכסא הכבוד. (עיי' רש"י במדבר טז, מא וברש"י טז, לט.) וממילא טלית שכולה תכלת תפטור

מציצית. אולם האמת שכל התורה כולה היא חקה ואין אנו מבינים כלל את טעם המצות אפילו המצות שנתפרשו טעמן, וכמו שכתבו הספרים הקדושים וכן כתב הקדושת לוי, זאת חקת התורה, שכל התורה היא חקה ומפרה אדומה אנו למדים שכל התורה היא חקה. וכל הטעמים שנתפרשו בתורה וכן הטעמים שכתבו הראשונים זה רק גילוי לשבר את האוזן מקצת הטעם, אבל יש בכל מצוה חקה שאנחנו בשכל האנושי לא מבינים. וכן מי ראוי להיות מלך ונשיא זה גזירת הקב"ה ולא לפי מה שאנחנו מבינים.

ד- "בן יצחק בן קהת בן לוי" (ט"ז א') ופרש"י וז"ל: ולא הזכיר בן יעקב, שביקש רחמים על עצמו שלא יזכר שמו על מחלוקתם, שנאמר ובהקדשם אל תחד כבודי וכו' (בראשית מט ו) עכ"ל. וצ"ב הרי כולם יודעים שלוי בן יעקב ומה מועיל שלא הזכיר שמו, וכן מה פירוש כבודי? ונראה דהנה האור החיים הקדוש כתב וז"ל: יש להעיר על דבר אמת למה יזכר ה' זכרון הצדיקים יצחק קהת ולוי במעשה בלתי הגון כזה ומה צורך יש בדבר, ורבותינו ז"ל אמרו (סנהדרין קט:): שהתפלל יעקב על עצמו שלא יזכר במעשה זה, משמע שהיה צריך ליזכר אלא שהתפלל, ואני מתפלל גם על אותם שהזכיר וכו'. אכן נתכוון הכתוב להודיע יסוד דבר המחלוקת שיאמר אדם מנין עלה על דעת קרח לחלוק על נביא הנאמן אשר צדקו נבואתו, וקרח חכם גדול היה, ואיך נשתטה לעשות הדבר הזה וכו'. לזה אמר הטעמים שלקח בדעתו לבוא לריב, ראשונה בן יצחק, פירוש, היותו בן יצחק הוא גדול משני אחים הבאים אחריו בבני קהת, ואינם יכולין להחציף פניהם כנגדו, כי גדול מהם, ב' בן קהת, הוא המעולה שבבני לוי, שהיו נושאי קדש הקדשים, ואמרו ז"ל (במדבר יח ג) קרח מנושאי הארון היה, ואין גרשום ומררי דיברו כנגדו, בן לוי, שהוא שבת מעולה מכל ישראל וכו' עכ"ל, ונמצא שזה שהכתוב מזכיר בן יצחק בן קהת בן לוי, זה הסיבה שלכן חלק על משה, ולפ"ד אפשר לבאר שיעקב אבינו התפלל שלא יזכר שמו על המחלוקת, היינו שסיבת היותו בן יעקב אבינו לא יגרום לו לחלוק על משה רבינו, כדי שלא יגרם על ידו סיבה למחלוקת, כי אם על ידי חשיבותו יגרום סיבה למחלוקת זה יהיה ח"ו פגם, ולכן הזכיר אל יחד כבודי, שכבודי לא יגרום סיבה למחלוקת.

אסור להחזיק במחלוקת אפילו שהוא צודק

"וישלח משה לקרא" וגו'. (פרק ט"ז פסוק י"ב) ופרש"י וז"ל, מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום (ראה סנהדרין דף י', תנחומא) עכ"ל. רואים מכאן יסוד חשוב, שאפילו משע רבינו אינו אשם במחלוקת, שהיה השי"ת צוה אותו להיות מנהיג ולמנות את אהרן, וקרח ודתן ואבירם הם שחלקו עליו כנגד צויו ה', בכל זאת הלך משה להשלים איתם, כדי שלא להחזיק במחלוקת.

ב- האדם צריך לבדוק עצמו אפילו שחושב ומדבר שרועה יותר קדושה אולי זה מתאוה לכבוד

כתוב במסילת ישרים סוף פרק י"א וז"ל, יתירה עליה חמדת הכבוד וכו', מי גרם לקרח שיאבד הוא וכל עדתו עמו, אלא מפני הכבוד, ומקרא מלא הוא (במדבר ט"ז) ובקשתם גם כהונה, וחז"ל הגידו לנו (במד"ר פ"ח ב') כי כל זה נמשך מפני שראה אליצפן בן עוזיאל נשיא, והיה רוצה להיות הוא נשיא במקומו וכו', עכ"ל. ואע"פ שלכאורה הוא רצה להיות כהן גדול, ולהיות יותר קדוש וקרום להשי"ת, והיה במדרגה גדולה, כמו שכתוב במדרש והובא בפרש"י (פסוק ז') ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן וכו', מ"מ חז"ל אומרים שכל החשובות שלו נמשכו מפני התאוה לכבוד, וכמו שכתב המסילת ישרים, וכל זה נמשך מפני שראה אליצפן בן עוזיאל נשיא, והיה רוצה להיות הוא נשיא במקומו.

רואים האדם צריך לבדוק את עצמו היטב, שאע"פ שחושב ומדבר שרועה להיות יותר במדרגה גדולה, אולי זה נובע מתאוה לכבוד.

ג- רק ארץ ישראל נקראת ארץ זבת חלב ודבש

"המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש" וגו'. (פרק ט"ז פסוק י"ג)
דתן ואבירים אמרו שמצרים זה ארץ זבת חלב ודבש. והמרגלים אמרו ("כי) וגם זבת חלב ודבש היא וגו'. היינו וגם, שגם ארץ ישראל היא זבת חלב ודבש. אבל גם מצרים היא זבת חלב ודבש, לכן אמרו וגם, אולם יהושע בן נון וכלב בן יפונה אמרו ("כי ח') ארץ אשר היא זבת חלב ודבש, היינו רק ארץ ישראל היא בלבד זבת חלב ודבש.

ד- למה ביהי רצון שלפני קרבן התמיד אומרים על ידי משה עבדך, ולפני הקטורת אומרים על ידי משה נביאך

ונראה דלפני קרבן התמיד אומרים על ידי משה עבדך, כמו שכתוב בסוף פרשת בהעלותך, ("י"ב ז') לא כן עבדי משה, וכן בסוף פרשת וזאת הברכה (דברים ל"ד, ה') משה עבד ה', וכן בסוף נבואת מלאכי "זכרו תורת משה עבדי, ולכן כתוב משה עבדך. אולם לגבי הקטורת כיון שעל ידי הקטורת נתגלה שמשוה הוא נביא ה', לכן אומרים משה נביאך.
אחרי כך אמרו לי שפעם זה תירץ מרן הגאון הצדיק הגר"ח קניבסקי זצוק"ל.

האדם נענש על הצער שגורם בעולם

א- בגמ' בבא בתרא (ע"ד ע"א) אמר רבה בר בר חנא, אמר לי ההוא טייעא, תא אחוי לך בלועי דקרח, חזאי תרי ביזעי (בקעים) והוון קא מפקי קוטרא (שן) שקלי נבבא דעמרא ואמשינה במאי (לקח גיזת צמר ושראה במים) ודעצייתה בראשה דרומחא ועייליה התם, וכי אפיק הוה איחרך איחרוכי (הני נבבי ואנייפ ששראו אותם במים), אמר לי אצית מאי שמעת (הסתב ושטם), ושמעית דהוון אמרין משה אמת ותורתו אמת והון בדאין וכי (שהרי ירדו חיים שאלוה) וכי עיישי.

ובפרשת פנחס (כ"ז י"א) כתוב: "ובני קרח לא מתו, ופרש"י וז"ל, הם היו בעצה תחלה ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם, לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם (סנהדרין ק) עכ"ל. ובגמרא בסנהדרין (דף ק), איתא, תנא משום רבינו אמרו מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה. ופרש"י וז"ל: התקין להון הקב"ה מקום גבוה שלא העמיקו כל כך בגיהנם ולא מתו. עכ"ל עיישי.

ושמעתי מהגאון הצדיק רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שרואים מכאן כמה חשוב רגע של חיים בעולם הזה, שבני קרח בדרך לגיהנם עמדו ואמרו משה אמת ותורתו אמת וניצלנו, ויצא מהם שמואל וכ"ז משמרות כהונה כמו שפרש"י (ט"ז, ז) בשם התנחומא, ומשה היה רואה שכל הגדולה הזאת תצא מבניו שעשו תשובה, וקרח עצמו שאמר אותו דבר משה אמת ותורתו אמת והון בדאין, לאחר שכבר היה בגיהנם לא ניצל, וכל הזמן מאות שנים הוא נמצא בגיהנם והאש שורפת אותם. עכ"ל.

ב- וכן אפשר לפרש את המשנה בפרקי אבות (פרק ד' משנה י"ז) הוא היה אומר (רבי יעקב) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא. ופירש הרע"ב וז"ל, לפי שבאותו זמן אין התשובה ומעשים טובים מהנין לאדם, שאין העולם הבא אלא לקבל שכר על מה שקיים בעולם הזה עכ"ל.

ובפירוש התפארת ישראל כתב וז"ל, בתשובה, היינו לתקן מה שנתקלקלה הנפש. ומעשים טובים, היינו להוסיף לה שלימות. מכל חיי העולם הבא, דבעולם הבא אי אפשר לתקן קלקולי הנפש זמן אין התשובה שלימות, רק הקב"ה יתקן שם קלקולי הנפש על ידי הזיקוקים שקוראים עונשי הגיהנם, וכמו כן יוסיף לה שם שלימות, כמו שכתוב ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון עכ"ל.

ורואים ששעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה יותר מציול ממאות שנים בגיהנם שאין לשער גודל היסורים של רגע אחד בגיהנם, ורגע אחד בתשובה, שבני קרח אמרו משה אמת ותורתו אמת הציל אותם וזכו לכל הגדולה הזאת שיצאו מהם שמואל הנביא וכו'. וזה חזק כל אחד ואחד שיעשה תשובה ומעשים טובים אפילו רגע אחד, שזה שוה יותר מכל חיי העת"ב בן להנצל מהעונשים ובין להשיג שלימות בגן עדן.

ג- ובלקוטי מוהר"ן (סימן י') כתב וז"ל, בלועי קרח, כדאיתא במדרש (במדבר פ"ח, ירושלמי סנהדרין פרק חלק) קרח מין היה, היינו בחינת העבודת אלילים, מינות, וחזאי תרי בזעי דנפיק מניהו קטרא, היינו חרון אף שגומרים במינות, כמאמר רמב"ם ז"ל, כל זמן שעבודת אלילים בעולם, חרון אף בעולם, ותרי בזעי דא בחינות תרי בקי האף, שיוצא מהן העשן, כמו שכתוב (תהלים י"ח) עלה עשן באפו וכו' עכ"ל עיישי.

ורואים מכאן שכיון שהם גורמים חרון אף בעולם, לכן הם נענשים שהאש של חרון אף שגרמו בעולם, זה שורף אותם בגיהנם.

ד- וכן משמע בספר החפץ חיים, בהקדמה, שכתב וז"ל, ונראה פשוט שהטעם שהחמירה התורה כל כך בזה העון משום שמעורר בזה את המקטרג הגדול על כלל ישראל, ועל ידי זה הורג כמה אנשים במכה

מדינות, וכו', ומזה נוכל לידע את גודל החרבן שמחריבין בעלי הלשון את כלל ישראל, ויוצא שהאדם שמדבר לשון הרע גורם כל הצרות לכלל ישראל, ולכן ר"ל נענש על כל זה, ולעומת זה האדם שנוהר מלשון הרע גורם כל מיני השפעות טובות בעולם, וזוכה לכל הטובות שגורם לכלל ישראל.

על ידי שבני קרח למדו תורה, ניצלו מהמחלוקת ועשו תשובה

בילקוט שמעוני בתהלים א' (תרי"ד ז'), ד"א, אשרי האיש זה בניו של קרח שלא הלכו בעצת אביהם, שנאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים, וכתוב בני קרח לא מתו, וכו'. ובתורתו יהגה, אלו בניו של קרח, והיה כעץ שתול על פלגי מים, כיון שנבלעו קרח ועדתו נמצאו בניו עומדים כתורן הזה של ספינה שנאמר ויהי לנס.

ובגמרא בסנהדרין איתא, תנא משום רבינו אמרו מקום נתבצר להם בגיהנם וישבו עליו ואמרו שירה, ופרש"י וז"ל, התקין להון הקב"ה מקום גבוה שלא העמיקו כל כך בגיהנם, ולא מתו, ועה"פ יובני קרח לא מתו (כ"ז י"א) פרש"י וז"ל, הם היו בעצה תחלה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם (ראה סנהדרין ק) עכ"ל. ומבואר בגמ' בסנהדרין משמע שהם היו בעצה תחילה. ולכאורה זהו דלא כמבואר בילקוט שמעוני שכתב אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים זה בניו של קרח.

ונראה לישב על פי מה שכתוב אחר כך בילקוט שמעוני ובתורתו יהגה, אלו בניו של קרח כיון שהם למדו תורה, אזי התורה הגינה עליהם, והצילה אותם שלבסוף לא הלכו בעצת קרח, ואף שבתחילה היו בעצה, לימוד התורה הציל אותם שעשו תשובה. וזה לימוד שבשילנו שכל אדם בכל מצב שהוא אפילו שהיצר הרע מפתה אותו לעשות עבירה, ילמד תורה וזה יציל אותו מכל העבירות.

למה לא צוה הקב"ה שאהרן עצמו ירים את המחטות

"אמר אל אלעזר וגו' וירם את המחטות" וגו'. (פרק י"ז פסוק ב')

א- בחידושי המאירי למסכת ברכות (בדף כ"ז ע"ב בד"ה כל וכו') כתב וז"ל, כל שאפשר לאדם להרחיק מן המחלוקת ראוי לו להרחיק, וכל שכן הגדולים ובני המעלה וכל שכן הצבור, ואף כשהכרח מביאם לחלוק ולהעביר הכבוד משררתו, אין ראוי להם ליתנה לאותו שבשילנו אירע לו דבר זה, א"ע"פ שהוא ראוי לכך, מפני שבזו יש לעומער חלישות הדעת ויתירה, והוא שאמר כאן, מאן נוקים, נוקמיה לרבי יהושע, הוה ליה בעל דבר (=וא"כ יהיה חלישות הדעת לרבן גמליאל). וכן מצינו במחלוקת של קרח, אמר אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחטות, ולא רצה הקב"ה לומר כן לאהרן עצמו, כדי ללמד דרך ארץ בכך, אלא בוררים להם אחר גדול והגון בכל דבר וממנן אותם, ומשמנהו אין מורידין אותו בלא טענה, אא"כ יסכימו להחזיר את הירושון, ואף בזו מניחים לו מקום להיותו חולק עמו בכבודו, ולהיותו אצלו כעין שותף וחבר. עכ"ל.

ב- ושמעתי בשם מרן האמרי אמת זצוק"ל שהקשה בשלמא אצל רבי יהושע, אמרין שאם יעמידו את רבי יהושע יהיה חלישות הדעת לרבן גמליאל, כיון שהוא הבעל דבר ורבן גמליאל חי, אולם כאן שכולם מתו כבר למה לא אמר הקב"ה שאהרן הכהן עצמו ירים את המחטות, ונשאר בצ"ע.

ג- ואולי אפשר לישב דהנה בשו"ע או"ח הלכות יום הכפורים (סימן תר"ן סעיף ג') כתב המחבר וז"ל, תקנת קדמונינו וחרם, שלא להוציא שם רע על המתים, עכ"ל. רואים שגם על המתים צריך להזהר בכבודם, ולכן כמו שעל החיים לא מנינים את הבעל דבר בעצמו, שיש בזה יותר בזיון, כן גם אחר מיתתם לא צוה הקב"ה שאהרן עצמו ירים את המחטות שיש בזה יותר בזיון, ולכן צוה אלעזר הכהן ירים את המחטות.

ד- ואולי נראה שזה כוונת האור החיים הקדוש וז"ל, 'אמור אל אלעזר' טעם אלעזר, או לצד שעל ידי אהרן נעשה המשפט ומתו מקריבי המחטות לא רצה ה' שיעשה על ידו הרמת המחטות. עכ"ל עיישי. וזה כעין שכתב המאירי, אבל לא כתב מפני חלישות הדעת כפי שכתב המאירי, שהרי על זה קשה קושיית האמרי אמת, שהרי הם מתו ולכאורה לא שייך בהם חלישות הדעת, אלא שגם אחר מיתתם לא רצה ה' שיעשה על ידו הרמת המחטות, ואולי כוונתו שיש בזה בזיון יותר למתים, אם יעשה על ידו הרמת המחטות.

ומאין יש לנו ללמוד שיש לאדם להזהר בין בכבוד החיים ובין בכבוד המתים שלא יבוא להם שום בזיון, ואם רוצים למנות מישהו אחר, שלא ימנו מי שהוא בעל דבר במחלוקת.

מענה יחזקאל

הרב יחזקאל הרטמן

נערך כ"ג סיון תשפ"ו

בכורות היו כהנים או לויים?

תמצית: האם הבכורות היו כהנים או לויים? - עיון בפרשת פדיון הבן ובסוגיית זבחים - בירור שיטת הרמב"ן בפרשת במדבר - דחיית האפשרות שהבכורות היו מחולקים לכהנים וללויים - ביאור עומק טענת קרח "כי כל העדה כולם קדושים" - יסוד מי השילוח שטענת קרח שייכת למדרגה העתידה להתגלות לעתיד לבוא - קודם חטא העגל לא הייתה חלוקה נפרדת של כהונה ולויה והבכורות היו נציגי כלל ישראל בכל עבודת המקדש - לאחר החטא נתחדשה מערכת של כהונה ולויה - הבכורות הוחלפו בלויים בלבד, ואילו הכהונה התחדשה כמדרגה עצמאית - יישוב כל המקורות על פי יסוד זה.

מהם ונמסרה ללויים.

אלא דצ"ב דהנה בפרשתנו, כאשר התורה מונה את כ"ד מתנות כהונה, נמנה ביניהן גם פדיון הבן.

וז"ל הפסוק:

"אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור בהמה הטמאה תפדה" (במדבר י"ח, ט"ו).

ואף שאין זו ראייה גמורה, מכל מקום יש לעיין.

אם כל עניינו של הבכור שייך ללויה, מדוע פדיונו שייך למתנות כהונה?

אולם עיקר הקושי עולה ממקום אחר.

דהנה רש"י בפרשת תולדות (בראשית כ"ה, ל"ד) מביא:

"לפי שהעבודה בבכורות".

ועוד מביא רש"י:

"אמר עשו: מה טיבה של עבודה זו? אמר לו: כמה אזהרות ועונשין ומיתות תלוין בה. אמר: אני הולך למוות על ידה".

הרי להדיא שהבכורה

הבכורה עניינה עבודת הקרבנות, וכן מבואר בגמרא זבחים (קטו ע"ב) על הפסוק: "וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות" (שמות כ"ד, ה) מבואר בגמרא: אלו הבכורות.

הרי שהבכורות עצמם הקריבו את הקרבנות קודם הקמת המשכן.

ונמצא לכאורה דבר פלא.

מחד גיסא מבואר בפרשת במדבר שהבכורות הוחלפו בלויים.

ומאידך גיסא מבואר ברש"י ובחז"ל שהבכורות עסקו בעבודת הקרבנות.

והרי עבודת הקרבנות היא עבודת הכהונה.

וא"כ הדרא קושיא לדוכתא:

האם הבכורות היו כהנים או לויים?

א.

הבכורות – כהנים או לויים?

פרשת קרח אנו פוגשים אחת מן הסוגיות היסודיות ביותר בהבנת מבנה הקדושה שבישראל.

הנה הרמב"ן (במדבר ט"ז, א) מבאר שעיקר מחלוקתו של קרח לא הייתה רק על נשיאותו של משה רבינו ואף לא רק על כהונתו של אהרן, אלא על עצם נטילת העבודה מן הבכורות.

וז"ל: "והנכון בדרש, שכעס קרח על נשיאות אלצפן כמאמר רבותינו (תנחומא קרח א), וקנא גם באהרן כמו שנאמר ובקשתם גם כהונה, ונמשכו דתן ואבירם עמו, ולא על הבכורה, כי יעקב אביהם הוא אשר נטלה מראובן ונתנה ליוסף וכו'. והקורבן, כי היו אלה הנקהלים כולם בכורות, כי על כן חרה להם על הכהונה, ולכן אמר להם משה שיקחו מחתות כמנהגם הראשון ויתגלה הדבר אם יבחר השם בהם או בכהנים".

מבואר מדברי הרמב"ן ששורש מחלוקתם של מאתיים וחמישים האנשים שנקהלו עם קרח היה נעוץ בעובדה שהיו בכורות.

משום כך חרה להם על הכהונה.

ומשום כך ציוה אותם משה ליטול מחתות "כמנהגם הראשון".

ומשמע שהייתה להם שייכות קודמת לעבודה.

וכן מפורש בפרשת במדבר.

כאשר התורה מתארת את בחירת שבט לוי היא אומרת:

"ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל" (במדבר ג', י"ב).

ובהמשך:

"קח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל" (שם, מ"ה).

הרי להדיא שהלויים נבחרו תחת הבכורות. ולכאורה הדברים פשוטים - קודם חטא העגל הייתה העבודה בבכורות לאחר חטא העגל ניטלה

ב.

“כי כל העדה כולם קדושים”

נראה שעיקר המפתח להבנת הסוגיא נמצא בעצם טענתו של קרח.

דהנה טענתו הייתה:

“כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה’, ומדוע תתנשאו על קהל ה’”
(במדבר ט”ז, א).

ולכאורה יש לעיין אם קרח התנגד לעצם קיומן של מדרגות בתוך עם ישראל, מדוע לא חלק גם על הבכורות?

הרי גם הבכורות אינם שווים לכל ישראל. כשם שהכהנים הם קבוצה מסוימת מתוך כלל האומה, כך גם הבכורות הם קבוצה מסוימת מתוך כלל האומה.

ואם כן, מה ראה קרח לקבל את מציאות הבכורות ולחלוק דווקא על הכהונה?

ונראה שיש כאן חילוק יסודי.

כהונה ולויה יוצרות מעמד נבדל וקבוע בתוך האומה: יש כהנים, יש לויים, ויש ישראלים.

כל אחד מהם שייך למעמד מסוים שאיננו משתנה.

לעומת זאת, הבכור איננו מעמד נפרד מתוך כלל ישראל.

הבכור שייך לבית אביו, הוא נציג המשפחה, בכל בית יש בכור. אין כאן קבוצה העומדת בפני עצמה, אלא נציגות של כלל ישראל.

ומעתה אפשר להבין מדוע קרח איננו רואה סתירה בין טענתו לבין מציאות הבכורות.

קרח לא חלק על כך שיהיו נציגים לכל משפחה.

קרח חלק על יצירת מעמד נבדל מתוך כלל ישראל.

ומעתה יש להבין את עומק טענתו.

לכאורה, דבריו נשמעים ככפירה גמורה.

שהרי הקב”ה עצמו בחר באהרן.

הקב”ה עצמו הבדיל את שבט לוי.

וכיצד ייתכן שיש מקום כלשהו לדבריו?

אלא שנראה שאין זו הדרך להבין את הסוגיא.

חז”ל מלמדים אותנו לא אחת, שגם במחלוקות שנדחו מן העולם יש לעיתים נקודת אמת פנימית.

ועל כן יש לברר: מהו השורש שעליו נשענה טענתו של קרח?

ובנקודה זו אנו מגיעים לדברי מי השילוח.

ד.

יסוד מי השילוח

בספר מי השילוח מבואר יסוד גדול בפרשת קרח.

אין הכוונה שקרח צדק.

סוף סוף התורה עצמה הכריעה נגדו.

הארץ פתחה את פיה.

המחתות נשרפו.

ואהרן נבחר מחדש לעיני כל ישראל.

אלא שמאידך גיסא, אין הכוונה שכל דבריו היו שקר מוחלט.

יש בטענתו נקודה פנימית השייכת למדרגה גבוהה מאוד.

המדרגה העתידה להתגלות לעתיד לבוא.

שיטת הרמב”ן והסוגיא ביבחים

והנה יש שרצו ללמוד שכל הקושיא מעיקרא ליתא. לדבריהם, הבכורות מעולם לא היו אמורים להיות כהנים.

הם היו אמורים להיות לויים בלבד.

וכל מה שמצינו שעבדו בעבודת הקרבנות, אינו אלא שלב מעבר קודם הקמת המשכן.

ויסוד לדבריהם מדברי הרמב”ן בפרשת במדבר מדברי הרמב”ן שם עולה שהכהונה כבר קיבלה את מקומה בהר סיני.

ולפי זה, כאשר התורה אומרת שהלויים באו תחת הבכורות, אין הכוונה אלא שהבכורות היו אמורים למלא את תפקיד הלויים.

אלא דצ”ב דהנה בגמרא זבחים (קטו ע”ב) איתא: “וגם הכהנים הנגשים אל ה’ יתקדשו” (שמות י”ט, כ”ב).

ונחלקו שם התנאים.

רבי יהושע בן קרחה אומר:

אלו הבכורות.

ורבי אומר:

אלו נדב ואביהוא.

ופירש רש”י:

“לא נקראו בכורות כהנים”.

ולכאורה, לדעת רבי אכן יש מקום לומר שכבר במעמד הר סיני הייתה קיימת מערכת עצמאית של כהונה.

אלא שגם אם נקבל הנחה זו, עדיין אין בכך כדי ליישב את כל המקורות.

שהרי רש”י בפרשת תולדות כותב בפירושו:

“לפי שהעבודה בבכורות”.

וכן מבואר בגמרא שהבכורות הקריבו קרבנות.

וכן מדברי הרמב”ן עצמו משמע שהייתה לבכורות שייכות ממשית לעבודה עד לשעה שבה נבחר שבט לוי תחתיהם.

וא”כ חוזרת הקושיא למקומה.

והיה מקום לומר שהבכורות כללו בתוכם שתי בחינות.

בחינת כהונה ובחינת לויה.

כשם שבתוך שבט לוי יש כהנים ולויים, כך גם בתוך מערכת הבכורות הייתה חלוקה פנימית.

אלא שקשה לומר כן.

שהרי בפרשת במדבר, כאשר התורה מונה את הלויים תחת הבכורות, אין אהרן ובניו נכללים כלל במנין.

ההחלפה נעשית בין הלויים ובין הבכורות.

ואילו היו הכהנים חלק מאותה מערכת, היה מקום לצרפם לחשבון.

ומזה נראה שהחלפת הבכורות נעשתה כנגד הלויים בלבד.

ועל כרחק צריך לבקש דרך אחרת ליישב את הסוגיא.

ונראה שעיקר המפתח להבנת הדברים נמצא בעצם טענתו של קרח:

“כי כל העדה כולם קדושים”.

א.

המדרגה שבה תופיע הקדושה בישראל באופן רחב יותר ומקיף יותר.

וזהו עומק דבריו:

”כי כל העדה כולם קדושים”.

עצם השאיפה לכך שכל ישראל יהיו שייכים לקדושה איננה טעות. אדרבה.

זהו אחד מיעדי הגאולה.

אלא שקרח ביקש להחיל מדרגה זו בעולם שעדיין לא הגיע אליה. הוא ביקש לחיות את העתיד בתוך ההווה.

וזו הייתה טעותו.

ומעתה מותחדש יסוד גדול.

אם טענתו של קרח שייכת למדרגה העתידה להתגלות לעתיד לבוא, ייתכן שיש לה שייכות גם למצב שקדם לחטא העגל.

שהרי קודם החטא היה עם ישראל במדרגה עליונה בהרבה.

חז”ל מלמדים שבמעמד הר סיני הגיעו ישראל למדרגה נשגבה ביותר.

הופיעה בהם קדושה שלא הייתה כמותה.

ורק לאחר חטא העגל נוצרה ירידה גדולה.

ומעתה אפשר לומר, שקודם חטא העגל הייתה מציאות הקרובה יותר למדרגה שעליה מדבר קרח.

לא מדרגת העתיד ממש.

אך מעין אותה בחינה.

מציאות שבה הקדושה איננה מתרכזת במעמד מסוים בלבד.

אלא מתפשטת בכלל ישראל.

ומשום כך הייתה העבודה מסורה לבכורות.

שהרי הבכור איננו קבוצה נבדלת.

הוא נציג הבית.

הוא מייצג את כלל המשפחה.

וממילא העבודה שבידו מבטאת את שייכותם של כלל ישראל לעבודת ה’.

וזהו עומק הקשר שבין דברי מי השילוח ובין סוגיית הבכורות.

קרח ראה בבכורות את שרידו של הסדר הראשון.

הסדר שהיה קיים קודם החטא.

הסדר שבו העבודה הייתה קשורה לכלל ישראל באמצעות נציגיהם.

ומשום כך ביקש לשוב אליו.

אלא שהתורה מלמדת שאין הדבר כן.

לאחר חטא העגל נוצר סדר חדש.

וסדר זה הוא המחייב לדורות.

אולם כדי להבין זאת, יש לברר תחילה מה הייתה בדיוק מציאות העבודה קודם חטא העגל, ומה נשתנה לאחריו.

קודם חטא העגל לא הייתה קיימת חלוקה עצמאית של כהונה ולויה.

כאשר אנו רגילים להתבונן בעבודת המקדש, אנו תופסים אותה במבנה המוכר לנו: כהנים לחוד, לויים לחוד וישראלים לחוד. אולם מבנה זה שייך למציאות שלאחר חטא העגל.

קודם החטא, מציאות העבודה הייתה שונה ביסודה.

הבכורות היו נציגי המשפחות של כלל ישראל.

לא הייתה כאן קבוצה נבדלת העומדת בפני עצמה, אלא שלוחי כלל ישראל בעבודת ה’.

ומשום כך הייתה העבודה מסורה בידיהם.

מעתה אין צורך לומר שהבכורות היו ”כהנים” או ”לויים”. חלוקה זו עדיין לא הייתה קיימת. הבכורות היו בעלי העבודה. וכל מה שנתחלק לאחר מכן בין כהונה ללויה היה מרוכז אצלם.

ועל פי זה מתבארים היטב דברי רש”י בפרשת תולדות, כאשר רש”י אומר: ”לפי שהעבודה בבכורות” אין הכוונה למעלה בעלמא אלא לעבודה ממש עבודת הקרבנות.

וכן כאשר עשו חושש מפני העונשים התלויים בעבודה, אין זו חשש תיאורטי בלבד אלא חשש ממעמד המחייב אחריות ממשית בעבודת ה’.

וכן מתבארת הסוגיא בזבחים.

הבכורות שהקריבו קרבנות קודם הקמת המשכן אינם משמשים ככהנים במובן המאוחר של המילה אלא כבעלי העבודה של אותה תקופה.

ומעתה מתבאר דבר נוסף.

לאחר החטא ישנם ב’ מערכות של כהונה ולויה אולם קודם חטא העגל עדיין לא הייתה קיימת חלוקה זו.

הבכורות אינם כהנים ואינם לויים.

הם מציאות קודמת שממנה עתידות לצמוח שתי המערכות גם יחד.

ומשום כך כל המקורות המורים שהעבודה הייתה בבכורות מובנים כפשוטם.

אולם לאחר חטא העגל חל שינוי יסודי במבנה זה, ומתוך שינוי זה נולדו הכהונה והלויה כפי שאנו מכירים אותן.

ו.

לאחר חטא העגל

חטא העגל איננו רק חטא פרטי בתוך שורת חטאים.

חז”ל והראשונים מלמדים שהוא יצר שינוי יסודי במעמדו הרוחני של עם ישראל.

המציאות שהייתה קיימת לאחר מעמד הר סיני לא נותרה כשהייתה.

ומתוך כך נוצרה הנהגה חדשה.

קודם החטא הייתה העבודה מרוכזת אצל הבכורות.

לאחר החטא התחלקה העבודה לשתי מערכות.

מערכת כהונה.

ומערכת של לויה.

ה.

קודם חטא העגל

ונראה שזהו יסוד הדברים.

אהרן ובניו נבחרו לעבודת הקרבנות.
לעבודות הפנימיות שבמקדש.
להקריבה.
לקטורת.
ולעבודות המזבח.

ואילו שבט לוי נבחר לעבודות המקדש שאינן עבודת הקרבנות עצמה.

ומעתה נוצר מבנה חדש שלא היה קיים קודם לכן.
לא עוד נציגי משפחות.

אלא שבט שלם שנבדל מכלל ישראל.

ובתוך אותו שבט עצמו - בחירה נוספת של אהרן ובניו.

ועל פי זה מתבאר היטב מדוע כאשר התורה באה לתאר את החלפת הבכורות היא מזכירה את הלויים בלבד.

שהרי התורה עוסקת במי שתפס את מקומם של הבכורות.

והלויים הם שתפסו את מקומם.

משא"כ הכהונה.

הכהונה איננה חלק ממערכת ההחלפה.

הכהונה היא חידוש נוסף שנתחדש לאחר החטא.

ומשום כך אין אהרן ובניו נכללים במניין שנעשה כנגד הבכורות.

ולפי זה מתחדשת הבנה חדשה בדברי הרמב"ן בפרשת קרח.

קרח איננו מערער רק על אהרן.

אלא על כל הסדר החדש שנוצר לאחר חטא העגל.

לדעתו, יש מקום לשוב אל הסדר הראשון.

אל המציאות שבה העבודה שייכת לבכורות.

אל המציאות שבה הקדושה איננה מתרכזת במעמד נפרד מתוך ישראל.

ועל כך משיבה התורה בשלילה גמורה.

לאחר החטא, ההנהגה האלוקית היא באמצעות כהונה ולויה.

וזוהי הדרך הראויה לעבודת ה'.

2.

יישוב הסוגיא

ומעתה חוזרים כל המקורות ומתיישרים כאחד.

מחד גיסא, התורה אומרת:

"ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור" (במדבר ג', י"ב).

ומבואר שהלויים באו במקום הבכורות.

ומאידך גיסא, רש"י אומר:

"לפי שהעבודה בבכורות".

וכן מבואר בגמרא שהבכורות הקריבו קרבנות.

ולכאורה הדברים סותרים זה את זה.

אם הבכורות היו במדרגת לויים, כיצד הקריבו קרבנות?

ואם היו במדרגת כהנים, מדוע הוחלפו בלויים?

אלא שלפי המבואר אין כאן סתירה כלל.

קודם חטא העגל לא הייתה קיימת החלוקה שבין כהונה ללויה.

הבכורות נשאו על כתפיהם את כל מערכת העבודה.

הם היו נציגי המשפחות.

הם הקריבו קרבנות.

והם מילאו את כלל תפקידי עבודת ה'.

לאחר חטא העגל נוצר מבנה חדש.

עבודת הקרבנות נמסרה לכהנים.

ושאר עבודות המקדש נמסרו ללויים.

ומעתה כאשר התורה מחליפה את הבכורות, היא מחליפה אותם בלויים.

שהרי הם אלו שירשו את מקומם במסגרת עבודת המקדש.

ואילו הכהונה איננה חלק מן ההחלפה, משום שהיא עצמה מדרגה חדשה שנתחדשה לאחר החטא.

ועל פי זה מתבארים דברי הרמב"ן בפרשת קרח.

ומתבארת הסוגיא בזבחים.

ומתבארים דברי רש"י בפרשת תולדות.

ומתבארת טענתו של קרח.

שהרי כל טענתו הייתה ניסיון להשיב את המציאות לסדר הראשון שקדם לחטא העגל.

אלא שהתורה מלמדת שאין מקום לטענה זו לאחר שנוצרה הנהגת הכהונה והלויה.

סיכום

קושיית הסוגיא הייתה, שמחד גיסא מבואר בפרשת במדבר שהלויים נבחרו תחת הבכורות, ומאידך גיסא מבואר ברש"י ובחז"ל שהעבודה הייתה בבכורות.

ועל פי המבואר מתיישבים הדברים.

קודם חטא העגל לא הייתה קיימת מערכת נפרדת של כהונה ולויה. הבכורות היו נציגי כלל ישראל בעבודת ה', ומתוך כך נשאו עליהם את כלל עבודות המקדש, ובכללן אף עבודת הקרבנות.

לאחר חטא העגל נתחדשה מערכת של כהונה ולויה. הכהונה נמסרה לאהרן ובניו, ושאר עבודות המקדש נמסרו לשבט לוי. משום כך הוחלפו הבכורות בלויים בלבד.

ובזה מתיישבים כאחד דברי הרמב"ן בפרשת קרח ובפרשת במדבר, דברי רש"י בפרשת תולדות, הסוגיא בזבחים, ויסוד דברי מי השילוח, ומתברר שעיקר טענתו של קרח הייתה ניסיון לשוב אל המבנה הראשון שקדם לחטא העגל, שבו הבכורות היו נציגי כלל ישראל בכל עבודת ה'.

בין דתן לאבירם

(תהלים קו, טז) וַיִּקְנְאוּ לְמִשְׁחָה בַּמַּחֲנֶה לְאַהֲרֹן קְדוֹשׁ ה': תַּפְתַּח אֶרֶץ וּתְבַלַּע דָּתָן וְתַכְסֵּי עַל עֵדֶת אַבִּירָם: וּתְבַעֲרָ אֵשׁ בְּעֵדֶתָם לְהַבִּיהָ תִּלְהַט רִשְׁעֵיהֶם: צ"ע מה ששינה בין דתן לאבירם, אטו דתן לא היה בכלל בעלי המחלוקת, ושינה ביניהם בשני דברים, א' מה שאמר באבירם 'עדת אבירם' ב' מה שהזכיר בדתן בליעה ואילו באבירם כיסוי הארץ. כמו"כ משמע כאן שכל המחלוקת היה עבורם ובערה אש בעדתם בשרופים, ואילו התורה מכנה ב' פעמים את המחלוקת בשם 'עדת קרח' (במדבר כו, ט, כז, ג).

כמה שאלות בענין

משה – דתן, אהרן – אבירם

ללמדנו שהיתה יצאנית ולכן אירע בה ענין זה. נמצא שהיה פרוץ וחי עם פרוצה, ומשמע שהיה דתן רשע יותר. כמו"כ בכל מקום מקדים דתן לאבירם, משמע שהיה גדול ממנו ברשע. ואפשר שבכל חטא וחטא היה אחד מהם יותר רשע, ולכן בכלליות שניהם שוים לרעה, או שאכן אבירם היה יותר רשע ולכן תמיד נזכר דתן קודם לאבירם, שלעולם מזכירים את הצדיק יותר קודם, וצ"ע.

ותפתח, ותבלע, ותכס, ויאבדו

ג] כתיב (טז, לב-ג) וַתַּפְתַּח הָאֶרֶץ אֶת פִּיהָ וּתְבַלַּע אֹתָם וְאֶת בְּתִיָּהֶם וְאֶת כָּל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לְקֶרַח וְאֶת כָּל הַכֹּהֵן: וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה וַתִּכְסֵּם עֲלֵיהֶם הָאֶרֶץ וַיִּאֲבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֶּהֶל. ויש לדקדק א' מה הפירוש וכל האדם אשר לקרח, הלא כבר נאמר ואת בתיהם שמשמעו כל משפחתם כמו בית הלוי, היינו משפחת הלוי. ב' מדוע חזר ואמר ותכס עליהם הארץ, הלא עיקר הענין היה במה שנבלעו באדמה לא במה שכסתה עליהם הארץ. ג' מה שנכפל ותפתח ותבלע אותם ואת כל אשר להם, ושוב אמר שירדו שאולה הם וכל אשר להם. ד' מאחר שירדו שאולה פשוט שנאבדו מתוך הקהל, ולשם מה נזכר שוב ענין זה.

ואשר עשה לדתן ולאבירם

ד] הנה במשנה תורה כתיב (דברים יא, ב-ו) וַיִּדְעָתֶם הַיּוֹם כִּי לֹא אֶת בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ וְאֲשֶׁר לֹא רָאוּ אֶת מוֹסֵר ה' אֱלֹקֵיכֶם אֶת גְּדֻלּוֹ אֶת יְדוֹ הַחֲזָקָה וְזֶרְעוֹ הַנְּטוּיָה: וְאֶת אֲחֵתָיו וְאֶת מַעֲשָׂיו אֲשֶׁר עָשָׂה בְּתוֹךְ מִצְרַיִם לְפָרֹעַ קֶלֶךְ מִצְרַיִם וְלָכָל אֲרָצוֹ: וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְחַיִּל מִצְרַיִם לְסוֹסָיו וּלְרִכְבּוֹ אֲשֶׁר הִצִּיף אֶת מִי יָם סוּף עַל פְּנֵיהֶם בְּרָדָם אֲחֵרִיכֶם וַיִּאֲבָדֻם ה' עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וְאֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם בְּמִדְבָּר עַד בְּאֲכֶם עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה: וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָתָן וּלְאֲבִירָם בְּנֵי אֶלְיָאֵב בֶּן רְאוּבֵן אֲשֶׁר פָּצְתָה הָאֶרֶץ אֶת פִּיהָ וּתְבַלַּעֵם וְאֶת בְּתִיָּהֶם וְאֶת אֲחֵיהֶם וְאֶת כָּל הַיְּקוּם אֲשֶׁר בְּרִגְלֵיהֶם בְּקֶרֶב כָּל יִשְׂרָאֵל: הַשּׁוֹה הַכְּתוּב נֹס קְרִיעַת יָם סוּף, לֹנֶס בְּלִיעַתָם בְּאֲדָמָה, וְעוֹד שְׂכָאן לֹא נֹזֵכַר כֻּלָּם קֶרַח וּמִשְׁפַּחְתּוֹ, שֶׁרַק בְּלִיעַת דָּתָן וְאֲבִירָם נֹזֵכַר, כְּמוֹ שֶׁבְּתֵהִלִּים ג"כ מִזְכִּיר רַק אוֹתָם. וצ"ב בְּשֵׁנִי עֲנִינִים אִלָּה.

בני קרח לא מתו

ה] אמרו (מגילה יד, סנהדרין קי) "ובני קרח לא מתו, תנא משום רבינו, מקום נתבצר להם בגיהנם ועמדו עליו", משמע שנבלעו ונשארו שם, אלא שאם כן תמוה כיצד שמואל מבני בניו של קרח, הלא כל בני קרח נבלעו בארץ כמ"ש וכל האדם אשר לקרח. אולם במדרש תהלים (מח), ד' מבואר שבני קרח נבלעו, אולם משום שהרהרו תשובה בלבם ירדו עד השאול ומיד עלו, ועליהם אמרה חנה מוריד שאול ויעל. נמצא שאכן נבלעו אבל מאידך גיסא לא מתו. ועיין מהר"ל בחידושי אגדות (סנהדרין קי), שמה שנשארו בעולם הזה, חשיב מקום נתבצר להם, נמצא שאכן נשארו בעולם הזה. [אכן יש שמפרשים שלא עלו לעולם הזה, אלא נחשבו לכת

ולבין הענין צריך להקדים כמה הקדמות: א] אמרו חז"ל (ילקוט שלח - רמז תשנ"ג) "ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש וגו', נמנו ישראל במדבר למנות דתן במקום משה, ואבירם נמי במקומו של אהרן, שנאמר נתנה ראש ונשובה, הוי ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ה', ומה גרמו לעצמם ותפתח ארץ ותבלע דתן וגו'". באופן שבמחלוקת זו שהיתה למראית העין מחלוקת על כהונת אהרן, כאן היה אבירם עיקר במחלוקת, ונקראת העדה החולקת על שמו עדת אבירם, היינו שהיתה קבוצת אנשים שטענו שצריך למנות את אבירם לכה"ג, ובזה היה אבירם חולק גם על ר"נ סנהדראות וקרח בראשם.

ונראה ההסבר בדבר, שהנה 'דתן' מלשון 'דת', 'מימינו' אש דת למו', היינו שהוא ראוי להעמיד דת. שמה גם 'דתן' משמע הדת שלנו, היינו שתהיה הדת מתאמת כפי רצונם. מאידך 'אבירם' מציין את הרוממות 'אבי - רם', כמו 'עמרם' אבי משה, ולכן ראוי אבירם לאיצטלא זו כפי מחשבתם. [ועיין שער הגלגולים פרק לט, שדתן ואבירם בצנח והוד. גם משה ואהרן בצנח והוד. נמצא שדתן בצנח רצה להעמיד עצמו תחת משה, ואבירם יהוד תחת אהרן].

אבירם הרשיע יותר

ב] למרות שמשמע שדתן ואבירם היו שוים ברשעם, מצאנו בכמה מקומות שהיו משונים זה מזה, הנה בעת המריבה ביניהם כתב הת"י שדתן רצה להרוג את אבירם, ועליו נאמר ויאמר לרשע, ואמרו שהוא זה שהלשין בפני פרעה. אולם מאידך אמרו חז"ל (סנהדרין קט) "דתן שעבר על דת אל, אבירם שאיבר עצמו מעשות תשובה", שמשמע שחטאו של אבירם גדול יותר, לא די שחטא אלא גם חיזק לבו שלא לשוב בתשובה שלמה. ובכתבי האריז"ל (ספר הליקוטים - פרשת קרח) אמר, "דע לך, כי דתן ואבירם נתגלגלו בשני פרים שהקריבם אליהו ז"ל. ודע, כי דתן יותר היה ממותק מאבירם, ולכן עלה הפר בגורל השי"ת, אמנם אבירם שהיה יותר רשע, לא עלה לשם, ועלה בגורל של הבעל, ולכן לא רצה להתקרב, עד שלחש אליהו ז"ל באודינה ואמר לו, כשם שמתקדש שם שמים ע"י חבירך כן יתקדש על ידך, ושמע ממנו, ונתנו לנביאי הבעל, ונשרפו שניהם כמו שנשרפו בימי משה ע"ה. ואלמלא כן, האין תתקין אנשים, לא היו יכולים לזוז רגלו מן הארץ, זה מ"כ משם הרב זלה"ה."

אלא שיש לעיין בדבר, ממה שבנאמר (שמות ב, יג) וַיֵּצֵא בְּיָוֶם הַשִּׁנִּי וְהָנָה שְׁנֵי־אֲנָשִׁים עֹבְרִים וְנָצִים וַיֹּאמְרוּ לְרִשְׁעֵי לָמָּה תִּפְּחֶה רֵעֶךָ: ומי היה 'הרשע' הנזכר כאן, ביאר בפרדד"א (מ"ח) שהוא דתן, שעמד להרוג רעהו. משמע שהיה דתן הרשע מבין שניהם. ועוד אמרו (שמו"ר א, כח) שהמצרי בא על אשת דתן, וממנה נולד המגדף, והיא שלומית בת דברי. ואמרו חז"ל (שם) שהיו כל ישראל גדורים בעריות, "אחת היתה ופרסמה הכתוב",

היה העונש חלוק

עפ"י הדברים האלה, נראה שאכן היה כאן ב' ענשים לעדת קרח, עונש א' שיבלעו באדמה, והעונש הלזה היה כדי להראות שאכן משה אמת ותורתו אמת, וזה היה הסימן שנתן משה לעיני ישראל שאם בריאה יבא ה' וכו', עונש ב' היה להם, מה שלא עלו משם, כי אם היו שבים בתשובה אפשר שהיו עולים משם. ובזה היה הבדל בין קרח לדתן ואבירם, שדתן ואבירם שעליהם היה עיקר העונש הלזה, הם ובניהם וטפם וכל אשר להם נפלו ולא היה להם זכות תקומה, אולם קרח ובניו היה להם זכות תקומה, יען שהיה גם מהשרופים, היינו שהיה חלק במחלוקת מה שרצה להיות קדוש יותר ולהקריב במזבח, זהו שכפל הכתוב, הנה וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת בְּתֻלָּתָם וְאֶת כָּל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לָקָרְחַ וְאֶת כָּל הָרֶכֶשֶׁת: שהכתוב מחלק בין דתן ואבירם שנבלעו הם ומשפחתם, ובקרח מודגש שרק כל אדם אשר לקרח ורכושו, אולם בני קרח לא מתו ושוב עלו משם, אבל דתן ואבירם וקרח עצמו, עליהם נאמר וַיִּרְדּוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה וַתִּכַּס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֵּאָבְדוּ מִתּוֹךְ הַקֶּהֱל. שמתוך שלא עשו תשובה, היינו אבירם שאבר לבו שלא לשוב, (או שכבר לא היה מועיל להם תשובה), לכן נענשו בעונש נוסף שהארץ כסתה עליהם ובזה אבדו מתוך הקהל, כי כל זמן שלא נתכסו היו יכולים לשוב, וה' נחם על הרעה הנאמרת על ידי נביאו אם עושים תשובה, לכן יובן מדוע נחשבת בליעת עדתם רק על שם דתן ואבירם, כי רק עליהם נגזר עונש הבליעה, וקרח נבלע רק משום שלא יאמרו הלא גם הוא חלק על משה כמו דתן ואבירם, ואמרו חז"ל שנגרף ונתגלגל עד הבליעה ושם נבלע, ולכן הזכיר ענין ובני קרח לא מתו לגבי בני ראובן בעת שמזכיר שדתן ואבירם מתו במדבר ולא נחלו בארץ, (במדבר כו-יא) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת קֶרֶחַ בְּמֹת הָעֵדָה בְּאֶחָד הָאֲשֶׁר אֶת חֲמִשִּׁים וּמֵאִתָּם אִישׁ וַיְהִי לָנֶס: וּבְנֵי קֶרֶחַ לֹא מָתוּ. כי דין מיתתם היה רק על קרח שיבלע, וזה היה לעומת הנשרפים, שמשום שעשו מחלוקת אחרת לכן דינם בבליעה, אולם בני קרח לא מתו, אלא עלו חיים מהשאל ונכנסו לארץ.

זהו שאמר דוד, שהארץ בלעה דתן, כי בבליעה היה חייב גם דתן, כי בזה היו שניהם רשעים בשוה, אולם לגבי כיסוי הארץ עליהם, היינו מחמת 'עדת אבירם', שדתן וקרח נשארו בלועים זהו משום שהשתתפו עם אבירם, שאבירם חלק על הכהונה מצד עצמו, ולא שב בתשובה, ולכן כיסתה עליהם הארץ ונאבדו מתוך הקהל. אולם כשהתורה מדברת על עצם המחלוקת, בזה נקראים כולם בשם עדת קרח, כי הוא היה זה שהצית את אש המחלוקת הכללית הלזה, והגם שהיה בהם ב' סוגי כתות, היה נחשב בין שניהם והראיה שהיה גם מהשרופים וגם מהבלועים. ועיין ההעמק דבר שכתב, שדתן ואבירם לחוד לא היו מצליחים במחלוקת, שהיו ידועים כנרגנים, אולם במה שקרח עמד בראש זה גרם שהמחלוקת הצליחה, וההולכים ומדברים להצית המחלוקת היו דתן ואבירם, וכמ"ש בהציתם, שהם היו המדליקים את האש. לפי"ז יש מקום לומר שהנאמר ותבער אש בעדתם הכונה לקרח, שהוא היה גם מהבלועים.

ועל הבליעה אמר 'ותבלע דתן', כי מצד המחלוקת על משה נתחדשה בריאה חדשה, כמאמר משה 'אם בריאה יבא ה', ואמרו שלמעשה נברא בערב שבת בין השמשות, אבל היה ראוי שיבא בריאה חדשה, היינו שתהא מיתתם מיתה ניסיית, שבזה יהיה היכר שה' שלח את משה. אולם החלק של הכיסוי, זה היה ענין נוסף וחדש, שמצד שלא חזרו בתשובה, ומצד שחלקו על כהונת אהרן, שזה היה מצד אבירם, וכל העדה החולקת על כהונת אהרן הם 'עדת אבירם', מצד זה כיסה עליהם.

אפשר שגם היה עונש שלישי

והנה החלק של 'ויאבדו מתוך הקהל', אפשר שהוא תוצאה ותולדה, וינבלעו וכיסה עליהם הארץ ממילא נאבדו מתוך הקהל, אולם

אפשר שהיה עונש שלישי, שנאבדו ונכרתו מתוך הקהל, שאין להם חלק לעולם הבא, והם בני גיהנם. אלא שבחלק זה 'בני קרח לא מתו', ונתבצר להם מקום בשאול, והם לא נאבדו מתוך הקהל למרות שנבלעו וכיסה עליהם הארץ. ותליא במחלוקת המפרשים היכן היו בני קרח, האם נשארו בארץ או שנתבצר להם מקום בגיהנם היינו בשאול.

והנה לשון אבידה הנאמר, נחלקו בו התנאים (סנהדרין קט): "תנו רבנן, עדת קרח אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר ותכס עליהם הארץ - בעולם הזה, ויאבדו מתוך הקהל - לעולם הבא, דברי רבי עקיבא. רבי יהודה בן בתירא אומר, הרי הן כאבידה המתבקשת, שנאמר תעיתי כשה אבד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי". ואפשר שהכוונה בזה, שחזרו בגלגול, שאיתא (קהלת יעקב ערך דת) שדתן ואבירם הם דואג ואחיתופל, ועליהם נזכר להדיא במשנה שאין להם חלק לעולם הבא. אכן נתגלגלו שוב בשני הפרים בימי אליהו, כמובא לעיל בשם האריז"ל.

ועל פי מה שנתבאר שהיה בליעה לחוד וכיסוי לחוד, מובן מדוע התורה משהו נס קרי"ס לנס בליעת הארץ, שבתורויהו היה דבר שהותנה במעשה בראשית, וכמו שבקרי"ס שב לתנאו הראשון וישב הים לאיתנו, כך גם כאן מאחר שנגזר על המקום שיהיה ארץ ולא מקום פתוח, היה נס שנגזר בער"ש ביה"ש שגם מקום ארץ יוכל להפתח בעת שיהיה צורך, אולם אחר שנפתח חזר לאיתנו הראשון וכיסתה הארץ, כי בששת ימי בראשית נגזר שמקום זה יהיה ארץ ולא פה פתוח עד עמקי שאול, אולם עד הכיסוי היה מקום לצאת למי ששב בתשובה. ואפשר לחדד עוד, שהנה בקרי"ס נזכרו ב' ניסים, א' שנקרא הים והפך לחרבה, ב' ויכס עליהם את מי הים על רכבו ופרשיו. היינו שהם ב' ניסים, האחד להצלת ישראל, והאחד לענוש את המצרים. כך גם כאן היו ב' ניסים, א' לבלוע בשביל להראות שמשא אמת ותורתו אמת. ב' לכסות עליהם ולהענישם על חטאם.

ועפ"ז נוכל לומר, שמלבד מה שאבירם הוא היא העיקר במחלוקת זו, בשביל למנותו כהן גדול. היה עוד עיקר, מצד שאיבר לבו לחזור בתשובה, ובזה נקראים כולם על שמו, עדת אבירם, שאיבר לבו לחזור בתשובה.

ואפשר דרך רמז, שהנה אבירם בגי' רנ"ג. כמנין המתים. שהרי ר"נ ראשי סנהדרות היו שם, ועוד ב' שהם דתן ואבירם, ועוד א' שהוא קרח עצמו. נמצא שנקראו על שמו עדת אבירם.

דעת הרמ"ע מפאנו

והנה, לעומת המבואר לעיל שבחטא עדת קרח היה אבירם עיקר, כתב הרמ"ע (מאה קשיטה פג) שבכל החטאים היה דתן עיקר, והוא 'הרשע', ואבירם נגרר אחריו, ולכן מכנה 'עדת אבירם', שכמו שהעדה נגררו אחריהם כך גם אבירם נגרר אחריו. לכן 'ותבלע דתן', שהוא נבלע במעמקי שאול, אולם אבירם רק 'כיסה' עליו, ואינו בלוע, רק מכוסה בלבד, וכן כל העדה הגוררים אחרי דתן.

ויקנאו למשה במחנה

ועוד אפשר בכל הענין. שהנה אמרו (סנהדרין קי) "וישמע משה ויפל על פניו, מה שמועה שמע? - אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, שחדשוהו מאשת איש, שנאמר ויקנאו למשה במחנה. אמר רבי שמואל בר יצחק, מלמד שכל אחד ואחד קנא את אשתו ממשה, שנאמר ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה". ונתבאר לעיל, שהמעשה של הריגת המצרי על ידי משה, היה מצד שהמצרי פגם באשת דתן, וי"א שדתן עצמו חטא בה ולא אשתו היתה. דתן שרצה להעמיד עצמו תחת משה, העליל על משה מה שהוא בעצמו פגם. מצד זה היה העונש 'ותבלע דתן', שעונש החוטא בא"א שנופל בגיהנם, ואמרו שאפילו גדול כמשה, יד ליד לא ינקה. אולם לאהרן קינאו מצד שהוא קדוש ה', והוא מתכסה בבגדי כבוד ותפארת, וזה היה עיקר חטא עדת אבירם, ולכן ותכס על עדת אבירם. ומצד שהביאו אש זרה תלהט רשעים, ובכך נמדד לכל אחד כמידתו.

עמק השבוע

גליון קיה

שנה ג

שבת פרשת קרח בארץ ישראל
שבת פרשת שלח בחוץ לארץ
והימים שסביבותיה תשפ"ו לפ"ק

עיונים וביאורים במדות ימי השבוע
מאת הרב ג'ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
ספר סודות הספרים נפתח ראובן, עסקי ראובן, מנחת ראובן וספיקת ראובן

חמש צרות בחמשה ימים בסוף חודש סיון

הזקנים שהיו בימי יהושע, בכ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על ענין פלגש בגבעה, ב' באדר מת משה רבינו ע"ה, בט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל. עכ"ל.
הנה חזינו שהזמן שיש הרבה צרות ותעניות בזמן קצר, יותר משאר זמני השנה, הוא בסוף חודש סיון, שאז יש תענית בכ"ג סיון ובכ"ה סיון ובכ"ז סיון, והתענית דכ"ה סיון היא מחמת ג' דברים שאירע בו, מיתת רשב"ג ומיתת ר' ישמעאל ומיתת ר"ח סגן הכהנים, ובאופן שיש חמש צרות בחמשה ימים.

עמו, באחד באב מת אהרן הכהן, ב"ח בו כבה נר מערבי בימי אחז, ב"ז באלול מתו מוציא דבת הארץ, בה' בתשרי מתו עשרים איש מישראל ונחשב רבי עקיבא, ב' בו נגזרה גזרה על אבותינו שימותו בחרב וברעב ובדבר מפני מעשה העגל, ב' במרחשון עוורו עיני צדקיהו ושחטו בניו לעיניו, בכ"ח בכסליו שרף יהויקים המגילה שכתב ברוך מפי ירמיהו, בשמונה בטבת נכתבה התורה יונת בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם שלשה ימים, ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שאירע בו, בה' בשבט מתו

עין באו"ח ס' תקפ"א דאיתא על פי המבואר בפרק בתרא דמגילת תענית וז"ל אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם וכו' באחד בניסן מתו בני אהרן, בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר, בכ"ו בו מת יהושע בן נון, בעשרה באייר מת עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארון ה', בכ"ח בו מת שמואל הנביא, בכ"ג בסיון בטלו הביכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט, בכ"ה בו נהרג רשב"ג ורבי ישמעאל ור' חנינא סגן הכהנים, בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה

התעניות דסוף סיון הן מיוחדות

האפשרות להביא בכורים, ובכ"ג סיון בטלו הביכורים מלעלות לירושלים, ובעצרת מקבלים התורה, ובכ"ה סיון ובכ"ז סיון יש כעין ביטול להתורה שהמלכות גברה והרגה הני חכמי התורה ושרפו ס"ת עמו. ובאופן שבשנים שעברו היה כעין ביטול בסוף החודש למה שקבלנו בתחילת החודש.
הנה לכאורה י"ל דהיסוד בזה הוא דבשנים שעברו בעצרת קבלנו מתנות טובות בתחילת החודש, ואם אין אנו משתמשים עם הני מתנות טובות לתועלתם יש קטרוג ח"ו שנפסיד הני מתנות טובות, וזהו מה שאירע כביכול בסוף החודש בכל השנים שעברו, ולכך היו התעניות הנ"ל בסוף החודש.

תרדיון וספר תורה עמו, הרי דבצרה זו נשרף ספר תורה ממש בהדי הצדיק, מה שלא מצינו בשאר הצרות הנ"ל, ושוב מבואר דהני צרות הן מיוחדות בהא דהוי כעין בחינת "הריגת התורה" ח"ו. נמצא דהני תעניות הן מיוחדות בהא שהחמש צרות שבהם כוללים שני דברים מיוחדים ביטול בכורים וביטול התורה.
הנה ביו"ט דעצרת בתחילת חודש סיון אנו מקבלים בדיוק שני דברים "חדשים", חדא, הרי יש בהאי יום ענין קבלת התורה, ושנית, יום זה הוא יום הביכורים.
ולכאורה פשוט שיש להעיר שהשני דברים הנ"ל שנכללו בהצרות דסוף סיון הם כנגד הני שני דברים שמקבלים בעצרת, דבעצרת מקבלים

הנה הני תעניות דסוף סיון הם תעניות מיוחדות, שהתענית דכ"ג סיון לבד היא מחמת ביטול איזה מצוה, דבטלו הביכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. והתענית דכ"ה סיון וכ"ז סיון לבד הם מחמת הריגת חכמי התורה, דשאר הצדיקים שהוזכרו מיתתם ברשימה הנ"ל אין עיקר ההתייחסות שלנו להם בזה שהם חכמי התורה, אבל הני חכמים, עיקר ההתייחסות שלנו להם הוא בזה שהם במשניות ובברייתות, ובאופן שהריגתם היא כעין בחינת "הריגת התורה" ח"ו, (ועוד הרי שאר הצדיקים הם חלק מתורה שבכתב והני צדיקים לחוד הם חלק מתורה שבע"פ, ובהם במיוחד שייך בחינת "הריגה", דוק), ועוד הרי בכ"ז סיון נשרף רבי חנינא בן

ויסעו מהר ד'

וי"ל דזהו מה ש"אירע" בין תחילת החודש לסוף החודש, דבתחילת החודש היו בהר סיני וקיבלו המתנות הנ"ל, ואח"כ "ויסעו מהר ד'", דנסענו מחג השבועות וקבלת התורה אשר בה, ואף שהם היו מוכרחים לیسע מהר סיני, אבל יש טענה שנסעו מהר סיני כתינוק הבורח מבית הספר, וזהו שורש הפורעניות. ויש להתבונן לתקן ענין זה בימים אלו בהאי שאתא.

חנינא שסרו מאחרי ה'. וייע"ש בתוס' ד"ה פורענות דאיתא וז"ל ואומר ר"י וכו' פורענות ראשונה כדאמר במדרש (ילמדנו) ויסעו שנסעו מהר סיני דרך שלשת ימים כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו כך היו בורחים מהר סיני דרך שלשת ימים לפי שלמדו הרבה תורה בסיני. עכ"ל. וכו' ברמב"ן עה"ת שם.

עין במסכת שבת דף קטז ע"א דאיתא ת"ר ויהי בנסוע הארון ויאמר משה פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ולמטה וכו' חנינא רשב"ג אומר עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה פורענות שנייה מאי היא ויהי העם כמתאוננים פורענות ראשונה ויסעו מהר ה' ואמר רבי חמא ברבי

”סתירה” בהמהות דב”ה סיון

עצמו והלכך לענין קבלת צער כגון תשעה באב שנדחה זה אינו בכלל תענית ולא נכנס בכלל איסור הכתוב שם עד שיוצקד לומר שביטלו אותו ולפי זה היינו צריכין לומר שהיום טוב עצמו בטלו ובאמת זה אינו דלא קאי רק על איסור תענית אבל קבלת צער מעיקרא לא נאסר ואם כן אף שביטלו האיסור מכל מקום מי שרוצה להקל בענין קבלת צער מחמת יום טוב שלו שפיר יש להקל שהיום טוב עצמו לא בטל לגמרי ולכן לא השלים מחמת היום טוב שלו. עכ”ל.

הרי מבואר דהימים טובים דמגילת תענית לא נתבטלו בעצמותם, ורק שאין חיוב להשתתף להני ימים טובים, ולכן לית בהו איסור תענית, אבל מי שמשתתף להימים טובים שפיר משתתף לימים טובים שעדיין קיימים.

וכן עיין בספר דרך ה' ח”ד פ”ז בעבודה הזמנית דמשמע בדבריו כנ”ל, שעדיין יש “אור המאיר” בהימים הכתובים במגילת תענית, אלא שנפטרו מהיות עושים זכר להאי אור המאיר.

וכן יש עוד מקורות דהימים טובים עדיין קיימים בעצמותם, דעיינן בטור באו”ח סי’ תקע”ג דאיתא וז”ל הלכתא בטלה מגילת תענית שכל הימים הכתובים במגילת תענית שלא להתענות בהם מותר להתענות בהם חוץ מבחנוכה ופורים וכתב הראב”ד דדוקא יחיד יכול להתענות בהן אבל צבור אסורין לגזור תענית בהן. עכ”ל. הרי דהראב”ד סובר דגם בזה”ז דאין לגזור תענית ציבור בימים הכתובים במגילת תענית. וז”ה בהשגות הראב”ד על המאור בפ”ק דמגילה. (עיין בספר תורת רפאל בהל’ תענית סימן צ”ט מש”כ לגבי שיטת הראב”ד. ועי’ במ”ב בריש סי’ תרפ”ו דאיתא לגבי חנוכה ופורים וז”ל מותר להתענות לפנינה ולאחריהם וכן בהספד שרי וב”ח כתב דבחנוכה אסור להתענות לפניו, וכן הוא ג”כ דעת הפר”ח, והנה יש נוהגים להתענות לפני חנוכה תמורת ער”ח ואין לשנות מנהגם אבל לכתחלה לא ינהוג כן ועכ”פ אסור לגזור בו תענית צבור וכן יום ראשון דאחר חנוכה אף דיחיד מותר להתענות בו תענית צבור אסור לגזור בו. עכ”ל. הרי מבואר דאף דמותר להתענות ביום אחרי חנוכה, אבל אסור לגזור בו תענית ציבור, וכן מבואר דאף להצד דמותר להתענות ביום שלפני חנוכה, אבל אסור לגזור בו תענית ציבור. ועיי”ש בשער הציון שציין למחצית השקל, ועיי”ש במחצית השקל שביאר דהמקור להאי חילוק בין תענית יחיד לתענית ציבור הוא משיטת הראב”ד. ועיינן בשו”ת ערוגת הבושם או”ח סי’ ר”ה דאיתא וז”ל

בצל”ח בשמעתנתא דרחס”ה אות כ’.) הנה לכאורה י”ל דגדר הצרות דהאי יום הוא שנהרגו הני חכמי ישראל (וא”כ יום זה הוא יום מיוחד לגבי הענין דהעשרה הרוגי מלכות, דרק יש עוד יום אחד בהרשימה דהתעניות הנ”ל שהוזכר בו הריגת שום אחד מהעשרה הרוגי מלכות, דהיינו כ”ז סיון, ורק בהאי יום דכ”ה סיון הוזכר הריגת יותר מאחד מהעשרה הרוגי מלכות). אולם יש להעיר דאפשר שיש עוד ענין מיוחד השווה להני ג’ חכמים במיוחד, דאחד מהם היה הנשיא ואחד מהם היה הכהן גדול ואחד מהם היה הסגן, וצ”ע בזה. הנה יש עוד ייחוד לכ”ה סיון, דהוא מהימים טובים דמגילת תענית, דעיי”ש בפרק ג’ דכתבי לגבי חודש סיון “בעשרים וחמשה ביה איתנטילו דימסנאי מיהודה וירושלים” (עיי”ש שמבואר שביום זה נסעו בני ישמעאל מירושלים לאחר שעירערו על נחלת ארץ ישראל לחלוק עם ישראל, וכן דחו את הכנעניים שטענו שארץ ישראל שלהם ואת המצריים שתבעו להשיב להם את כלי הכסף והזהב ששאלו ישראל מהם).

וכן יש עוד ימים שהם ימים טובים הכתובים במגילת תענית ואפ”ה הוזכרו בפרק בתרא דמגילת תענית עם הימים שראויים להתענות בהם, כגון י’ ניסן, ז’ אלול, ג’ תשרי, ז’ כסלו, וט’ אדר.

ובפשוטו י”ל דלית בזה שום סתירה, דכאן בזמן שביהמ”ק קיים, דאז הוי יו”ט, וכאן בזמן שאין ביהמ”ק הימים, דאז הוי תענית. אולם כל זה אי”ש לפי הא דקיי”ל דבטלה מגילת תענית, אבל לפי השיטות שהוזכרו במס’ ר”ה דף י”ח ודף י”ט דס”ל דלא בטלה מגילת תענית, קשה לכאורה, איך איכא באותו יום קביעות יו”ט וקביעות תענית. וצ”ע.

עוד יש להעיר בזה אפילו לפי מה דקיי”ל דבטלה מגילת תענית, דעיינן במס’ תענית דף יב ע”א דאיתא אמר רב חסדא כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמייה תענית מיתבי אנשי משמור מתעניין ולא משלימין התם לצעורי נפשיה בעלמא הוא תא שמע דאמר רבי אליעזר רבבי צדוק אני מבני בניו של סנאב בן בנימין ופעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיום טוב שלנו הוא התם נמי לצעורי נפשיה בעלמא הוא. ותמוה הרי משהרב בית המקדש בטלה מגילת תענית. ועיינן באו”ח סי’ תקס”ב ביד אפרים שביאר בזה וז”ל עד כאן לא אמרו שביטלו אלא שחזרו והותר מה שהיה אסור עד עתה כגון תענית שהיה אסור להתענות ביום טוב הכתוב במגילת תענית ושבו חזר והותר אבל מכל מקום לא ביטלו היום טוב

הנה ראינו המבואר במגילת תענית דכ”ה בסיון הוא יום שגזרו תענית וראוי להתענות בו משום שבו נהרגו רשב”ג ורבי ישמעאל ור’ חנינא סגן הכהנים.

[הנה בקינות לתשעה באב (בקינת ארזי הלבנון) איתא “נטל ראשו ונתנו על ארכבותיו מגורה הטהורה שם עיניו על עיניו ופיו על פיו באבהה גמורה ענה ואמר פה המתגבר בתורה וכו’”, ומקורו במדרש אלה אזכרה ושם איתא אחר שהרגו לרשב”ג ויאמר לר’ ישמעאל פשוט את צוארך אמר ר’ ישמעאל חיך הנח לי רגע אחד עד שאבכה על הצדיק א”ל עשה מיד נטל ר’ ישמעאל את ראשו של רשב”ג ונתנו על ארכבותיו ונתן עיניו על עיניו וכו’ ואמר אי הפה המתגבר בגבורה של תורה וכו’, וכן הוא באבות דר’ נתן פ’ ל”ה ונפל הפור על רשב”ג מיד נטל החרב וחתך את ראשו ונטלו ר’ ישמעאל בן אלישע והניחו בחיקו והיה בוכה וצועק פה קדוש וכו’, וכמו כן בפיוט “אלה אזכרה” הנאמר בתפלת מוסף דיו”כ איתא כשנחתך ראשו ונטלו ר’ ישמעאל וצרח עליו בקול מור כשופר וכו’. ולפי המבואר בשו”ע זה אירע בכ”ה סיון. (עיין בקובץ מורי” שנה כ”ז שהביא מקובץ אחד שכתב שם הגרצ”פ פראנק ז”ל וז”ל שמעתי קושיא בשם גאון מפורסם בדור שלפנינו שעמד בפליאה על הפיט של עשרה הרוגי מלכות שאנו מזכירים אותם במוסף של יו”כ דבהריגת ר”י כה”ג ורשב”ג שרשב”ג נהרג תחילה ונטלו ר”י כה”ג וצרח עליו בקול מור וכן בצום ת”ב בהקניה המיוחדת לארזי הלבנון ושם נזכר נטל ראשו ונתנו על ארכבותיו וכו’ והרי כה”ג אינו מטמא אפילו לקרוביו וכיצד טימא את עצמו בטומאת מות שלא לצורך קבורה. עיי”ש מש”כ בזה. ועיינן בקובץ מבקשי תורה כרך ג’ גליון ט”ז דאיתא מהו שבת בזה הגרשז”א ז”ל. ועיינן מש”כ בזה בשו”ת אגרות משה באו”ח חלק ד’ סי’ ס”ט.]]

הנה יש שנקטו שכולם נהרגו באותו יום, וממילא נתקשו בזה, דרשב”ג ור”י כה”ג נהרגו לפני החורבן, ורחס”ה היה חי לאחר החורבן, לדוגמא, עיינן בספר סדר הדורות חלק תנאים ואמוראים אות ח’ דאיתא וז”ל ר’ חנינא סגן הכהנים וכו’ בספ”ק דיומא (דף כא ע”ב) אמר שראה אש על גבי המזבח רבין ככלב, והיה ג”כ אחר החורבן כי חולק עם ר’ מאיר ור’ יוסי, פ”ק דיומא (דף ח ע”א), ר’ חנינא סגן הכהנים ואמר וכו’ וברפ”ד (דף לט ע”א) וכו’, וצ”ע שהרי נהרג בשעת החורבן, נהרג כ”ה סיון עם רבן שמעון בן גמליאל ור’ ישמעאל וכו’. עכ”ל. אבל מפרשים אחרים כתבו שרק רשב”ג ור”י כה”ג נהרגו באותו יום, ורחס”ה נהרג באותו תאריך הרבה שנים אחר”כ. (וע”ע

עמק הפרשה

הרה"ג ראובן מלך שווארץ שליט"א

לבני ארץ ישראל – פרשת קרח

הנה בפרשת קרח הוזכרו הכ"ד מתנות כהונה, ותוה"ד כתיב "כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לד' לך נתתם, בכורי כל אשר בארצם אשר יביאו לד' לך יהיה כל טהור בביתך יאכלנו". ואפשר דמשמע דאכילה בבכורים היא עצמיות המתנה יותר מבתרומה.

ועי' במס' ב"ב דף פא ע"ב דאיתא וליחוש דדלמא לאו ביכורים ניהו וקא מעייל חולין לעזרה דמקדיש להו והא בעי מיכלינהו, ועיי"ש בתוס' רי"ד דאיתא וז"ל הקשה דאי לא מצי למיכלינהו מה בכך אטו אכילה מעכבא, ונראה לי דלא קשה ולא מידי וכו' היאך מחייבין חכמים להביא ביכורים דלא חזו לאכילה למה חייב הבורא להביא ביכורים כי אם לתת להם ולאוכלם. עכ"ל.

לבני חו"ל – פרשת שלח

הנה בסוף הפרשה איתא אחת מהפרשיות שאומרים פעמיים בכל יום בקריאת שמע, דהיינו פרשת ציצית. והנה בשלמא איך שתי פרשיות דקריאת שמע הם באמצע פרשיות דמייירי בעבודת ד' בכללות, אבל הכא דמייירי בכלל ישראל במדבר, למה הובא דוקא הכא פרשה שנכללה בקריאת שמע. וצע"ע בזה.

הנה הפרשה מתחילה לדבר בלשון נסתר, "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית, על כנפי בגדיהם לדורותם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת", ואח"כ יש שינוי ומדבר בלשון נוכח "והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ד' ועשיתם אותם". והעירוני ד"תכלת" גורם השינוי. והדברים צ"ב.

דעת תורה

מן ראש חשיבה הנאמן רבי דוד פיינשטיין שליט"א

והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר [י"ח, כ"ו]

בברכות דף מ"ז ע"א אמר רבי אבהו אמר ריש לקיש, מעשר ראשון שהקדימו בשבילים פטור מתרומה גדולה, שנאמר 'והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר' - 'מעשר מן המעשר' אמרתי לך, ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר.

והנה בפירוש הר"ש בתרומות פ"א מ"ה ובביכורים פ"ב מ"ג כתב, שכשם שמעשר ראשון שהקדימו בשבילים פטור מתרומה גדולה, הכי נמי מעשר שני שהקדימו בשבילים פטור מתרומה גדולה. וב'תוספות' יום טוב' שם כתב דלמך הר"ש כן מסביר, מפני ששם מעשר אחד הוא. והמהרי"ט אלגאזי בריש הלכות חלה הוסיף, שאינו כל כך דחוק לומר דילפינן מעשר שני ממעשר ראשון, דהא הוקש מעשר ראשון למעשר שני, כדאמרין בספרי בפרשת ראה דהוקשו אהדדי לענין דאין מעשרין משנה לחברתה.

אולם הרמב"ם בפ"ג מתרומות הי"ג כתב, וזה לשונו - ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא שבילים קודם שידוש ויפריש תרומה גדולה, ונתנו ללוי, אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה אחר שידושנו, אלא תרומת מעשר בלבד, עכ"ל. ומדנקט שהפריש 'מעשר ראשון' כשהוא בשבילים, ולא כתב דהוא הדין בהפריש 'מעשר שני' כשהוא בשבילים, משמע דסבירא ליה דדוקא ב'מעשר ראשון' איתא להך דינא דרבי אבהו אמר ריש לקיש, וצ"ע בטעם הדבר.

והנראה לומר בזה, דהנה יש לחקור בהך ילפותא ד'מעשר מן המעשר' ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר, אי ילפותא בעלמא היא דמעשר ראשון פטור מתרומה גדולה, או דנאמר בזה דלא חיילי תרי חיובי הפרשת תרומה, אלא רק חד חיובא, ומשום הכי אין הלוי חייב להפריש ממנו תרומה גדולה, אלא מפריש ממנו תרומת מעשר לחוד.

והנה בירושלמי חלה פ"א ה"ג מיייתי להך דינא דרבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש, וקאמר עלה - בשמירח ואחר כך הפריש תרומת מעשר שבו, אבל אם הפריש תרומת מעשר ואחר כך מירחו, לא בדא, ע"כ.

ויש לומר הביאור בזה, דגדר הפטור דמעשר ראשון שהקדימו בשבילים מתרומה גדולה הוא כהצד השני שבחקירה הנ"ל, דלא חיילי תרי חיובי הפרשת תרומה, וזה שייך דוקא בשמירח ואחר כך הפריש, דכיון דלא חיילי תרי חיובי הפרשת תרומה, סגי ליה בחד הפרשה דתרומת מעשר, אבל בהפריש תרומת מעשר ואחר כך מירחו, דבשעת חלות חיוב הפרשת התרומה הגדולה - דהיינו בשעת מירוח - כבר נפטר מחיוב הפרשת תרומת מעשר, ולא רמי עליה אלא חיוב הפרשת תרומה גדולה לחוד, שפיר מתחייב הוא בהפרשת תרומה גדולה, כיון דהשתא לא הוי אלא חיוב אחד של הפרשה.

ואשר לפי זה פשוט, דדין זה שייך רק במעשר ראשון, דאיכא ביה דין הפרשת תרומת מעשר, אבל במעשר שני דליכא ביה אלא חיוב הפרשה אחד של תרומה גדולה, לא שייך דין זה, דלא עדיף ממעשר ראשון שהפריש הימנו תרומת מעשר קודם מירוח, או שהפרישה ממקום אחר עליו, דלא מיפטר מהפרשת תרומה גדולה.

אות לחופות
ניסוח וסמך פסקים ליצירה
087454@gmail.com • 052-76-74041

הוצאת פרסום וחינוך פסיכיים
י. בלוי
ע"ד הבית

לרכישה מוחלטת של ספרי המחבר

במוקד ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33
bloyseforim@gmail.com

כמו"כ ניתנת האפשרות לקבל את הספרים בדינם
לסלוליים. ישיבות חב"ד כנסיות ומדרשות

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל

ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com
או להשאיר הודעה במספר: 001-516-581-3597

או בפקס: 1532-5326259

לתרומות והנצחות אפשר לפנות להג"ר

ואיטים לפרשת שבוע

טז א. ויחק קרח בן יצהר בן קהת בן לוי. פרשיי ולא הזכיר בן יעקב שבקש רחמים על עצמו שלא יוזכר שמו על מחלוקתם. ויש להקשות האם מ"מ כולם יודעים שלוי בן יעקב והיכן מרומיו יעקב בזה שלא הזכיר בלבד? וי"ל בדרך צחות שבכל מחלוקת אדם ואומר אותו לא כיבודו כראוי, על כבוד אני מוחל אבל מה עם כבוד בלבד? ועי"ז אמר יעקב שלא יבקש קרח על כבודו וכלשונו ובקהלם על תחד כבודי. ר"ע גסטטר.

ש. רש"י: ראה שמואל יוצא ממנו. דהיינו שקרח ראה ששמואל יוצא ממנו ולכן חלק על משה. ויש להקשות מה הוא ראה בזה? אומר ר"י איבשיץ זצ"ל, יש מחלוקת במי בחגיגה את מי ממנים פרנס על הציבור, שיטה ראשונה: רק מי שהגיע לגיל 50. ושיטה שנייה אפילו לפני חמישים - אם למד כל התורה. וקורח היה היה לפני גיל 50 כי הוא היה מנושאי הארון (שזה בגיל 50-30), ולפי שיטה א' הוא לא ראוי למלוכה, לכן הביא ראייה ששמואל שמלך 40 שנה ומת בגיל 52 אי"כ חזון כשיטה ב' **עוד י"ט** יומא כב אין ממנים פרנס על הציבור אלא כ"כ קופה של שרצים מאחוריו, ומשה היה לו דופי כי עמרם נשא דודתו בעתיד תורה לאוסרה, אבל קרח שפקח היה מה ראה להתמתן הרי הוא היה נקי וי"ל שראה את שמואל שגם היה נקי, ולא ידע ששמואל לא נקי כי יש לו את הקופה של הרמ"מ מאחוריו.

טז א. ואון בן פלת. הגמ' בסנהדרין קט אומרת שאון בן פלת אשתו הצילה אותו ע"י שטענה כלפיו שממ"י בן שינע, אתה בכל מקרה יכול להיות רק מספר שנים שיש, אז מה אתה מתערב. ובהמשך הבעי חשש שיבואו לשכנע אותו, היא השקתה אותו יין וישבה בפתח ביתה וסותרת שערות ראשה. ויש ליתן טעם למה בעית ד"ץ שסתרה שערות ראשה וי"ל שלא יבוא און בן פלת ויטען לאשתו שאמנם הוא עצמו לא יהיה חזן קדוש אבל בניו יהיו ראויים לכהונה גדולה ובשכיל זה שווה לו לר"י. הלכה בדרך בן פלת ופתחה יומא מז. וראתה שהטעם שקימחית זכתה שבניה יהיו כהנים גדולים משום שמועילם לא גילתה שערותיה אפי' בגדל כותלי ביתה. אמרה גברת בן פלת אני אמנע את כל הסיכויים שבני יהיו כהנים גדולים כדי שלאון לא יהיו טעונת.

טז א. ויחק קרח. המשנה באבות אומרת איזו היא מחלוקת שאם לא לשי"ש מחלוקת קרח ועדתו. ויש להקשות את קרח חלק על משה ולא על עדתו ואי"כ חול"ל מחלוקת קרח ומשה. ויש שמצינו בסנהדרין קט שחשדונו לא אשת איש וכולם קטאו לשותיהם ממש. והנה קרח קיבץ את כל הסנהדרין לחייב את משה על אשת איש ואפשר לחייבו על ידי שכולם מחייבים ואחד פוטר קרח היה הפוטר והוא מחלוקת קרח ועדתו. דרכי דוד.

טז ב. ויקומו מלפני משה. והלחן פסוק ג כתוב ויחלל. וי"ל הטעם שקמו בשביל שהעלילו על משה שעבר על אשת איש, והנה מצוי ביבמות דניתן לסמוך על קול שיצא רק כשאין לאדם שיוצא עליו קול שוטים, וכאן הם קמו בשביל להראות שהם לא שוטים את משה ובכדי שיאמינו למה שהם אומרים על משה הם קמו מלפניו להראות אהבה. צמח דוד.

טז ב. ויקומו מלפני משה וגו' נשיא עדה קראי מועד אנשי שם. ודרש חז"ל (סנהדרין קד) קראי מועד שהיו יודעים לעבר שנים, ולקבוע חודשים. הטעם שהוצרך לכאלו אנשים, אומר ר"י יונתן איבשיץ זצ"ל, ע"פ הגמ' שם, שבאותו הזמן הקהילות התווכחו עם משה, באו השמש והירח לפני הקב"ה ואי"ל אם אתה לא דואג שמשה ינצח אנו לא נעשה מלאכתנו. וקשה מה הם התערבו על ר"ב לא להם! איך ידוע ששבשעת בריאתה אמרה הלבנה לקב"ה, אין 2 מלכים שמתמשים בכתר 1, אי"ל הקב"ה לבי ומעט עצמך. ולפי"ז הכל מובן, טענת קרח הייתה שלא צריך להסתפק במנהגי 1, לדור, אפשר גם 2, ומה ששאל הרי השמש לא יכולה ביחד עם הירח דהרי ישראל קובעים על שנת הלכנה, ועיכ"ם לשנת החמה, ענה קרח, אמנם בירח מונים את החודשים, אבל בשמש מעברים את השנים, ואי"כ גם בישראל יכולים לשלוט 2 מלכים. ומתורץ למה השמש והירח התערבו במריבה כי הירח טענה שהם קרח צודק שיחזיקו אותה לגדולתה. וגם מובן מה הטעם שקרח הביא בקביעתו בעיבור החודש.

טז ג. כי כל העדה כקדושים. פרשיי (מהמדרש) כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה וגו' אנכי ה'

אלוקיך. יש להקשות שבשי"מ הוצרך לומר מה שמעו וכו', ועי"ק למה נכפל כל העדה כולם? וי"ל דהנה יש להקשות ממיל לקרח שכל העדה כולם קדושים אולי יש מי שלא קדוש, ועי"ז י"ל שכולם שמעו דברים מסיני, וזה ודאי שכולם שמעו כי אם היה חסר מכלל ישראל אפי' אחד אז לא היה אפשר לקבל את התורה כמבואר בחז"ל (לקו"ש יתרו רמז רנ). והטעם שאמר קרח כי כל העדה כולם הרי כבר אמר כל י"ל שמצינו בטי"ז אר"ח תקבץ ג' על משה שאומרים תפילה ברי"ה מלך על כל העולם כולו, ומה כוללים גם כל העולם וגם כולו, כי כל יכול להיות גם רוב ולכן מוסיפים כולו לומר שכולו לגמרי בלי רוב, וזה הוא שאמר קרח כל העדה כולה ואין אחד שלא. בנין אריאל.

טז ד. וישמע משה ויפול על פניו. פרשיי במחלוקתו של קרח נתרשלו ידיו. יש להקשות למה נתרשלו ידיו משה כאן יותר מאשר בחטא העגל שהיה הרבה יותר חמור. ועי"ק וישמע משה מה הוא שמע? וי"ל דהנה איתא במדרש (שמו"ר מט ה) שאחר חטא העגל אמר משה לקב"ה שנים ישראל חשבו שאנכי ה' נאמר רק אני ולא וכן לא תעשה אותם, וכך הוא פייס לקב"ה. אבל כאן הם אמרו כל העדה כולם קדושים ואומר רש"י (פסוק קודם) כולם שמעו מפי הגבורה אנכי ה' ובזה פיקד דבר משה, כי כאן כבר לא היה למשה מה לפייס לקב"ה לכן נתרשלו ידיו. זכרון שמואל.

ש. עוי"ל בטעם שמשא לא התפלל כמו בחטא העגל ואדברה היה לו למחול על כבודו כי הוא עניו מכל אדם? וי"ל דמבואר בסוטה כה שזקן ממרא שרצו ב"ד למחול לו אין מוחלים לו כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל. והנה כאן כתב רש"י ויפול על פניו ממני המחלוקת, וזה הטעם שמבואר דאינו יכול למחול כדי שלא ירבו מחלוקות בישראל. פרי עץ חיים.

טז ה. בוקר וידע' ה' את אשר לו. רבי'ם נתקשו למה אמר שימתינו עד הבוקר? וי"ל דהנה על הפסוק אל תפן אל מנחתם ביקש משה שום חלקם בתמידי ציבור לא יתקבל לרצון והוא לא תאכלנו, והנה הרי תמיד של שחר כבר נקרב באותו היום, מה שנשאר זה תמיד של בין הארבעים שזמנו כל הלילה, ואיך אמר משה עד הבוקר לא נוכל לדעת האם הקב"ה רוצה אותם כי עדיין לא עבר הזמן שאומר הקרבן לעלות לרצון, ורק בבוקר כשנראה שלא התקבל הקרבן ולא נשרף רק אז כדע שהקב"ה לא רוצה אותם, ולכן חיכה לבוקר. כתונת אור.

טז ז. רב לכם בני לוי. איתא בסוטה יג. דמשום שאמר משה רב לכם בני לוי, ע"כ נאמר לו רב על תוסף דבר אלו עוד דבר הזה ונמנע ממנו להיכנס לארץ. וקשה במה חטא כשאמר להם רב לכם בני לוי? ועוד מה המידה כנגד מידה כאן? וי"ל ע"פ המדרש שאמר משה רב לכם בני לוי, היינו שגילוף החלום חשובה מכהנים, והנה אמרו חז"ל שבשביל שמשא סירב בטנה שבעי ימים ללכת שיחתונו של הקב"ה הוא נענש, ומה עונשו? לא אמר שהוא היה ראוי לכהונה ואז הקב"ה הוריד לו את הכהונה, וחד אמר שהיה ראוי שהוא יכניס את בני"א לארץ ועתה הוא נענש שלא יכניס. ולפי"ז י"ל כיוון שמשא ע"כ רב לכם בני לוי היינו שלוי יותר חשוב מכהונה, ע"כ מה שמשא לא קיבל כהונה זה לא עונש, אי"כ העונש חייב להיות שהוא יימנע מלהיכנס לארץ.

טז יא. ואחרון מה הוא כי תלינו עליו. יש לומר שמרומז כאן דינא דעירובי סה: ששם כתוב דבגי דברים אדם ניכר בכיסו וביסו ובעסו. והנה אחרון אי"א לכוונת בכוסו כי כהן אשירין, וביסו נמי אי"א לבדוק כי נאמר בהלכה (יומא יח) גדלו משל אחיו והיינו שהוא צריך להיות עשיר, ובמה כן ניתן לבדוק, בעסו, ועי"ז נאמר ואחרון מה הוא, איך יודעים מה אחרון כי תלינו עליו כשתכניסו אותו אז תגלו מה הוא. רבי מאיר אר"י.

טז יב. וישלח משה לקרא לדתן ואבירים. וברשי' מכאן שאין מחזיקים במחלוקת, שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום. וצריך להבין ודאי שאין מחזיקים במחלוקת ומה צריך ברותא לזה, ועוד הא משה עשה מעבר לכך, ומה ניסה לפייס והחלי"ל רק דיש לחזר אחר בעלי מחלוקת לשלום. וי"ל, אומר החת"ם, דהנה דתן ואבירים מצוי ג"פ שהוחזקו לבעלי מחלוקת, הראשון בהריגת המצרי שמות ב' די. השני שמות ה' א' בהאשמת את ריחן, והשלישי כאן אין קרח, וכיוון שיש להם חזקה של בעלי מחלוקת היה צד שמשא לא יצטרך לחזר אחריהם, כי הם כבר הוחזקו כבעלי מחלוקת, קמ"ל שאין חזקה להיות

בעל מחלוקת וזה כוונת רש"י מכאן שאין מחזיקים במחלוקת.

טז לב. ותבעל אותם. יש לרן מדוע נדונו בבליעה ולא בשריפה. וי"ל דכיון שאמר למשה מדוע תתנשו והתורה מעידה על משה שהיה עניו מכל האדם אשר על האדמה וכדי להענישם להיות פחות ממה שהיו צריכים להורידם תחת האדמה. זר חבה.

טז לג. וידונו הם וגו' ותכס עליהם הארץ ויבאדו מתוך הקהל. הגמ' בסנהדרין קט דורשת מכאן שאין להם חלק לעולם הבא שמאמר ותכס עליהם בעוה"ז, ואומר מתוך הקהל לעולם. ויש להקשות איך דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא כמבואר שם בע"א ומדוע צריך פסוק מיוחד לעדת קרח בזה האין בכלל דור המדבר. וי"ל הטעם שאין לדור המדבר חלק לעוה"ב הוא משום חטא המרגלים כדכתיב במדבר הוא יתמו ושם ימותו שמאמר בחטא המרגלים, ושבת לוי לא היו בכלל זה כי משבת לוי לא היה מרגל, וקרח שהיה משבת לוי הוזקק לפסוק מיוחד שאין לו חלק לעוה"ב. בשם הבעש"ט. ולפי"ז נמי י"ל מה שכתב רש"י בתחילת הפרשה קרח על שפקח היה מה ראה לשטות זו, ולמה לא הקשה על משה 250 ראשי סנהדראות? אלא י"ל שכולם נזרז עליהם מיתה במדבר אז אין להם הרבה מה להפסיד ואולי ירוויחו במחלוקת. אבל קרח שהיה משבת לוי וכנ"ל מה ראה לשטות זו.

ז. וילוונו כי עדת ישראל על משה ואהרן ויפארו אתם המיתים את קהל ה'. ויהי בזה המשל והענין... ויפארו אל אהל מועד והנה כסהו הענן... וירא כבוד ה'. שתי קשיות נשאלות כאן, מה היה הדל של עם ישראל שמשא הרג את קרח ועדתו, האם הם לא ראו את ה' שמתו? ועי"ק מה זה ההמשך, ויפארו אל אהל מועד? וי"ל, אומר החת"ם, דטענת עם ישראל היתה, שבגלל שלא מחלתם לקרח ועדתו הם מתו. והנה איתא בגמ' שבת קמ"ט כי שחברו נענש על ידו אין מכניסים אותו במחיצתו של הקב"ה, ואם העונש של קרח היה בגללם לא היה נאמר כבוד ה' באהל מועד... ולכן מיד הם נכנסו לאהל מועד להראות קבל עם ועולם שהעונש לא היה בגלל חוסר המחילה שלהם. ומובן ג"כ למה הוצרך שמשא אחרון יפארו וזה יהיה לאות המגפה שם כי בו בחר ה', הא בלא"ה כבר ראו כולם שה' בחר בו מזה שקרח ועדתו נבלעו. ולכ"ל י"ל שהיה צד שאחרון גרם למיתתם ואי"כ אינו בדין שיעבדו וזה הקמ"ל בפריחת מטה אהרן.

ז יא. ויאמר משה אל אהרן וגו' והולך מהרה את העדה וכפר עליהם כי יצא הקץ. קשה למה הוצרך ללכת במהרה אל משה? כי הטעם שקטירא את הקטורות במקומו? וי"ל דהנה הרמב"ן כתב דלאחר חטא קרח ועדתו כתוב הרומו מתוך העדה שהקב"ה אמר למשה שבידל ממהדה ורק אחי"כ יכלה אותם, אף שהקב"ה יכול להבחין ולהרוג את הרשעים גם כשהם עוברים בין העדקים את הצדיקים את משום שמה לכבד את הצדיקים למען ידעו שכל זמן שהם עומה לא תבוא המגפה שם כי אין הדבר לכבודם של צדיקים לעמוד בין המתים השטאים. ואי"כ לפי"ז מובן למה אחרון הלך בתוך העדה בשביל להיות בטוח שהמגפה תעצר כי הקב"ה חס על כבודו ולא יעמידם עם המתים, וכך היה ויעמוד בין המתים והחיים ותעצר המגפה. ראינו.

יח טו. כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' וגו' פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור בהמה תאמר. תפדה. יש לעיין מדוע אצל האדם נכפל פעמיים ענין תפדה פדה תפדה, ואילו בבכור בהמה נאמר רק פעם אחת תפדה. וי"ל דמבואר בספ"ק דברכות דאמר הפריש בכור בהמה תאמר ואנבד חייב באחריותו, אבל בכור אדם, אם הפריש ואנבד חייב באחריותו. ולפיכך בבכור אדם נאמר פדה תפדה דפעמים צריך אותה לפדות פדיון אחר פדיון, אבל בבמה תאמר לא נאמר אלא פ"א, כי לעולם אי"צ יותר מפדיון אחד. לוח ארז.

יח כז. כה. ונחשב לכם תרומתכם וגו' כן תרימו גם אתם. איתא בשי"מ מהר"ט דהפרשת תרומה הוא אמר, והנה מילי לא ממסרן לשלתי, והטעם שמהני שילוחת תרומה הוא משום שתרומה איתא במחשבה, ואי"כ י"ל לכוונת הפסוק ונחשב לכם תרומתכם ומשום זה כן תרימו גם אתם ויג' לרבות שילוחכם. ויו"ב גם מה הכוונה כן תרימו גם אתם, שלכאורה המילה כן מיותרת ולפי"מ שאמרנו אי"ש שהכוונה בגלל שמשא לכס תרומתכם לכן תרימו ע"י שלתי. חלק הובא בחת"ס.

זו תוצאה שנובעת מן המצב הכלכלי הקשה (במיוחד מבחינת שכר המינימום) שבו נמצאים כיום חלקים ניכרים מהעובדים.

זינער רבי מיט ווייניגער באשעפטיגטע דערנאך משה רבי ברחובות

דעת אחד בחינוך את בני מושבה סינישמוניו ברברנו ובראשית

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

ואני חתומים: רונן לוי, ראש המועצה, ורונן לוי, ראש המועצה

82 | **7015**

בני חזקיהו ממשקובסקי סיפר בשיחה: סיפר לי יהודי

סורה להוסיף דמצינו ברוח בחז"ל ושעברנו את האנושים

בהרחבה ב'אגן הסהר' ח"א עמוד 446). וז"ל: לומר בדיחות

[illegible]

במסגרת פעילותו אף אירגן משלחת בראשות הגר"ח ת

בשעה ארץ זבת חלב ודבש לא על ארצו; ד. בפרשה ציץ ולא על הכהני; ה. היכן בפרשה כתוב 'מה הוא' ובפרשה הקדומת 'מה היפא'; ו. ספרות שבין אם יחברו אותם עם ועוד וכן אם יחברו אותם; ז. היכן אותו ונתנא; ח. 4 מקומות שאסור לשבת לפי ההלכה; ט. מה זה, סוגל, ורוד, כתום, טורקז, חום, והרבה לבן; ט. 3 מקומות בהלכה שמצווה לרד; י. 3 מצוות שמקיימים אפילו עיי שניה; יא. 3 פעמים שעדיף לא לישון;

תשובות: א. שאל מלאכים; ב. בערך כפ. ג. מצרים פ"ז פ"ז. כ"ז יצא פרח פרח; ח. ט"ז לא מה הוא כי תלנו עליו, וי"ח ו' ורואית את הארץ מה היא; ה. הספרות 1, 2, 3. במשה לויצ לא ישב, איך משה נראה, אסור לישב על מיטה ארמית, אסור לישב בדי"א של המתפלל. ה. 'בעיני' ט. מצוה לרד לביהכ"ס, שבעת ק"ג היה לו חיבה לבתינו פא שבת ר"ך שבעת לביתו, הכנים רצים בכבש לזכות בתרומת המזבח. י. ישיבה בסוכה, עד דלא ידע, שנה בשבת תענוג. יא. ליל שבעות, ליל ה'ר"ך, כה"ג בלע יו"כ.

חידות כפול לישון תילדים: א. איזה פרי שמו ושם רגעניו מכילים כאל לשון לפחות בבני ברק? ב. מתי לא פוסט לאוריו כשומר "עושה שלום"; ג. מתי לא צריך לפתוח את לסגור את הדלת בכניסה וביציאה; ד. מה צריך לאכילה רק כשהוא מפתח; ה. מן קרא בשם הצבע שלו; ו. איזה מילים מצמידים למילה שמש? ז. מה ההפך מוכר; ח. היכן אדם רואה את עצמו מלבד במראה? ט. באיזה דבר יסעיק ויתגייס כל היללילם בגיל שנה ועד גיל 100; י. מה השם העיפי למטוס, לרכב, למנוע; יא. איזה 6 פרשיות קריות ישן אדם; יב. איזה בעל חיים לבן ונח? יג. איך יכול להיות שלוש הורים יולדו בן ולאחר תקופה תולדו בן, ולאחר זמן תבוא תבת ואמר לבן אי הגדולה ואתה הקטן הורה? יד. תאמר מתקן ומשקל נמצים שמותיהם שווים בתוספת אות אחת? טו. מה הקשר בין הפרשה לשמחת תורה; טז. איזה מספר כשהשוכנים אותו בצורה מסוימת הוא הוכח להיות אותו מספר ובצורה אחרת הוא מספר אחר?

תשובות: א. מיש מיש ו... ב. בברכת המזון. ג. בכניסה וביציאה ממעלה ומאטורבו; ד. ופוקרו; ה. הלבנה. ו. בית שמש. מרפסת שמש. כובע שמש. משקפי שמש. דוד שמש. ז. מלבד נקבה גם שח. ח. בעל של עצמו. ט. באופנים. י. אורזון. כמנונית. טקסי. יא. נח. חיי שירה. יתר. קרח. בלע. פנחס. יג. דל בעל את יונה הנביא. יד. תבת נחית של שתיים שבע והבן עדיין לא בן שלוש שעה, איך דין קטן ולה דין גדולה. יז. במבה, ובימבה. טו. קרח צועק באדמה משה אמת מותם שאנחנו צועקים בשמחת תורה. טז. שש, אם תכתוב בככת ותתחזק יסאר שש. ואם תכתוב מספר 6 ותתחזק יצא 9.

חידון משמעות מילים: ח' משמעותו למילה פרח: פרח - לבלב. התפוח. רהנה פרח מטה אחר"י (מבדדו כג). פרח - מגדל. "לשחיין פרח אצבעות בגל ארץ מקצ"ס רש"י: מגדל (שמות טו). פרח - החלק הנאה הנמצא בראש הצמח "שילשה נגעים מפרח" - בקנה הקצת פרח ופרח" (שמות כה). פרח - לשון הצלחה. "פרח" לשנים פמו עשב". ד"ר. אבן עזרא: הצלחה. (תהלים כח). פרח - הבעיל. "פרח הקנן" (שיר השירים י). פרח - פרח. פרח - פרחי כוונה מוציאין אותן" תפארת ישראל; בחורים (משנה שחרית טו). פרח - עץ. "עץ שתומה שפרח ממנה גוזל" (מסכת קנים - פרק ב, משנה א) "גמל פרח באויר" (משניות שבעות - פרק ג, משנה ח). פרח - נעלם. "פרח לו אש האמת".

מדור זה יש להימנע מלקרוא בשבת: רעיונות קשורים השבוע והכנס תרבות לבינוט שהנאום שבעות קדומים. אין לנו אחיות על הכנת כניא: א. פתרון לרית ערעור רע רצועת עור- להשרות כל יום במים עם סבון ועוד כתבו: קחו שקית קטנה או קופסה תיגנית לסירגון, שימו בפנים מעט סודה לשתיה, ועטפו את רצועת השעון בביר סופג מעט שהאבק לא יתיבך לעור (שירות) והניחו אותה בתוך הכלי/השקית, סגרו את הכלי והשאירו אותו כך למשך לילה שלם (24-12 שעות). הריח אמור להיספג באבקה. ב. למי שבע עזרה לנימוס בידים שיקל לרופא ויבדוק אם זה לא משהו נורולוגי. תפוסית השבך- חרקי "מומשים" כלל המדברים פה אחד- הדברה לא תעורר, צריך למצוא את המקור ולמגר. חרק מצוי בעיקר בתבניות, א. בתמצית תה, או במצות שטרטו או בפסטה/מוצרים קמח בשבץ במגע עם מים. מוציאם את המקור, וזריקם וכל יום במשך שבועיים יש לקנות את הארון הנגוע עד למגור סופי, הם מסתתרים בצריצים של הארון ובמסילות של המגירות ולקוח זמן. החרקים נוצרים בתוך המוצר, הם מתרבים גם מחוץ לקופסא גם במידה והקופסא סגורה ואטומה הרמטית, הם בצגננות זוכית. ח. מחלת הנה וטלפונים - יש בקרת ספר משה ולדמן שיש להם טיפוח שמטפסים ישירות על הפה והכל עובר ב"ה, הטל' 0553160199 או 089760198 ו0504110420. לגבי עקמת (ועד נבטיהם ביראות ופיוסיל) בדא לנעול לר"ך מקומות הורבץ 0544618818 או נאולא ירושלים. לבני חורים בגרביים, שמעתי שאם מקניאיים את הגרביים ליום יומיים כשהן עדיין חמות לפני השימוש והארשון לא עורר למעיות חורים בגרביים. מדובר על גרבי שים. ועוד כתבו: גרביים עם חיזוק באצבעות (Reinforced Toe). חשבון גרביים שכתוב עליהן במפרש שהן כוללות אזור אצבעות מחזוק. יבכנים אם סרונות בחוט כפול או עבה יותר באזורים

הרגישים. ועוד כתבו: יכול להיות משפשו הרבר בגעל הנגמרת או מלחכת קעומה או מגעל קטנה וכדי יש גרביים עם חיזוק (בד נוסף) באזור האצבעות [בחנות "ריקושת" גרביים עם סב נחשת באזור האצבעות]. כאבים ונפיחות בבוחן בכף הרגל - גם אני סבלתי מכך, ניסיתי הכל ולא עזר, עד שבער מציון המליצו לי לפנות לרופא פודיאטר והוא אמר שמדובר בצירוף חודרנית, הוא הרדים לי את האצבע וטפלו והכל עבר ב"ה. ועוד כתבו: מומלץ לבדוק אל קרדיוולת את פסיקת לב ימין, בגלל שהמסתמים בגל לא נסגרים עד הסוף, זה גורם לחרות דם אחורה ולבצקות בגרביים, מתחיל בגרם. גורם נוסף זה חוסר פעילות גופנית לזמן ממושך (לדוגמא, טיסה, נישוח, גאוס נכה) שגורם לכריש דם ברגל, והתוצאה היא באזור שחשם נפיחות ואדמומיות, יתכן בבוחן ברגל. ועוד כתבו: מנסיון יתכן שזו בעיה של עמודית, בעיה חומצה עורית בדם וזה נקרא גאוס האצבע רופא מפחפה אמור לתת קל הפניה לבדיקת דם ואם כן לא הבעיה אפשר לטפל באמצעות הארץ רופא לא בשוית הומאופתיה שאני השגתי בבית מרקחת רימונים בבני ברק. ז. שירה של שירות מוקד-הרמא על מחסור באבץ, א. תוצאה מנטילת תרופות או זריקות מסוימות. למעשה יש משהו שספלט כל הומאופתיה ונמליח מאד. הסמפר של קליניקה-0556760100. ח. בעניין תפחת מילל שן שאר דברים שצריך שביטלים sss ניתן פשוט להצטרף לורטואל 02027176597 ויש להם אפשרות לקבל 3% למילל ט. לחץ דם ניתן להוריד עם שמן המימקונון 3% למילל לחץ דם של חברת וולאפור וגם במקרים מאתגרים פלא 0353131949. י. הרגעה של יושב בפה: רופאה הסבירה לי שזה יכול להיות מסיחמה של צינורות הרק, גריד לאכול משהו מאד חמוץ ועודו מלאים.

התורה חסה: בקשות עזרה וסיוע שנשלחו ע"י הקוראים: למי שיש מטרותיו וא רעיונות לשלוח ע"י לשיע ציבורי מתבקש לשלוח למילל שבושף העלון הבכיר/ה יחיו לו בכפלים: א. איך אפשר לפתח טיטמות בכיר/ה במטבח לא חומרים מסוכנים. ב. היכן ניתן להשיג בירושלים את הפנטס הנייל ענד מופנפים תרסים "אנטי פליי" (Anti Fly). מה עושה עם ילד בן 12 שצורך חסידות אדירת של מונו. ד. מחפש עצה לעזור לילד בן 3 שלא אוכל את האוכל בן. ובכליל לא אוכל מעט לחם. ה. נשמח לקבל מידע בעניין בחור שסובל מפצעי עור (סוג עור) - שגורמים לגירודים ללא הפסקה, וזה נקרא ספרות הרפואית קרטוזיס פלאריס. ו. נודה לעצה טובה, לטיפול ביבל מתחת לצמרון בבוחן של הרגל. אנו בכר קרוב לשתיים אצל פודיאטר, ועדיין לא נראה פרוץ באופן. כל כמה חודשים זה חוזר. ז. מחפש פתרון או רופא לתופעה חודרנית טורגן פמנער שזה דלת באצבע שאינה עוברת גם אחרי שנה עם קיבוץ. ח. אשמח לדעת איך אפשר לנקות פיתח התפרקה שמעל נרות (השבת) הרק בשבת אחת.

היגיון המיועדים לאלו שיש להם מזה תועלת לאור ההסלמה: צפי למכירת מייטרים באושר עד. לאור כננס לבנן ובידיו שמכיה ענקית, לפליאת הפקידים הסביר: "אולי לכסות את המיניוס" אדם שאינו שותי'מ פנש בחבירו כשהוא מצוברת, הוא שאל אותו למה אתה עובד? ענה לו שהרבר בני היחיד חור בתשובה ועובד את הדוד בן היחידות אותו, האחר חור של שביכל פתרון תבדוק את הממוזות. יהודי נסע לירושלים לבקש הלוואה מקופת גמ"ח, אך בעל הגמ"ח לא הסכים להעניק לו הלוואה ונימוקו עמו: "אני לא מכיר אותך, מדוע שאקומוך עליך?" נאנה היהודי ואמר: "מורו" - בבני ברק לא נותנים, כי מכירים אותי ובירושלים לא נותנים לי כי לא מכירים אותי!...

הזירות: מתחילה עונת הקצירות בתוך קופסאות גלידה. מה הדין אם שאל שחור או צבע אדום מתייעים יחד, מי קודם למי? עדין ושואני תדיר, תציר קודם.

מחפשת מטפלת לשנה הבאה: גרסת פיקוד החורף. רציתי לקנות רכב באושר עד, אבל לא היה לי חמשה שקלים ללעלה.

חשתי שהגדלים מתכווצים בגלל המפנער: כביסה, בסוף מתברר שזה בגלל המקור...

הרגע שבער: סוכות אומרים לך: עכשיו 'תתלה את הרגבים'.

שלט בחנות: יתשלום הצריק קר לבני 8 ומעלה בלייו אחד החורים.

צולל אחד הפסיק לקחת בלון חמצן לצלילה: במקום זה הוא לקח 2 שקיות תפוציפס' יש שם מספיק אויר לכמה שבעות.

יהודי אחד: נישג לרבו בשאלה: מידי בוקר אני ממחר לעבודה ולכן אני נוסע ממחרות מופרזות ואומרים חוצה פס לבן וכדי... האם לעל לבקר הגומל כל שן וחומשי או עדין לרכו את כל הגומלים לשבת! ענה לו הרב לא משנה, העיקר שקודם כל תלמד את בניך לומר קדיש יתום.

הדשא של הכן: ירוק יתום מהדשא של הרב חרוק.

ילד אחד שבר עציץ בכניסה לבית: אמא של התחילה לבכות. הוא שאל אותה למה את לוקחת את זה כל כך קשה. היא היא אמרה שהיא בת לניצולי שואה וזה מזכיר לה את יל הבדולח.

היכן ניתן להשיג את העלון

לקבלת העלון: באופן אוטומטי יש שלוחו מילל עם המילה 'הצטרפות' לכתובת alonalon+subscribe@googlegroups.com ולאחר מכן תקבלו הדעה, יש להשיב תשובה למילל שקיבלתם, ותקבלו אישור שפרסם.

הדעות תגובות רעיונות: מטרותיו לעברת העלון יש לשלוח למילל על 1@alonalon.com ניתן להשיג בכתב גדול במילל הני"ל.

כמו"כ ניתן להשיג את העלון ב'קובץ גליונות' וכן ב'אוסף גליונות' ב'כל העלונים' שכל הבית התורני. ובעוד קטגורי עלונים, וכן קובל לשון מקישים על מאמר השעוריים/עבריתות/קובץ גליונות שלמה קולדצקי ומורידים מה שרצוים עלונים מהשבוע והמחמש שנים אחרונות. במחשב ניתן להוריד בדורשו בבינונו ועוד, ע"ש: עלון קולדצקי. או עלון לשבת.

חדש ניתן לקבל את העלון בכפס לקבלת העלון בכפס יש להתקשר למס' 023132641 ולהקיש 1 ואז להקיש קוד עלון שמפרסמו 1010 ו10 שוב

כמו"כ יהיה ניתן להשיג עלונים בבני ברק: זמאדו לכניסה לתלמוד תורה כתב סופר מצד שמאל של הכניסה, בקופסה בבניה חצר ברחוב סקולוב 23.

העלון בכניסה: לתלמוד תורה כתב סופר עולה סך של 30 אגורות לעלו (12 שקל לשנה, שקל לחודש ממוצע כי בביה"מ לא יוצא), אצל השלם מראש כלמה בשבתות קדימה, אפשר לשלם לאחר השבת, את התשלום יש לשלם בקופה הצמודה. או בינדים פלוס - רשת הכוללים פרדס צף עלון, (שלושה 2422). אפשר שלוחו מים חודשית. מים שישלם עבור מזה שבעות קדימה קודם שאל יתחייבו ללספס לו דרך המילה והיה חסר חר"ל וא"ל יצא עלון. המפתח העלון ניתן למילל הני"ל תשלום, וכן התשלום הוא רק על לקיחת העלון מהמקום הני"ל ולא על צילום העלון באופן עצמאי.

למה קולנוען שבהם ניתן להשיג את העלון: בירושלים: בשיבת מאז אצל האנוף הדקיד רבי דוד רוטשילד (שליט) שהוא איכפתי מאוד מאוד לסבכה של. או אצל האדם הגדול הארבע רב אבי פרידנר שליט"א שכולנו מפתלים שנים שלוחו במעלות בשבת. **בירושלים:** בבית הכנסת: יום מרים גיטל מצלח דמנה, ניתן להוריד את העלון במדור עלוני שבת - עלון לשבת קולדצקי. **עוד בירושלים:** מורדות גיל בקהילה ניש השישית העלונות: שדי משפחת וייס. **את להדיגית את העלון עוד במדור:** בירושלים: שדי צמח 12 דירה 7 מדורניו עליית לסלפ: 0527113571 **מדינות:** עילית בעלת אורז החכמה בביה"מ: קריתל משך חכמה - ברחוב משך חכמה 41 לכתוב עלון לשבת, בעלות סמילת של הוצאות ההדפסה בלבד. **עוד במ"מ:** הכניסני שיש יתחם קריתל עלילית. **בית זמן:** כל יום אחר מנחה חודש. **ע"י הילל החשוב:** מאוד עדין גלדולות אחרי יחודה ילד סילבר. עומד ליל הפתח. **בית שמש:** אצל האיש ששמה בשמחת כל אחד ששמה שקרוא את שבחו הרגעיים המיועדים של במקלח השבועים הם לקראת סיום תפילת מעריב בליל ששם בשמחה על הבמה את ערימת העלונים וכל הילדים (ישו לשם תועלת) מוקנים בריצה ממל רחבי הבית מדרש לתלם ענין ובי תחום ורזשי שליט"א: בית הכנסת אור אליהו. הוא וילד הדקיד אליהול הכחן גליק, שמדפיס מופנים מסמיות רבה את העלון בבית הכנסת בראי אבי וכן מן שמעתי לקבל את העלון בביתו, הוא במיאל לו במאור פנים משך. **בית עילית:** בבית שמש שלום רב ברחוב שלום רב נעמה בן. **בתי רנה:** אצל רבי שמה שולמן שליט"א: יששלו לו המון שבחים ומה שמאוד הרגשתי כשהוא מחלק טופים בליל שבת בבית כנסת הוא מחלק גם לפמבורים וזה יוצר אוירה מאוד מהם מחברת ומלכות. **ברחובות:** בשיבת מאוד התלמוד אצל החבור הדודות בעדקיות והמדינות הטובות שלו רבי שלמה ודוסיש שליט"א. **ברכיסים:** אצל ע"י החור המאיר שליט"א: הדקיד הגדול. **בירושלים:** בשיבת ע"י החור המופלא הדקיד המופלע שעתיד להיות מגדולי הבא רבי שמואל ברוך שליט"א. **באופקים:** אצל הער הדקיד משמין דרכו של אחי הער אלחנן המברסון מכביר ית תורת משמין שמפיץ במסמיות ובמאור פנים כאחיו עם בחידיד וגם בבית הכנסת שנה הפליה. **באופקים:** אצל הכנסת אחרי חג השני תועש דוד הכחן גליק נער לא ימשי מתוך האוהל המפיץ בשמחה. **בירושלים:** במתחת בית כניסות בשבת בצמורה. **בית הכנסת:** חוכייל קיק מ"מ. **בפתח תקוה:** באור ישראל הגדולה והקטנה. **באהל:** אברהם ונבשרת מרים. קבלת חסידים. ביוציא בחרון. ובני ישיבות שפתי מרים, ע"י רבי יואל פתנדרלר שליט"א. **בראשון:** עליון: בשיבת טרסת שלמה. אצל החבור המופלא בחיר הגידולים של בית שמש רבי בצאלא פרידמן שליט"א שהתפילת שלו עושות רושם גדול בשבת. **עוד בראשון:** ליציון: רבי דוד 21 חפץ חיים. מ. מניין: בני תורה, יחיד ראשון ליציון. **באלעד:** במתארת חוץ. וישיבה של הרב אטיגור, בבולש של הרב פסטר, במאור שגא באבן בגירול, ובאחוריו ע"י רבי יואל פתנדרלר שליט"א. **באלעד:** בביה"מ: משך משה רחוב שמעיה פות אבטליון בעמדת אורז החכמה במדור עלוני שבת. **בעפולה:** ניתן להשיג את העלון בעמדת אורז החכמה בבית הכנסת המרכזי אצל משה - בעפולה. **בירושלים:** בעלות סמילת של הוצאות ההדפסה בלבד. **בירושלים:** ב'כניסני' ב'השישית' רח' ש"י"א אצל האיש שובח דורניו להכבדו בן אחי קולדצקי שליט"א. **עוד בעפולה:** עילית: בביתנו"ל חסידיו וניצוני בן בביה"מ: רבי ישעיה חור. יתחם שדה. **בירושלים:** בשיבת חילל אוריתא וכן בעלי מזה 15 אצל החבור החכם יאיר אכא 0533100287, ואצל משפחת זמאדו 052-6903395. **בבית שמש:** אצל רבי משה צמין באברכים ברחוב אהבת ישראל בקהילה החדשה בראשונה הרב יחושע לייב שכתר שליט"א. וכן אצל רבי יהונתן בכור - בית שאן. וכן אצל החבור החשוב עקב בן עזרא במבחיני ישיבת דרכי משה בבית שמש. **בגבעתי:** אצל האברך הגה"צ והתחמד לכל אחד הרב עדין סוקולד שליט"א: בליל משך באברהם ויחצן. **בירושלים:** בשיבת דרכי אש ישן ויחצן יתחם מצור שליט"א: **בירושלים:** בעמדת דרכי בחנות הקהילה של האיש ששמה את כולם בעל אפשרות משה שאלאלי. ידידי מרון בן חיים חיי"ל בעל הדפוס שבוש במרכז מסחרי ג"ע"ה התווסף לשלוחות החלוקה בעלות הוצאות הדפוס בבד. **בארגוניקה:** בשיבת חיים חיים על ידי הרב היקר והאוהב על כלכם רבי שלמה משה שליט"א.

ישרים

אופן הלימוד

יהודה יושב בהיכל הישיבה ולומד עם החברותא. הוא נשאר ללמוד גם אחרי שהחברותא הלך. מני וגמור עמו לחזור ולשון ושוב לחזור. הוא חייב להבין ולזכור אז הוא חוזר שוב ושוב. גם למחרת הוא חוזר ומשנן אך אינו זוכר אז חוזר שוב וכן גם למחרת לומד וחוזר ושוב חוזר... שוכח, יהודה לומד וחוזר ולומד ואינו זוכר ותסכולו גובר. בצר לו הוא ניגש לרבי גרשון ומספר את כאבו מתנה את תסכולו "ראש הישיבה אני לומד וחוזר ולומד ואינו זוכר..." "האם תוך כדי הלימוד אתה חושב כל הזמן שאתה לומד בשביל לזכור" שואל אותו מרן ראש הישיבה "אתה חושב כל הזמן שצריך לזכור"

"בזוהי כל הזמן דעתי על זה" משיב יהודה "זו בדיוק הבעיה, "אומר לו רבי גרשון "זו בדיוק הבעיה, בלימוד עצמו צריך להיות מרוכז אך ורק בלימוד, עצם המחשבה התמידית תוך כדי הלימוד שצריך לזכור מבלבלת ומסיחה ואולי אף מלחיצה" ומוסיף מרן ראש הישיבה "בדומה לדברי נפש החיים על לימוד לשמה שהלימוד צריך להיות לשם הלימוד והידיעה ואילו יחשוב כל הזמן שלומד לשם ה' הרי הדבר מסיח את דעתו מידיעת והבנת הדברים"

"האם עדיף לסכם פעם אחת בכתב או במשך זמן זה לחזור כמה פעמים בעל פה" שאל התלמיד "לחזור כמה פעמים בעל פה" משיב רבי גרשון "כי כך מחלחלים הדברים באיטיות יותר ונשארים בזיכרון" "יש תועלת בכתיבה כי הדברים חייבים להיות ברורים" טוען התלמיד "אכן מצד אחד כך הוא וכן הגרש"מ דיסקין שיחי' נוהג לומר לבחורים האומרים חידושי תורה לא מובנים כי יעלו זאת על הכתב בתמצית, אך מאידך הדף סובל הכל ואילו כשאומרים הדברים לאחרים בהכרח כי הדברים חייבים להתקבל על השני וצריך מאמץ גדול יותר להבין הדברים".

בקובץ 'מעשה רב' כותב תלמידו חביבו דברים ששמע מפי רבי גרשון בשעה שלמד עמו בחברותא ושאלו על דרך הלימוד "בענין שיטת הלימוד אמר כי הרב ז"ל מפוניבז' דיבר בזה שלא יתעכבו על קושיות וחפוש הבנות, והוכיח מהגר"ז ז"ל שלא היה מתעכב והניח הכל בצ"ע. ואפשר אכן לראות בחידושי על הש"ס כי החלק שנכתב בחו"ל מהגר"ל מאליו ז"ל והגר"ר יונה מינסקר ועוד, הרי שלא כתבו אלא את החידושים והיסודות אך מה שכתבו משיעוריו כאן בארץ (ע"י הגר"ר יצחק חיים קרסניצקי שיחי' ולהבטח"ח ר' חיים אהרן ז"ל ור' הלל כגן ז"ל) על החלק השני על זבחים ושם כתבו כל הגה היוצא מפי ואפשר להיווכח בצורת לימודו איך שהניח הכל בצ"ע, ואכן זה ודאי שלא למוד סתם את המילים של הגמ' בע"פ (כמי שהקשה מ"ו האם לזו כוונתו) ורק לדעת מה קשה בהבנה, להניח בקושיא ולהמשיך, והחת"ס כתב כי כל הדחוקים אמת, ואף בצואתו כתב שלא ילמדו בשיטת חותנו הגרעק"א כי התעכב מידי בהבנה, והגר"ז ז"ל כשראה צוזה זו אמר כי נתיישב לו כמה תמיהות בהבנה שהיה לו על החת"ס כי רואים שהיה לו דרך אחרת לא להתעכב בהבנה. וידוע כי הגר"ז ז"ל אמר כי מקנא הוא ברב מטשיבין שאינו מתעכב כלל על ההבנה ואע"פ"כ כל מסקנותיו אמת, ואי"ז מן התמיה כי שייך שיהיה חוש מיוחד להגיע להבנה האמיתית בלי להשתפשף ולהתעכב תמיד.

מספר החברותא הרב י. מ. "כנראה חרה למו"ר על שדיברנו עמו בסוגיות של מדרש כתובה ושל ערכאות, ודיבר בחריפות על ענין הלימוד האיטי". אמר מרן ראש הישיבה ששאל להרד"צ הילמן מה יהיה הסוף, וענה זה יתפוצץ. ונהנה מתשובה זו ואמר כי רואים כבר

התעוררות בזה כי אין שייך שד"ר יחזיק מעמד, ואמרת כי מאידך גיסא רואים להיפך שאחזקים לאט יותר מפעם שעברה שלמדו גיטין, וענה – בודאי. כי יצאו עוד ספרים, וגם נהיים יותר מפונקים ויותר נח ללמוד לאט שאין צורך להספיק ואין להילחץ מאיבוד הזמן וכך יכולים להחסיר שבוע שלם או לאחר ברציפות לסדר ולא מורגש שום חיסרון מאחרים כי לא ממשיכים ורק מפלפלים בהבנה, ואמר כי מרן ר' אהרן לייב ג"כ ביקשו שיכתוב על הנושא, ואמר – אני עצלן ולכן עוד לא כתבתי, אך זה טעון הסבר כל אחד לפי מוחו והלך מחשבתו, וחזר כי עיקר הסוד הוא שפשוט לא מתקדמים בהבנה, ואמר בשם א' הגדולים כי גיל שבע עשרה הוא גיל מספיק כדי להגיע למקסימום הבנה, ומשם ואילך זהו רק לגדול בבקיאות, וכמו"כ בשיקול הדעת כדי לידע מה לא להגיד, שזהו עיקר גדול וכמו שידוע מה'אור שמח' שאמר כי מה שהוא היה גדול בלימוד יותר מא' הגדולים בדורו, כי בזמן שהיה אצל חותנו היה נכנס תמיד להענות יו"ט (אשר הוא מלא הבנה, ואפי' סוגי הבנות ר' שמעוניות', גם כי בנוסח קצת שונה) והוא היה מבקר לו הרבה מהחידו"ת שלא יאמרם,

עוד הוסיף מו"ר כי שמע מכמה כי מה שלמדו בישיבה קטנה הם זוכרים טוב יותר מאשר מה שנתעכבו ע"ז כ"כ הרבה בישיבה גדולה ואפילו שזהו מתקופה קצרה של פחות משנה, והביא כי אחד מהראשונים שרף את פירושו של רבינו תם כיון שהיה פירוש ארוך מאוד, והרי צריך להספיק יותר בזמן זה...אח"כ דיבר הרבה מסדר השתלשלות הדורות וכפילות בעלי התוס' והראשונים וכו', ואמר שלמד כ"ז בילדותו מפי אביו ז"ל, ואף במחזור הראשון שלימד דיבר מזה. ופסק הלכה א"ז מורכב רק מהבנה ויש בו מרכיבים של הגיע להוראה וסייעתא דשמיא ועוד, וכמו שרואים מהגר"ח שסמך על הכרעות הגר"ר יצחק אלחנן ז"ל אף שחשב כי בסברא יוכל לסותרם וע"כ ביקשו שלא יכתוב לו הוכחותיו כי אם רק הפסק גופא, אך ענין ההבנה הוא חלק של ידיעת התורה וזה לא שייך רק לפסק ולמעשה, וכמו שצריך לידע 'עטרות ודיבון', וכמו"כ יש לדעת כל האחרונים אף שזו קושיית טעות למשל כי דבריהם הם גופי תורה, ואפי' קושיית טעות של הגרעק"א כי השכינה היתה שורה בבית מדרשו, וצ"ע עד היכן מהאחרונים ה' כך. (וגם בקבלה יש הרבה הבנה וחכמה וכן אמר הגר"ר יצחק ברמן ז"ל).

סיפור על חתן מרחובות הגר בנתיבות שנכנס לאחותו הרבנית גרשונוביץ לקבל ברכה (סיפר כי נכנסים אליה הרבה לברכות ועצות, וכשאינה יודעת דת מה לענות היא מתקשרת לאחיה ר' יעקב, ודיבר עמו מו"ר שם ושאלו מתי הרגיש כי הפסיק' להתפתח בלאמדעס, וענהו מאימתי שגמר לשמוע שיעורים ונכנס לקיבוץ, כמו"כ סיפר כי הרד"צ הילמן (אשר תיאר מו"ר בהרחבה את כוחו של הרד"צ ביצירת קשר עם מבוגרים הימנו כחבר ממש. וכהגר"ר יואל קלופט ז"ל שהיו מדברים רבות ופעם אף אמר הגר"ק על משגיח א' כי הוא 'לובש משקפיו כמו ר' ירוחם – והגרד"צ שאלו מנא ליה כיון שהרי לא ראה לר' ירוחם..) שמע מהרב א"י ניימרק זצ"ל שהיה תלמידו של הגר"ר שמעון שקאף זצ"ל (בתקופת מאלטש או בריינסק) כי הגרש"ק אמר לו – אתה לא תלמד כמוני, ואל תחטט מדי בסברות, אלא למד מהר ויצא ממך רב. וכך הוה. והוסיף מו"ר באירונו' הרי ר' שמעון עצמו גם לא למד אצל ר' שמעון כי אם בוואלוזין שאופן הלימוד היה במהירות ובהספק.

אהה, רבי גרשון, שאופן הלימוד יהיה במהירות ובהספק

פרפרת לפרשת קרח

מאת הגאון רבי מיכאל סודוצקין שליט"א

ראש כולל הדעה והדבור
קרית יערים
ונכד מרן הגאון רבי זלמן סודוצקין זצ"ל

פרפרת ליום שילוח המרגלים – כ"ט בסיון

אומר חמשה דברים של שנים עשר חדש וכו', משפט המצרים שנים עשר חדש, עיי"ש. ובראב"ד שם כתב ז"ל: "דכתיב לקושש קש לתבן, אימתי התבן מצוי שם באייר והם יצאו בניסן", עיי"ש, וכבר דייקו מדבריו דמבואר דאותה שנה שיצאו ממצרים היתה מעוברת, [וכ"ה להדיא בדברי החת"ס בתורת משה ס"פ וארא בד"ה לשבת וראש חודש שכתב ז"ל "וי"ל כי ברה"ב בטלה העבודה ש"מ שמכת דם היה ברה"ב וכו' ולפי"ז ע"כ היה שנת עיבור והיה שחין ברה"ב אדר א' וברך ברה"ב אדר שני" עיי"ש] ונמצא דמאמצע אייר של אותה שנה [שנת בא' תמ"ז לברה"ע] ועד לט"ו אייר בשנה שיצאו [שנת בא' תמ"ח לברה"ע] עברו י"ב חודש, וכמש"נ.

והנה כיון דמעשה שילוח המרגלים היה בשנה השניה ליציאתם ממצרים בכ"ט לחודש סיון [שנת בא' תמ"ט לברה"ע]. נמצא דסך כל ימי הדיבור של הקב"ה עם משה "בלשון חבה פנים אל פנים וישוב הדעת" עמד על שבע מאות וחמישים ושנים ימים [שנתיים של שני"ד יום כל שנה, ועוד ארבעים וארבעה ימים מט"ו אייר ועד לכ"ט בסיון], ומאז ששלח מרגלים פסק ממנו הדיבור באותו אופן והיה רק "בחזיון לילה בגמגום".

והנה בהסוגיא דתענית הנ"ל מבואר דבט"ו באב בשנת הארבעים ליציאתם ממצרים כאשר כלו מתי מדבר "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תָּמְזוּ כָּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לְמוֹת מִקֶּרֶב הָעָם וַיִּדְבֹּר ה' אֱלֹהֵי לָאֹמֶר - אֲלֵי הָיָה הַדְּבֹר" חזר אל משה הדיבור "בלשון חבה פנים אל פנים וישוב הדעת", ונמצא דהיתה תוספת של עוד מאתיים ואחד ימים מט"ו באב ועד פטירתו של משה ב' באדר [שנת בא' תפ"ח לברה"ע].

ונראה דזהו מה דבא הפסוק לרמז "פֶּה אֶל פֶּה אֶדְבֹּר בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנַּת יְדֹד גִּבִּיט", דהנה פסוק זה בא כתשובה ה' לאהרן ומרים שטענו עליו "וַיֹּאמְרוּ הֲרָק אִךְ בְּמִשְׁה דְּבָר יְדֹד הָלֹא גַם בְּנוֹ דְּבָר וַיִּשְׁמַע יְדֹד", וע"ז דענה הקב"ה לא כן עבדי משה כָּכֹל בִּיתִי נֶאֱמָן הוּא: פֶּה אֶל פֶּה אֶדְבֹּר בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנַּת יְדֹד גִּבִּיט וּמִדּוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדָבָר בְּעַבְדִּי בְּמִשְׁה, עיי"ש והכוונה היא "עיי"ש ברמב"ן] דנהי נמי דגם עמם דבר ה', אך הדיבור עם משה היה מיוחד "בלשון חבה פנים אל פנים וישוב הדעת", ולא כמו שדיבר עם שאר נביאים. וזשה"כ "פֶּה אֶל פֶּה אֶדְבֹּר בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנַּת יְדֹד גִּבִּיט".

והנה הגימטריה של התיבות "פה אל פה" עומדת על מאתיים ואחת, כנגד מספר הימים שחזר הדיבור אל משה מיום ט"ו באב של שנת הארבעים ועד יום פטירתו. והנה לפי החשבון דלעיל נמצא דסך כל הימים שהיה הדיבור עם משה "בלשון חבה פנים אל פנים וישוב הדעת" עמד על תשע מאות וחמישים ושלושה ימים [לפי החשבון של שבע מאות וחמישים ושנים ימים מזמן הדיבור הראשון ועד יום שילוח המרגלים ועוד מאתיים ואחד ימים מאז שחזר אליו הדיבור באופן זה בט"ו באב של שנה אחרונה ועד יום פטירתו] וזהו דנאמר "וּתְמִנַּת יְדֹד גִּבִּיט" - דתיבות אלה עולות בגימטריה לתשע מאות וחמישים ושלושה כמנין הימים שהיה הדיבור עם משה "בלשון חבה פנים אל פנים וישוב הדעת", והדברים מאירים, וכמש"נ.

במדבר יב, ז-ח "לא כן עבדי משה כָּכֹל בִּיתִי נֶאֱמָן הוּא: פֶּה אֶל פֶּה אֶדְבֹּר בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנַּת יְדֹד גִּבִּיט". נראה דבא לרמז בזה דהנה יעוין בהסוגיא דתענית דף לב: "אָמַר רַבִּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כִּט"ו בָּאָב וּכְיוֹם הַכִּיפּוּרִים וְכוּ'. בְּשִׁלְמָא יוֹם הַכִּיפּוּרִים יוֹם סְלִיחָה וּמַחֲלָה, יוֹם שְׁנִיתָנוּ בּוֹ לַחוּחַת אֶחָרֹנוֹת לְיִשְׂרָאֵל. אֶלָּא ט"ו בָּאָב, מֵאִי הָיָה רַבָּה בַּר בַּר הָנָה אָמַר רַב יוֹחָנָן, יוֹם שֶׁכָּלוּ בּוֹ מִתֵּי מִדְבָּר, דְּאָמַר מַר, עַד שֶׁשָּׁלַח כָּלוּ מִתֵּי מִדְבָּר, לֹא הָיָה דְבֹר עִם מִשְׁה, שְׁנֶאֱמַר, (דברים ב) "וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תָּמְזוּ כָּל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה לְמוֹת מִקֶּרֶב הָעָם וַיִּדְבֹּר ה' אֱלֹהֵי לָאֹמֶר". אֲלֵי הָיָה הַדְּבֹר" ופירש"י ז"ל: "לא היה הדיבור עם משה - ביחוד וחובה, דכתיב וידבר ה' אלי לאמר אלי נתייחד הדיבור, ואף על גב דמקמי הכי כתיבי קראי בהו וידבר, איכא דאמרי לא היה פה אל פה, אלא בחזיון לילה וגמגום", עיי"ש.

והנה יל"ע מתי פסק הדיבור עם משה ויעוין ברש"י ריש ויקרא דכ" ז"ל: "אמר - צא ואמור להם דברי כבושים בשבילכם הוא נדבר עמי שכן מצינו שכל ל"ח שנה שהיו ישראל במדבר כמנודים מן המרגלים ואילך לא נתייחד הדיבור עם משה שנאמר' (דברים ב) ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי לאמר אלי היה הדיבור", עיי"ש. ומבואר דפסק עמו הדיבור "מן המרגלים ואילך", ובפשטות היה נראה דהיינו מזמן שהוציאו המרגלים דיבה על הארץ כשחזרו משליחותם בט"ו באב של שנה שניה.

האמנם דיעוין ברש"י דברים [ב,יז] - עה"פ "וידבר ה' אלי לאמר" שכ' ז"ל: "וידבר ה' אלי וגו' - אבל משילוח המרגלים עד כאן לא נאמר בפ' זו וידבר אלא ויאמר (ללמדך שכל ל"ח שנה שהיו ישראל נזופים לא נתייחד עמו הדיבור בלשון חבה פנים אל פנים וישוב הדעת ללמדך שאין השכינה שורה על הנביאים אלא בשביל ישראל)", עיי"ש, ומבואר דהדיבור פסק עם משה בעת שילוח המרגלים, ולא מזמן ששב שבו ארבעים יום.

והנה יעוין בתענית דף כט, א דאיתא: וְאָמַר מַר, שְׁנָה רִאשׁוֹנָה עָשָׂה מִשְׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן, שְׁנָיָה הָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן וְשָׁלַח מִרְגְּלִים, וְכִתְיָב, (במדבר י) "וַיְהִי בְשָׁנָה הַשְּׁנִיָּה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ נִעְלָה הָעֵנָן מֵעַל מִשְׁכַּן הָעֵדוּת", וְכִתְיָב, (שם) "וַיִּסְעוּ מִהָר ה' דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים", וְאָמַר רַבִּי חֲמַא בַּר חֲנִינָא מִלְמַד שְׁסָרוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי ה', וְכִתְיָב, (שם יא) "וְהָאֶסְפָּסוּף אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הִתְאַוּ תַּאֲוָה", וְכִתְיָב, (שם) "עַד חֹדֶשׁ יָמִים", דִּהְיוּ לָהּ כ"ב בְּסִינָן. וְכִתְיָב, (שם יב) "וַיִּתְּסַר מִרְגְּמֵי מַחוּץ לְמַחֲנֶה שְׁבַעַת יָמִים". דִּהְיוּ לָהּ כ"ט בְּסִינָן. וְכִתְיָב, (שם יג) "שָׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים", וְתִנְיָא, בְּכ"ט בְּסִינָן שָׁלַח מִשְׁה מִרְגְּלִים, עיי"ש. ומבואר דשילוח המרגלים היה בכ"ט בסיון של שנה שניה לצאתם ממצרים, ולפי"ד רש"י הנ"ל נמצא דהדיבור עם משה באותו האופן פסק באותו יום של כ"ט בסיון.

והנה הדיבור עם משה התחיל בסנה. והנה במדרש ריש שמות מבואר דביום שנראה אליו בסנה עמד משה לפני פרעה. והן מעבר דהסנה היה בט"ו לחודש אייר בשנה שקודם יציאתם ממצרים, דהנה יעוין במשנה בעדיות פ"ב מ"י דתנן: "אף הוא היה

"זה מה שכיוונתי!"

רצ"ה ברוידא התבטא פעם: אם היה הסבא מקלם זצ"ל קם מקברו והיה רואה את ר' ירוחם, ודאי היה אומר: כי זהו מה שכיוונתי!

התפילין לא תפילין

כשהחל לשמש כמנהלה הרוחני של ישיבת ראדין, חשו התלמידים הצעירים בשיחותיו כעין טל של תחיה. תלמיד סיפר: "במאמרו הראשון דיבר אדמו"ר בענין אמונה. בתום השיחה הרגשתי, כי התפילין שלי אינם תפילין, הציצית שלי אינה ציצית, והאמונה שלי אינה אמונה", ומיני אז הקדיש צעיר זה את כל חייו לקנין אמונה אמיתית, הוא ניהו מרן ציס"ע רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, עמוד האמונה והמוסר בתקופתנו. (האדם ביקר לגר"ש וולבה).

ויתכן שעבורנו יש כמין סתירה, אם הרגישו שהתפילין אינם תפילין והציצית אינה ציצית, איך ניתן לכנות זאת כ"טל של תחיה"?

אך באמת הוא נתן להם טעימה של חיים עליונים, ומכוחם נראו להם החיים הרגילים כחסרי טעם, ולא דכדוך יש כאן אלא טעם העליון...

מחיה חיים

אחד מהבחורים שהגיעו למיר ממערב אירופה נשאל פעם אחרי שנים רבות, מה ראה על ככה שנהיה "חסיד שרוף" כזה למשגיח דמיר? הוא ענה כך: "יש מחלוקת בחז"ל אם מתים שהחיה יחזקאל עמדו ואמרו שירה, או משל היה, עמד ר' יהודה בן בתירא על רגליו ואמר, אני מבני בנייהם והללו תפילין שהניח לי אבי אבא מהם". והנה אני מן המתים שהחיה אדמו"ר, ודי בזה להיות "חסיד שרוף" שלו.

אברך בן שנתיים

ומעשה היה שבא תלמיד חדש מהמערב והוזמן בערב הראשון במיר ע"י אחד מבני מדינתו ששהה כבר מספר שנים במיר. שאל המארח את אורחו הצעיר: לכן כמה שנים אתה מעריך אותי? ענה לו האורח מה שענה. השיב לו המארח: "דע לך, שאני כעת בן שנתיים וחצי וכמה ימים". ולתמהון אורחו הסביר לו: "ביום שראיתי את המשגיח לראשונה נולדתי מחדש, והנה באתי למיר לפני שנתיים וחצי..."

השפעה מתמדת

כה גדולה היתה השפעתו עלינו, עד כי גם טלטולי הדרך בעקבות השואה לא מחו כליל את הרושם העז שנחרט בלבנו מתקופת הזוהר שלנו בצל כנפי אדמו"ר

מחיה מתים במאמרו

תשעים שנה להסתלקות מרן המשגיח
רבי ירוחם הלוי ליוואוויץ זצלה"ה

שביבי זוהר וזכרונות
על סוד קסם לקחו
ועוצם השפעתו בדרכי העליה

מאת: הרב ישי לסר

לו: "אינך מרגיש בטוב, צא מהר אל האויר".

כיצד להשפיע

הוא היה מעורב בדעתו עם הבריות, ותמיד טרוד בטרדות אין קץ עם טרדות הציבור. וככה דרש גם מתלמידיו הגדולים שיהיו בעלי מעשה. וסיפר כי בעיר מולדתו יסד בית הכנסת-אורחים, כי "הרוצה להשפיע על הרבים ולקרנם לתורה ויראה, עליו להיות בעל מעשה".

קץ התמימות

ר' ירוחם סיפר לתלמידיו רבי אפרים בורודיאנסקי זצ"ל, כיצד המוסר חולל אצלו שינוי במהותו ואישיותו. בצעירותו קודם שהלך ללמוד אצל הסבא מקלם נסע להסתופף בצילו של הסבא מסלבודקא. הסבא הזמין לאכול על שלחנו, ובסיום הסעודה כיבד אותו בזימון. אחד הנוכחים חמד לצון ואמר לר' ירוחם בשקט, כי נוסחת הזימון אצלם היא כך: "ברשות הסבא מסלבודקא, ברשות רבי ישראל מסלנט, ברשות רבי זונדל מסלנט, ברשות רבי חיים מוואלאז'ין, ברשות הגאון מוילנא..." הלה הסביר כי בנוסח זה הם מבטאים את הקשר בין המוסר לגר"א. ברוב תמימותו האמין לאותו אדם ואמר את הנוסח שגרם לחיך בקרב כל הנמצאים... רבי ירוחם המשיך ואמר: "כזה תמים הייתי, ורק בזכות המוסר השתנית והייתי לאדם אחר".

משגיח לחול ומשגיח לשבת

המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל סיפר כי כשהגיע למיר, כשבאה שבת ראה כי במקומו הקבוע של המשגיח יושב אדם אחר, הוא סבר כי בשבת ישנו משגיח אחר לשיבה, לקח לו זמן להבין כי זהו אותו אדם, אשר קדושת השבת גרמה לכך שבשבת יראה אחרת לחלוטין...

"עמדותי שם כל היום בבכיות"

הקשר האיתן בין תלמידיו אליו, היה בבואה למה שחש הוא כלפי רבותיו. וכך גילה פעם (דעת תורה ה, רנט):

ברצוני לגלות לכם דבר אשר לא גליתיו עוד למי שהוא כל ימי:

"בבחרותי באתי לקלם, בחור ככל בחור פשוט. ואחרי שזכיתי לשמוע את אדמו"ר הגה"ח ר' שמחה זיסל זצ"ל, אחרי זמן קצר שנסתלק ואני

הלוות רבי ירוחם

זי"ע. (האדם ביקר)

רבי מרדכי מן זצ"ל סיפר כי הגיע למיר בתחילת זמן קיץ תרצ"ו, והספיק לשמוע מרבי ירוחם רק את שלושת שיחותיו האחרונות אשר עסקו בענין "בעל הבית דוחק" אך שיחות אלו היה בהם להשפיע על המשך דרכו בכל חייו.

'קרש' ממללא

בתחילה היה נבון אם לקבל על עצמו תפקיד בישיבה,

מחשש פן לא יהיה לו מה להגיד לפני צבור התלמידים, אשר על כן התבטא אח"כ, כשכבר התחיל בעבודתו, ונפתחו מעינותיו לרווחה: "בואו וראו מה גדולה היא זכות הרבים: ממש קרש כשיעמידוהו בתוך הרבים יתחיל לדבר".

עמלו בנוי בו

בתוך מלחה"ע הראשונה נפגש עם הסבא מנובהרדוק, שהיה אז בעיצומן של פעולותיו להקים רשת של ישיבות בערי רוסיה. שאלו הסבא: "אני יסדתי בשנה זו עשרים ישיבות - מר מה פעל בתקופה זו?" השיב לו רבי ירוחם: "הנה מר יסד בשנה אחת עשרים ישיבות, ואני נמצא במקומי זה עשר שנים ועדיין לא גמרתי לבנות ישיבה אחת..."

כולו יפה ונעים

הגה"צ רבי משה רוזנשטיין מלומדה: "הנה זה האיש המעולה היה ראשון אשר בו ראיתי סמל ודמות - תבנית אמיתי של חכמת המוסר... הנה היה הוא, כאשר הכרתיו, כולו יפה ונעים, כולו חטיבה אחת של חכמה ומוסר ויראת ה' טהורה, והאמונה והאהבה הטהורה לבני אדם לעשות טוב לנפשם וביחוד לבני תורה."

שיחותיו ברבים היו כולן ביגיעה עצומה להחיות הענין בכל דקותו הנפלאה, ומלוות בכי חרישי, דמעות של עונג והתפעלות מרוממות הדברים. (האדם ביקר)

עין רואה ולב מרגיש

אף שבשיחותיו היה לגמרי מכונס בתוך עצמו וחי בפנימיות הענינים הדקים שהוא מדבר עליהם, בכל זאת היה כחו עמו לבלי לגרוע עין מתלמידיו המקיפים אותו. פעם הפסיק דבריו פתאום, פנה אל תלמיד אחד ולחש

כה כובשת עד כי בחורי הישיבה במיר יהפכו להיות ה'קוזקים' שלו, כל אחד יהיה בבואה של רבי ירוחם במקום שיתאפשר לכל בחור להתפתח לפי כשרונו ואפיו ('רבי יעקב' עמ' 64)

כדברים האלו כתב החזו"א (קוב"א א, קנד): "ואני נמצאתי הרבה עם הסבא זצ"ל מסלבודקה ועם הסבא זצ"ל ממיר ותמיד היתה שרויה בינינו אהבה בלי מיצרים, והיו מסורים אלי בכל לב, ומעולם לא נמנעתי בקורת בחריפות והם התענגו על זה... וגם אני מתענג עליהם."

עצמי או חיקוי

כחד לטענותיו של הסבא מסלבודקה, אנו מוצאים כי רבי ירוחם עצמו הטיף למקוריות ובז לחיקוי.

אמר, כי מי שמתנהג בדרך שאינה לפי דרגתו, דומה לאדם החובש לראשו כובע צילינדר (של אנשים חשובים), בעוד הוא הולך יחף... (ישמרו דעת להגר"ד פוברסקי).

"פעם התוודעתי עם איש אחד, ובשוחחי עמו ראיתי כל תנועותיו, נזכרתי באיש אחר אשר לו ג"כ אותן התנועות. שאלתי אותו, אם מכיר את אותו האיש, וענה לי: ודאי, אנו כאחים ממש... נשתוממתי... עכשיו אני יודע עד כמה לאדם כוחות, ואינם של עצמו, ויש גם כי כולם משל אחרים, כולו חמס וגזילה. נורא ומבהיל. (דעת תורה בראשית).

דעת עצמו

אוי לו לאדם שאינו מכיר ליקוי נפשו, שהרי אינו יודע מה לתקן. **אבל אוי ואבוי לאדם שאינו מכיר מעלותיו**, כי אפילו את כלי עבודתו אינו מכיר. (עלי שור בשמו)

ג' חדשי הבחנה

לאחר שלשה חדשים בהגיעו למיר, אמר למקורביו, שכבר הספיק לעמוד על התכונות הטובות של כל בני הישיבה, ואצל חלק מהם הכיר גם את המדות השליליות. רק מי שנתנסה בעבודה חינוכית בישיבה, יכול להבין מתוך מימרה זו איזה עמל-על-אנושי דרוש לכך, להכיר ציבור בן מאות איש בתכונותיהם לטוב ולמוטב, ובזמן

במרירות לבי הלכתי אחרי כותל החדר שהיה הוא מונח שם, ועמדתי שם כל היום בבכיות וצעקות, לא אכלתי ולא שתיתי, וחזרתי עוד מה שהייתי מדבר לעצמי: "אך רק זכיתי להתחיל להבין מהו אדם, ומה הנה חיוביו, אך רק נפקחו עיני בשמעתי דבריך פעמים ספורים והנה נסתלקת ממני!", ככה עמדתי שם כל היום, וארגיש כל ימי שאם מזכני השי"ת להבין או להכיר מעט וכו', ארגיש כל ימי שהוא רק ממעמד ההוא מאותו יום."

אוהב את התוכחות

בעלי המוסר לימדו עצמם לקבל ביקורת כחלק מהעבודה המוסרית.

סיפר המשגיח רבי שלמה וולבה על רבו רבי ירוחם שביקר בסלבודקה ונכנס אל רבו הסבא (שהיה מבוגר ממנו בכעשרים וחמש שנה), הסבא החל למתוח ביקורת חריפה על דרכו החינוכית בדברים קשים כדורבנות. **הביקורת נאמרה במשך שעות ארוכות**, ובכל הזמן רבי ירוחם האזין ברוב קשב ולא השיב מאומה. במקום נוכח רבי יחזקאל סרנא שהיה אז תלמיד צעיר, הוא היה בטוח שאחרי דברים אלו רבי ירוחם כבר לא יגיע יותר לבקר את הסבא. אך לתדהמתו גם למחרת הגיע רבי ירוחם, ושוב חזר המחזה בו הסבא מטיח בו ביקורת חמורה וחריפה עוד יותר. רבי ירוחם שמע ומידי פעם בירר מה בדיוק כוונתו בדברי ביקורתו. כך במשך כשבוע הגיע רבי ירוחם לשמיעת ביקורת על עצמו. רבי יחזקאל סרנא אמר כי כך הכיר את כוחות נפשו העצומות של רבי ירוחם.

הגאון רבי יצחק יעקב רודרמן זצ"ל שהיה אז תלמיד הישיבה בסלבודקה סיפר כי הדברים שהטיח רבי נתן צבי ברבי ירוחם נאמרו **בשצף קצף ובקול רם** עד שהדברים הגיעו ונשמעו באולם הישיבה מבעד לדלתות הנעולות (הרב רודרמן התבטא כי אילו היה מדבר באופן זה עם תלמידיו בישיבת 'נר ישראל', לא היה נותר בישיבתו אף בחור אחד...)

'קוזקים' או תלמידים?

מה היה הדבר שכה הטריד את מנוחת הנפש של הסבא מסלבודקה? על מה נסובה הביקורת? הסבא חש וידע כי רבי ירוחם **שופע קסם אישי ואישיותו**

קצר כזה!

הכיר כל אחד מבני הישיבה. פעם ניגש אל הבחור רבי שמחה קפלן, ואמר לו: "ש לי בישיבה מאה וחמישים ראשי ישיבות, אך רבנים שיוכלו לפסוק במקצועות התורה, אין לי. רואה אני כי אתה ראוי להיות רב ודיין בישראל", ואכן לימים כיהן כרבה של העיר צפת.

לבחור אחד שהגיע מגרמניה ולמד במיר במשך שנתיים אמר רבי ירוחם: "אתה לא תישאר קבוע בעסק התורה, אבל תישאר יהודי כשר..."

"יכיר"

פעם נערכה חתונה לאחד מבני הישיבה במקום מרוחק ממיר, רבי ירוחם לא היה אמור לנסוע לחתונה, אך לפליאת מקורביו החליט לנסוע, והסביר זאת: ישנו בחור שלא הצליח לעמוד על חלקים מסוימים בתכונתו, ובחתונה בעת הריקודים זהו זמן שיוכל לראותו ולגלות את החלקים החסרים לו בהכרת הבחור. ואכן כששב רבי ירוחם מהחתונה, הפטיר: "כעת אני מכיר אותו..."

כמו כן היה אומר שהוא מכיר את דרגת הבחורים לפי ריקודיהם בשמחת תורה.

מזרח ומערב נפשו

כח וזמן מרובים הקדיש לתלמידים שהגיעו מארצות המערב, בעיקר מאמריקה וגרמניה. התלמידים שהגיעו מגרמניה היו בעלי השכלה גבוהה, ואלה שהגיעו מאמריקה היו נגועים בחומרניות ששלטה שם. והיה אומר רבי ירוחם: "התלמידים מגרמניה לקויים ב'אחרי לבבכם', ואלה מאמריקה ב'אחרי עיניכם'..."

בשנתיים האחרונות לחייו ייסד שיעור חומש מיוחד עבורם.

כל היום היא 'שיחתי'

תלמיד אחד, מגדולי הלמדנים, זכה לבאר רמב"ם תמוה שכל בני הישיבה התקשו בו. רבי ירוחם ביקש שישמיע לו את התירוץ, ולאחר ששייב את הדברים שאל אותו כמה זמן השקיע כדי להגיע למהלך נפלא זה. התלמיד חשב וענה: בין ארבע לחמש שעות. שאל אותו רבי ירוחם: "האם שמעת את השיחה האחרונה שלי? לפי השערתך כמה זמן עבדתי על שיחה זו?"

לאחר שהתלמיד לא הצליח לקלוע, אמר לו רבינו: **עבדתי על זה חצי שנה...**

כדי להבין זאת, נביא את אשר אמר הגאון רבי דוד פוברסקי זצ"ל ששיחותיו של רבי ירוחם היו בנויות על ראיות אולם גם אם יפריכו את הראיות היסוד יישאר. הכיצד? ביאר רבי דוד: רבי ירוחם בנה את שיחותיו על החיים הפנימיים שלו

עצמו בבחינת 'מבשרי אחזה אלוך', רק לאחר מכן הוא חיפש מקורות בחז"ל המגדירים את אשר השיג בעולמו הפנימי, לכן גם אם יופרכו הראיות, החיים עצמם מעידים על נכונות היסודות, והרי א"א לפרוך את עצם החיים ואת האלוקות אשר השיג.

אמור מעתה, שפיר יתכן חצי שנה לעבוד על שיחה אחת, לחצוב אותה מתוך לשד החיים...

התקשרות

יש להתבונן ולדעת הענין המופלא של התקשרותו עם תלמידיו. אאמו"ר זצ"ל אמר לנו כי בהסתלקותו כל אחד מתלמידיו לא ידע את נפשו, וחש כי חשך עליו עולמו, כי בחכמתו העמוקה זכה לחדור לכל אחד לנבכי לבבו ולהכיר כל פנימיותו. (מדברי הגר"ד פוברסקי שליט"א)

מפורסם המעשה שארע פעם כאשר בנו רבי משה לייב לא חש בטוב, ראו עצבות וצער על פניו, שאלוהו מפני מה הוא מצטער, והשיב שעד היום היה סבור שאין אצלו הבדל בין בניו לתלמידיו, וכל תלמידיו קרובים ללבו כבניו ממש, אולם כעת מרגיש שכאשר בנו אינו חש בטוב הדבר נוגע לו יותר מתלמידיו, ומכך יש לו צער. (שם)

ישמע חכם ויוסף

מעולם לא הביא בפני תלמידיו מוצר מוגמר. התלמידים היו מוכרחים להמשיך ולהתבונן ולהשקיע מחשבה כדי להבין למה התכוין. לשם כך היו מתקבצים אחרי כל שיחה, חוזרים עליה ומלבנים את הנאמר בהדרכת אחד הבחורים המבוגרים שהיה מוסמך בהבנת דבריו וידע לרדת לסוף דעתו (אחד מבחורים אלה היה הגאון רבי לייב מאלין זצ"ל).

עולם שכולו אור

מהקדמת בניו לדעת חכמה ומוסר: "רבינו ז"ל היה מציאות שכולו אור, כל מעשיו, פעולותיו ומחשבותיו היו אורות גדולים אשר האירו לכל בית ישראל... כשהיו נראים עקבות רגליו בישיבה נתמלא הבית כולו אורה, בשעה שהיה מדבר דברי אלוקים חיים הרגשנו כי גם אנחנו נכנסים עמו לעולם שכולו אור..."

הופיע

מישינת הרמב"ם

על מסכת ברכות

כל דברי הרמב"ם ביד החזקה,
מסודרים על סדר הדף
עם הערות והוספות,
ביאורים וליקוטים מדברי המפרשים

לימודי הסוגיות בעיון ולמידה
מאיר עיניים

מאיר
עיניים

"מפארי וחשובי בוגרי ישיבתנו הק' חברון כנסת ישראל אשר מופלג
מאד ברוחב בינתו ועומק עיונו ובעמלו בתורה...
חיבור מפואר שיהיה בעז"ה להרבה תועלת וברכה גם להבנת הסוגיות בדרכו
של הרמב"ם וגם להבנת משנתו של הרמב"ם וביאור דבריו"
(מתוך הסכמת מורינו הגאון הגדול ר' דוד כהן שליט"א)

"ידוע ללומדים שא"א להבין
באמת דעת רבינו אלא מתוך
לימוד הסוגיות, עם דברי גדולי
הראשונים והאחרונים"
(מתוך ההקדמה)

• יומא שכא לרבנן •

הסדרה שכבשה את עולם התורה וההלכה

ביכורי הלכה

עם צאת הכרך העשירי
מסדרת 'ביכורי הלכה'

שהתקבלה בחיבה בכל היכלי
התורה ועולם ההלכה.

הוצאת 'צוף' שמחה להיענות לבקשת
רבים מעמלי התורה ולהוציא לאור
עולם כרך עשירי העוסק בהלכות
ברכת הזימון וברכת הפירות בסימנים
קפ"ט – ר"ט מפורסם אורח חיים ומעניק
קניין רחב ועמוק בסוגיות אלו.

"סדרת ספריו 'ביכורי הלכה' על שולחן ערוך אורח
חיים שמפלפל בחכמה משרשי הסוגיות עד הלכה
למעשה – זו דרך הלימוד הנכונה"

מתוך הסכמת פוסק הדור

מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א, גאב"ד ירושלים

אחרי שרבות לומדים התנסו ודבקו לאהבה בלימוד
הלכה בעיון באופן של הלכה ברורה ומשנה ברורה
במקום אחד, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא
בעומק העיון במסורת הלימוד המסורה לנו מרבנותינו
מעתיקי השמועה ראשי הישיבות אדירי התורה

יו"ל ע"י צוף הוצאה לאור | הפצה: **במה** | להזמנות: 054-856-40-33

לישיבות ובתי מדרשות ניתן לקבל את הספרים בתרומה בטלפון: 052-7631067 או במייל: bh@apt1.net

חתיקות בפחיתים - חסיאה לפיתים

מתיקות

כהירות אלפון הרע

ספרו רב המכר של
הרב ישראל שמש שליט"א
רואה כעת אור במהדורה מיוחדת
משולבת ומאירת בסגנון קומיקס

עשרות ציורים מאירי עיניים, שהילדים לא ירצו להפסיק לקרוא. ספר מנוקד הכתוב בשפה משובבת, פרטי ההלכות מלווים בסיפורים, בהמחשות ובאיורים הוא דרך נפלאה להסמעת הזהירות מלשון הרע 'על פי דרכו'.

מאן בעי חיי לילדיו?
מי רוצה לדכות את ילדיו בחיים נפלאים
של שמירת הלשון? מי לא?

"מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים
מפני מה חרב?
מפני שהיתה בו שנאת חינם!!!"

מתיקות

שמירת הלשון

הלכה למעשה עם דוגמאות מעשיות
פסקי 'הפץ חיים' ופסקי גודלי זמנו

זו ההדמנות שלך ושל המשפחה שלך
לעשות שינוי משמעותי ומהותי
במאמץ קטן ומחולק לקטעים בגודל מיוחד
המתאימים לשלוחן שבת או לארוחת משפחתית
ומאפשרים לכלם ליהנות ולטעום מסעמה של
מתיקות - וההירות מלשון הרע

המאמרים הופצו ב-100,000 עותקים מדי שבוע
רבים וזכו לקבלו בהם את לימודם

"אין משפחה בעולם שלמדת ב' הלכות ביום ולא
ראתה ישיבה בענייניה הפרטים"
(מנצי הגורף ר' דוד ראש ישיבת משטח וצוק)

חתיקות בפחיתים - חסיאה לפיתים

מתיקות

כהירות אלפון הרע

אלפון הרע

ספרו רב המכר של
הרב ישראל שמש שליט"א
רואה כעת אור במהדורה חוברת
משולבת ומאירת בסגנון קומיקס

מאן בעי חיי לתלמידיו?
מי רוצה לדכות את תלמידיו בחיים
נפלאים של שמירת הלשון? מי לא?

חתיקות בפחיתים - חסיאה לפיתים

מתיקות

כהירות אלפון הרע

אלפון הרע

ספרו רב המכר של
הרב ישראל שמש שליט"א
רואה כעת אור במהדורה מיוחדת
משולבת ומאירת בסגנון קומיקס

ועכשיו גם באהירות כים!

עשרות ציורים מאירי עיניים, שהילדים לא
ירצו להפסיק לקרוא. ספר מנוקד בשפה
משובבת, פרטי ההלכות מלווים בסיפורים,
בהמחשות ובאיורים הוא דרך נפלאה להסמעת
הזהירות מלשון הרע 'על פי דרכו'.

מאן בעי חיי לילדיו?
מי רוצה לדכות את ילדיו בחיים נפלאים
של שמירת הלשון? מי לא?

למליחה מהודרת צריך ישראל

'שחיטת שארית' שהוקמה ע"י מרנן גדולי ישראל,
ממשיכה את מסורת נהלי הכשרות המוקפדים עם נסיון של עשרות שנים,
כדי שתהיו בטוחים בכשרות העופות והבשר שלכם!

בשחיטת שארית המליחה מבוצעת אך ורק על ידי יהודים
שתומ"צ ויראי שמים, בעלי כוח ואכפתיות לכל עוף

בשחיטת שארית העובדים מקבלים הפסקות מסודרות כדי
לשמור על כוח גופני, ריכוז ויכולת עבודה לאורך כל היום

בשחיטת שארית מחמירים כחומרת ה'פרי מגדים'
ולפיכך מולחים במתינות בכל החורים והסדקים

